පාලි වාක්‍ය රචනාව හා පරිවර්තන පරිචය

පාලිවාක්‍යරචනාව

හා

පරිවර්තනපරිචය.

කර්තෘ:

අම්බලම්ගොඩ අග්ගාරාමාධිපති

පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත මහාස්ථවිර.

අම්බලම්ගොඩ

පොල්වත්තේ ඇස්. කේ. චන්ද්‍රතිලක විසින්

පළකරවනලදී.

මරදානේ

සාහිත්‍ය මුද්‍රණාලයෙහි

මුද්‍රිතයි.

1947

හඳුන්වාදීම.

ස්වභාෂාව නොවූ බසක් ඉගෙන ඒ භාෂාවෙන් වාක්‍යරචනා කිරීම කාටවුවත් අපහසු වැඩකි. එහෙත් ඉංග්‍රීසි වාක්‍යරචනාව මුලසිටම පුහුණු කරවීම සඳහා ඒ පාඨශාලාවල උපක්‍රම යොදතිබේ. ඒ සඳහා අපමණ පොත්ද ඒ බසින් සම්පාදිතව තිබෙත්. පාලි භාෂාවේ වාක්‍යරචනාව ඉගැන්වීම ඉතා මෑතකදී පටන්ගන්නා ලද්දකි. මාගේ "පාලිභාෂාවතරණය" වාක්‍යරචනාව මුල්කොට සම්පාදිතවූවකි. එහෙත් එය භාෂාවත් ව්‍යාකරණත් ක්‍රමානුකූලව ඉගැන්වීම සඳහාත් අදහස්කරන ලද්දක් බැවින් වාක්‍යරචනාවට ඕනෑ සියලු දේ එහි දක්වීමට අවකාශ නැත. ප්‍රාචීනභාෂෝපකාර සමිතියේ විභාගවලට පෙනී සිටින ශිෂ්‍යයන් වාක්‍යරචනාවලින් බොහෝසේ අසමර්ථවනබව නොයෙක් විට අසන්ට ලැබේ. එයට උපකාරවන අන්පොතක් නොතිබුණු බැවින් මා විසින් මින් අවුරුදු 14 කට උඩදී "පාලිවාක්‍ය විවෙචනය" නම් පොතක් සම්පාදිත විය. ඒ පොතේ පිටපත් අවසන්වූ විට එය නැවත සකස් කිරීමේදී භාෂාපරිවර්තනය සඳහාත් කොටසක් එක්කළයුතු බව පෙනීගිය නිසා ඒ පොතේ පිළිවෙළ වෙනස්කොට මේ "පාලිවාක්‍යරචනාව හා පරිවර්තනපරිචය" නමැති පොත සකස් කරනලදී.

පාලිය සිංහලට පෙරළාගැනීම පහසු නමුත් සිංහලය පාලියට පෙරළීම එතරම් පහසු නොවේ. එබැවින් පරිවර්තනපරිචයේ මුල් කොටසෙහි සාමාන්‍ය කථාව්‍යවහාරයෙහි පවත්නා කරුණු මුල්-කොට යෙදූ කෙටි සිංහල වාක්‍යයන් පාලියට නගන සැටි දක්වා ඊටඅනතුරුව කෙටිකථා නගන සැටි දක්වනලදී. ඊටත් පසුව තරමක් දිගීවූ ප්‍රවෘත්ති සිංහලෙන් දක්වා ඒවා පාලියට නගා පෙන්වන ලදහ. එසේ යෙදූ කුඩා කථා දශයකි. අන්‍යවූ ප්‍රවෘත්ති ඇතුලත් දිගී වාක්‍ය කොටස් 13 කි. එයින් නොනැවතී පාලියෙන් පෞද්ගලික ලිපි ගලපන සැටිද මෙහි 65 වෙනි පිටේ සිට දක්වන ලදී.

සිංහලභාෂාරීතිය ඇතැම් තැනකදී පාලිභාෂාරීතිය හා නොඇළපෙන බැවින් පාලිභාෂාරීතිය දක්වන කොටසක් මෙහි 69 පිටේ සිට ඇතුලත්කොට තිබේ.

එයට අනතුරුව ක්‍රියාමාලාවක් යොදා එක් එක් ක්‍රියාවේ වර්තමාන පදයද පූර්වක්‍රියාවද අතීතකෘදන්තපදයද එක් එක් පෙළෙහි දක්වනලදී. සිංහලයෙහි යුගල වශයෙන් යෙදෙන "ගස්-කොළන්, තොවිල්-පවිල්" ආදිය මෙන් පාලියෙහිත් යුගල වශයෙන් යෙදෙන ශබ්ද ඇති බැවින් ඒවා හැකිතරමක් එක්කොට මෙහි පිටුවල දක්වනලදී. එයට අනතුරුව අන්‍යොන්‍යවිරුද්ධාර්ථ ඇති ශබ්දයන්ගේ වචනමාලාවකි.

සොයාගතහැකිවූ නිපාත සියල්ලම සිංහල අර්ථ සහිතකොට අකාරාදි පිළිවෙළින් මෙහි යොදා ඇත.

මෙසේ ආධුනිකයන්ට වාක්‍යරචනාවට හා භාෂාපරිවර්තනයට දියහැකි හැම රුකුලක්ම මේ පොතෙන් දෙනලදැයි සැලකියහැක.

"පාලිවාක්‍යවිවේචන" පොතේ ඇතුළත්කර තිබුණු වාක්‍ය විච්ඡේදය පිළිබඳ කොටස පාලිභාෂාවතරණයේ තෙවෙනි පොතේ අභිනව සංස්කරණයෙහි ඇතුළත් කළබව මෙයින් දනුම්දෙමි.

මීට,

අම්බලම්ගොඩ අග්ගාරාමාධිපති
පොල්වත්තේ
බුද්ධදත්ත මහාස්ථවිර.

ඔ. 5. 1947.

පටුන.

			පිට
1.	වාක්‍යය නම් කුමක්ද ?	...	1
2.	අමිශ්‍ර වාක්‍ය (සකර්මක)	...	2
3.	විශේෂණපද	...	3
4.	ලිංගපරිවර්තනය	...	6
5.	ක්‍රියාවිශේෂණ	...	10
6.	සංඛ්‍යා විශේෂණ	...	12
7.	සර්වනාම විශේෂණ	...	15
8.	සමාස විශේෂණ	...	16
9.	භින්නාධිකරණ විශේෂණ	...	18

පරිවර්තනපරිචය.

සිංහල පාලියට නැගීම.

1.	සාමාන්‍ය කථොපකථන i	...	19
2.	" ii	...	20
3.	අණකිරීම් හා අවවාද	...	21
4.	පාඨශාලීය ශිෂ්‍යයකු හා කථාවක්	...	22
5.	ගොවියන් දෙදෙනකුන් අතර කථාවක්	...	24
6.	වෙළඳුන් " " "	...	26
7.	තිරිසනුන් සම්බන්ධ වාක්‍ය	...	27
8.	වෘක්ෂයන් හා පුෂ්ප–ඵලාදිය සම්බන්ධ වාක්‍ය	...	29
9.	වාසයකරන ගෙයක් සම්බන්ධ දේ	...	30
10.	නගරයක් සම්බන්ධ වාක්‍ය	...	32
11	රෝග හා බෙහෙත් පිළියම්	...	34
12.	බෞද්ධ විහාරස්ථානයෝ	...	35
13.	බුරුමරටෙන් ආවකු හා කථාවක්	...	37

කුඩා කථා හා පොත්වලින්ගත් කොටස්.

1.	සිංහයම පොරවාගත් කොටළුවා	...	39
2.	අකාලයෙහි නික්මයාමේ විපාක	...	40
3.	කවුඩු – බකමූහුණු වෛරය	...	41
4.	සමගියේ බලය	...	42

පිට

5. ප්‍රමාදයේ විපාක ... 42
6. ගොළුවකු මෙන් ඇඟවූ යාචකයා ... 43
7. විවාදයට පත් දියකාවෝ දෙදෙන ... 44
8. හාවකු විසින් සිංහයෙක් මරණලදී ... 45
9. කට නිසා විනාශයට පත් ඉබ්බා ... 46
10. අන්ධයකුගේ දක්ෂභාවය ... 48
11. කාලිදාස පණ්ඩිතවූයේ කෙසේද ... 48
12. උසස් කුලැත්තෝ කාරුණිකයෝද ... 49
13. ජීමූත වාහන කුමරු ... 50
14. විතස්තාදත්ත වෙළඳ හා ඔහුගේ පුත්‍රයා ... 51
15. සිල්වතාගේ තේජස ... 52
16. පමණ දැනිම යහපති ... 53
17. බැමිණිතියාසායකල ... 54
18. ශාසන පරම්පරව රැකගත් සැටි ... 56
19. නාලන්දා විශ්වවිද්‍යාලය ... 58
20. උදන්තපුරී මහාවිද්‍යාලය ... 59
21. වික්‍රමශිලාහි විශ්වවිද්‍යාලය ... 60
22. තක්සලා විශ්වවිද්‍යාලය ... 61
23. ටිබැට්රට තාෂිලුම්පෝ විශ්වවිද්‍යාලය ... 63

24. ලේඛන සම්පාදනය.

(1) පොත් වෙළෙන්දෙකුට ... 65
(2) උපාධ්‍යායස්ථවිරතුමාට ... 65
(3) උපාධ්‍යායස්ථවිරයන් විසින් ශිෂ්‍යයාට ... 66
(4) විල්හෙල්ම් ගෛගර් පඬිතුමාට යැවූ ලිපියක්... 67
(5) ඒ පඬිතුමා එවූ පාලි ලිපියක් ... 68
(6) නැවත ඒ පඬිතුමාට යැවූ ලිපියක් ... 68

25. භාෂාරීති ... 69

26. ක්‍රියා මාලාව (වර්තමාන ක්‍රියා පූර්ව ක්‍රියා කිතකපද සහිත) 77
27. නිපාත මාලාව සිංහල අර්ථ සහිතව ... 89
28. නිතර යුගල වශයෙන් යෙදෙන ශබ්ද ... 92
29. අන්‍යෝන්‍ය විරුද්ධාර්ථ ඇති විශේෂණ පද ... 94
30. කර්තෘ කර්මාදිය තැබියයුතු තැන් ... 99
31. අර්ථ විවරණ (ගැටපදය) ... 101
32. සිංහල පාලි වචන මාලාව ... 105

පාලිවාක්‍යරචනාව

— හා —

පරිවර්තනපරිචය

නමො තස්ස වාක්‍යපථාතීතස්ස.

වාක්‍යය නම් කුමක්ද?

1. සම්පූර්ණ අදහසක් ප්‍රකාශකරන වචනසමූහය **වාක්‍ය** නමි. වාක්‍යයකගේ නිෂ්පාදනයට කරන්නෙක් ද ක්‍රියාවක් ද ඇතිවිය යුතුයි. **කරන්නකු** (කර්තෘපදයක්) හා **කිරීමක්** (ක්‍රියාපදයක්) **නැතිව වාක්‍යයක් සම්පාදනය කළහැකි නොවේ.**

පුරිසො නිසීදති (=පුරුෂයා හිඳී) යන්න වාක්‍යයකි. **පුරිසො** නාමපදයකි; මේ වාක්‍යයෙහි (හිඳීම්) ක්‍රියාව කරන්නා පුරුෂ තෙමේයි. **නිසීදති** ක්‍රියාපදයකි; පුරුෂයාගේ කිරීම එයින් කියවේ.

2. පුරිසො එකවචනයකි. **නිසීදති** යන්නත් එකවචනයකි. මෙසේ **කර්තෘ එකවචනය** වූ විට (හෙවත් කරන්නා එක් අයකු වූ විට) **බහුගේ ක්‍රියාවත් එකවචනයෙන් සිටිය යුතුයි.**

භාෂාවක් නිවරදසේ ව්‍යවහාර කළයුතු ආකාරය ව්‍යාකරණ යෙන් උගන්වනු ලැබේ. "**පුරිසො නිසීදන්ති** (=පුරුෂයා හිඳිත්.) යි කිවහොත් එය ව්‍යාකරණයට විරුඩයි; කර්තෘ එකවචනයෙන් ද ක්‍රියාව බහුවචනයෙන් ද යොදා තිබෙන හෙයිනි.

3. ක්‍රියාව බහුවචනය වූවිට කර්තෘ ද බහුවචනයෙන් සිටිය යුතුයි. එබැවින් මේ වාක්‍යයේ කර්තෘපදයද බහුවචනයක් කොට **පුරිසා නිසීදන්ති** යි යෙදියයුතු වේ.

"**පුරිසා නිසීදති**"යි කර්තෘ බහුවචනයෙන් හා ක්‍රියාව එක වචනයෙන් යෙදීමත් යුතුනොවේ.

අභ්‍යාසය 1.

එකවචනවලින් වාක්‍යදශයක් ද බහුවචනවලින් වාක්‍ය දශයක් ද සෑදියයුතු.

පහත පෙනෙන වාක්‍යයන් නිදෙස්කළයුතු:-

1. ගොණො ධාවන්ති. 2. සීහා තිට්ඨති. 3. මිගා සයති. 4. සුනඛො සයන්ති. 5. පුරිසා භුඤ්ජති. 6. කාකො රමන්ති. 7. ත්වං නිසීදථ. 8. අහං පචාම. 9. තුම්හෙ ගච්ඡාසි. 10. මයං භුඤ්ජාමි. 11. අහං කරෙම. 12. ත්වං සයථ.

අමිශ්‍රවාක්‍ය (සකර්මක.)

කර්තෘ හා ක්‍රියාව වාක්‍යයක ප්‍රධානාවයවයයි. **පුරිසො සයති** (=පුරුෂයා නිදයි) යන තැන ක්‍රියාපදය අකර්මක (කර්මයක් නොගන්නා) බැවින් ඒ වාක්‍යය කර්තෘ-ක්‍රියා දෙකින් සම්පූර්ණවේ. නමුත් **ගොණො ඛාදති** (=ගොනා කයි) යන තැන "ඛාදති" යන ක්‍රියාව කර්මයක් අපෙක්ෂාකෙරේ. මේ වාක්‍යය ඇසූවකුට ගොනා කන්නේ කුමක් ද? තණකොළද? පිදුරුද? අන්දෙයක්ද? යන සැකය උපදී, එබැවින් කනදෙය ද ඇතුළත් කොට **ගොණො තිණං ඛාදති** (=ගොනා තණ කයි) කිවිට වාක්‍යය සම්පූර්ණවේ. මෙසේ-

4. අකර්මකක්‍රියාවකින් යුත් වාක්‍යය කර්මය නැතිව සම්පූර්ණවෙතත් සකර්මකක්‍රියාවකින් යුත් වාක්‍යය කර්මයක් නැති කල්හි සම්පූර්ණ නොවේ.

සකර්මක වාක්‍ය:-

1. පුරිසො **රුක්ඛං** ඡින්දති.
2. මනුස්සා භත්තං භුඤ්ජන්ති.
3. අස්සා **ගාමං** ධාවිංසු.
4. දාසො **ගොණෙ** බන්ධි.
5. වනිතායො **පදුමානි** ආහරිංසු.
6. රක්ඛසී **මනුස්සෙ** ඛාදි.
7. වඩ්ඪකිනො **දාරුභණ්ඩානි** කරෙන්ති.
8. සීහා **හත්ථිනො** මාරෙන්ති.
9. කස්සකා **ඛෙත්තානි** කසිංසු.
10. තුම්හෙ **පක්ඛිනො** පලාපෙථ.
11. අහං **සීලං** රක්ඛිස්සාමි.
12. ත්වං **මහාචෙතියං** වන්දසි.
13. මයං **අනුරාධපුරං** ගමිස්සාම.
14. තුම්හෙ **පුඤ්ඤානි** කරොථ.
15. භික්ඛවො **ධම්මං** දෙසෙසුං.

5. කර්තෘ හා ක්‍රියාව එකවචනයෙන් සිටි නිසා කර්මයක් එකවචනයම වියයුතු නොවේ. එක් මිනිසකු විසින් එක්ගසක් හෝ බොහෝ ගස් හෝ කැපියහැක; එබැවින් කර්තෘ එකවචනය වූ විට කර්මය එකවචනයෙන් හෝ බහුවචනයෙන් සිටීමට බාධාවක් නැත. **එමෙන්ම කර්තෘ හා ක්‍රියාව බහුවචනයෙන් සිටි**

තැන්හි කර්තෘ ඒකවචනයෙන් යොදන්ට බාධාවක් නැත්තේය. මිනිසුන් බොහෝ දෙනෙකුන් විසින් එක් ගසක් කැපීම හෝ එක් කුඹුරක් සීසෑම කළහැකිවේ. මෙසේ කර්මය කර්තෘ ක්‍රියාවන්ගේ ඒකබහුත්වය අනුගමනය නොකෙරේයයි දතයුතු.

අභ්‍යාසය 2.

මේ වාක්‍යයන්හි අඩුතැන් කර්මපදවලින් පිරවියයුතු:-

1. ත්වං...........ගච්ඡාහි. 2. භික්ඛවො...........රක්ඛන්ති. 3. හත්ථිනො...........ඛාදන්ති. 4. සීහො...........මාරෙති. 5. මයං...........කසාම. 6. තුම්හෙ...........වන්දථ. 7. පුරිසො...........බන්ධති. 8. දාසා...........භුඤ්ජන්ති. 9. ගොණො...........ධාවි. 10. මනුස්සා...........ආහරන්ති 11. කස්සකො ඡින්දි. 13. ගොණා...........ඛාදිංසු.

විශේෂණපද.

---

6. කර්තෘපදයටත් කර්මපදයටත් සම්බන්ධකොට විශේෂණ පද යෙදියහැක. "පුරිසො ආගච්ඡති" (=පුරුෂයා ඒ) යන වාක්‍යයෙහි පුරුෂයා ධනවතෙක් නම්:

ධනවා පුරිසො ආගච්ඡති.

(=ධනවත් පුරුෂයා ඒ) යයි කියහැක.

ඔහුට ඇති ගුණයන් අනුව නානාවිධ විශේෂණපද යෙදිය හැක:

1. සීලවා	පුරිසො	ආගච්ඡති	(සිල්වත්	පුරුෂයා	ඒ.)
2. පඤ්ඤවා	,,	,,	(නුවණැති	,,	,,)
3. රස්සො	,,	,,	(මිටි	,,	,,)
4. ලකුණ්ටකො	,,	,,	(කුරු	,,	,,)
5. උච්චො	,,	,,	(උස්	,,	,,)
6. සෙතො	,,	,,	(සුදු	,,	,,)
7. කාළො	,,	,,	(කළු	,,	,,)
8. කක්ඛළො	,,	,,	(රළු; නපුරු	,,	,,)
9. දුප්පඤ්ඤො	,,	,,	(අඥාන	,,	,,)
10. පාපකාරී	,,	,,	(පව්කාර	,,	,,)
11. රොදන්තො	,,	,,	(අඬන	,,	,,)
12. හසන්තො	,,	,,	(සිනාසෙන	,,	,,)
13. බලවා	,,	,,	(බලවත්	,,	,,)

ආදිවශයෙන් නොයෙක් පද පුරිස-ශබ්දයට හෝ අන්‍ය ශබ්දයකට විශෙෂණකොට යෙදියහැක; නමුත්

7. ඒ විශෙෂණපද වෙසෙසනු ලබන පදයට අයත් ලිඞ්ගයෙන් ද විභක්තියෙන් ද සංඛ්‍යාවෙන් ද යුක්තවිය යුතුයි.
(සංඛ්‍යා නම් එක-බහුවචනයි.)

උඩ දැක්වූ වාක්‍යයන්හි වෙසෙසනුලැබූ පදය **පුරිසො** යන්නයි. එයට විශෙෂණවූ පදසියල්ල **පුරිසො** යන්න මෙන් පුල් ලිඞ්ගයත් ප්‍රථමා විභක්තියත් එකවචනයත් ගෙන සිටී.

7. (1) සාමීය හා යෙදෙන විශෙෂණපද සාමිවිභක්ති යෙන්ම යුක්තවෙති. උදාහරණ:-

1. රක්ඛසී බහූ මනුස්සෙ ඛාදි.
2. වඩ්ඪකී **නානාවිධානි** දාරුභණ්ඩානි කරොති.
3. මනුස්සා **මහන්තං** රුක්ඛං ඡින්දිංසු.
4. කස්සකා **ඛුද්දකං** ඛෙත්තං කසන්ති.
5. වනිතා **රත්තානි** පදුමානි ආහරි.
6. ත්වං **ධඤ්ඤඛාදකෙ** පක්ඛී පලාපෙහි.
7. අහං **දීඝං** රජ්ජුං ආනෙස්සාමි.
8. මයං **සීලවන්තෙ** භික්ඛූ වන්දිස්සාම.
9. කඤ්ඤා **සෙතානි** වත්ථානි පරිදහති.
10. චොරො **තිඛිණං** සත්ථං හරි.

අභ්‍යාසය 3.

මේ වාක්‍යයන්හි කර්තෘ-කර්ම පදවලට ගැළපෙන විශෙෂණපද එක්කළයුතු:-

1............ භික්ඛු ධම්මං දෙසෙති. 2 ත්වං .... පුඤ්ඤානි කරොහි. 3. මයං .... ගොණං ආහරිම්හ. 4. .... සීහො .... හත්ථිං මාරෙසි 5. වඩ්ඪකී .... ගෙහානි කරොති. 6............ වනිතා .... පදුමං පූජෙසි. 7......... ගොණො .... තිණං ඛාදි. 8. අහං .... වත්ථං පරිදහාමි. 9. කස්සකො .... පක්ඛී පලාපෙති. 10............ දාසො .... අස්සෙ බන්ධි.

නිදොස්කළයුතු:

1. අහං රත්තානි පදුමං ආහරිං. 2. වනිතා සෙතං වත්ථානි පරිදහිස්සති. 3 මනුස්සා මහන්තො රුක්ඛො ඡින්දන්ති. 4. ත්වං දීඝා රජ්ජුං ආනෙහි. 5. *මයං සීලවන්තං භික්ඛු පස්සාම.*

පාලියට නැගියයුතු:-

1. මිනිහා මහත්වූ කෙතෙක් සීසෑවේය. 2. වඩුවෝ කුඩා ගස් කැපූහ. 3. මම තියුණු පොරවක් ගෙනෙන්නෙමි. 4. ස්ත්‍රිය ධාන්‍ය කන පක්ෂීන් පලවාහරී. 5. කන්‍යාවෝ දික්ලණු ගෙනෙත්. 6. සොරු දරුණු රකුසියට පහර දුන්හ. 7. වඩුවා රතු වස්ත්‍රයක් හඳී. 8. වඩුවන්ගේ නොයෙක් ලීබඩු මිනිස්සු මිලදී ගනිත්. 9. වෙළෙන්දේ සුදු රෙදි විකුණත්. 10. ඇත්තු ගුණවත් ස්ත්‍රියක් මැරූහ.

7. (2) තෘතීයාදි අන්‍යවිභක්තීන් හා ද විශෙෂණ පද යෙදියහැක.

උදාහරණ:-

1. **ධාවන්තං** පුරිසං පස්සි (=දුවන පුරුෂයකු දුටි.)
2. **ධාවතා** පුරිසෙන කතං (=දුවන පුරුෂයා විසින් කරන ලදී.)
3. **ධාවන්තානං** පුරිසානං අදාසි (=දුවන පුරුෂයන්ට දුන්නේය.)
4. **ධාවන්තෙහි** පුරිසෙහි අපෙහි (=දුවන පුරුෂයන්ගෙන් ඉවත්වෙව)
5. **සෙතානං** පුරිසානං අස්සා ධාවන්ති (=සුදුමිනිසුන්ගේ අශ්වයෝ දුවත්.)
6. **නිචෙසු** පුරිසෙසු සගුණො නත්‍ථි,(=නීචමිනිසුන් කෙරෙහි යහපත් ගුණය නැත.)

7. (3) විශෙෂ්‍ය (විසෙසියයුතු) පදය ස්ත්‍රී ලිඞ්ගික වේ නම් විශෙෂණපද ද ස්ත්‍රී ලිඞ්ගික වෙති.

1. **සීලවතී** කඤ්ඤා ධම්මං සුණාති (=සිල්වත් කන්‍යා තොමෝ ධර්මය අසයි.)
2. **කාළා** වනිතායො ගාමං අගමංසු (=කළු ස්ත්‍රීහු ගමට ගියහ.)
3. තෙ **මහන්තිං** නාවං අභිරුහිංසු (=ඔවුහු මහත් නැවකට නැංගාහ.)
4. ඉත්‍ථියො දීඝා දෙණියො ආරුහිත්වා නදිං තරිංසු (=ස්ත්‍රීහු දික් ඔරුවලට නැගී ගඟ එතරකළහ.)
5. **කොමලාහි** තරුණීහි ගායිතං (=කොමල තරුණියන් විසින් ගායනාකරනලදී.)
6. **දුප්පඤ්ඤාය** නාරියා ධනං අදංසු (අඥාන ස්ත්‍රියට ධනය දුන්හ.)

7. (4) නපුංසක ලිඞ්ගික විශෙෂ්‍ය පදයන් හා නපුංසක ලිඞ්ගික විශෙෂණපදම යෙදෙති:-

1. **සරෙ රත්තං** පදුමං පුප්ඵති (=විලෙහි රත් පියුම පිපේ.)
2. බහූනි කුලානි ඉධ වසන්ති (=බොහෝ පවුල් මෙහි වෙසෙති.)
3. තෙ **සෙතානි** උප්පලානි ආහරිංසු (=ඔවුහු සුදු උපුල් ගෙනආහ.)
4. සො **මහන්තෙන** පදුමෙන චෙතියං පූජෙසි (=හෙතෙම මහත් පියුමකින් චෛත්‍යය පිදී.)
5. **මනුස්සා උළාරානි** පුඤ්ඤානි කරොන්ති (මිනිස්සු උදාරවූ පින් කරති.)
6. කොසලරාජා **ද්වීසු** රට්ඨෙසු රජ්ජං කාරෙසි (=කොසොල් රජ (කාශි-කොශල) දෙරටෙහි රාජ්‍යය කරවිය.)

අභ්‍යාසය 4.

පහත පෙනෙන වාක්‍යයන් පාලියට නැගියයුතු:-

1. සුදු ගොන්නු දුවත්. 2. රතු උපුල් ගෙනෙව්. 3. උස් ගසක් කපමු. 4. හෙළපියුම්වලින් චෛත්‍යය පුදව්. 5. සිල්වත් ස්ත්‍රීහු දන් දුන්හ. 6. ඔවුහු කුඩානැවකින් ගඟේ ගියහ. 7. මහත්වූ ගමෙහි බොහෝ ගෙවල් වෙති. 8. නපුරු මිනිසෙක් රතුදෙනට පහරදුන්නේය. 9. කළු ගොණාට තණකොළ දෙව. 10. ධනවත් තරුණියෝ සුදු රෙදි මිලදී ගනිත්.

පහත පෙනෙන වාක්‍යයන් නිදෙස්කළයුතු :-

1. **සෙතො** පුරිසො තිට්ඨති 2. තෙ ධාවන්තො අස්සං බන්ධන්ති. 3. **කාළා** වනිතං පස්සථ. 4. **රත්තානි** පදුමානි ආහරථ. 5. සෙතෙන **පදුමං** පූජෙමි. 6. **මහන්තෝ** ගොණො ධාවති. 7. නහායන්තී වනිතාය හත්ථා හසති. 8. **දුප්පඤ්ඤස්ස** වනිතාය භාතරො කසන්ති. 9. **ධනවන්තො** වනිතා ආගච්ඡන්ති. 10. **සීල**වන්තියො පුරිසා නිසීදන්ති.

ලිඞ්ගපරිවර්තනය.

8. ඇතැම් පුල්ලිඞ්ගික ශබ්දයන් ආ-ඊ-ආදි ස්ත්‍රීප්‍රත්‍යයන් යෙදීමෙන් ස්ත්‍රීලිඞ්ගිකත්වයට පැමිණවියහැක.

පුම්ලිඞ්ග:	ඉත්ථිලිඞ්ග:
ආ-ප්‍රත්‍යය (අකාරාන්තයන් කෙරෙන් පමණයි):-	
ඛත්තිය	ඛත්තියා (=රාජවංශික ස්ත්‍රී)
දහර	දහරා (=ළදූරි)
අන්ධ	අන්ධා (=අන්ධ ස්ත්‍රී)

පුමලිඞ්ග:	ඉතිථි ලිඞ්ග:
බාල	බාලා (=අඥාන ස්ත්‍රී)
අස්සද්ධ	අස්සද්ධා (=ශ්‍රද්ධා නැත්තී)
දුස්සීල	දුස්සීලා (=සිල් නැත්තී)
මහාපඤ්ඤ	මහාපඤ්ඤා (=මහනුවණැත්තී)
පාපධම්ම	පාපධම්මා (=ලාමක ස්වභාව ඇත්තී)
කාල	කාලා (=කළු ස්ත්‍රී)
රස්ස	රස්සා (=මිටි ස්ත්‍රී)

කකාරයෙන් අවසන්වෙන පුල්ලිඞ්ගික ශබ්දයන් කෙරෙන් ආප්‍රත්‍යය වූ පසු කකාරයට මුලින් ඉකාරාදෙශ ද වේ. (මේ ශබ්ද යෝ බොහෝ සේම ණ්වු-ප්‍රත්‍යයෙන් සිද්ධවූවෝයි.)

සාවක	සාවිකා (=ශ්‍රාවිකාතොමෝ)
උපාසක	උපාසිකා (=උවැසිය)
මාණවක	මාණවිකා (=තරුණිය)
නායක	නායිකා (=නෙ ත්‍රී නායක ස්ත්‍රී)
කුමාරක	කුමාරිකා (=කුමරිය)
ගායක	ගායිකා (=ගීකියන්නී)
පරිබ්බාජක	පරිබ්බාජිකා (=පරිව්‍රාජිකාව)

ඊ-ප්‍රත්‍යය (අකාරාන්තයෙන් හා වන්තු-මන්තු ප්‍රත්‍යයාන්තයන් කෙරෙන්)

කුමාර	කුමාරී
තරුණ	තරුණී
සමණ	සමණී
බ්‍රාහ්මණ	බ්‍රාහ්මණී
සාමණෙර	සාමණෙරී
සකුණ	සකුණී
සුනඛ	සුනඛී
බිළාල	බිළාලී
සීහ	සීහී
මිග	මිගී
කාක	කාකී
වානර	වානරී
ගොතම	ගොතමී (=ගෞතමගොත්‍ර ඇත්තී)
කුක්කුට	කුක්කුටී

ඇතැම්විට ඊ ප්‍රත්‍යය පරකල්හි න්තු ප්‍රත්‍යයට ත-කාරාදෙශ වේ.

	පුම්ලිඟු:	ඉත්ථි ලිඟු:
(ප්‍රථමා)	ගුණවා	ගුණවතී; ගුණවන්තී
,,	සීලවා	සීලවතී; සීලවන්තී
,,	පඤ්ඤවා	පඤ්ඤවතී; පඤ්ඤවන්තී
,,	ධනවා	ධනවතී; ධනවන්තී
,,	සතිමා	සතිමතී; සතිමන්තී
,,	බුද්ධිමා	බුද්ධිමතී; බුද්ධිමන්තී.

ඉනී ප්‍රත්‍යය (අ-ඉ-ඊ-උකාරාන්තයන් කෙරෙන්)

රාජ	රාජිනී
යක්ඛ	යක්ඛිනී
දීපි	දීපිනී
සාමි	සාමිනී
මේධාවී	මේධාවිනී
භික්ඛු	භික්ඛුනී
තපස්සී	තපස්සිනී
බ්‍රහ්මචාරී	බ්‍රහ්මචාරිනී
මාලී	මාලිනී
පක්ඛී	පක්ඛිනී
මන්තී	මන්තිනී
සුඛී	සුඛිනී
පාපකාරී	පාපකාරිනී

ආනී-ප්‍රත්‍යය (අකාරාන්ත-ඉකාරාන්තයන් කෙරෙන්)

මාතුල	මාතුලානී
ගහපති	ගහපතානී
ඛත්තිය	ඛත්තියානී
ආචරිය	ආචරියානී
කපිල	කපිලානී

9 ඇතැම් පුල්ලිඞ්ගික ශබ්දයන්ට ස්වරූපයෙන් වෙනස් වූ ස්ත්‍රීලිඞ්ගික ශබ්ද ඇත්තාහ.

පුරිසො	ඉත්ථී
පිතා	මාතා
භාතා	භගිනී
සසුරො (=මාමා)	සස්සු (=නැන්දා)
	(මෙහි කාසාදයෙන්වූ නෑකමයි)
අස්සො	වළවා, (අස්සා කියාත් වේ)
ගොණො	ගාවී

පුත්තො	ධීතා; පුත්තී (කියාත් වේ)
ජාමාතා =බෑණා	සුණිසා =ලේලි
දේවො	අච්ඡරා =දෙවඟන
යුවා =තරුණයා	යුවතී =තරුණී
භත්තා =ස්වාමිපුරුෂයා.	භරියා =භාර්‍ය්‍යාව
සාලො =මස්සිනා	නනන්දා =නෑනා

අභ්‍යාසය 5.

මාතුලො ගහපතිං ගොණං වික්කිණි යන වාක්‍යයේ පුල්ලිඞ්ගිකශබ්දයන් ස්ත්‍රීලිඞ්ගයට නැගූවිට:-

මාතුලානී ගහපතානිං ගාවිං වික්කිණී යි සිටී.

සස්සු ගුණවතිං සුණිසං අක්කොසි යන වාක්‍යයේ ස්ත්‍රී ලිඞ්ගික ශබ්දයන් පුල්ලිඞ්ගයට නැගූවිට:-

සසුරො ගුණවන්තං ජාමාතරං අක්කොසි යි සිටී.

මේ අනුව පහත පෙනෙන වාක්‍යයන් පුල්ලිඞ්ගයටත් ස්ත්‍රී ලිඞ්ගයටත් පෙරළියයුතු:-

1. රාජ කුමාරෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා උය්‍යානෙ මිගෙ පස්සි. 2. සසුරො ජාමාතරා සද්ධිං ගොණෙ වික්කිණිතුං නගරං අගමාසි. (නගරශබ්දය 'නගරී' යයි ස්ත්‍රීලිඞ්ගයට නැගිය හැක.) 3. භික්ඛු ච සාමණේරා ච උපාසකා ච බ්‍රාහ්මණා ච රාජානො ච ධම්මසවණාය සන්නිපතිංසු. 4. භගිනියො ගහපතානීනං සන්තිකං ගන්ත්වා තාසං ධීතරානං සකුණියො අදංසු. 5. මෙධාවිනී ඛත්තියානී බ්‍රහ්මචාරිනිං තපස්සිනිං උපට්ඨාසි. 6. තස්මිං අරඤ්ඤෙ බහූ සීහියො ව්‍යග්ඝියො දීපිනියො සිගාලියො මිගියො සකුණියො ච වසන්ති. 7. සිලවා සාමණෙරා පඤ්ඤවන්තෙන භික්ඛු උපට්ඨිත්වා ගුණවා භවති. 8. අන්ධො මාණවකො රඤ්ඤො සන්තිකං පත්වා එකං අස්සං යාචි. 9. තාසං ඉත්ථීනං ධීතරො සස්සූනං ගාවියො තිණං ඛාදාපෙසුං. 10. සසුරො ජාමාතුනො පුත්තස්ස සුනඛං කුක්කුටං ච අදාසි.

10. ස්ත්‍රියට පර්‍යායනාමයක්වූ **මාතුගාම ශබ්දය නියත පුල්ලිඞ්ගිකයි;** නමුත් එය හා යෙදෙන විශෙෂණපද ඇතැම්විට ස්ත්‍රීලිඞ්ගයෙන් යෙදීත්බේ:-

අඞ්ගුත්තරපඤ්චකනිපාතයෙහි:

1. "කො නු ඛො භන්තෙ හෙතු කො පච්චයො යෙනමිධෙකච්චො මාතුගාමො දුබ්බණ්ණා ච හොති **දුරූපා සුපාපිකා** දස්සනාය, **දළිද්දා** ච හොති **අප්පස්සකා අප්පභොගා?** (සුමනා සූත්ත.)

පඤ්චකනිපාතයෙහිම:

2. "සල්ලපෙ අසිහත්‍ථෙන, පිසාචෙනපි සල්ලපෙ,
නත්වෙව එකො එකාය මාතුගාමෙන සල්ලපෙ."

ප්‍රථමනිදර්ශනයෙහි 'එකාචෙවා' යන සර්වනාමවිශේෂණය පුල්ලිඞ්ගයෙන් ද ඉතිරි විශේෂණ සය ස්ත්‍රීලිඞ්ගයෙන් ද යෙදී තිබේ.

ඇතැම්තැනක මෙසේ වුවත් මාතුගාම ශබ්දයට පුල්ලිඞ්ගික විශේෂණත් යෙදියහැකිබව අඞ්ගුත්තරපාළියෙන්ම ප්‍රකටවේ:

එහි දුකනිපාතයෙහි:

3. "ද්වින්නං භික්ඛවෙ ධම්මානං අතිත්තො අප්පටිවානො මාතුගාමො කාලංකරොති."

චතුක්කනිපාතයෙහි:

4. "කොධනො ආනන්ද මාතුගාමො, ඉස්සුකී ආනන්ද මාතුගාමො, මච්ඡරී ආනන්ද මාතුගාමො, දුප්පඤ්ඤො ආනන්ද මාතුගාමො; අයං ඛො ආනන්ද හෙතු යෙන මාතුගාමො නෙව සභාය නිසීදති, න කම්මන්තං පයොජෙති."

ක්‍රියා විශේෂණ

11. පාලිභාෂාවෙහි ක්‍රියාවිශේෂණපද බොහෝසේ ම නපුංසක - කර්මවිභක්ති - එකවචනයෙන් සිටිත්. ඇතැම්විට තෘතීයාඑකවචනයෙන් ද සිටිත්.

1. "මුහුත්තමපි චෙ විඤ්ඤූ පණ්ඩිතං පයිරුපාසති
ඛිප්පං ධම්මං විජානාති ජිව්හා සූපරසං යථා"

(ධම්මපද)

(=ඉදින් ප්‍රාඥතෙමේ මොහොතක් වත් පණ්ඩිතයකු සේවනය කෙරේනම් දිව ව්‍යඤ්ජනරසය (වහා) දැනගන්නාසේ වහා ධර්මය අවබොධකෙරේ.) මෙහි මුහුත්තං, ඛිප්පං දෙක ක්‍රියා විශේෂණයි.

තවත් උදාහරණ:-

2. "තෙසං හි භගවා කප්පාසිකවනසණ්ඩෙ පඨමං ධම්මං දෙසෙසි." ධ. අ.

3. "සුසුඛං වත ජීවාම වෙරිනෙසු අවෙරිනො"
(ධම්මපද)

4. "මා බාලහං පරිදෙවෙසි ඛිප්පං බන්ධාහි භණ්ඩිකං"
(කුණ්ඩලකෙසීවත්ථු)

5. "පඨමං ගිහිභාවෙ ආදීනවං කථෙත්වා ඉදානි අගිණ්හං ගුණං කථෙති." ධ. අ.

6. A "එස මයා දින්නං විසුං ගණ්හාති." B "ථෙරො තස්ස ගෙහෙ නිබද්ධං භුඤ්ජති." ධ. අ.

7. "තං සක්කච්චං භොජෙත්වා තස්ස පත්තං සාධුකං ධොවිත්වා නානග්ගරසභොජනස්ස පූරෙත්වා..........................
'ඉමස්ස පිණ්ඩපාතං දදෙය්‍යාථා' ති ආහ."
ධ. අ. ජම්බුකාජීවක.

8. A "සනිකං උපායෙන පුච්ඡිස්සාමීති විනෙත්වා අමච්චෙ ආහ." B. "සා මෙ නිච්චං ඔතාරමෙව ගවෙසති."
ධ. අ. උදෙනවත්ථු.

තෘතීයාවට උදාහරණ:

1. "මච්ඡරියකොසිකං මුහුත්තෙන දමෙත්වා .... සද්ධිං සම්මුඛං කත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි" ධ. අ.

2. "භූමියං නිපජ්ජිත්වා සම්පරිවත්තමානා කිච්ඡෙන දාරකං විජායිත්වා .... " (පටාචාරාවත්ථු.)

3. "ඉදානි පන මෙ චිත්තං නිබ්බුතං භවිස්සති, සුඛෙන ච සයිතුං ලභිස්සාමි." (උදෙනවත්ථු.)

අභ්‍යාසය 6.

මේ වාක්‍යයන්හි ඒ ඒ තැනට ගැලපෙන ක්‍රියාවිශෙෂණ යෙදියයුතු: 1. අස්සා .... ධාවන්ති. 2. දාරකො .... කීළිත්වා ගෙහං අගමාසි. 3. පඤ්ඤවන්තා .... ධම්මං විජානන්ති. 4. ධනවන්තා මඤ්චෙසු .... සයන්ති. 5. සම්ම, මා .... අඤ්ඤෙසං අගුණං කථෙහි. 6. භගවා .... භික්ඛූනං අප්පමාදෙන ඔවදි. 7. යාවාහං ආගච්ඡාමි තාව .... ඉධෙව තිට්ඨාහි. 8. මනුස්සා .... ගන්ත්වා ආසනානි පඤ්ඤපෙසුං, පච්ඡා භික්ඛූ අගමංසු. 9. තෙ භික්ඛූ නිසීදාපෙත්වා .... භොජෙසුං. 10. භොජනාවසානෙ .... පත්තෙ ධොවිංසු.

සංඛ්‍යාවිශෙෂණ.

12. නාමපද වූ සත්ත්ව සත්ත්වාදීන්ගේ විශෙෂණයෝත් නාමපදම වෙති.. නාමපදයෝ වනාහි නාමනාම-සමාසනාම-තද්ධිතනාම - කිතකනාම - සංඛ්‍යානාම - සර්‍වනාමාදි ප්‍රභෙදයෙන් යුක්තවෙති. ඔවුනතුරෙන් සංඛ්‍යානාමයන් අන්පදයන්ට විශෙෂණවන ආකාරය මෙහි දක්වනු ලැබේ.

1 **එකා** ඉත්ථී **ද්වෙ** පුත්තෙ විජායි.
2 **චත්තාරො** පුරිසා අට්ඨ ගොණෙ හරිංසු.
3 **පඤ්ච** වාණිජා **දසහි** සකටෙහි භණ්ඩානි ආහරිංසු.
4 **තිස්සන්නං** වනිතානං ඡ පුත්තා ඡ ධීතරො ච සන්ති.
5 **දසහි** ගාමෙහි **සතං** මනුස්සා ආගමිංසු.
6 **අට්ඨසු** ගෙහෙසු **පඤ්චතිංසති** ජනා වසන්ති.
7 **ද්වාදස** උපාසකා ඡන්නං භික්ඛූනං ඡ චීවරානි අදංසු.
8 **පඤ්චන්නං** දසානං **පඤ්චදස** පුත්තා **වීසති** මහිසෙ නෙත්වා ඛෙත්තං කසිංසු.

9 **එකො** ධනවා අත්තනො **චතුන්නං** පුත්තානං එකෙකස්ස **සහස්සං** රූපියානි **සතං** ගාවො ච අදාසි.

10 ලඞ්කාදීපපාලකා **එකස්මිං** වස්සෙ රූපියානං **ද්වාදස කොටියො අසීති සතසහස්සානි** ච නානාබලීහි ලභන්ති.

(මොවුන්ගේ අර්ථ විවරණයෙන් දතයුතු.)

සංඛ්‍යාවන්ගේ ලිඞ්ගභෙදයත් වරනැගෙන ආකාරයත් **පාලිභාෂාවතරණ** ප්‍රථමභාගයෙහි දක්වන ලදී. මෙහිදී නැවත එය බලා හොඳින් ධාරණයකොට ගතයුතුයි **ති** ශබ්දයේ පටන් **අට්ඨාරස** ශබ්දය දක්වා සංඛ්‍යාවෝ බහුවචනයෙන් පමණක් යුක්තවෙති, ඔවුන්ගේ එකවචන නැත්තාහ.

13. එකූනවීසති (19) පටන් අට්ඨනවුති (98) දක්වා සංඛ්‍යාවෝද කොටිය පටන් කොටිප්පකොටිය දක්වා ශබ්දයෝද ස්ත්‍රීලිඞ්ග එකවචනයෙන් යුක්තවෙති. නමුත් 'විස්සේ කොටස් හතරක්' "සියේ කොටස් අටක්" යනාදි වශයෙන් වෙන් වෙන් කොටස් ගණන් ප්‍රකාශකරණකල්හි බහුවචනයෙන්ද සිටිත්.

14. එකූනසත (99) ශබ්දයේ පටන් 'සතසහස්ස' හෝ ලක්ඛ — ශබ්දය දක්වා ශබ්දයෝ නපුංසකඑකවචනයෙන් යුක්තවෙති. කොටස් වශයෙන් කියනුලබන කල්හි ඔවුහුද බහුවචනයෙන් සිටිත්.

උඩ දැක්වූ වාක්‍යයන් අතුරෙන් 5 වැන්නෙහි "සතං මනුස්සා" යනතැන මනුස්සා පුල්ලිඟු බහුවචනයි, සතං නපුංසක එකවචනයි. විශෙෂණපදය විශෙෂ්‍යපදයාගේ ලිඞ්ගසංඛ්‍යාවන් ගතයුතු වුවත් සතශබ්දය නියතනපුංසකලිඟු ඇතිහෙයින් මනුස්ස-ශබ්දයාගේ ලිඞ්ගය නොගනී.

15. නියතලිඞ්ග ඇති හෙවත් අසුවල් ශබ්දය අසුවල් ලිඞ්ග යෙහි පමණක් වේයයි නියමිතවූ ශබ්දයන් අන්‍යලිඞ්ගික ශබ්දයක් හා විශෙෂණවනවිට ස්වකීය නියත ලිඞ්ගය අත් නොහරිති.

8 වෙනි වාක්‍යයෙහි "වීසති මහිසෙ" යනතැන වීසති ස්ත්‍රී' ලිඞ්ග කර්මවිභක්ති එකවචනයි, මහිසෙ පුල්ලිඞ්ගකර්මබහුවචනයි. මේ දෙක ලිඞ්ගයෙන් ද වචනයෙන් ද වෙනස්ව විභක්තියෙන් පමණක් සමානව විශෙෂණ විශෙෂ්‍යව සිටී.

10 වෙනි වාක්‍යයෙහි "ද්වාදස කොටියො, අසීති සතසහස්සානි යන පද අන්පදයන්ගේ විශෙෂණ නොවෙති. නමුත් කොටස් වශයෙන් සංඛ්‍යාවන් දක්වන ආකාරයට නිදශීන වශයෙන් මෙහි ඇතුලත් කරනලදී. "රුපියල් (පිළිබඳ) කෝටි දොළසක්ද ලක්ෂ අසූවක් ද"යි අර්ථ දතයුතුයි.

පොත්වලින් උපුටාගත් නිදශීන:

1. "චත්තාරි සතසහස්සානි ඡළභිඤ්ඤා මහිද්ධිකා
දීපඞ්කරං ලොකවිදුං පරිවාරෙන්ති සබ්බදා"
(බුද්ධවංසපාළි)

(=ෂඩභිඥ ඇති මහත්ඍද්ධි ඇති සාරලක්ෂයක් රහත්හු හැම කල්හි දීපඞ්කරසර්වඥයන් වහන්සේ පිරිවරත්.)

2. "සතසහස්සවස්සානි ආයු තස්ස මහෙසිනො" (=ඒ සර්වඥයන් වහන්සේගේ ආයුෂය අවුරුදු ලක්ෂයකි) බුද්ධවංසපාළි. "සතසහස්සවස්සානි" යන්න "ආයු" යන එකවචනයට විශෙෂණයි.

3. "පුන නාරදකූටම්හි පවිවෙකගතෙ ජිනෙ
ඛීණාසවා වීතමලා සමිංසු සතකොටියො"
(බුද්ධවංසපාළි.)

(=නැවත සර්වඥයන් වහන්සේ නාරදකූටයෙහි විවේකීව වසන කල්හි පහවූ කෙලෙස් ඇති සියක් කෝටියක් රහත්හු රැස්වූහ. මෙහි "සතකොටියො" යන ස්ත්‍රීලිඞ්ගබහුවචනය "ඛීණාසවා" යන පුල්ලිඞ්ගික ශබ්දයට විශෙෂණයි.

4. "තිංසාය වස්සසහස්සෙහි ලොහකුම්භිමුඛං පත්වා එකෙකං ගාථං වත්තුකාමා හුත්වා" (=තිස්දහසක් හවුරුද්දෙන් ලෝකැළියේ මුවවිට (ගැටිය) ට පැමිණ එක් එක් ගාථාව කියනු කැමැත්තෝවැ (ධම්මපදඨකථා (—219). මෙහි තිංසාය යන එක වචනය "වස්සසහස්සෙහි" යන බහුවචනයට විශෙෂණවේ.

5. "ඉමස්මිං ජම්බුදීපෙ එකසතං රාජානො එකසතං අග්ගමහෙසියො" (=මේ දඹදිව එක්සියයක් රජවරුද එක්සියයක් මෙහෙසියෝ ද වෙති.) ධ. අ. (221) "මෙහි එකසතං යන නපුංසක එකවචනය පුල්ලිඞ්ග- ස්ත්‍රීලිඞ්ගයන්හි බහුවචනයන්ට විශෙෂණව සිටි.

6. "කස්සපො භගවා .... වීසතියා ඛීණාසවසහස්සෙහි සද්ධිං චාරිකං චරමානො බාරාණසිං අගමාසි" (=කාශ්‍යපසම්බුදුයන් වහන්සේ .... විසිදහසක් රහතන් වහන්සේ සමග චාරිකාවෙහි හැසිරෙමින් බරණැසට වැඩිසේක.)

ධම්මපදඨකථා (219.)

අභ්‍යාසය 7.

මේ වාක්‍යයන් පාලියට නැගියයුතු:

1. ගම් විස්සකින් පන්සියයක් මිනිස්සු ආහ. 2. අපි ගොණුන් විසිදෙනෙකුන්ට තණකොළ දුනිමු. 3. ඔවුහු තිස් නමක් භික්ෂූන්ට සිවුරු විසිපහක් දුන්හ. 4. ගොවීයෝ හතළිස් දෙනෙක් ගොණුන් අසූවක් මිලදී ගත්හ. 5. ස්ත්‍රීන් සතරදෙනාගේ පුත්‍රයෝ සතරදෙන රුපියල් හාරදහසකින් ගෙවල් සතරක් සෑදවූහ. 6. දාසයෝ අටදෙන පොරෝ අටකින් ගස්ගැටක් කැපූහ. 7. ගෙවල් සියයක දහසක් මිනිස්සු වෙසෙත්. 8. දීපඞ්කර සම්බුදුයන් වහන්සේ සාරලක්ෂයක් රහතන් වහන්සේ සමග අමර නගරයට පිවිසිසේක.

ඉලක්කම් වලින් දක්වා තිබෙන ගණන්වලට
පාලිවචන යෙදියයුතු:

1. 4 ඉත්ථියො 4 පුත්තානං 4 අම්බෙ අදංසු. 2. 10 වාණිජා 500 සකටෙහි භණ්ඩානි හරිංසු. 3. ධනවා අත්තනො 2 භාතරානං 200 රූපියානි අදාසි. 4 20 මනුස්සා 500 භික්ඛූනං දානමදංසු. 5. එකො ධනවා 5000 රූපියෙහි චෙතියං කාරාපෙසි. 6. රාජා 20 වාණිජානං 10000 රූපියානි දත්වා 50 අස්සෙ ගණ්හි. 7. අනාථපිණ්ඩිකො 540000000 විස්සජ්ජෙත්වා ජේතවනමහාවිහාරං කාරෙසි. 8. සො තිබඩං 500 භික්ඛූ භොජෙසි.

16 සර්වනාමවිශෙෂණ.

1. **තාසං** ඉත්ථීනං **කතමා** පඤ්ඤවතී?

2. **තයො** පුරිසා එකං වනං අගමංසු, **තෙසු එකො ඉතරෙසං** චින්තං මෙ ව්‍යගෙස දසෙසසි.

3. **සබ්බාසං** වනිතානං **සබ්බෙ** භත්තාරො **අඤ්ඤං** ගාමං අගමංසු.

4. **තස්ස** පුරිසස්ස තෙ පුත්තා **තස්මිං** ඨානෙ **ඨත්වා තං** ගොණං තෙන දණ්ඩෙන පහරිංසු.

5. **ඉමිස්සා** ඉත්ථියා අයං ධීතා **ඉමාය** සුචියා **ඉදං** වත්ථං සිබ්බි.

6. **ඉමෙසං උභින්නං** පුරිසානං **සබ්බං** ධනං **තෙහි** චොරෙහි ඓතිතං.

7. "**තිස්ස**, මහල්ලකභික්ඛූනං **සබ්බමෙතං** වත්තං කාතුං වට්ටති. ....**එතෙ** හි භික්ඛූ ඛමාපෙහීති." චූළතිස්ස. ධ. අ.

8. "සො නිමුජ්ජිත්වා අඤ්ඤෙන ඨානෙන පලායි." "අඤ්ඤං තෙ කුමාරිකං ආනෙස්සාමි." "**තස්මිං** සමයෙ සත්ථා පරිසමජ්ඣෙ ධම්මං දෙසෙති." ධ. අ.

9. "**තස්මිං** ඛො පන නිවෙසනෙ **සබ්බෙව** දාසකම්මකරා විසාඛාය සන්තකාව." "**එතෙන** හි අග්ගිනා සදිසො අග්ගි නාම නත්ථි එවං **ඉමස්මිං** කාරණෙ සා නිද්දොසාව අහොසි" ධ. අ. විසාඛාවත්ථු.

10. "තුම්හෙ කෙනාකාරෙන ගතාති?" "**උභොහි** හත්ථෙහි ජණ්ණුකානි ඔලම්බිත්වා නිත්ථනන්තො .... අපි නු ඛො කිඤ්චි ගෙහෙති ආහ." ධ. අ. 205.

අභ්‍යාසය 8.

පාලියට නැගියයුතු:-

1. ඒ පුරුෂයන් අතුරෙන් කවරෙක් බලවත් වේද? 2. දසවලා මේ ගමේ සියලු ගෙවල් දන්නේයයි කවරකුට කියහැකිද? 3. සොහොයුරන් දෙදෙනාගේ සියලු දරුවෝ එක්තරා වනයකට ගොස් බොහෝ මුවන් මැරූහ. 4. මේ ගෘහපතියාගේ දියණියන් විසින් අර ශාලාවේදී මේ රෙදි වියන ලදහ. 5. මව්පියන් දෙදෙනාගේ (උභශබ්දය යොදනු) සියලු ධනය ඔවුන්ගේ දරුවන් සතරදෙනාට දෙනලදී. 6. අර ස්ත්‍රීන්

දෙදෙනාගේ ස්වාමිවරු දෙදෙනා අන්ගමකට ගොස් මේ ගොනුන් විසිදෙනා ගෙනාහ. 7. මේ නුවර සියලු ගෘහපතීන්ගේ දසයෝ අර විල්වලින් රතුනෙලුම් ගෙනවුත් අන් චෛත්‍යයකට පිදූහ. 8. කුමක්හෙයින් තොපගේ සහෝදරයෝ අන්‍යයන්ගේ ගොනුන්ට පහරදෙත්ද?

---

17. සමාසවිශෙෂණ.

1. "සො .... **ධමනිසන්ථතගත්තො ආලසියාභිභූතො කච්ඡුපරිකිණ්ණො** අහොසි" ධ. අ. 147.

2. "**අසීතිසකටමත්තානි** ඛදිරදාරූනි ආහරාපෙත්වා පූරෙත්වා." ධ. අ.

3. **සබ්බසෙතස්ස** හත්ථිපොතකස්ස දායකො **එකචාරිකො** හත්ථි සාරිපුත්තත්ථෙරො අහොසීති" ධ. අ. රාධත්ථෙර.

4. "**කතහත්ථකිච්චෙන** ථෙරෙන සද්ධිං මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා එවමාහ." ධ. අ. අග්ගසාවක.

5. "**පියංවදෙ** කරවීකසකුණො මධුරරසං සහකාරඵලං මුඛතුණ්ඩකෙන පහරිත්වා පග්ඝරිතරසං සායිත්වා .... **සකල වනගහණනිස්සිතං** සත්තකායං මත්තං .... කරොන්තො .... විරවති" (මහාබොධිවංස)

6. "**පාතුභූතසත්තරතනො** රාජා කාලිඞ්ගො චක්කවත්තී එකදිවසං **සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතො මාලාවිලෙපනධරො** .... **සබ්බසෙතං කෙලාසකූටපටිභාගං** ගජරතනමාරුය්හ .... මාතාපිතුන්නං අස්සමපදං පායාසි."
(මහාබොධිවංස.)

7. "සාවත්ථියං **අනාථපිණ්ඩික-විසාඛාදි-පඤ්චකොටිමත්තා** අරියසාවකා **මිසොාපිමත්තා** කල්‍යාණපුථුජ්ජනා ච ගන්ධමාලාදයො ආදාය සන්නිපතිංසු." (මහාබොධිවංස.)

8. "**සත්තරතනමයං** වෙදිකං කාරාපෙත්වා සුවණ්ණමිස්සකං වාලුකං ඔකිරිත්වා පාකාරෙන පරික්ඛිපිත්වා **සත්තරතනමයං** ද්වාරකොට්ඨකං කාරාපෙසි" (මහාබොධිවංස.)

9. "**තිංසයොජනිකං** මග්ගං ගන්ත්වා **උත්තුඞ්ගතරඞ්ගභඞ්ගාභිරාමං** ගඞ්ගං නදිං උත්තරිත්වා **වරරාජගහං** රාජගහං නාම **අතිමනොහරං** නගරං පවිසිත්වා තත්ථ **ඉස්සරියමදමත්තං** ජනං පරිහාසෙන්තො විය **සන්තින්ද්‍රියො සන්තමානසො** .... පිණ්ඩාය චරිත්වා .... විරොචමානො නිසීදි." (මහාබොධිවංස.)

10. "දසසහස්සායතො විජ්ජුත්තරං නාම විසංරතනසතායාමං භුවනවිවරබ්‍යාපිනාදං සඞ්ඛං ධමයන්තො අට්ඨාසි". (මහා–බොධිවංස.)

---

18. එක් විශෙෂ්‍යපදයකට විශෙෂණ බොහෝ ගණනක් එකවිට යෙදියහැක:

1. සීලවා ධනවා පුරිසො ගච්ඡති.
2. වනචරකා මහන්තානි සෙතානි පදුමානි ආහරන්ති.
3. කාලා දුප්පඤ්ඤා ඉත්ථී සෙතං සුඛුමං වත්ථං පරිදහති
4. ධනවන්තා බලවන්තා කාලා පුරිසා ගාමං ගච්ඡන්ති.
5. සෙතා සීලවතී පඤ්ඤවතී වනිතා මහන්තං නීලං වත්ථං කිණි.

6. ආගච්ඡන්තානං පාපකාරීනං දසන්නං තෙසං පුරිසානං කක්ඛලා දුම්මෙධා පුත්තා මහන්තෙන සෙතවණ්ණෙන අඬගොණෙන මාරෙසුං.

7. ලකුණ්ටකො බලවා දාසො ධාවන්තං රත්තං කූටගොණං දීඝාය දළ්හාය රජ්ජුයා බන්ධිත්වා එකස්මිං මහන්තෙ දළ්හෙ ථම්භෙ උපනිබන්ධි.

8. මහාපුරිසො— සොතකා සොකා චම්පකාදිනානාතරුසණ්ඩමණ්ඩිතං මිගතුරගනාගව්‍යග්ඝාදිචතුප්පදගණානුචරිතං දෙවදානවාදිනානාභූතසත්තනිසෙවිතං අනෙකවිධරතනාකරං සුරකින්නරනාගරඞ්ගමණ්ඩලං හිමවන්තං අජ්ඣොගාහි.

9. මොහන්ධකාරවිධංසකො ධම්මදීපඞ්කරො . ලොකසිවඞ්කරො දීපඞ්කරො නාම අනුත්තරො සම්මාසම්බුද්ධො වරරුචිරදස්සනෙ ජනනෙත්තමනොහරෙ සුදස්සනමහාවිහාරෙ විහරති.

10. 'සො...................... දීපඞ්කරලොකනාථං සුනිවත්ථං සුපාරුතං සන්තින්ද්‍රියං සන්තමානසං ලක්ඛණානුබ්‍යඤ්ජනපභාසම්පන්නං ඡබ්බණ්ණබුද්ධරංසියො විස්සජ්ජෙන්තං අරියගණපරිවුතං අලඞ්කතමග්ගපටිපන්නං දෙවමනුස්සෙහි පූජියමානං දිස්වා.................. අවකුජ්ජො හුත්වා ....කලලපිට්ඨෙ නිපජ්ජි." (මහාබොධිවංස)

11. මහන්තානි මහන්තානි පබ්බතකූටානි ධූපායන්තානි පජ්ජලන්තානි ආකාසෙනාගන්ත්වා බොධිසත්තං පත්වා දිබ්බමාලාගුළභාවං ආපජ්ජිංසු.

භින්නාධිකරණ විශෙෂණ

19. මින් පෙර විශෙෂණ ගැන දක්වූ සියල්ල සමානාධිකරණ විශෙෂණ ගැනයි. යම්තැනක විශෙෂණය විශෙෂ්‍යයාගේ ලිඞ්ගවිභක්තිසඞ්ඛ්‍යාවන් ගනී නම් එය සමානාධිකරණ විශෙෂණයයි. යම්තැනක ඒ දෙදෙනාගේ සමානලිඞ්ගවිභක්ති සංඛ්‍යාවලින් සිටිමක් නැත්නම් එය භින්නාධිකරණයයි.

බ්‍රාහමණස්ස පුත්තො (=බමුණාගේ පුත්‍රයා.)
තස්සා මාතාපිතරො (=ඇගේ මවුපියෝ)
රඤ්ඤො ඡත්තං (=රජුගේ ඡත්‍රය.)
භික්ඛුනො චීවරං (=භික්ෂුවගේ සිවුර.)
සෙට්ඨිනො පාසාදෙ (=සිටුහුගේ ප්‍රාසාදය.)

ආදි සම්බන්ධවිභක්තියෙන් යුත් පද බොහෝසේම භින්නාධිකරණ විශෙෂණ වෙති.

භින්නාධිකරණ විශෙෂණ තෘතීයාවෙන් ද සිටිති.

"එකූනතිංසො වයසා, සුභද්ද
යං පබ්බජිං කිං කුසලානුඑසී."

(=සුභද්‍රය, මම වයසින් එකුන්තිස් හවුරුදු ඇත්තේ කුශලය කුමක්දැයි සොයමින් පැවිදිවීමි.) මහාපරිනිබ්බාණසුත්ත. මෙහි "වයසා" යන්න කරණාර්ථයෙහි හෝ අන්‍යාර්ථයෙක්හි නොවේ, 'එකූනතිංසො' යන්නට විශෙෂණවශයෙන්ම සිටිනේයි.

2. "විපස්සී මාරිස, භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො ඛත්තියො ජාතියා අහොසි.............. ..... කොණ්ඩඤ්ඤො ගොත්තෙන" (=භවත්නි, විදර්ශී අර්හත් සම්‍යක්සම්බුද්ධතෙමේ ජාතියෙන් ක්ෂත්‍රිය විය, ගොත්‍රයෙන් කෞණ්ඩන්‍ය විය.) මහාපදානසුත්ත.

3. "තස්ස ධම්මෙසු දායාදෙ ඔරසො ධම්මනිම්මිතො
සාරිපුත්තොති නාමෙන හෙස්සති අග්ගසාවකො."

(=ඒ සම්බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මයන්හි දායාදයෙක්වූ ඖරසවූ ධර්මනිර්මිතවූ නමින් සැරියුත් නම්වූ අග්‍රශ්‍රාවකයෙක් වන්නේය.) අපදානපාළි 19.

4. "වාමෙන සූකරො හොති-දක්ඛිණෙන අජාමිගො,
සරෙන නෙලකො හොති—විසාණෙන ජරග්ගවො."
(සම්මොහවිනොදනී.)

පරිවර්තනපරිචය.

සිංහල පාලියට නැගීම.

කුඩා වාක්‍ය.

1. සාමාන්‍ය කථොපකථන. i.

1. තෝ (උඹ) පාලිභාෂාව දන්නෙහි ද?
   ත්වං පාළිභාසං ජානාසි?

   උඹ (=ඔබ) යන්න මධ්‍යම පුරුෂයෙහි යෙදෙන්නේ නොවේ. මධ්‍යම පුරුෂයෙහි යෙදෙන "තෝ, තෙපි" යන වචන පහත් අයට පමණක් ආමන්ත්‍රණය සඳහා මෙකල යොදන බැවින් ශිෂ්ටකථාවේදී එවැනි පදයක් යෙදීමත් යුතු නොවේ. පාලියෙහි "ත්වං, තුම්හෙ" යන පදයන් කාටත් යෙදිය හැකි බව සැලකියයුතු.

2. මම ටිකක් දනිමි.
   අහං ථොකං ජානාමි.

3. ඔබට පාලියෙන් කථාකරන්ට හැකිද?
   සක්කොසි ත්වං පාලිභාසාය සල්ලපිතුං?

4. ඔව්, මට ටිකක් කථා කළ හැකි.
   ආම, අහං ථොකං සල්ලපිතුං සක්කොමි

5. ඔබේ නම කුමක් ද? කවර නමැත්තෙක් වෙහිද?
   තුය්හං නාමං කිං? කින්නාමො'සි?

6. මාගේ නම විජයබාහුය.
   අහං විජයබාහු-නාමො'ම්හි.

7 තෝ කොහි වෙසෙහි ද?
   ත්වං කත්ථ වසසි?

8. මම කොළඹනගරයෙහි වසමි.
   අහං කොළම්බනගරෙ වසාමි.

9. ඔබේ වයස කොපමණද?
   කිත්තකං තුය්හං ආයුප්පමාණං?

10. මම විසිඅවුරුදු වයස් ඇත්තෙමි.
    අහං වීසතිවස්සො'ම්හි (ආයුනා.)

11. මගේ වයස අවුරුදුපසළොසකි.
    මය්හං ආයුප්පමාණං පණ්ණරස වස්සානි.

12. තාගේ මවුපියවරු කොහි වෙසෙත්ද?
තුය්හං මාතාපිතරො කුහිං වසන්ති?

13. ඔවුහු දූත් දකුණු පලාතේ වසත්.
තේ'දූති දක්ඛිණදෙසෙ වසන්ති.

14. ඔබට සහෝදර-සහෝදරියෝත් සිටිත්ද?
තුය්හං භාතුභගිනියො පි සන්ති නු?

15. එසේය, මට සොහොයුරෝ සිවුදෙනෙක් ද සොහොයුරියෝ දෙදෙනෙක් ද වෙති.
ආම, මය්හං චත්තාරො භාතරො ද්වෙ භගිනියො ච සන්ති.

16. ඔබගේ සොහොයුරෝ කුමක් කරත්ද?
තව භාතරො කිං කරොන්ති?

17. ඔවුනතුරෙන් වැඩිමහල්ලා වෙළෙන්දෙකි, දෙවෙනියා ලියන්නෙකි, ඉතිරි දෙදෙන තවම ඉගෙනගනිත්.
තෙ සු වුඩ්ඪතමො වාණිජො, දුතියො ලෙඛකො, ඉතරෙ වෙ තාව උග්ගණ්හන්ති.

18. තෝ මෙහි කවදා ආයෙහි ද?
කදා ත්වං ඉධා' ගතො'සි?

19. ඊයේ සවස මම මෙහි ආවෙමි.
හීයො සායණ්හෙ' හං ඉධා' ගච්ඡිං.

---

2. සාමාන්‍ය කථොපකථන ii.

20. ඔබ කවරෙක් ද? 20. කො'සි ත්වං?

21. මම මගියෙක් මි. 21. අහමෙකො පථිකො.

22. කොයි සිට එහිද? 22. කුතො ආගච්ඡසි?

23. මම ඉන්දියාවෙන් ආවෙමි.
අහං ඉන්දුදෙසතො ආගතො' ම්හි.

24. කුමක් කරන්ට ආයෙහි ද?
කිං කාතු මාගතො'සි?

25. බඩු වගයක් විකුණන්ට ආවෙමි.
එකච්චානි භණ්ඩානි වික්කිණිතු මාගමිං.

26. තොපගේ පියා කුමක් කරන්නෙක්ද?
තුය්හං පිතා කිං කම්මං කරොති?

27. මගේ පියා [illegible]

මය්හං පිතා මහානාමො නාම වාණිජො.

28. මෙහි තාගේ මිත්‍රයෙක් හෝ අඳුනන්නෙක් සිටී ද?
කො ඉධ තව මිත්තො වා සඤ්ඤෝ වා?

29. මාගේ මිත්‍ර වෙළෙන්දෙක් කුමාරවීථියෙහි වසයි.
මය්හං මිත්තො එකො වාණිජො කුමාරවීථියං වසති.

30. තෝ මෙතැනින් කොහාට යන්නෙහි ද?
ඉතො ත්වං කතරං ඨානං ගච්ඡසි?

31. මම මෙයින් අන්‍ය නුවරකට යන්නෙමි.
ඉතො'හං අඤ්ඤං නගරං ගමිස්සාමි.

32. (තෝ) මේ පෙදෙසට ප්‍රියකෙරෙහි ද?
පියායසි ත්වම්මං පදෙසං?

33. ඉතා උෂ්ණ නොවන්නේ නම් මම මේ පෙදෙසට ප්‍රිය කරමි.
පියායෙය්‍යම්මං සචායං නාච්චුණ්හො භවෙය්‍ය.

34. (තෝ) කවද සියරටට යන්නෙහි ද?
කදා ත්වං සකරට්ඨං පටිගමිස්සසි?

35. සෑහෙන තරම් මුදලක් ලැබුණුවිට මම යන්නෙමි.
යදා පහොනකං මූලං ලභිස්සාමි, තදා ගමිස්සාමි.

36. ඔබ ළඟ දැන් කොපමණ මුදලක් තිබේ ද?
කිත්තකං මූලං'දානි තව සන්තිකෙ අත්ථි?

37. රුපියල් 14 ක්ද සත 50 ක්ද මා ළඟ ඇත්තාහ.
චුද්දස රූපියානි පඤ්ඤාස සතභාගාච මම'න්තිකෙ සන්ති.

---

3. අණකිරීම් හා අවවාද.

38. සාණ්ටාව (හෝ සීනුව) ශබ්දකරව.
ඝණ්ඨං වාදෙහි.

39. මාගේ ඔරලෝසිය මෙහි ගෙනෙව.
මම හොරාලොචනං ඉධා'හර.

40. අර මිනිසා මෙහි කැඳවව.
තං පුරිසං ඉධ පක්කොසාහි.

41. උබේ පා සෝද ගනින්. 41. තුය්හං පාදෙ ධොවාහි.

42. මාගේ පවරෙද්ද අකුලව.
මම කොසෙය්‍යවත්ථාදනං සංහරාහි.

43. මේ සිඟන්නාට සහල්ටිකක් දෙව.
ඉමස්ස යාචකස්ස ථොකං තණ්ඩුලං දෙහි.

44. පෑනක් ගෙනෙන්ට ඒ ළමයා පිටත්කරව.
ලෙඛණිං ආනෙතුං තං දාරකං පෙසෙහි.

45. හැමකල්හි මවුපියන්ට කීකරු වව්.
සදා මාතාපිතුන්නං වචනකරා හොථ.

46. වෘඩයන් (වැඩිමහල්ලන්) ට කවටකම් නොකරව්.
මා වුඩ්ඪානං පරිහාසං කරොථ.

47. කිසිවිටෙකත් බොරු නොකියව්.
මා කදාචිපි මුසා භණථ.

48. සියලු ආගමිකගුරුවරුන්ට ගෞරව කරව්.
සබ්බසාමයික-සමණානං ගාරවං කරොථ.

49. පාපමිත්‍රයන් හා අසත්පුරුෂයන් සේවනය නොකරව්.
පාපමිත්තෙ අසප්පුරිසෙ ච මා සෙවථ.

50. තිරිසනුන්ට හිංසා නොකරව්.
තිරච්ඡානගතෙ මා හිංසථ.

51. අනුන්ගේ දෙස් (=සිදුරු) නො සොයව්.
මා පරෙසං ඡිද්දානි ගවෙසථ.

52. තමන්ගේම දෙස් සොයා ඒවා දුරුකරව්.
අත්තනොව වජ්ජානි උපපරික්ඛිත්වා තානි පජහථ.

53. අනුන් සතු ඉදිකටුවක් පමණ දෙයකුත් සොරා නොගනිව්.
පරසන්තකං සූචිමත්තම්පි මා ථෙනෙථ.

---

4. පාඨශාලීය ශිෂ්‍යයකු හා කථාවක්.

(මධ්‍යමපුරුෂ එකවචනය දක්විය යුතු නිසා මෙහි "තෝ" යන්න යොදනු ලැබේ. සිංහල කථාව්‍යවහාරයේදී එය යෙදීම මෙකලට යොග්‍යනොවේ.)

54. තෝ කුමක්හෙයින් ඊයේ නාවෙහි ද?
කස්මා ත්වං හීයො නාගතො'සි?

55. ඊයේ මම පියා සමග මළගෙයකට ගියෙමි.
හීයො'හං පිතරා සද්ධිං මතකඝාතං අගමාසි.

56. උඹේ පොත් හා ලිපි ද්‍රව්‍ය කොහි ද?
කුහිං තව පොත්ථකා ලෙඛණිභාජනානි ච?

57. ඒ වා මම ශාලාව තුළ මේසයමත තබා ආවෙමි.
තානා'හං සාලබ්භන්තරෙ ලෙඛණඵලකෙ ඨපෙත්වා ආගතොම්හි.

58. තෝ කුමක්හෙයින් අද ප්‍රමාදවී ආයෙහිද?
කස්මා ත්වමජ්ජ චිරායිත්වා ආගතො'සි?

59. අතරමග පාලම කැඩීතිබෙන බැවින් මෙතර වන්ට නොහැකිව ප්‍රමාදවීමි.
අන්තරාමග්ගෙ සෙතුනො භින්නත්තා තරිතුමසක්කො න්තො චිරායිං.

60. ඒ ළමයා ඔබට කුමක් කීයේද?
කිං සො දාරකො තුය්හං වදි?

61. මුදල් නැති බැවින් ඕනෑ පොත් ගතනොහැකි වීමියයි කීය.
මූලාභාවතො ඉච්ඡිතෙ පොත්ථකෙ කිණිතුං න සක්කිංති සො කථෙසි.

62. හෙතෙම ඔබ! කැඳවූයේ කුමක් පිණිසද?
කිමත්ථාය සො තං පක්කොසි?

63. මගෙන් පොතක් ලබාගනු කැමතිව හෙතෙම මා කැඳවිය.
මම සන්තිකා එකං පොත්ථකං ලද්ධුමිච්ඡන්තො සො මං පක්කොසි.

64. ඔබ විසින් පොත් කියක් මිලට ගන්නාලද්දහුද?
කති පොත්ථකා කීතා තයා?

65. පොත් සතරක් මාවිසින් ගන්නාලදහ.
චත්තාරො පොත්ථකා මයා කීතා.

66. ඒවාට කොපමණ මුදලක් දෙනලද්දේ ද?
කිත්තකං මූලං තදත්ථාය තයා දින්නං?

67. රුපියල් 8කුත් සත 75ක් දුනිමි.
අට්ඨ රූපියානි පඤ්චසත්තති-සතභාගෙ ච අදාසිං

68. මේ වරද ඔහුවිසින් ඔබ ඉදිරියෙහි කරනලද්දේය.
තවාභිමුඛෙ තෙනි'දං දුක්කම්මං කතන්නු?

69. නැත; අන්‍යශිෂ්‍යයන් දෙදෙනෙකුත් ඉදිරියේදී කරනලදී.
න; අඤ්ඤෙසං ද්වින්නං සිස්සානං අභිමුඛෙ තෙනෙ'දං කතං.

70. එසේ නම් තෝ මෙය කෙසේ දන්නෙහිද
යජ්ජෙවං කථං ත්වමිදං ජානාසි?'

71. හෙතෙම එසේ කෙළේයයි, අන්‍යයෝ මට කීහ.
සො තථා කරීති අඤ්ඤෙ මං වදිංසු.

72. තෝ මේ පොතේ කොළ ඉරුවෙහිද?
ත්වං ඉමස්ස පොත්ථකස්ස පත්තානි දලෙසි නු?

73. නෑ; මම කොපිපොතෙහි අකුරු ලියමින් උන්නෙමි.
න, අහං ලිපිපරිචයෙ අක්ඛරානි ලිඛන්තො නිසීදිං

74. තෙපි යකඩ පෑන්තලවලින් ලියව්ද?
අයලෙඛණීමුඛෙහි නු තුම්හෙ ලිඛථ?

75. අපි පිහාටු පෑන්වලින් ලියමු.
මයං පත්තනාළලෙඛණීහි ලිඛාම.

76. තොපගේ ගුරුවරයා ඊයේ කුමක් ඉගැන්නුවේද?
තුම්හාකමාචරියො හීයො කිං උග්ගණ්හාපෙසි?

77. හෙතෙම අපට ඉන්දියා භූමිවිස්තරය ඉගැන්විය.
සො'මහාකං භාරතභූමිවිත්ථාරං උග්ගණ්හාපෙසි.

78. මාගේ ගල්ලෑල්ල බිඳුණ බැවින් හෙට අනෙකක් මිලයට ගන්නෙමි.
මම සිලාපත්ථරස්ස භින්නත්තා සුවෙ'හං අඤ්ඤං කිණිස්සාමි.

79. ඒ පොත ඔහු විසින් ඔබට දෙනලද්දේද?
තෙන සො පොත්ථකො තුය්හං දින්නො නු?

80. එය ඔහුට අයිති නැති බැවින් දිය නොහැකියයි කීයේය.
තස්ස අනායත්තත්තා තං දාතුං න සක්කොති සො වදි.

81. පාඨශාලාවෙන් නෙරපනලද ඒ ශිෂ්‍යයා තමාගේ ගමට හැරීගියේය.
පාඨසාලාය නික්කඩ්ඪිතො සො සිස්සො අත්තනො ගාමං පච්චාගමි.

82. අනාගතාභිවෘද්ධිය කැමැත්තෝ කුඩාකලම ශිල්පෝද්ග්‍රහණය කරත්වා.
අනාගතභිවුඩ්ඪි මිච්ඡන්තා දහරකාලෙ යෙව සිප්පුග්ගහණං කරොන්තු.

---

5. ගොවියන් දෙදෙනෙකුන් අතර කථාවක්

83. ශුභ උදයක් වේවා! 83. සුප්පභාතං!

84. ඔබගේ මෙහි ඊම යහපති.
සුන්දරං තයා කතං ඉධාගච්ඡන්තෙන.

85. මම ඔබ හමුවෙන්ට කැමතිව ඔබගේ ඒම බලාපොරොත්තු වෙමින් සිටියෙමි.
අහං තයා සමාගන්තුමිච්ඡන්තො තව ඉධාගමනං පච්චාසිංසන්තො වසිං.

86. ඔබ බොහෝ කලකින් මෙහි නොපැමිණියේ කුමක් හෙයින්ද?
කස්මා භවං චිරාය ඉධ නාගතොසි?

87. රොගයකින් පෙළුණු මම මසක් පමණ කල් කිසි තැනක යන්ට නොහැක්කේ වීමි.
ගෙලඤ්ඤෙනා'භිභූතො පනාහං මාසමත්තං කත්ථචි ගන්තුං නාසක්ඛිං.

88. ඔබගේ ගොයිතැන සමෘද්ධවීද? නොවීද?
භවතො සස්සං සමිද්ධං වා? නො වා?

89. අධිකජලයෙන් මාගේ ගොයම් විනාශවිය; ස්වල්පයක් ම ඉතිරි විය.
අධිකජලෙන මය්හං සස්සං විනට්ඨං; ථොකමෙව අවසිට්ඨමහොසි.

90. ඔබගේ ගොයිතැනේ තොරතුරු කෙසේද?
කා භවතො සස්ස පවත්ති?

91. පළමුකොට ගවයෝ වැට බිඳගෙන ඇල ගොයම් කෑහ, ඉතිරි කොටස නියඟෙන් වේලී ගියේය.
පඨමං ගාවො වතිං භින්දිත්වා තරුණසස්සං ඛාදිංසු, අවසිට්ඨං නිදාඝෙන මිලායි.

92. එසේ නම් ඔබගේ පවුල පෝෂණය කරන්නේ කෙලෙසද?
යජ්ජෙවං කථං භවං කුටුම්බං පොසෙස්සසි?

93. මම පලාකොළ ද වම්බටු පුසුල් ආදිය ද විකුණා ජීවිකාව කරන්නෙමි.
අහං සාකපණ්ණානි භණ්ඩාකි-කුම්භණ්ඩාදීනි ච වික්කිණිත්වා ජීවිකං කප්පෙස්සාමි.

94. ඔබගේ වත්තේ බොහෝ දෙඩම්ගස් තිබෙත් ද?
සන්ති තවුය්‍යානෙ බහූ ජම්බීරරුක්ඛා?

95. ගස් විස්සක් මාගේ උයනෙහි රෝපණය කරනලදහ.
වීසති රුක්ඛා මමුය්‍යානෙ රොපිතා හොන්ති.

96. එක් වාරයකදී ඒවායින් කොපමණ ගෙඩි නෙලන්නෙහිද?
එකස්මිං ඵලවාරෙ තෙහි කිත්තකානි ඵලානි ඔචිනාසි?

97. එක්ඵලවාරයකදී දෙඩම් දෙදහසක් පමණ ලබමි.
එකස්මිං ඵලවාරෙ ද්විසහස්ස මත්තානි ඵලානි ලභාමි.

98. කුඹුර කවදා සී සෑහු කැමැත්තෙහිද?
කදා තව ඛෙත්තං කසිතු මිච්ඡසි?

99. ගොනුන් හා නගුල් ලැබුණුවිට සීසාන්නෙමි.
ගොණෙ ච නඞ්ගලෙ ච ලද්ධා කසිස්සාමි.

100. ගොයම් කැපීමේදී කොපමණ මිනිස්සු ඕනෑවෙත්ද?
ලායනෙ කිත්තකා ලායකා ඉච්ඡිතබ්බා?

101. කපන්නෝ දශදෙනෙක් දෑකැති දහයකින් එක්දිනකදී
මාගේ ගොයම් කපන්ට සමර්ථවෙත්.
දස ලායකා දසහි දාත්තෙහි එකස්මිං දිනෙ මම සස්සං
ලායිතුං සක්කොන්ති.

102. ඒවා කමතෙහි ගොඩගසා ගොනුන් කීදෙනෙකුන් ලවා
මඩවන්නෙහි (පාගවන්නෙහි) ද?
තානි ඛලෙ රාසිකත්වා කතිහි ගොණෙහි මද්දාපෙස්සසි?

103. ගොනුන් අටදෙනෙකුන් ලවා පාගවා පිදුරු ඉවත්කොට
බොල් පොලා වියලා ධාන්‍ය ගෙනයන්නෙමි
අට්ඨහි ගොණෙහි මද්දාපෙත්වා පලාලං උබ්බරිත්වා භුසං
පප්ඵොටෙත්වා සුක්ඛාපෙත්වා ධඤ්ඤං හරිස්සාමි.

---

6. වෙළඳුන් දෙදෙනෙකුන් අතර කථාවක්.

104. භවතාට ශුභගමනයක් වේවා! මේ අස්නෙහි හුනමැනව.
ස්වාගතං භවතො! නිසීදතු’ මස්මිමාසනෙ.

105. ඔබගේ සැපදුක් කෙසේද?
කා තව සුඛදුක්ඛපවත්ති (=සරීරපවත්ති) ?

106. මම ද මාගේ අඹුදරුවෝ ද සුවසේ වසමු.
අහඤ්චෙව මම පුත්තදාරා ච සුඛිතා වසාම.

107. මේ මාසේ වෙළඳාමෙන් කොපමණ ලාභයක් ලද්දේද?
ඉමස්මිං මාසෙ වණිජ්ජාය කිත්තකො ලාභො ලද්ධො?

108. බඩු ගත්මිලටත් අඩුවෙන් විකුණන්ට සිදුවූ බැවින් මට
පාඩුවක් මිස ලාභයක් නොවීය.
භණ්ඩානං කීතමූලතොපි ඌනමූලෙන වික්කිණිතත්තා
මය්හං හානි යෙව අහොසි; න වඩ්ඪි.

109. පර්සියාවෙන් ඔබ විසින් කවර බඩු ගෙනෙන ලද්දාහුද?
පාරසිකදෙසතො තයා කානි භණ්ඩානි ආනීතානි?

110. මම නවලමක් සමග එහි ගොස් අගනා පලස් ඔටුවන් පිට පටවා ගෙනාවෙමි.
අහමෙකෙන සත්ථෙන තත්ථ ගන්ත්වා අග්ඝානි කොජවානි ඔට්ඨෙසු ආරොපෙත්වා ආනෙසිං.

111. එයින් එක් පලසක් කොපමණ මිලකට විකුණන්නෙහිද?
තතො එකං කොජවං කිත්තකෙන මූලෙන වික්කිණිස්සසි?

112 ගත් මිලෙන් දෙගුණයකට විකුණන්නෙමි.
කීතමූලතො දිගුණෙන මූලෙන වික්කිණිස්සාමි.

113. ඊයේ එක් වෙළඳ නැවක් වරායට පැමිණියේයයි ඇසීමි.
හීයො එකා වාණිජනාවා තිත්ථමාගතාති සුණිං.

114. මම නැව්තොටට ගොස් එයින් බඩු ගැනීමට අත්තිකාරම් දුනිමි.
අහං නාවාතිත්ථං ගන්ත්වා තතො භණ්ඩගහණත්ථාය සච්චකාරමදාසිං.

115. හෙට මම කරත්ත දසයකින් ඒ බඩු මගේ වෙළඳසැලට ගන්වන්නෙමි.
සුවෙ'හං දසහි සකටෙහි තානි භණ්ඩානි අත්තනො ආපණං ආහරාපෙස්සාමි.

116. මෙහිදී එක් රුපියලකට අඹ ගෙඩි සියයක් ගතහැක.
ඉධ එකෙන රූපියෙන අම්බානං සතං කෙතුං සක්කා.

7. තිරිසනුන් සම්බන්ධ වාක්‍ය.

117. බල්ලෝ රාත්‍රිකාලයේදී ස්වකීය ස්වාමීන්ගේ ගෙවල් රකිත්.
රත්තියං සුනඛා අත්තනො සාමිකානං ගෙහානි රක්ඛන්ති.

118. මිනිස්සු වනයෙන් ඇතුන් බැඳ ගෙනවුත් හික්මවා තමන්ගේ වැඩ කරවා ගනිත්.
මනුස්සා අරඤ්ඤතො හත්ථී බන්ධියානෙත්වා තෙ දමෙත්වා අත්තානං කිච්චානි කාරාපෙන්ති.

119. රථයන්හි යොදනලද අශ්වයෝ රථාචාර්ය්‍යයන් විසින් හසුරුවනු ලැබෙත්.
රථෙසු යොජිතා අස්සා සාරථී හි සාරියන්ති.

120. ඔටුවෝ බොහෝ බඩු ගෙන ජලය නැති කාන්තාරයන්හි යන්ට සමර්ථ වෙති.
ඔට්ඨා බහුං භණ්ඩං වහන්තා නිරුදකකන්තාරෙසු ගන්තුං සමත්ථා හොන්ති.

121. කොටළුවෝ ශරීරයෙන් උන් හා සමානවූ අන්‍ය සිවුපා-
වන්ට වඩා බර උසුලන්ට හැකිවෙති.
ගද්‍රභා දෙහප්පමාණෙන තෙසං සමානෙහි අඤ්ඤෙහි
චතුප්පදෙහි අධිකතරං භාරං වහිතුං සක්කොන්ති.

122. වඳුරා ගසට නැග පක්ෂීන්ගේ කූඩු කඩා දැම්මේය.
සාඛාමිගො රුක්ඛමාරුහිත්වා පක්ඛීනං කුලාවකෙ විනාසෙසි.

123. වැද්දේ මුවන් මරා මස් විකිණීම පිණිස නුවරට ගෙනෙත්.
ව්‍යාධා මිගෙ වධිත්වා මංසං වික්කිණිතුං නගරමාහරන්ති.

124. තණ කමින් සිටි සාවා මිනිසකු දැක භයවී පලාගියේය.
තිණං ඛාදන්තො සසො එකං මනුස්සං දිස්වා භායිත්වා පලායි.

125. දෙන්නොමෝ කිරි දෙවීන්ට ඉඩ නොදී තමාගේ වස්සාට
පෙව්වේය.
ගාවී ඛීරං දෙහිතුමදත්වා සකං වච්ඡං පායෙසි.

126. මීමැස්සන් විසින් මල්රේනු ගෙනවුත් අමාරුවෙන් සෑදූ
පැණි මිනිස්සු බලාත්කාරයෙන් ගනිත්.
මධුකරෙහි පුප්ඵරෙණවො ආහරිත්වා කිච්ඡෙන සම්පාදිතං
මධුං මනුස්සා බලක්කාරෙන ගණ්හන්ති.

127. ගිරවා හොටයෙන් අඹගෙඩිය විද රසය උරා බීවේය.
සුවො මුඛතුණ්ඩෙන අම්බං විජ්ඣිත්වා තස්ස රසං පිවි.

128. වේයෝ මැටි ටික ටික ගෙනවුත් ක්‍රමයෙන් මහත්වූ
තුඹසක් ගොඩනගත්.
උපචිකා ථොකථොකං මත්තිකමානෙත්වා අනුක්කමෙන
මහන්තං වම්මිකං උට්ඨාපෙන්ති.

129. මදුරුවෝ මිනිසුන් ඩැහැ ලේ බොමින් ඔවුන් පෙළත්.
මකසා මනුස්සෙ ඩසිත්වා ලොහිතං පිවන්තා තෙ පීළෙන්ති.

130. මකුළුවා කුඩාසතුන් ඇල්ලීමපිණිස තමා සෑදූ දැලපතුරුවයි.
උණ්ණනාභි ඛුද්දජන්තවො ගහෙතුං සයංකතං ජාලං පත්ථරති.

131. කුහුඹි පොළව සාරා තමන්ගේ වාසස්ථාන සාදගනිත්.
කිපිල්ලිකා භූමිං ඛණිත්වා අත්තනානං වසනට්ඨානානි පටියාදෙන්ති

132. පලඟැටියෝ ගින්න දැක එහි වර්ණයෙන් මුලාවූවාහු එයට
වැටී මැරෙත්.
සලභා අග්ගිං දිස්වා තස්ස වණ්ණෙන මොහිතා තත්ථ
පතිත්වා මරන්ති.

133. උකුස්සෝ කුඩා පක්ෂීන් අල්වා මරා කති.
සෙනා ඛුද්දකපක්ඛිනො මාරෙත්වා ඛාදන්ති.

134. මීගොන්නු මඩවතුරෙහි ගැලෙන්ට කැමැතිවෙත්.
මහිසා සපඞ්කෙ ජලෙ නිමුජ්ජිතු මිච්ඡන්ති

135. ඒ විලෙහි හංසයෝ පසළොස් දෙනෙක් ද කොකුන් බොහෝ ගණනක් ද ඇත්තාහ.
තස්මිං සරෙ පණ්ණරස හංසා බහවො බකා ච සන්ති.

136. සර්පයෝ මීයන් (අල්වා) ගිලිත්; මුගටින් විසින් සර්පයෝ මරනු ලැබෙත්.
සප්පා මූසිකෙ ගිලන්ති; නකුලෙහි පන සප්පා මාරීයන්ති .

137. සර්පයන්ගේ විෂ දළ මුල ඇත්තේය; ගෝනුස්සාගේ විෂ නගුටෙහි වේ.
සප්පානං විසං දාඨාමූලෙ, විච්ඡිකානං විසං නඞ්ගුට්ඨෙ හොති.

138. කස්තුරි හිමවතෙහි වසන මුව වර්ගයකගෙන් ලබාගනිත්.
කත්ථූරිකං හිමවති වසන්තියා එකාය මිගජාතියා ලභන්ති.

8. වෘක්ෂයන් හා පුෂ්ප - ඵලාදිය සම්බන්ධ යි.

139. ලක්දිව නොයෙක් ලක්ෂගණන් පොල්ගස් ඇත්තාහ.
ලඞ්කායං අනෙකසතසහස්සසඞ්ඛා නාළිකෙරරුක්ඛා සන්ති.

140. ඇතැම් කෙනෙක් ඒවායේ අතු වියා ඒවායින් ගෙවල් සෙවිලි කරත්.
එකච්චෙ තෙසං පත්තානි වායෙත්වා තෙහි ගෙහානි ඡාදෙන්ති.

141. ඒවායේ මල්වලින් රසය ගෙන මද්‍යවර්ගයන් ද පැණි ද හකුරු ද සාදත්.
තෙසං පුප්ඵෙහි රසං ගහෙත්වා මජ්ජානි, ඵාණිතං, සක්ඛරා ච සම්පාදෙන්ති.

142. ගෙඩිවලින් මිහිරි ජලයක් ද කිරි ද තෙල් ද ලබාගනිත්.
ඵලෙහි මධුරං පානීයං, ඛීරං, තෙලඤ්ච ලභන්ති.

143. ළමයි පොලුවලින් ගසා අමු අඹ කඩා කෑහ.
දාරකා දණ්ඩකෙහි පහරිත්වා (දණ්ඩකානි ඛිපිත්වා) ආමානි අම්බානි පාතෙත්වා ඛාදිංසු.

144. කොස් දෙල් කෙසෙල් යන මේවා උෂ්ණ රටවල වැවෙත්.
පනසා ලබුජා කදලියො ච උණ්හදෙසෙසු සම්භවන්ති.

145. මුද්දිරප්පලම් හා ඇපල් සමශීතෝෂ්ණ දෙශයන්හි හටගනිත්
මුද්දිකා මහාබදරා ච සමසීතුණ්හෙසු දෙසෙසු ජායන්ති

146. සාදික්කා වසාවාසි දෙවගය එකම ගෙඩියකින් ලැබේ.
ජාතිඵල-ජාතිකොසා එකස්මිං යෙව ඵලෙ සම්භවන්ති.

147. එන්සාල් නම් කුළුරසැති එක් කුඩා ඇට වර්ගයකි.
ඵලානි එලා කටුකරසා ඛුද්දකබීජජාති.

148. ලක්දිව ඩෙබර දඹදිව ඩෙබරවලට වඩා කුඩාය.
ලඞ්කාය බදරානි ජම්බුදීපිකබදරෙහි ඛුද්දකතරානි (හොන්ති.)

149. රටඉඳි අරාබියආදි පරදෙශවලින් මෙරටට ගෙනෙනුලැබේ.
මහාඛජ්ජූරීඵලානි අරාබිආදි-පරදෙසෙහි ඉමං රට්ඨං ආහරීයන්ති.

150. සපුමල් මහාසුවඳ ඇත්තාහුය; වදමල් සුවඳ නැත්තාහුය.
චම්පකපුප්ඵානි මනුඤ්ඤගන්ධානි හොන්ති; ජයසුම
නපුප්ඵානි නිග්ගන්ධානි.

151. නාගයේ ලීය ඉතා තදය, මල් ඉතාසුවඳැත්තාහ.
නාගරුක්ඛස්ස දරු අතිථද්ධං, පුප්ඵානි අතිමනුඤ්ඤගන්ධානි.

152. ලුණුවරණගසේ කොළ වැටුණු විට වියළි ගසක් මෙන් පෙනේ.
වරුණරුක්ඛො පත්තානං පතිතකාලෙ සුක්ඛරුක්ඛො විය පඤ්ඤායති.

153. බෙලි-දිවුල්ගෙඩිවල මදය තදකටුවකින් ආවරණව තිබේ.
බෙලුව-කපිත්ථඵලානං මිඤ්ජං ථද්ධෙන කටාහෙන ආවරිතං හොති.

154. දඹදිව්වැස්සන් විසින් මුඛවාස පිණිස නිතර විකනු ලබන බුලත් හා පුවක් යුරෝපීය රටවල දක්නානොලැබේ.
ජම්බුදීපිකෙහි මුඛවාසත්ථාය අභිණ්හං සෙවියමානානි (=චබ්බමානානි) තාම්බූලානි පූගානි ච යුරොපීය රට්ඨෙසු අඤ්ඤාතානි (= න දිස්සන්ති.)

---

9. වාසයකරන ගෙයක් සම්බන්ධ දේ.

155. මාගේ කාමරයේ දොර හා ජනෙල් විවෘතකරව.
මම ගබ්භෙ ද්වාර-වාතපානානි විවරාහි.

156. දූතොමෝ දොර වසා යතුර ගෙන නෑම පිණිස ළිඳට ගියාය.
ධීතා ද්වාරං පිදහිත්වා කුඤ්චිකමාදාය නහානත්ථාය කූපමගමාසි.

157. හැමදම උදෑසන දාසීහු මිදුල හැමද කසළ ඉවත දමත්.
සබ්බදාව පාතො දාසියො ගෙහඞ්ගණං සම්මජ්ජිත්වා කචවරං අපනෙන්ති.

158. ගෙහි සවාමිදූ කුස්සියේ එලිපත්ත උඩ සිටගෙන අරක් කැමියාට කථාකළාය.
ඝරණී රසවතියා උම්මාරෙ ඨත්වා සූදං ආමන්තෙසි.

159. සේවකයා මේසයෙහි රෙද්දක් එලා එය මත පිඟන් ද හැඳි ද තැබීය.

සෙවකො භොජනඵලකමත්ථරිත්වා තස්සුපරි කංසෙ ච කටච්ඡු ච ඨපෙසි

160 උදෑසන කෑමට කැඳ ද දවල් කෑමට එළමස් ද පිළියෙළ කරවයි ගෘහපතියා අණ කෙළේය.

පාතරාසත්ථාය යාගුං දිවාභත්තත්ථාය එළකමංසං ච පටියාදෙහීති ගහපති ආණාපෙසි.

161 ගෙයි හිමියෝ තමන්ගේ නෑයන් සමඟ ආහාර අනුභව කිරීම පිණිස මේසය වටේ පුටුවල හිඳගත්හ.

ඝරසාමිකා අත්තනො ඤාතීහි සද්ධිං භුඤ්ජනත්ථාය භොජනඵලකස්ස සමන්තා පීඨෙසු නිසීදිංසු.

162. කුඩා ළමයි "අපි කිරිබොන්ට කැමැත්තෙමු"යි කෑගැසූහ.

බාලදාරකා "මයං ඛීරං පිවිතුමිච්ඡාමා" ති උග්ඝොසෙසුං.

163 පිටිසර වැසියෝ වංගෙඩිවල වී දමා මෝල්වලින් කොටා කුළුවලින් පොළා පොතු ඉවත් කරත්.

ජනපදවාසිනො වීහිං උදුක්ඛලෙ පක්ඛිපිත්වා මුසලෙහි කොට්ටෙත්වා සුප්පෙහි පප්ඵොටෙත්වා තචං අපනෙන්ති.

164. සහල් සැළිවල බහා දියවත්කොට ලිප මත තබා ගිනි දැල්වීමෙන් බත් පිස ගනු ලැබේ.

තණ්ඩුලෙ චාටීසු ආකිරිත්වා උදකං සිඤ්චිත්වා උද්ධනං ආරොපෙත්වා අග්ගිජාලනෙන භත්තං පචියති.

165. පොල්මදය හිරමණයෙන් සියුම්කොට ගා දිය සමග මිරිකා කිරි ගනු ලැබේ.

නාළිකෙරමිඤ්ජං සණ්හකරණියා සණ්හං කත්වා උදකෙන මද්දිත්වා ඛීරමාකඩ්ඪියති.

166. ගෙයි ලිබඩු පිටතට ගෙන ශුද්ධකටයුතුයයි ස්වාමියා මෙහෙකරුවන්ට නියම කෙළේය.

ගෙහෙ දාරුභණ්ඩානි බහි නීහරිත්වා සොධෙතබ්බානීති සාමිකො සෙවකෙ ආණාපෙසි.

167. ඇඳෙහි ඇතිරිල්ලක් එලා කොට්ට තබා පිළියෙල කිරීම එක් අයකුට භාරවිය.

මඤ්චෙ අත්ථරණමත්ථරිත්වා බිබ්බොහනානි ඨපෙත්වා පටියාදනං එකස්ස භාරමහොසි.

168. හෙතෙම අලුත් ගෙයක් සෑදවීම සඳහා ගඩොල් ද ලීද උළු ද මිලයට ගත්තේය.
සො තාවං ගෙහං කාරෙතුකාමො (තදත්ථාය) ගිඤ්ජකා, දාරුසාරානි, ඡදනිට්ඨකා ච කිණි.

169. උළුවඩුවෝ බිත්ති බඳිමින් ලී වඩුවෝ ලීවැඩ කරමින් වහාම ගෙය සාදා නිමකළහ.
ඉට්ඨකවඩ්ඪකිනො භිත්තියො චිනන්තා දාරුවඩ්ඪකිනො දාරුකම්මං කරොන්තා සීඝමෙව ගෙහං නිට්ඨාපෙසුං.

---

10. නගරයක් සම්බන්ධ වාක්‍ය.

170. පෙරකල නගරයෝ ප්‍රාකාර-දියඅගල්-දොරටු-අටලු වලින් යුක්තවූහ.
පුරා නගරානි පාකාර-පරිඛා-වාරට්ටාලකෙහි යුත්තානි අහෙසුං.

171. නගරවල කුඩා-මහත් බොහෝ වීථිහු ද උයන් පොකුණු ද නානාවිධ ගෙවල් ද ඇත්තාහ.
නගරෙසු ඛුද්දකමහන්තා වීථියො, උය්‍යාන - පොක්ඛරණියො, නානාවිධානි ඝරානි ච සන්ති.

172. එහි තරඟ අසුන්දිවීම පවත්නාකල්හි බොහෝ ධනවත්තු ද නිර්ධනයෝ ද තරඟපිට්ටියෙහි රැස්වෙත්.
තත්ථ අභිභූතාය අස්සධාවනෙ වත්තමානෙ බහූ ධන-වන්තා නිද්ධනා ච අස්සමණ්ඩලෙ සන්නිපතන්ති

173. සුරාසොඬහු සවස්කාලවල පානාගාරයන්හි(තැබෑරුම්වල.) රැස්ව මත්පැන් බොති.
සුරාසොණ්ඩා සායණ්හෙසු පානමන්දිරෙසු සන්නිපතිත්වා මජ්ජං පිවන්ති.

174. නගරපාලකයෝ දුරතැන්වලින් ජලය ගෙනවුත් ජලාශයන් පුරවා නළ (පයිප්ප) මාර්ගයෙන් නාගරිකයන්ට ජලය බෙදා දෙති
නගරපාලකා දූරට්ඨානෙහි උදකමානෙත්වා ජලාලයෙ පූරෙත්වා නළමග්ගෙහි නාගරිකානං උදකං භාජෙන්ති.

175. අපරාධ කරන්නෝ රාජපුරුෂයන් විසින් උස්පවුරුවලින් වටකරනලද සිරගෙවල දමනු ලැබෙත්.
අපරාධිනො රාජපුරිසෙහි උච්චපාකාරපරික්ඛිත්තෙසු කාරාගාරෙසු පක්ඛිපියන්ති.

176. ධනවතුන්ගේ පුත්‍රයෝ තමන්ගේ මිතුරන් සමග මෝටර් රථවල නැගී නෘත්‍යබැලීම පිණිස නෘත්‍යශාලාවලට එළඹෙත්.

ධනීනං පුත්තා සහායකෙහි සහ සයංවට්ටකරථෙ ආරුහිත්වා නච්චදස්සනාය නච්චසාලායො උපසඞ්කමන්ති.

177. රජුගේ හා ඇමතිවරුන්ගේ ප්‍රාසාදයෝ නුවර මැදපෙදෙසෙහි පිහිටියාහ.

රඤ්ඤො රාජාමච්චානං ච පාසාදා නගරස්ස මජ්ඣභාගෙ පතිට්ඨිතා.

178. වර්ණයොජකයෝ මුද්‍රණාලයවලට පැමිණ අකුරු අමුණා පොත් ආදිය මුද්‍රණය කරත්.

වණ්ණයොජකා මුද්දඞ්කනාලයෙ පත්වා අක්ඛරානි යොජෙත්වා පොත්ථකාදයො මුද්දාපෙන්ති.

179. නුවර තුළ මිනිසුන් මළ කල ඔවුන්ගේ නෑයෝ ඒ මළ සිරුරු සොහොනට ගෙනගොස් වළලත්, නැතහොත් දවත්.

අන්තොනගරෙ මනුස්සෙසු මතෙසු තෙසං ඤාතකා තානි කළෙබරානි සුසානං නෙත්වා ආවාටෙසු නිඛණන්ති, අථවා ඣාපෙන්ති.

180. නගරශොධකයෝ වීථිවල කුණු ඉවත් කිරීම ද වැසිකිළි ශුද්ධකිරීම ද කරත්.

නගරසොධකා (=පුප්ඵඡඩ්ඩකා) රච්ඡාසු කචවරාපනයනං වච්චකුටිසොධනං ච කාරෙන්ති.

181. නුවර වීථින් රාත්‍රියෙහි විදුලියෙන් එළි කරනලද බැවින් සොරුන් විසින් බඩු සොරකම්කිරීම අපහසුය.

නගරවීථීනං විජ්ජුප්පභාය ආලොකිතත්තා චොරෙහි භණ්ඩථෙනනං දුක්කරං.

182. අවුරුදුපතා පොසොන් පසළොස්වක්දා විසිදහසකට අධික ගණනක් මිනිස්සු දුම්රියවලින් හා මෝටර්වාහනවලින් අනුරාධපුරයට රැස්වෙති.

අනුසංවච්ඡරං ජෙට්ඨපුණ්ණමියං වීසතිසහස්සාධිකා මනුස්සා ධූමරථෙහි සයංවට්ටකෙහි ච අනුරාධපුරං සමොසරන්ති.

183. අපගේ රජතුමා සියපිරිවර සමග සඳුදා හතරට පමණ නුවර ප්‍රදක්ෂිණා කරන්නේයයි අසන්ට ලැබේ.

අම්හාකං භූපො සකපරිවාරෙන සහ චන්දවාරෙ චතුඝටිකායං නගරං පදක්ඛිණං කරිස්සතීති සූයතෙ.

184. එක් සිරකරුවෙක් බන්ධනාගාරපාලකයාට පොල්ලකින් ගසා මැරුවේයයි පත්‍රයක පළවිය.

එකො වජ්ඣප්පත්තො කාරාපාලකං මුග්ගරෙන පහරිත්වා මාරෙසීති එකස්මිං පවත්තිපණ්ණෙ පකාසිතං.

185. නගරාධිපතිතෙමේ කෞතුකාගාරය සඳහා විශාල පහයක් ගොඩනංවා එහි නානා කෞතුක භාණ්ඩයන් තැන්පත් කරවිය.
නගරගුත්තිකො කොතුහලසාලත්ථාය මහන්තං මන්දිරං මාපෙත්වා තත්ථ නානාකුතුහලභණ්ඩානි ඨපාපෙසි.

---

11. රෝග හා බෙහෙත් පිළියම්.

186. වෛද්‍ය නොයෙක් ආකාරවලින් රෝගීන්ට පිළියම්කරත්.
වෙජ්ජා නානාකාරෙහි රොගිනො තිකිච්ඡන්ති.

187. ඇතැම් රෝගීහු අමිහිරිරසැති කෂාය බොන්ට නොකැමැති වෙත්.
එකච්චෙ රොගිනො අමධුරරසානි කසායානි පිවිතුං න ඉච්ඡන්ති.

188. එවැන්නන් උදෙසා මිහිරි බෙහෙත් ඔවුන්විසින් සාදනුලැබේ.
තාදිසානමත්ථාය මධුරභෙසජ්ජානි තෙහි සම්පාදීයන්ති.

189. ජලසන්නිය (=කොලෙරාව), වසූරිය, මහාමාරිය යන මොහු භයානක වසංගත රෝගයෝයි.
විසූචිකා මසූරිකා අහිවාතකරොගො ච සංකන්තිකා භයානකරොගා.

190. මේ රෝගවැලඳුනවුන්ගෙන් වැඩිදෙනෙක් මැරෙති, ස්වල්ප දෙනෙක් පමණක් ජීවිතය ලබත්.
ඉමෙහි රොගෙහි දුට්ඨා බහවො මරන්ති, අප්පකා යෙව ජීවිතං ලභන්ති.

191. එක් කලහයකදී තුවාල ලැබූ මිනිසෙක් ඔහුගේ නෑයන් විසින් ආරොග්‍යශාලාවට ගෙනයනලදී.
එකස්මිං කලහෙ ලද්ධප්පහාරො මනුස්සො තස්ස ඤාතීහි සොත්ථිසාලං නීතො හොති.

192. සල්ලවෛද්‍යයා සල්‍යකර්මයක් කොට ඒ රෝගියාට පිළියම් කෙළේය.
සල්ලකත්තො සත්ථකම්මං කත්වා තං රොගිං තිකිච්ඡි

193. සාත්තුකාරියෝ රෑ දවල් ඔහුගේ ඇඳ ළඟ සිටිමින් ඔහු ආරක්‍ෂාකළහ.
සප්පායකාරිකා (=උපට්ඨායිකා) රත්තින්දිවං තස්ස මඤ්චා — සන්තෙ ඨත්වා තං රක්ඛිංසු.

194. කෂායක් උණුකිරීමට කටරොළු වදකහ වැල්මී යන මේවා ගෙනෙව යි වෛද්‍යයා කීය.
කසායං පචිතුං ගිරිකණ්ණිං ගොලොමිං යට්ඨිමධුකං ච ආනෙහීති වෙජ්ජො වදි.

195. ඇස්මල අඳුන් ගෑම පෙරසිට දඹදිව භික්ෂූන් විසින් කරනුලැබේ.
අක්ඛීසු අඤ්ජනාලෙපනං චිරකාලතො පට්ඨාය ජම්බු-දීපිකෙහි කරීයතෙ.

196. රෝගාරම්භයේ දී ආහාර නොගෙන සිටීමෙන් බොහෝ රෝගයෝ දුරුවෙති.
රොගාරම්භෙ අනසනෙන බහූ රොගා විගච්ඡන්ති.

197. පක්ෂඝාතරෝගය පිළියම් නොකට හැක්කක් හෝ ඉතා අපහසුවෙන් සුවකළ හැක්කක් ලෙස සලකනු ලැබේ.
පක්ඛඝාතරොගො අතෙකිච්ඡො දුතිකිච්ඡො වා'ති සල්ලක්ඛීයතෙ.

198. කිලිටි ශරීර හා වස්ත්‍ර ඇති බැවින්ද අපිරිසිදු තැන්වල වසන බැවින් ද බොහෝදෙන රෝග පීඩිත වෙත්.
කිලිඨ - ගත්ත - වත්ථතාය අපරිසුද්ධඨානවාසෙන ච බහවො රොගපීළිතා භවන්ති.

199. කලින් කල වමන - විරේචනවලින් ශරීරය ඇතුළ ශුද්ධකළ යුතුය.
කාලෙන කාලං උද්ධවිරෙචන -අධොවිරෙචනෙහි ශරීරබ්භන්තරං සොධෙතබ්බං

200. අතිසාරරෝගයෙන් පෙළුණු භෞතමේ තවම ගිලන්බැවින් නොමිදුණේය.
අතිසාරරොගෙන පීළිතො සො න තාව ගෙලඤ්ඤා වුඨිතො.

201. ගිලනුන්ට උපස්ථානකිරීම අපගේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් අතිශයෙන් වර්ණිතය.
ගිලානොපට්ඨානමපන අම්හාකං භගවතා අතීව පසත්ථං හොති.

202. පෙර සිටි ඇතැම් රජවරු තිරිසනුන් සඳහා ද ආරෝග්‍ය ශාලාවන් පිහිටවූහ.
එකච්චෙ පොරාණරාජානො තිරච්ඡානගතානම්පි අත්ථාය භෙසජ්ජසාලායො පතිට්ඨාපෙසුං.

12. බෞද්ධ විහාරස්ථානයෝ.

203. පෙර දඹදිව නොයෙක් දහස්ගණන් භික්ෂූන්ගෙන් ගැවසුණු සියගණන් විහාරයෝ වූහ.
පුරා ජම්බුදීපෙ අනෙකභික්ඛුසහස්සාකිණ්ණා අනෙක සතවිහාරා අහෙසුං.

204. මේකල්හි මධ්‍යදේශයෙහි සියලු පුරාණ සංඝාරාමයෝ විනෂ්ටයහ; භික්ෂූන්ගේ දර්ශනය ද දුර්ලභය.

ඉදානි පන මජ්ඣිමදෙසෙ සබ්බෙ පොරාණකසංඝාරාමා නට්ඨා; භික්ඛූනං දස්සනම්පි දුල්ලභං ජාතං.

205. මධ්‍යදේශයට නැගෙනහිරින් බුරුම–සියම් රටවල ද දකුණෙන් ලක්දිව ද ඊසාණ දෙසැ චීන–ජපන් රටවලද මෙකල්හි නොයෙක් දහස්ගණන් සංඝාරාමයන් හා දස දහස් ගණන් භික්ෂූහු ඇත්තාහ.

මජ්ඣිමදෙසස්ස පුරත්ථිමතො මරම්ම–ස්‍යාමරට්ඨෙසු, දක්ඛිණතො ලංකාදීපෙ, පුරත්ථිමුත්තරතො චීන-ජපන් රට්ඨෙසු ච ඉදානි අනෙකසහස්සා සංඝාරාමා අනෙකදසසහස්සා භික්ඛවො ච සන්ති

206. පෙර සංඝාරාමයන්හි චෛත්‍ය–පිළිමගෙවල් නොවූහ; දැනුත් සියම්–බුරුම රටවල ඒවා සංඝාරාමවලින් වෙන් කොට පිහිටුවත්.

පුරා සංඝාරාමෙසු චෙතියපටිමාඝරා නාහෙසුං; ඉදානිපි ස්‍යාම–මරම්මරට්ඨෙසු සංඝාරාමෙහි විසුං යෙව තානි පතිට්ඨාපෙන්ති.

207. ලක්දිව හා අන්‍යදේශයන්හි බොහෝ විහාරවල පුස්කොළවල ලියූ දහම්පොත් සුරක්ෂිතවේ.

ලඞ්කායං අඤ්ඤෙසු ච දෙසෙසු බහූසු විහාරෙසු තාල-පණ්ණලිඛිතා ධම්මගන්ථා සුරක්ඛිතා හොන්ති.

208. ඒ පොත් මනාව රක්නාලදහු නම් අවුරුදු දහසක් පමණ කල් ද නොනැසී පවත්නාහ.

සචෙ තෙ පොත්ථකා සුට්ඨු රක්ඛිතා භවෙය්‍යුං, වස්ස සහස්සාධිකකාලම්පි අවිනට්ඨා පවත්තෙය්‍යුං.

209. දැන් වනාහි මුද්‍රිත පොත් සුලභ බැවින් පුස්කොළවල ලියන්නෝ අල්පවෙති.

ඉදානි පන මුද්දිතපොත්ථකානං සුලභතාය තාලපණ්ණෙසු ලිඛන්තා අප්පකා හොන්ති.

210. භික්ෂු–ශ්‍රාමණේරවරු උදෑසනම නැගිට සැමලුආදිය ඇමද පරමල් ඉවත්කොට මලසුන් සෝද දිනපතා වත්පිළිවෙත් කරත්.

භික්ඛුසාමණෙරා පාතොව උට්ඨහිත්වා චෙතියඞ්ගණාදීනි සම්මජ්ජිත්වා මිලාතපුප්ඵානි අපනෙත්වා පුප්ඵාසනානි ධොවිත්වා පතිදිනං වත්තපටිවත්තං කරොන්ති.

211. ඔවුහු පඬු තම්බා පඬු ඔරුවල වත්කොට එහි සිවුරු බහා පඬු පොවත්.

තෙ රජනං පචිත්වා රජනදොණීසු ආසිඤ්චිත්වා තාසු චීවරානි පක්ඛිපිත්වා රජන්ති.

212. ඒ සිවුරු පොරවා පාත්‍ර ගෙන ගම්වල හැසිර පිඬු ලබාගෙන ආසනශාලාවලදී වළඳත්.
තානි චීවරානි පාරුපිත්වා පත්තෙ ගහෙත්වා ගාමෙසු චරිත්වා පිණ්ඩං ලද්ධා ආසනසාලාසු භුඤ්ජන්ති.

213. මිනිසුන් ධර්මශාලාවෙහි රැස්වූ විට ධර්මකථිකභික්ෂුනමක් ධර්මාසනයට නැගී විජිනිපතක් ගෙන ධර්මය දෙශනා කරයි.
ධම්මසභාය මනුස්සෙසු සන්නිපතිතෙසු එකො ධම්මකථිකො භික්ඛු ධම්මාසනමභිරුහිත්වා විජනිං ගහෙත්වා ධම්මං දෙසෙති.

214. මිනිස්සු පෝයදිනවලදී අට සිල් සමාදන්ව බණ අසා මල් – පහන් – සුවඳදුම් ආදියෙන් බුදුන් පුදත්.
උපොසථදිවසෙසු මනුස්සා අට්ඨඞ්ගසීලං සමාදියිත්වා ධම්මං සුත්වා පුප්ඵ-දීපධූපාදීහි බුද්ධං පූජෙන්ති.

215. වතාවත් කිරීමත් ආහාරකෘත්‍යයත් නිමවූ පසු ඇතැම් පැවිද්දෙ පොත් කටපාඩම්කරත්, ඇතැම්කෙනෙක් ගුරුන් ගෙන් ග්‍රන්ථයන්ගේ අර්ථ අස්වාගනිත්.
නිඨිතෙ වෙය්‍යාවච්චකරණෙ භත්තකිච්චෙ ච එකච්චෙ පබ්බජිතා ගන්ථෙ වාචුග්ගතෙ කරොන්ති, එකච්චෙ ගුරූනං සන්තිකා ගන්ථෙ උග්ගණ්හන්ති

216. විවෙකකාමී ඇතැම් පැවිද්දෙ වනසෙනසුන්වලට පැමිණ භාවනානුයොගීනු වෙති.
පටිසල්ලානාභිරතා එකච්චෙ පබ්බජිතා අරඤ්ඤ සෙනාසනානි ගන්ත්වා භාවනානුයොගිනො හොන්ති.

217 සූර්යයා අස්තඞ්ගත වූ පසු භික්ෂු-ශ්‍රාමණෙරවරු බුදුන් වැඳ මහතෙරවරුන්ට ගෞරව දක්වා ප්‍රථමයාමකාලයේ දී පිරිත් ආදිය හදරත්.
සූරියෙ අත්ථඞ්ගතෙ භික්ඛුසාමණෙරා බුද්ධවන්දනං ථෙරූපට්ඨානං ච කත්වා පඨමයාමෙ වත්තමානෙ පරිත්තාදීනි සජ්ඣායන්ති.

13. බුරුමරටෙන් ආවකු හා කථාවක්.

218. තෝ කවර රටක වැසියෙක් ද?
ත්වං කතර රට්ඨවාසිකො' සි?

219. මම බුරුමරට වැසියෙක්මි.
අහං මරම්මරට්ඨ වාසිකො' මහි.

220. තෝ සියරටින් කවදා නික්මුනෙහි ද?
කදා ත්වං සකරට්ඨතො නික්ඛන්තො ?

221. පසුගිය මස එකොළොස්වෙනිදා මම එරටින් නික්මුනෙමි.
ගතමාසස්ස එකාදසමෙ තතො'හං නික්ඛන්තො'ම්හි.

222. නැවෙහි කිදිනක් ගතකොළෙහිද?
නාවායං කතිදිවසෙ වීතිනාමෙසි ?

223. සිවුදිනකින් මුහුද තරණකොළෙමි.
චතූහි දිවසෙහි සමුද්දමතරිං.

224. ඔබ හා අා අන්‍යයෝත් ඇත්තාහුද ?
සන්ති තයා සහාගතා අඤ්ඤෙපි ?

225. අන්‍ය පුරුෂයෝ දෙදෙනෙක් ද භික්ෂුනමක්ද මා සමග ආහ.
අඤ්ඤෙ ද්වෙ පුරිසා එකො ච භික්ඛු මයා සහා'ගතා.

226. තෙපි කුමක් පිණිස මේ වීපයට පැමිණියාහු ද?
කිමත්ථාය තුම්හෙ ඉමං දීපමාගත'ත්ථ?

227. දළදාව හා පෞරාණික චෛත්‍යයන් වැඳීම පිණිසය.
දාඨාධාතුං පොරාණික චෙතියානි ච වන්දනත්ථාය.

228. මේ දිනවල කොතැනක නැවතී සිටිව්ද?
ඉදානි කත්ථ වාසූපගත'ත්ථ?

229. සෙංකඩගලනුවර රජවීථියේ නවවෙනි ගෙයි වසමු.
සෙඛණ්ඩසෙලනගරෙ රාජවීථියා නවමකෙ ගෙහෙ වසාම.

230. තෙපි චෛත්‍යවන්දනාව පිණිස කවදා යන්නාහු ද?
කදා තුම්හෙ චෙතියවන්දනාය ගමිස්සථ?

231. 'මෙයින් දෙතුන් දිනක් ඇවෑමෙන් අපි අනුරාධපුරයට යන්නෙමු.
ඉතො ද්වි-තීහච්චයෙන මයං අනුරාධපුරං ගමිස්සාම.

232. තෙපි බුරුමරට කිනම් පෙදෙසක වාසයකරව් ද ?
තුම්හෙ මරම්මරට්ඨස්ස කස්මිං පදෙසෙ වසථ?

233. අපි රාමඤ්ඤමණ්ඩලයෙහි මෝල්මීන් නුවර වසමු.
මයං රාමඤ්ඤමණ්ඩලෙ මොරනගරෙ වසාම.

234. එරටෙහිත් බොහෝ චෛත්‍යාදි වන්දනීයස්ථානයෝ ඇත්තාහු නොවෙත්ද?
තත්‍ර තස්මිංපි රට්ඨෙ චෙතියාදයො බහූනි වන්දනීයට්ඨානානි සන්ති?

235. ඔව්, රන්ගුන් නුවර තිගුම්බමහාචෛත්‍යය ආදි නොයෙක් දගැබ් ගණන් පූජ්‍යස්ථානයෝ ඇත්තාහ.
ආම, රන්ගුන්නගරෙ තිගුම්බමහාචෙතියපමුඛානි අනෙකාසඞ්ඛ්‍ය-පූජනීයඨානානි සන්ති.

236. තිගුම්බ මහාසෑය කුමක් නිධන් කොට කවරකු විසින් කරවන ලද්දක්ද?
තිගුම්බමහාචෙතියං කිං නිදහිත්වා කෙන කාරාපිතං?

237. බුදුන්ගේ කෙශධාතුන් පිහිටුවා තපුස්ස-භල්ලුක වෙළඳුන් දෙදෙනා විසින් පළමුකොට පිහිටුවනලැදැයි කියත්.
පඨමං තාව භගවතො කෙසධාතුයො පතිට්ඨාපෙත්වා විති තපුස්ස-භල්ලිකනාමෙහි වාණිජෙහි පතිට්ඨාපිතං'ති වදන්ති.

238. එය වනාහි රියන් 250 ක් උසැත්තේය, අගසිට මැද දක්වා රත්නහඬුවලින් වසනලද්දේය, මැද සිට පාදය දක්වා රන්ආලෙපකරන ලද්දේය, බොහෝ කුඩා චෛත්‍යවලින් හා පිළිමගෙවලින් පිරිවරන ලද්දේය.
තම්පන අඩ්ඪතෙය්‍යරතනසතුබ්බෙධං, අග්ගතො යාව මජ්ඣා සුවණ්ණපටෙහි ඡාදිතං, මජ්ඣතො යාව පාද සුවණ්ණාලිම්පිතං, බහූහි ඛුද්දකචෙතියෙහි පටිමාඝරෙහි ච පරිවාරිතං.

239. ප්‍රාකාර තුනකින් වටකරනලද ඒ මහසෑය රාත්‍රියෙහි ද විදුලි එළියෙන් ආලොක කරනලද්දේ මහිකාන්තාවගේ හිසැ මිණිවොටුන්නක් සේ රෑ දවල්හි බබලයි.
තීහි පාකාරෙහි පරික්ඛිත්තං තම්පන මහාචෙතියං රත්තියම්පි විජ්ජුප්පදීපෙහි ආලොකිතං මහීකන්තාය සිරසි පිළන්ධිතං රතනකිරීටං විය රත්තින්දිවං විරොචති.

කුඩා කථා හා පොත්වලින් උපුටාගත් කොටස්.

---

1. සිංහසම පොරවාගත් කොටළුවා.

අතීතයේදී එක් වෙළඳෙක් කොටළුවකු පිට පැටවූ බරින් වෙළඳම් කරමින් හැසිරේ. හෙතෙමේ ගිය ගිය තැන කොටළුවාගේ පිටින් බඩු මිටිය බහා කොටළුවා සිංහසමක් පොරවා හැල්කෙත්-යවකෙත්වලැ හරී. ඉක්බිති එක්දිනක් ඒ වෙළඳ එක් ගම්දොරක් අසල වාසයගෙන උදෑසන්බත පිසවන්නේ කොටළුවා සිංහසම පොරවා යවකෙතකට යැවීය.

කෙත රකින්නෝ 'සිංහයෙක' යන සංඥවෙන් ළඟට පැමිණෙන්ට නොහැක්කාහු ගෙට ගොස් දැන්වූහ. සියලු ගම්වැස්සෝ ආයුධ ගෙන සක්පිඹිමින් බෙර වයමින් කෙත සමීපයට ගොස් මහත් නාද කළහ. කොටළුවා මරණ භයින් බියපත්වූයේ කොටළුහඬින් හැඬී. ගම්වැස්සෝ උහු කොටළු බැව් දැන ඇට පොඩිකරමින් තළා සිංහසම ගෙන ගියාහ.

---

1. සිහචම්මාවුතො ගද්‍රභො.

"අතීතෙ එකො වාණිජො ගද්‍රභභාරකෙන වොහාරං කරොන්තො විචරති. සො ගතගතඨානෙ ගද්‍රභස්ස පිඨිතො භණ්ඩිකං ඔතාරෙත්වා ගද්‍රභං සීහචම්මෙන පාරුපිත්වා සාලි-යවඛෙත්තෙසු විස්සජ්ජෙති. අථෙකදිවසං සො වාණිජො එකස්මිං ගාමද්වාරෙ නිවාසං ගහෙත්වා පාතරාසං පචාපෙන්තො ගද්‍රභං සිහචම්මං පාරුපිත්වා යවඛෙත්තං විස්සජ්ජෙසි.

ඛෙත්තරක්ඛකා 'සීහො'ති සඤ්ඤාය උපගන්තුං අසක්කොන්තා ගෙහං ගන්ත්වා ආරොචෙසුං. සකලගාමවාසිනො ආවුධානි ගහෙත්වා සංඛෙ ධමෙන්තා භෙරියො වාදෙන්තා ඛෙත්තසමීපං ගන්ත්වා උන්නාදිංසු. ගද්‍රභො මරණභයභීතො ගද්‍රභරවං රවි. ගාමවාසිනො තස්ස ගද්‍රභභාවං ඤත්වා අට්ඨීනි භඤ්ජන්තා පොථෙත්වා සීහචම්මං ආදාය අගමංසු."

---

2. අකාලයෙහි නික්මයෑමේ විපාක.

එක්කලෙක බරණැස්රජ ප්‍රත්‍යන්තය සංසිඳවීම සඳහා නොකල්හි නික්ම උයනෙහි කඳවුර බැන්දේය. එකල්හි එක් බකමූහුනෙක් උණපඳුරකට ඇතුල්ව සැඟවුණේය. කවුඩෝ ඌ දැක අවුත් "නික්මෙන්නාවූ ඌ අල්වාගන්නෙමු"යි පිරිවැරූහ. ඌ (මහමුණා) ඉර බසිනතෙක් නොසිට කලින්ම නික්ම පලායන්ට ආරම්භකෙළේය ඉක්බිති කවුඩෝ ඌ වටකොට ගෙන හොටවලින් කොටමින් බිම හෙළූහ. රජතෙමේ ඇමතියකු අමතා 'මේ කවුඩෝ කුමක් හෙයින් මහමූණා නසත්ද'යි ඇසීය. "මහරජ, නොකල්හි තමන්ගේ වාසස්ථානයෙන් නික්මෙන්නෝ මෙසේ දුකට පැමිණෙත්"යයි ඇමතියා කීය.

---

2. අකාලෙ නික්ඛමණස්ස ඵලං.

එකදා බාරාණසීරාජා පච්චන්තං වූපසමෙතුං අකාලෙ නික්ඛමිත්වා උය්‍යානෙ ඛන්ධාවාරං නිවෙසෙසි. තදා එකො උළූකො වෙළුගුම්බං පවිසිත්වා නිලීයි. කාකා තං දිස්වා ආගන්ත්වා "නික්ඛමන්තං තං ගණ්හිස්සාමා"ති පරිවාරෙසුං. සො යාව සුරි

යථාඩගමනා අය්ත්වා කාලස්සෙව නික්ඛමිත්වා පලායිතුං ආරභි. අථ තං කාකා පරිවාරෙත්වා තුණ්ඩෙහි කොට්ටෙන්තා පහරිංසු. රාජා එකං අමච්චං ආමන්තෙත්වා "කස්මා ඉමෙ කාකා උලූකං පරිපාතෙන්තී"ති පුච්ඡි. අමච්චො "මහාරාජ, අකාලෙ අත්තනො වසනට්ඨානා නික්ඛමන්තා එවං දුක්ඛං පපොන්තී"ති ආහ.

3. කවුඩු – බකමූහුණු වෛරය.

පෙර ප්‍රථමකල්පික (මනුෂ්‍ය) යෝ රැස්ව එක්තරා විශිෂ්ට රූපවත් සෞභාග්‍යයෙන් අගතැන්පත් ආඥාසම්පන්න පුරුෂයකු (තෝරා) ගෙන රජකළහ. සිවුපාවෝ ද රැස්ව එක් සිංහයකු රජකළහ. මහමුහුදු මත්ස්‍යයෝ ආනන්ද නම් මසකු රජකළහ. ඉක්බිති පක්ෂිසමූහයෝ හිමවත්පෙදෙසෙහි රැස්ව "මිනිසුන් අතරෙහි රජෙක් විද්‍යමානවේ, සිවුපාවන් අතරෙහිත් මසුන් අතරෙහිත් එසේමය. අපටත් රජකු ලබන්ට වටී, රජතනතුරෙහි තැබියයුතු එකකු දනිව්"යයි. ඔවුහු එවැනි පක්ෂියකු බලන්නාහු එක් බකමූණකුට කැමතිවී "මේ තෙම අපට රුචිවේ"යයි කීහ.

ඉක්බිති එක් පක්ෂියෙක් සියලුදෙනාගේ අදහස (=කැමැත්ත) ගැන්ම සඳහා තුන්වරක් ඇස්විය; ඔහුගේ තෙවෙනි ඇස්වීමේදී එක් කවුඩෙක් නැගිට "ටිකක් නවතුව, මේ රාජාභිෂෙක කාලයෙහි මොහුගේ මූණ මෙබඳුය, කිපුණහුගේ මූහුන කෙබඳු වන්නේද? කිපුණු මොහු විසින් බලනු ලබන අපි රත්කබලෙහි දැමූ තල මෙන් එතැන එතැනම පුපුරන්නෙමු. මොහු රජකිරීම මට රුචිනොවේ"යයි කීය.

3. කාකොලූකානං වෙරසම්භවො.

"අතීතෙ පඨමකප්පිකා සන්නිපතිත්වා එකං අභිරූපං සොභග්ගප්පත්තං ආණාසම්පන්නං පුරිසං ගහෙත්වා රාජානං කරිංසු. චතුප්පදාපි සන්නිපතිත්වා එකං සීහං රාජානං කරිංසු. මහාසමුද්දෙ මච්ඡා ආනන්දං නාම මච්ඡං රාජානං කරිංසු. තතො සකුණගණා හිමවන්තප්පදෙසෙ සන්නිපතිත්වා "මනුස්සෙසු රාජා පඤ්ඤායති, තථා චතුප්පදෙසු චෙව මච්ඡෙසු ච. අම්හාකම්පි රාජානං ලද්ධුං වට්ටති. එකං රාජට්ඨානෙ ඨපෙතබ්බයුත්තකං ජානාථා"ති, තෙ තාදිසං සකුණං ඔලොකයමානා එකං උලූකං රොචෙත්වා "අයං නො රුච්චතී"ති ආහංසු.

අථෙකො සකුණො සබ්බෙසං අජ්ඣාසයගහණත්ථං තික්ඛත්තුං සාවෙසි. තස්ස තතිය සාවණාය එකො කාකො උට්ඨාය "තිට්ඨ තාව, එතස්ස ඉමස්මිං රාජාභිසෙකකාලෙ ඊදිසං මුඛං, කුද්ධස්ස කීදිසං

භවිස්සති? ඉමිනා හි කුඩෙන ඔලොකිතා මයං තත්තකපාලෙ පක්ඛිත්තතිලා විය තත්ථ තත්ථෙව භිජ්ජිස්සාම. ඉමං රජ්ජං කාතුං මය්හං න රුච්චතී”ති ආහ.

4. සමගියේ බලය.

සර්වඥයන්වහන්සේ නෑයන් අමතා, මහරජවරුනි, තෙපි නෑයෝය, නෑයන් නම් සමගි වූවන් සතුටු වූවන් වියයුතුය. නෑයන්ගේ සමගිය ඇති කල සතුරෝ අවකාශ නොලබති; මිනිසුන්ගේ තබා සිතිවිලිනැති වෘක්ෂයන්ගේත් සමගියක් ලබන්ට වටී: අතීතයෙහි වනාහි හිමවත්පෙදෙසැ සල්වනයකට මහා වාතයක් වැදුණේය. ඒ සල්වනය ගස්–පැල–පඳුරු–වැලින් එකිනෙක සම්බන්ධව සිටිබැවින් එක්ගසකුදු හෙළන්ට නොහැකි වූයේ (ගස්වල) මුදුනෙන් මුදුනෙන් ගියේය. හිස් බිම් පෙදෙසක පිහිටි කුඩාඅතු මහඅතුවලින් යුත් එක්මහරුකක් අන් ගස් හා සම්බන්ධ නැති බැවින් මුලිනුදුරා බිම හෙළීය. මේ කාරුණෙන් **තොපත් සමගිව සතුටුවෙමින් විසිය යුතුය.**

සංලක්ෂ්‍යය:

“මිනිසුන්ගේ තබා” යන්න “මනුස්සො ඨපෙත්වා” කියා හෝ “මනුස්සානං ඨපෙත්වා”යි යෙදීම පාලියට නොගැළපේ; “තිට්ඨන්තු තාව මනුස්සභූතා”යි නැඟිය යුතු.

4. සාමග්ගියා බලං.

“සත්ථා ඤාතකෙ ආමන්තෙත්වා “මහාරාජා, තුම්හෙ ඤාතකා; ඤාතකෙහි නාම සමග්ගෙහි සම්මොදමානෙහි භවිතුං වට්ටති. ඤාතකානං හි සාමග්ගියා සති පච්චාමිත්තා ඔතාරං න ලභන්ති. තිට්ඨන්තු තාව මනුස්සභූතා, අචෙතනානම්පි රුක්ඛානං සාමග්ගිං ලද්ධුං වට්ටති: අතීතස්මිං හි හිමවන්තප්පදෙසෙ මහාවාතො සාල වනං පහරි. තස්ස පන සාලවනස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛ–ගච්ඡ–ගුම්බ–ලතාහි සම්බන්ධත්තා එකරුක්ඛම්පි පාතෙතුං අසක්කොන්තො මත්ථකමත්ථකෙනෙව අගමාසි. එකං පන අඞ්ගණෙ ඨිතං සාඛාවිටපසම්පන්නං මහාරුක්ඛං අඤ්ඤෙහි රුක්ඛෙහි අසම්බන්ධත්තා උම්මූලෙත්වා භූමියං පාතෙසි. ඉමිනා කාරණෙන තුම්හෙහිපි සමග්ගෙහි සම්මොදමානෙහි වසිතුං වට්ටතී”ති.

5. ප්‍රමාදයේ විපාක.

ජනපදයෙහි (පිටිසර) වසන එක්කුලපුත්‍රයෙක් සැවැත්නුවර එක් කුලදුවක් තමාගේ පුතුට පවරා (=ආවාහකොට දීමට පොරොන්දු ලබාගෙන) ‘අසවල් නම් දවසෙහි ගෙනයන්නෙමි’යි

දවසක් තබා එදවස පැමිණිවිට තමාගේ ගෙට එළඹෙන ආජීවකයකුගෙන් "ස්වාමීනි, අපි අද එක් මඞ්ගලයක් කරන්නෙමු, නැකත හොබනේද"යි ඇසීය. හෙතෙම "මේතෙමේ පළමුවෙන් මා නොවිචාරා දැන් අසන්නේය"යි කිපී 'අද නැකත නොහොබනේය, අද මගුල් නොකරව්, ඉදින් කරන්නහු නම් මහත් විනාශයක් වන්නේය'යි කීය. ඒ ගෙයි මිනිස්සු ඔහුගේ (කීම) අදහා එදවස නොගියාහ.

නුවරවැස්සෝ මගුල සම්බන්ධ සියලු වැඩකොට ඔවුන් නො-එනබව දැක කළ මඟුලෙන් ම දුවණියන් අනෙකෙකුට දුන්හ. අනිකෝ (පිරිසරයෝ) පසුදා අවුත් "අපට දැරිය දෙව්"යයි කීහ. ඉක්බිති සැවැත්වැසියෝ "දනව් වැසි ගෙහිමියෝ වූ තොපි පව්වූ මිනිස්සුය, දවස නියමකොට (නැවත) නොසලකා හැර නාහ; ආ මගින්ම හැරී පලයව්, අප විසින් දැරිය අනෙකෙකුට දෙන-ලද්දීය"යි ඔවුන්ට පරිභවකළහ. ඔවුහු ඔවුන් හා කලහකොට ආමගින්ම ගියහ.

5. පමාදස්ස දොසො.

"සාවත්ථියං කිරෙකං කුලධීතරං ජනපදෙ එකො කුලපුත්තො අත්තනො පුත්තස්ස වාරෙත්වා "අසුකදිවසෙ නාම ගණ්හිස්සාමී"ති දිවසං ඨපෙත්වා තස්මිං දිවසෙ සම්පත්තෙ අත්තනො කුලූපකං ආජීවකං පුච්ඡි: "භන්තෙ, අජ්ජ මයං එකං මඞ්ගලං කරිස්සාම, සොභනං නු බො නක්ඛත්ත"න්ති? සො "අයං මං පඨමං අපුච්ඡිත්වා ඉදානි පටිපුච්ඡතී"ති කුජ්ඣිත්වා "අජ්ජ අසොභනං නක්ඛත්තං, මා අජ්ජ මඞ්ගලං කරිත්ථ; සචෙ කරිස්සථ, මහාවිනාසො භවිස්සතී"ති ආහ. තස්මිං කුලෙ මනුස්සා තස්ස සද්දහිත්වා තං දිවසං න ගච්ඡිංසු.

...... නගරවාසිනො සබ්බං මඞ්ගලකිරියං කත්වා තෙසං අනාගමනං දිස්වා යථාකතෙනෙව මඞ්ගලෙන ධීතරං අඤ්ඤස්ස අදංසු. ඉතරෙ පුනදිවසෙ ආගන්ත්වා "දෙථ නො දාරිකං"ති ආහංසු. අථ නෙ සාවත්ථිවාසිනො "ජනපදවාසිනො නාම තුම්හෙ ගහපතිකා පාපමනුස්සා, දිවසං ඨපෙත්වා අවඤ්ඤාය නාගතා; ආගතමග්ගෙනෙව පටිගච්ඡථ; අම්හෙහි අඤ්ඤෙසං දාරිකා දින්නා"ති පරිභාසිංසු. තෙ තෙහි සද්ධිං කලහං කත්වා යථාගතමග්ගෙනෙව ගතා."

6. ගොළුවකු මෙන් ඇඟවූ යාචකයා.

පෙරකල එක් යාචකයෙක් මා ගොළුවකු කොට දක්වන්නෙම් නම් මට බොහෝ මුදල් ලැබියහැකිය"යි සිතා "ගොළුවා" යන වචනය ලෑල්ලක ලියවා එය කරේ එල්ලාගෙන මාර්ගයක් අසල සිටියේය.

ඔහුගේ සතුරෙක් වූ අන්‍ය යාචකයෙක් "මොහුගේ කපටිකම හෙළි කරන්නෙමි"යි සිතා ඔහුට නුදුරු තැන හුන්නේය. එක්තරා කාරුණික පුරුෂයකු ඒ මූගප්‍රතිරූපකයා (=බොරු ගොළුවා)ට තඹසල්ලියක් දීම පිණිස සමීපයට ආ කල්හි ඒ ගතුරු "මහත්මයාණෙනි, මොහුට කිසි මුදලක් නුදුන මැනවි, මේ තෙම කපටියෙකි, ගොළුවෙක් නොවේ"යයි කෑගැසීය. ඉක්බිති කොපාවිෂ්ටවූ ඒ කපටියා "බොරුකාරය, මම හැමකල්හි ගොළු-වෙක් වීමි; දැනුත් ගොළුවෙමි"යි කීය. එකල්හි ඒ අනුකම්පක පුරුෂයා "කථාකරන්ට හැකි ඇතැම් ගොළුවෝ සිටිත්ය"යි කියමින් එතැනින් ඉවත ගියේය.

6. මූගපතිරූපකො යාචකො.

අතීතෙ එකො යාචකො "සචා'හං අත්තානං මූගං විය දස්සෙය්‍යං, බහුං මූලං ලභෙය්‍ය"න්ති. චින්තෙත්වා "මූගො"ති වචනං එකස්මිං ඵලකෙ ලිඛාපෙත්වා තං ගීවාය ලග්ගෙත්වා මග්ග පස්සෙ අට්ඨාසි.

තස්ස පච්චාමිත්තො අඤ්ඤො යාචකො "ඉමස්ස සාඨෙය්‍යං පාකටං කරිස්සාමී"ති චින්තෙත්වා තස්සා'විදූරෙ නිසීදි. යදෙ'කො අනුකම්පකො පුරිසො තස්ස මූගපතිරූපකස්ස කාකණිකං දාතුං සන්තිකමුපාගමි, තදා සො වෙරී "මහාසය, මා එතස්ස කිඤ්චි මූලං දෙහි; සඨො එසො, නෙ'සො මූගො"ති උග්ඝොසෙසි. අථ සො සඨො කොපාවිඨො "මුසාවාදී, සබ්බදා'ව'හං මූගො අහොසිං; ඉදානිපි මූගො භවාමී"ති ආහ. තදා සො කාරුණිකො: "අපෙ'කච්චෙ මූගා යෙ සල්ලපිතුම්පි සක්කොන්තී"ති වදන්තො තතො අප ගච්ඡි.

7. විවාදයට පත් දියකාවෝ දෙදෙන

අතීතයෙහි මිත්‍රවූ දියකාවෝ දෙදෙනෙක් වූහ, එයින් එකෙක් ගඟේ ඉවුරු අසල හැසිරෙයි, අනිකා ගැඹුරු දියෙහි හැසිරෙයි. එක් දිනක ඔවුහු මසකු ලැබ එකෙක් "මත්ස්‍යයාගේ හිස කොටස කන්ට කැමැත්තෙමි"යි කීය; අනිකාත් ඒ කොටසම ලබනු කැමැති විය. තමන්ගේ විවාදය තීරණය කරගත නොහැකි ඔවුහු එක් සිවලකු වසන තැනට ගොස් "අපේ මේ නඩුව විසඳුව මැනවැ"යි කීහ.

සිවලා තමා දුන් විනිශ්චයෙහි සිටිනබවට පළමුකොට ඔවුන්-ගේ ප්‍රතිඥාව ගෙන මසුගේ හිසද නගුටද කඩා වෙන්කොට: "ඉවුර අසල හැසිරෙන්නා නගුට ලබයි; ගැඹුරෙහි හැසිරෙන්නාට හිස

ලැබේ; මේ මැද කොටස අධිකරණනායකයාට (අයිතී) වන්නේ-ය"යි කියා එකකුට හිසද අනිකාට නගුට ද දී තෙමේ මැදකොටස කන්ට පටන්ගත්තේය.

බෙදයට පත් දියකාවෝ එතැන් පටන් මසුන් ලැබ විවාද නැතිව සමසේ බෙදාගෙන කෑහ.

7. විවාදපන්නා ච උද්දා.

අතීතෙ ච උද්දා සහායකා අහෙසුං; තෙසු එකො අනුතීරචාරී, එකො ගම්භීරචාරී. තෙ එකදා එකං මච්ඡං ලභිත්වා එකො: "අහං මච්ඡස්ස උපරිමභාගං ඛාදිතුමිච්ඡාමී"ති ආහ; අපරොපි තමෙව භාගං ඉච්ඡි. තෙ අත්තනො විවාදං තීරෙතුං අසක්කොන්තා එකස්ස සිගාලස්ස වසන්තට්ඨානං ගන්ත්වා "ඉමං නො අට්ටං විනිච්ඡිනාථා"ති ආහංසු.

සිගාලො අත්තනා දින්නවිනිච්ඡයෙ තිට්ඨනත්ථාය පඨමං තෙසං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා මච්ඡස්ස සීසං ච නඞ්ගුට්ඨඤ්ච ඡින්දිත්වා විසුං කත්වා:

"අනුතීරචාරී නඞ්ගුට්ඨං
සීසං ගම්භීරචාරිනො;
අථා'යං මජ්ඣිමො ඛණ්ඩො
ධම්මට්ඨස්ස භවිස්සතී"ති

වත්වා එකස්ස සීසං ඉතරස්ස නඞ්ගුට්ඨඤ්ච දත්වා මජ්ඣිමං ඛණ්ඩං සයං ඛාදිතුමාරභි.

විසාදප්පත්තා උද්දා තතො පට්ඨාය මච්ඡෙ ලභිත්වා විවාදරහිතා සමං භාජෙත්වා ඛාදිංසු.

8. හාවකු විසින් සිංහයෙක් මරනලදී.

මන්දරපර්වතයෙහි දුර්දාන්ත නම් සිංහයෙක් විසී. ඔහු දිනපතා බොහෝ සතුන් මරුදමන බැවින් ඒ වනවැසි සිවුපාවෝ රැස්ව "අපෙන් එක එකා දවස්පතා සිංහයා වෙත යවමු"යි තීරණය කොට ගෙන එපවත් සිංහයාට දැන්වූහ. සිංහයා ද යහපතැයි පිළිගත්තේය එක් දිනක් වෘද්ධ හාවකුට සිංහයා වෙත යාමට වාරය පැමිණියේය. ඌ මරණයෙන් මිදීමට උපායක් සිතමින් සෙමින් සෙමින් යන්නේ වෙලාව ඉක්මවා සිංහයා වෙත පැමිණියේය.

බඩගිනින් පෙළුණු බැවින් කොපාවිෂ්ටවූ සිංහයා "තෝ කුමක් හෙයින් කල්ගතකොට එහිද"යි විචාළේය. "ස්වාමීනි, මාගේ දොෂයක් නොවේ, අතර මගදී අන්‍යසිංහයකු විසින් බලාත්කාරයෙන් නවත්වන ලද්දෙමි. මා ඔබවහන්සේ වෙතට අවුත් නැවත ඔහු වෙත හැරී එනබවට පොරොන්දු වෙතතුරු මට එන්ට අවකාශ නුදුන්නේය"යි හාවා කීය. එයින් මහත් කොපයට පත් සිංහයා "වහාම මට ඒ උඩඟු සිංහයා දක්වව"යි කියමින් සාවා සමග යන්ට පිටත්විය. හාවා එක් ගැඹුරු ළිඳක් සමීපයට ගොස් "ස්වාමීනි, බලනු මැනව, ඒ දුෂ්ටයා මේ ළිඳ ඇතුලේ වසන්නේය"යි කියමින් දියතුළ පෙනෙන ඔහුගේම ප්‍රතිබිම්බය පෙන්විය. ඉක්බිති දර්පිතවූ ඒ සිංහයා මහත් සේ නාදකොට ළිඳතුළට පැන එහිම මළේය.

8. සසකෙනෙ'සො සීහො මාරිතො.

මන්දරපබ්බතෙ දුද්දනෙතා නාම සීහො වසි. තෙන පතිදිනං බහුන්නං පාණානං ව්‍යාපාදිතත්තා තංවනවාසිනො චතුප්පදා සමාගන්ත්වා "අම්හෙසු එකෙකං පච්චාහං සීහස්ස සන්තිකං පෙසෙමා"ති නිච්ඡයං කත්වා තං පවත්තිං සීහස්ස ආරොචෙසුං. සොපි සාධූති සම්පටිච්ඡි. එකදා එකස්ස වුඩ්ඪසසකස්ස වාරො සම්පාපුණි. සො කථං මරණම්හා මුච්චිස්සාමී"ති උපායං චින්තෙන්තො තත්ථ තත්ථ විලම්බෙන්තො කාලක්ඛෙපං කත්වා තමුපාගමි.

ඛුදාභිභූතත්තා කොපාවිට්ඨො සීහො "කස්මා ත්වං චිරායිත්වා ආගච්ඡසී"ති පුච්ඡි. "සාමි, න මය්හං දොසො; අන්තරාමග්ගෙ අඤ්ඤෙන සීහෙනා'හං නිවත්තාපිතො මහි. යාවා'හං භවන්තස්ස සන්තිකමාගන්ත්වා පච්චාගමනාය පටිඤ්ඤං නාදාසිං, තාව මෙ ආගන්තුං නාදාසී"ති සසකො ආහ. තෙනා'තීව කොපාවිට්ඨො සීහො "සීඝං මෙ තං සප්පගබ්භං සීහං දස්සෙහී"ති වදන්තො තෙන සද්ධිං ගන්තුං නික්ඛමි. අථ සසො තමෙකස්ස ගම්භීර කූපස්ස උපන්තිකං නෙත්වා "පස්ස, සාමි, සො දුට්ඨො ඉමස්මිං කූපබ්භන්තරෙ වසතී"ති වදන්තො කූපම්බුනි දිස්සමානං තස්සෙව පටිබිම්බං දස්සෙසි. දප්පිතො සීහො මහානාදං නදිත්වා කූපං පක්ඛන්දිත්වා තත්ථෙව මරි.

9. කට නිසා විනාශයට පත් ඉබ්බා

තමාගේ මිත්‍රවූ හංසයන් දෙදෙනෙකුන් සමග හිමාලයට යනු කැමතිවූ එක් ඉබ්බෙක් "ඉදින් ඔබ දෙදෙන හොටවලින් දණ්ඩක දෙකොණ බැහැගන්නාහු නම් මා ඒ දණ්ඩේ මැද ඩැහැගත්විට

ඔබගේ පියාපත් බලයෙන් මටත් අහසින් ගමන්කළහැකැ"යි කීය. 'ඒ උපක්‍රමය එසේ වේවා, තා ගෙන අහසින් යන අප දක්නා මිනිස්සු 'අද්භූත දර්ශනයෙකැ'යි උද්ඝෝෂණය කරන්නාහ. තෝ එය අසා ඔවුන්ට උත්තර දෙන්නෙහි නම් එකාන්තයෙන් තාගේ ජීවිතය විනාශවන්නේය''යි හංසයෝ කීහ. "මම ඔයතරම් මෝඩයෙක්ද? මම කිසිවක් කථානොකරන්නෙමි''යි ඉබ්බා කීය.

ඉක්බිති යථොක්තාකාරයෙන් උහු ගෙනයනු ලබන කල්හි මිනිස්සු එය දැක "අහෝ! ආශ්චර්යයෙකි! පක්ෂීහු දෙදෙනෙක් ඉබ්බකු ගෙනයත්ය''යි කෑගසන්ට පටන්ගත්හ. එයින් ඇතැම් කෙනෙක් "ඉදින් මේ ඉබ්බා වැටෙන්නේ නම් මෙහිදීම උහු පිස කන්නෙමු''යි කීහ. තවත් කෙනෙක් "අපි උහු ගෙවලට ගෙන ගොස් පිසන්නෙමු''යි කීහ. මේ කර්කශවචන අසා අතිශයෙන් කෝපයට පත් ඉබ්බා තමාගේ අධිෂ්ඨානය සිහිනැතිකොට "තෙපි අලු කන්නෙව්''යයි කියන්ට කැමතිව කට හැරි කෙණෙහි බිම වැටී කඩ කඩව ගියේය.

9. මුඛං නිස්සාය විනාසප්පත්තො කුම්මො.

අත්තනො සහායෙහි වීහි හංසෙහි සද්ධිං හිමාලයං ගන්තුකාමො එකො කුම්මො "සචෙ තුම්හෙ මුඛතුණ්ඩකෙහි එකං දණ්ඩං ද්වීසු කොණෙසු ගණ්හෙය්‍යාථ, මයා තස්ස මජ්ඣං මම මුඛෙන ගහිත කාලෙ තුම්හාකං පක්ඛබලෙන අහම්පි නභසා ගන්තුං සක්ඛිස්සාමී''ති ආහ. "උපක්කමො පන තථා හොතු; තං ගහෙත්වා ආකාසෙන ගච්ඡන්තෙ අම්හෙ පස්සන්තා මනුස්සා "අහො, අබ්භුතං දස්සනං''ති උග්ඝොසිස්සන්ති; සචෙ ත්වං තං සුත්වා තෙසං පටිවචනං දදෙය්‍යාසි, කාමං තව ජීවිතං විනස්සිස්සතී''ති හංසා අවොචුං. "කිමහං තථාවිධො ජළො? නාහං කිඤ්චි කථෙස්සාමී''ති කුම්මො වදි.

තතො යථාවුත්තාකාරෙන තස්මිං නීයමානෙ මනුස්සා තං දිස්වා "හා! හා! අච්ඡරියං! වෙ පක්ඛිනො එකං කුම්මං හරන්තී''ති උග්ඝොසෙසුං. තෙසු එකච්චෙ "සචා'යං කුම්මො පතිස්සති එත්ථෙව තං පචිත්වා ඛාදිස්සාමා''ති ආහ සු. එකච්චෙ "මයං තං ගෙහං නෙත්වා පචිස්සාමා''ති වදි සු ඉමානි කක්ඛලවචනානි සුත්වා අතීව රුට්ඨො සො කුම්මො අත්තනො අධිට්ඨානං වීස්සරිත්වා "තුම්හෙ භස්මං ඛාදිස්සථා''ති වත්තු, මුඛෙ විවටමත්තෙ භූමියං පතිත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකො ජාතො.

10. අන්ධයකුගේ දක්ෂභාවය.

මැටිකළයක් හා පොරෝනා කම්බිලියක් හැර තමා සතු අන්කිසි ධනයක් නැති එක්තරා අන්ධයෙක් දිනක් දෙවස්ථානයකට ගොස් දෙවායාචනයෙන් යුක්ත උපවාසයෙන් (=ආහාර නොගැනීමෙන්) තමාගේ දුඃඛිතජීවිතය කෙළවර කරන්ට ඉටාගත්තේය.

ඔහුගේ ප්‍රතිපත්තියෙන් සතුටුවූ දෙවිතෙමේ ඔහු ඉදිරියෙහි දෘශ්‍යමානවී "තට වරයක් දෙන්නෙමි"යි කීය. ස්ථානොචිත ඥානයෙන් යුත් ඒ අන්ධයා "පින්වතා කවරෙක්දැ"යි විචාළේය. "මම මහාදෙවයා වෙමි"යි කීකල්හි "ඇසින් දක්නට නොහැකි මම එය කෙසේ අදහා ගනිම්දැ"යි අන්ධයා කිය. දෙවිතෙමේ එකෙණෙහි ඔහුගේ ඇස් පෙනිම ඇතිකෙළේය. එකල්හි අන්ධයා දණින් වැටී "මම මාගේ මුණුපුරකු රාජ්‍යශ්‍රිය අනුභව කරනු දක්නට ලබන්නෙම්වා"යි කිය. මෙසේ හෙතෙම එක් වරයෙන්ම අක්ෂිදෘෂ්ටියත් දීඝීජීවිතයත් සම්පතුත් ලබාගත්තේය.

10. උපායදක්ඛො අන්ධො.

එකං ඝටං කම්බලඤ්ච විනා අඤ්ඤස්ස කස්සචි ධනස්ස අස්සාමිකො එකො අන්ධො එකදා එකං දෙවායතනං ගන්ත්වා අනසනෙන අත්තනො දුක්ඛිතජීවිතස්ස අන්තං කාතුමධිට්ඨාසි.

තස්ස තාය පටිපත්තියා පසන්නා දෙවතා තම්පුරතො පාතුභවිත්වා "වරං තෙ දම්මි"ති ආහ. ඨානොචිතපඤ්ඤො සො අන්ධො "කො'සි ත්වං"ති පුච්ඡි; "අහං මහාදෙවො"ති වුත්තෙ "අක්ඛීහි අපස්සන්තො අහං කථං තං සද්දහාමී"ති අවච. තස්මිං ඛණෙ දෙවතා තස්ස දස්සනං පාකතිකං අකාසි. තතො අන්ධො ජණ්ණුකෙහි නිපතිත්වා "මම නත්තාරං රජ්ජසිරිමනුභොන්තං පස්සිතුං ලභෙය්‍යාමහං"ති යාචි. එවං සො එකෙනෙව වරෙන අක්ඛිදිට්ඨිං දීඝජීවිතං සම්පත්තිඤ්ච පටිලභි.

11. කාලිදාස පණ්ඩිතවූයේ කෙසේද?

කාලිදෙවියගේ ප්‍රසාදලාභයෙන් කාලිදාස කවීත්වයට පැමිණියේයයි ඇතැම්කෙනෙක් කියත්. ඒ සම්බන්ධ ප්‍රවෘත්තිය මෙසේයි:- පෙර එක් රජෙකුගේ අතිශයෙන් පණ්ඩිත වූ දූ කුමරියක් විය. ඇයට යොග්‍ය ස්වාමිපුරුෂයකු සොයාගත නොහැකිව ඛෙදයට පත් රජතෙමේ දිනක් මෙසේ ප්‍රකාශයක් කෙළේය.: "සෙට උදෑසන යමෙක් මාගේ ඇසට පළමුකොට හමුවන්නේ නම් ඔහට මාගේ දූවණියන් දෙන්නෙමි"යි

තමාගේ පුතුට රජකුමරිය නුදුන් බැවින් කෝපයට පත්ව සිටි එක් ඇමතියෙක් ගසකට නැගී අත්තක හිඳගෙන ඒ අත්තේ මුල කපන අතිමූඪවූ එක් බමුණු ගොපල්ලකු දැක ඔහු ගෙනවුත් රාජද්වාරය සමීපයෙහි නැවැත්වීය. රජතෙමේ ද ඔහු දැක තමාගේ ප්‍රතිඥවට අනුරූප ලෙස ඒ ගොපල්ලාට දුව දුන්නේය. රාත්‍රියෙහි විලාසමන්දිරගතවූ රජදූතොමෝ ඔහු අතිශයෙන් අඥනබව දැනගති. ඉක්බිති ඈය විසින් කර්කශ වචනවලින් ආක්‍රොශ කරන ලද හෙතෙමේ එක් වනයකට පිවිස කාලිදේවියගේ සිත් ගෙන අතිවිශිෂ්ට කවිත්වය ලැබුවේය.

11. කථං කාලිදාසො පණ්ඩිතො ජාතො?

කාලිදාසො කාලිදෙවියා පසාදලාභෙන කවිත්තං පත්තොති එකෙච්ච වදන්ති. අත්‍රා'යං කිංවදන්තී:- පුරා එකස්ස රඤ්ඤො අතිපඤ්ඤවතී ධීතා අහොසි. තස්සා'නුරූපං පතිං පරියෙසිතු මසක්කුණෙය්‍යන්තො ඛින්නො රාජා එකදා "යො සුවෙ පාතො පඨම තරං මම චක්ඛුස්සාපාථ' මාගච්ඡති,. තස්සා'හං ධීතරං දදිස්සාමී"ති නිවෙදෙසි.

අත්තනො පුත්තස්ස තං රාජධීතරං වාරෙත්වා අලද්ධත්තාය කුද්ධො එකො අමච්චො එකං රුක්ඛසාඛ මාරුහිත්වා තස්සා යෙව සාඛාය මූලං ඡින්දන්තං එකං ගොපාල බ්‍රාහ්මණදාරකං දිස්වා නමානෙත්වා (පටිඤ්ඤාත දිවසස්ස පාතො) රාජද්වාරසමීපෙ ඨපෙසි. රාජා තං දිස්වා අත්තනො පටිඤ්ඤාභඞ්ගමකරොන්තො තස්ස ගොපා-ලස්ස'ත්තනො ධීතරමදාසි. අථ රත්තියං විලාසමන්දිරගතා රාජ ධීතා තස්ස අච්චන්තබාලත්තං (=ජලත්තං) අඤ්ඤාසි. තතො තාය කක්ඛලාහි වාචාහි අක්කොසිතො සො එකං අරඤ්ඤං පවිසිත්වා කාලිදෙවිමාරාධෙත්වා අභිවිසිට්ඨ කවිත්තමලභීති.

12. උසස් කුලැත්තෝ කාරුණිකයෝද?

බරණැසින් ප්‍රයාගයට යන එක් පුරුෂයෙක් සොරුන් අතට අසුවිය; ඔවුහු ඒ මිනිසාගේ වස්ත්‍රාදිය පැහැරගෙන ඔහුට ද ආයුධ වලින් පහර දී මළඑකකු මෙන් කොට පලාගියහ. ඉක්බිති එක් බමුණෙක් ඒ මගින් යන්නේ තුවාලලත් ඒ පුරුෂයා දැක ඔහුගෙන් ඉවත්ව මාර්ගයේ අනික් පැත්තෙන් ගියේය; තවත් බමුණෙක් එතැනින් යන්නේ එසේම ඉවත්ව ගියේය.

ඉන්පසු ඒ මග යන එක් හීනකුලිකයෙක් ඒ දුකට පත් මිනිසා දැක ඔහු කෙරෙහි කරුණා උපදවා සමීපයට එළඹ ඔහුගේ තුවාල බැඳ මුද්‍රිකසාරය හා තෙල් ඒ තුවාලවල වත්කොට තමා නැගී ගිය සිවුපාවා පිට ඔහු නංවාගෙන එක් දනශාලාවක් කරා පැමිණ එහි නැවතී ඔහුට සාත්තු කොළේය. කිප දිනකින් තමාගේ ගමන ආරම්භකරන්ට කැමතිවූ හෙතෙමේ කහවණු දෙකක් ශාලාපාලකයාට දී "මේ මිනිසාට මනාසේ සාත්තු කළමැනවි, යම්කිසි වියදමක් යන්නේ නම් මා හැරී එන ගමනේදී ඒ සියල්ල ගෙවන්නෙමි" යි කියා ගියේය.

12. උච්චාකුලිකා අනුකම්පකා හොන්ති නු ?

බාරාණසිතො පයාගං ගච්ඡන්තො එකො පුරිසො චොර හත්ථප්පත්තො අහොසි. චොරා තස්ස වත්ථාදීනි අච්ඡින්දිත්වා තම්පි ආවුධෙහි පහරිත්වා මතසදිසං (අතිදුබ්බලං) කත්වා පලායිංසු. අථ'ඤ්ඤො බ්‍රාහ්මණො තෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්තො තං ඛතසරීරං පුරිසං දිස්වා තතො අපක්කම්ම මග්ගස්ස ඉතරපස්සෙන අගමාසි. අඤ්ඤොපි බ්‍රාහ්මණො තෙන ගච්ඡන්තො තථෙව අපක්කමිත්වා අගමාසි.

අනන්තරං එකො හීනජච්චො තස්මිං මග්ගෙ ගච්ඡන්තො තං දිස්වා තස්මිං කාරුඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා තමුපසඞ්කම්ම තස්ස වණානි බන්ධිත්වා තෙසු මුද්දිකාසවං තෙලඤ්ච ආසිඤ්චිත්වා අත්තනො වාහකෙ පසුම්හි තමාරොපෙත්වා එකං දනසාලම්පත්වා තත්ථ තං පටිජග්ගි. කතිපාහච්චයෙන අත්තනො ගමනමාරභිතුකාමො සො ද්වෙ කහාපණෙ නීහරිත්වා සාලාපාලකස්ස දත්වා එවමවදි: "සක්කච්චං ඉමං පුරිසං පටිජග්ගාහි, සචෙ (තස්ස'ත්ථාය) කොචි ධනබ්බයො හොති තං සබ්බමහං පච්චාගමනකාලෙ දස්සාමී"ති.

13. ජීමූතවාහන කුමරා.

හිමාලයේ එක් පර්වතකූටයක් මත්තෙහි කාඤ්චනපුර නම් නගරයක් විය. පූර්වයේදී ඒ නගරවරයෙහි "ජීමූතකෙතු" නම් රජතුමෙක් විය. එතුමාගේ ඇතුළුනුවර වූ රාජෝද්‍යානයෙහි ආයාචකයන්ගේ මනොරථපූරණය කරන්නාවූ පරම්පරාගත කල්ප වෘක්ෂයක් විය. ඒ රජතෙමේ ඒ කල්පතරුවට උපස්ථානකොට වෘක්ෂයාගේ අනුභාවයෙන් අත්‍යන්තයෙන් පරිත්‍යාගශීලී වූ සකල සත්වානුකම්පී වූ උත්තම ගුණයුත් ජීමූතවාහන නම් පුත්‍රයකු ලැබිය.

එකුමරු වැඩිවිය පත් කල්හි රජතෙම ඔහු යුවරජත්වයෙහි පිහිටුවිය. ඉක්බිති එක් දිනක් ඒ කුමරතෙමේ හුදකලාව වසන පිය රජු වෙත පැමිණ: මහරජ, මේ ශරීරය ආදී සියලු සංස්කාර ධර්මයන් වක්‍රවල රළ පෙළකට සමානබව ඔබ දනිත්. ධනයාගේත් විදුලියගේත් ස්ථිරභාවයක් කොතැනක කවරකු විසින් දක්නා ලද්දේද? මෙ සසරෙහි එකම පරෝපකාරය ස්ථිර ද පුණ්‍යය හා කීර්තිය උපදවන්නේද වේ. මෙසේ සියලු දෙය අනිත්‍ය කල්හි කුමක් සඳහා මේ කප්රුක මෙසේ රකිනුලැබේද"යි ඇසිය.

13. රජ්ජසුතො ජීමූතවාහනො.

හිමවතො එකස්ස කූටස්ස මත්ථකෙ කඤ්චනපුරං නාම නගරං අහොසි. තස්මිං පුරුත්තමෙ පුරා ජීමූතකෙතු නාම රාජා'හවි. තස්ස අනෙකපුරුසයානෙ (=පමදවනෙ) ආගාවකාතං මනොරථපූරකො පරම්පරාගතො එකො කප්පරුක්ඛො අහොසි. සො රාජා තං කප්පතරුමූපළභනෙත්වා තස්සා'නුභාවෙන අච්චන්තං දාන සංවිභාගරතං සකලපජානුකම්පිං උත්තමගුණයුත්තං ජීමූතවාහනං නාම කුමාරමලභි.

වයප්පත්තෙ තස්මිං කුමාරෙ රාජා තං ඔපරජ්ජෙ අභිසිඤ්චි. අථෙ'කදා සො කුමාරො පටිසල්ලීනං පිතුරාජානමුපසඞ්කමිත්වා එව'මවොච: "මහාරාජ, ඉමං සරීරමාදිං කත්වා සබ්බසං සංඛත ධම්මානං චලමානතරඞ්ගසමානතං ත්වං ජානාසි. ධනස්ස විජ්ජු-යා ච ථිරභාවො කදා කෙන දිට්ඨො? ඉමස්මිං සංසාරෙ එකොව පරොපකාරො ථිරො පුඤ්ඤ-යසාවහො ච හොති. එවං සබ්බ ධම්මෙසු අනිච්චෙසු කිමත්ථායා'යං කප්පරුක්ඛො එවං රක්ඛීයතී"ති.

14. විතස්තාදත්තවෙළඳා හා ඔහුගේ පුත්‍රයා.

විතස්තානදීතීරයෙහි "තක්සලා" නම් නගරයක් විය. නදීජලයෙහි ප්‍රතිබිම්බිතවූ ඒ නගරයාගේ ප්‍රාසාදපඞ්ක්තිය වනාහි නගරශ්‍රිය බැලීම සඳහා නාලොවින් මතුවූ නාගපුරියක් සේ දෘශ්‍යමානවිය. ඒ නගරයෙහි බුද්ධභක්තිපරායණවූ "විතස්තාදත්ත" නමැති ධනවත් වෙළඳෙක් විසීය. ඔහට 'රත්නාදත්ත" නමැති පුත්‍රයෙක් සිටියේය. ඒ පුත්‍රයා නිතොරම සිය පියාට පව්කාරයෙකැයි ආක්‍රොශ කොළේය. "කවරහෙයකින් තෝ මට මෙසේ ආක්‍රොශකොරෙහි ද"'යි පියා විසින් විචාරණලද හෙතෙමේ "වෛදික ධර්මයට විරුද්ධව ධර්මවිරොධ ක්‍රියාවන්හි යෙදෙන හෙයිනුත් බමුණන් හැරදමා නිරන්තරයෙන් බෞද්ධ භික්ෂූන් සේවනය කරන හෙයිනුත්ය"යි කීය.

"මෙෂාදි කෙලෙසුන්ගෙන් වෙන්වීමත් සත්‍යවාදී බවත් සකල සත්ත්වානුකම්පාවත් බ්‍රාහ්මණධර්මයෙහි ඇතුළත්"යයි සිතමි"යි පියා කීය. පියා විසින් මෙසේ කියනලද හෙතෙමේ ඒ කිම් පිළිනොගෙන වඩවඩාත් පියාට ආක්‍රොශ කරන්ට පටන්ගති. එයින් බෙදයට පත් පියතෙමේ "කාලිඞ්ගදත්ත" නම් රජු වෙත පැමිණ මේ සියලු පුවත් දැන්විය. ඉක්බිති රජතෙම ඒ වෙළඳපුත්‍ර සවහවනයට ගෙන්වා තමා කොපාවිෂ්ටවූ සේ දක්වා "මේ අතිදුෂ්ටවූ පාපිෂ්ට වාණිජපුත්‍රයා මරුදමව්"යයි කියේය.

14. වාණිජෙ විතණ්ඩාදත්තො තස්ස පුත්තො ච.

විතණ්ඩානදියා තීරෙ තක්කසිලා නාම නගරි අහොසි. නදී ජලෙ පටිබිම්බිතා පත'ස්ස පාසාදපන්ති තන්නාගරසිරිමොලෙ- කෙතුකාමතාය අධොභුවනා'ගතා නාගපුරිව පඤ්ඤායිත්ථ. තස්මිං නගරෙ බුඩ්ඪහත්ථිපරායණො විතණ්ඩාදත්තො නාම ධනවා වාණිජො වසි. තස්ස රතනදත්තො නාම පුත්තො. සො නිබද්ධං අත්තනො පිතරං "පාපො"ති අක්කොසි. "කස්මා ත්වං මං එවමක්කොසසී?"ති පිතරා පුට්ඨො සො එවමාහ: "ත්වං වෙදවිමුඛො හුත්වා තංධම්ම විරුඩ්ඪිච්චපපසුතො බ්‍රාහ්මණෙ වජ්ජෙත්වා නිබද්ධං සක්‍යපුත්තියෙ භික්ඛූ උපඨහසී"ති.

තං සුත්වා වාණිජො: "දොසාදිකිලෙසෙහි විගමනං, සච්චවාදිතා, සබ්බභූතානුකම්පිකතා ච බ්‍රාහ්මණධම්මනෙතාගධාති මඤ්ඤෙ"ති අවච. පිතරා එවං වුත්තො සො තස්ස වචනමනාදියිත්වා අතිරෙක තරං පිතරමක්කොසිතුමාරභි. තෙන බින්නචිත්තො පිතා කාලිඞ්ගදත්තං රාජානමුපසඞ්කමිත්වා සබ්බම්මං පවත්තිමාරුචෙසි. තතො රාජා තං වාණිජපුත්තං අත්තනො භවනමානයාපෙත්වා මුසාරචිතකොපො (=කොපාවිඨම්ව අත්තානං දස්සෙත්වා) "ඉමං අච්චන්ත කක්ඛලං පාපිඨං වාණිජපුත්තං ඝාතෙථා"ති ආහ.

15. සිල්වතාගේ තේජස.

කූටකණ්ණ රජතුමා "ගිරිගම් කොණ" වැසි චූලසුධම්ම තෙරුන්ට මමත්වය කරයි, හෙතෙම උපුල්වැව වසන්නේ තෙරුන් කැඳවිය. තෙරුන්වහන්සේ අවුත් මාලාරාම විහාරයෙහි වසත්. රජ තෙරුන්ගේ මවගෙන් "සථවිරතුමා කුමක් ප්‍රියකෙරේද"යි ඇසීය. "මහරජ, අල"යයි (ඈ කීය.) රජ අල (තම්බා) ගෙන්වා ගෙන විහාරයට ගොස් තෙරුන්වහන්සේට දෙන්නේ මුහුණ [illegible].

හෙතෙම නික්ම පිරිවෙණෙන් පිටදී “තෙරුන්වහන්සේ කොබඳුදැ”යි හිසවගෙන් ඇසීය. “ඔබතුමා පුරුෂයෙක් වී උඩ බලන්ට අසමර්ථවූයේය, (ස්ත්‍රියක්වූ) මම කෙසේ සමර්ථවන්නෙම්දැ”යි හිසව) කීය. රජතුමා ‘මගේ රටෙහි බදුගෙවන ගෘහපතියකුගේ පුත්‍රයකු මූණ ඔසවා බලන්ට අසමර්ථවෙමි, බුද්ධශාසනය වනාහි ඒකාන්තයෙන් උත්තමය”යි (කියා) අත්තල ගැසීය.

15. සීලවතො මහානුභාවතා.

කූටකණ්ණරාජා කිර ගිරිගාමකණ්ණවාසිං චූලසුධම්මත්ථෙරං මමායති. සො උප්පලවාපියං වසමානො ථෙරං පක්කොසාපෙසි. ථෙරො ආගන්ත්වා මාලාරාමවිහාරෙ වසති. රාජා ථෙරස්ස මාතරං පුච්ඡි.: “කිං ථෙරො පියායතී?”ති. “කන්දං මහාරාජා”ති. රාජා කන්දං ගාහාපෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස දදමානො මුඛං උල්ලොකෙතුං නාසක්ඛි.

සො නික්ඛමිත්වා බහිපරිවෙණෙ දෙවිං පුච්ඡි “කීදිසො ථෙරො?”ති. “ත්වං පුරිසො හුත්වා උල්ලොකෙතුං න සක්කොසි; අහං කථං සක්ඛිස්සාමි, නාහං ජානාමි කීදිසො”ති. රාජා “මම රට්ඨෙ බලිකාරගහපතිපුත්තං උල්ලොකෙතුං න විසහාමි; මහන්තං වත හො බුද්ධසාසන”න්ති අප්පොඨෙසි” (ඤාණවිභඞ්ග අටුවාවෙනි.)

16. පමණ දැනීම යහපති.

තිස්ස .(සද්ධාතිස්ස?) මහරජතුමා දවස්පතා සෑගිරියෙහි භික්ෂු සංඝයාට දන් දෙන්නේ “මහරජ, කුමක්හෙයින් එක්තැනැක්ම සේවනය කෙරෙහිද, අන්තැනෙක්හිත් දන් දෙන්ට නොවටීදැ”යි රටවැසියන් විසින් කියනලද්දේ දෙවෙනි දවස්හි අනුරාධපුරයෙහි මහදන් දෙවිය. එක් භික්ෂුනමක්වත් පිළිගැන්මෙහි පමණ නොදත්තේය. එක් එක් නම පිළිගත් ඛාද්‍ය-භොජ්‍යයන් දෙතුන් දෙනෙක් ඉස්සූහ.

රජතුමා දෙවෙනිද සෑගිරියෙහි භික්ෂුසංඝයාට ආරාධනය කරවා ඇතුල්රජගෙට පැමිණි කල්හි “පාත්‍ර දුනමැනවැ”යි කීය. “මහරජ, ඕනැනැත; තමාගේ ප්‍රමාණයෙන් භික්ෂාව ගන්නාහ”යි (කියා) එක් භික්ෂුනමක්වත් පාත්‍රය නොදුන්නේය. සියලුදෙනා වහන්සේ ප්‍රමාණයෙන් යුත් භොජනයම ගත්හ. ඉක්බිති රජතුමා “බලව්, තොපගේ භික්ෂූන් අතරෙහි එක් නමක්වත් පමණ නොදනී, ඊයේ කිසිවක් ඉතිරි නොවීය; අද ගත් දේ ස්වල්පය, ඉතිරි දේ බොහෝය”යි (කියා) ඔවුන්ගේ පමණ දැන්මෙහි තුටුසිතැත්තේ අධර්මයන්ගේ පමණ නොදැන්මෙහි නොසතුටු සිතැත්තේ වීය.

16. සාධු මත්තඤ්ඤුතා.

"තිස්සමහාරාජපි දෙවසිකං චෙතියපබ්බතෙ භික්ඛුසංඝස්ස දානං දදමානො "මහාරාජ, කිං එකමෙව ඨානං භජසි? කිං අඤ්ඤත්ථ දාතුං න වට්ටතී"ති? ජනපදෙහි වුත්තො දුතිය දිවසෙ අනුරාධපුරෙ මහාදානං දාපෙසි. එකභික්ඛුපි පටිග්ගහණෙ මත්තං න අඤ්ඤාසි. එකමෙකෙන පටිග්ගහිතං ඛාදනීය-භොජනීයං ද්වෙ තයො ජනා උක්ඛිපිංසු.

රාජා දුතියදිවසෙ චෙතියපබ්බතෙ භික්ඛුසංඝං නිමන්තා-පෙත්වා රාජන්තෙපුරං ආගතකාලෙ "පත්තං දෙථා"ති ආහ. "අලං මහාරාජ, අත්තනො පමාණෙන භික්ඛං ගණ්හිස්සන්ති"ති එක භික්ඛුපි පත්තං න අදාසි. සබ්බෙ පමාණයුත්තකමෙව පටිග්ග-හෙසුං. අථ රාජා "පස්සථ, තුම්හාකං භික්ඛූසු එකොපි මත්තං න ජානාති; හිය්‍යො කිඤ්චි අවසෙසං නාහොසි; අජ්ජ ගහිතං මන්දං අවසෙසමෙව බහූ"ති තෙසං මත්තඤ්ඤුතාය අත්තමනො ඉතරෙ-සඤ්ච අමත්තඤ්ඤුතාය අනත්තමනො අහොසි."

17. බැමිණිතියා සාය කාල.

වත්තබ්බකනිග්‍රොධතෙරුන් සාමණෙරකලැ බමුණුතිස් හිය පහළවිය. සාමණෙරතුමා ද ඔහුගේ උපාධ්‍යාය ස්ථවිරතුමා ද මූදින් එතර නොගියාහ. "කොළ කන මිනිසුන් ආශ්‍රයකොට වසන්නෙමු"යි පිටිසරට අභිමුඛවූහ. සාමණෙරතෙමේ සතියක් පමණ නිරාහාර වැ එක් ගම්පෙදෙසක තල්ගසක ඉදුණු තල්ගෙඩි දැක "ස්වාමීනි, ටිකක් නැවතුනමැනව, තල්ගෙඩි හෙළමි"යි උපාධ්‍යායයන්ට කීය. "සාමණෙරය, තෝ දුබලවෙහි, නොනගුව"යි. "ස්වාමීනි, නගින්නෙමිය"යි (කියා) කුඩා පිහියක් ගෙන තල්ගසට නැග තල්වල්ල කපන්නට පටන්ගත්තේය. පිහියා තලය ගැලවී බිම වැටුණේය. "මෙතෙමේ වෙහෙසමින් ම ගසට නැගුණේය, දැන් කුමක්නම් කරන්නේදැ"යි ස්ථවිරතුමා සිතී. සාමණෙරතුමා තල්කොළ ඉර ඉරා පිහියාමිටේ බැඳ ගැටගසා බිමට බා "ස්වාමීනි, පිහියාතලය මෙහි ඔබනසේක්නම් යෙහෙකැ"යි කීය. ස්ථවිරතුමා "සාමණෙරයා උපාය දන්නෙකැ"යි (සිතමින්) පිහියා තලය ඇතුල්කොට දුණි. හෙතෙම පිහිය ඔසවා තල්ගෙඩි හෙළීය. යම්තාක්කල් තල්ගෙඩි විද්‍යමාන වූවහු ද ඒතාක් එහි වැස ගෙඩි අවසන්වූ පසු පිළිවෙළින් (ගොස්) කොළ කන මිනිසුන් වසන තැනක හැරදැමූ එක් විහාරයකට ඇතුල්වූහ.

පියමහරජ (=වළගම්බා රජ) තුමා රාජ්‍යයට පැමිණියේය; මුහුදට එතරින් ආ භික්ෂූහු "වත්තබ්බක නිග්‍රොධස්ථවිරතුමා කොහේද? වත්තබ්බක නිග්‍රොධස්ථවිරතුමා කොහේදැ"යි අසා උන්වහන්සේ සමීපයට ගියහ. මහාභික්ෂු සමූහයක් තෙරුන් පිරිවැරිය. හෙතෙම මහබික්සඟ විසින් පිරිවරනලද්දේ ක්‍රමයෙන් මහාවිහාරයට පැමිණ මහාබෝධිය ද මහාසෑය ද ථූපාරාම චෛත්‍යය ද වැඳ නුවරට ඇතුල්විය. දකුණු දෙරටුව දක්වා යන කල්හිම නවතැනකදී තුන්සිවුරු උපන්නේය. ඇතුළු නුවරට පිවිසිතැන් පටන් මහත් සත්කාර උපන්නේය. මෙසේ විපත්තිකාලයේදී තල්ගෙඩි-අල-මුල්-කොළත් දුර්ලභවිය, සම්පත් කාලයේදී මෙවැනි මහාලාභය උපන්නේය.

17. බ්‍රාහ්මණතිස්සභයෙ වත්තමානෙ.

"වත්තබ්බකනිග්‍රොධත්ථෙරස්සාපි සාමණෙරකාලෙ බ්‍රාහ්මණතිස්සභයං උදපාදි. සාමණෙරො ච උපජ්ඣායො චස්ස පරසමුද්දං නාගමංසු, "පණ්ණබාදකමනුස්සෙ උපනිස්සාය වසිස්සාමා"ති පච්චන්තාභිමුඛා අහෙසුං. සාමණෙරො සත්තාහමත්තං අනාහාරො හුත්වා එකස්මිං ගාමන්තෙ තාලරුක්ඛෙ පක්කං දිස්වා උපජ්ඣායං ආහ. "භන්තෙ ථොකං ආගමෙථ, තාලපක්කං පාතෙස්සාමී"ති. "දුබ්බලොසි ත්වං සාමණෙර, මා අභිරුහී"ති. "අභිරුහිස්සාමි භන්තෙ"ති බුද්ධකවාසිං ගහෙත්වා තාලං ආරුය්හ තාලපිණ්ඩිං ඡින්දිතුං ආරභි. වාසිඵලං නික්ඛමිත්වා භූමියං පති. ථෙරො චින්තෙසි: "අයං කිලමන්තොව රුක්ඛං ආරුළ්හො, කිං නු ඛො ඉදානි කරිස්සතී"ති. සාමණෙරො තාලපණ්ණං ඵාලෙත්වා ඵාලෙත්වා වාසිදණ්ඩකෙ බන්ධිත්වා ඝට්ටෙන්තො ඝට්ටෙන්තො භූමියං පාතෙත්වා "භන්තෙ, සාධු වතස්ස සචෙ වාසිඵලං එත්ථ පවෙසෙය්‍යාථා"ති ආහ. ථෙරො "උපායසම්පන්නො සාමණෙරො"ති වාසිඵලං පවෙසෙත්වා අදාසි. සො වාසිං උක්ඛිපිත්වා තාලඵලානි පාතෙසි..............................යාව තාලඵලානි අහෙසුං තාව තත්ථෙව වසිත්වා ඵලෙසු ඛීණෙසු අනුපුබ්බෙන පණ්ණබාදකමනුස්සානං වසනට්ඨානෙ එකං ඡඩ්ඩිතවිහාරං පවිසිංසු."

"පිතුමහාරාජෙ රජ්ජං පටිපජ්ජි. පරසමුද්දා ආගතාගතා භික්ඛූ 'කහං වත්තබ්බකනිග්‍රොධත්ථෙරො? කහං වත්තබ්බකනිග්‍රොධත්ථෙරො"ති? පුච්ඡිත්වා තස්ස සන්තිකං අගමංසු. මහාභික්ඛුසංඝො ථෙරං පරිවාරෙසි. සො මහාභික්ඛුසංඝපරිවුතො අනුපුබ්බෙන මහාවිහාරං පත්වා මහාබොධිං මහාචෙතියං ථූපාරාමං

ච වඤ්චිත්වා නගරං පාවිසි. යාව දක්ඛිණද්වාරා ගච්ඡන්තස්සෙව තාවසු ඨානෙසු තිච්චරං උප්පජ්ජි, අනොතානගරං පවිට්ඨ කාලතො පට්ඨාය මහාසක්කාරො උප්පජ්ජි, ඉති කාලවිපත්තියං තාලඵල-කන්ද-මූල-පණ්ණම්පි දුල්ලභං ජාතං; කාලසම්පත්තියං එවරූපො මහා ලාභො උප්පජ්ජතීති."

18. ශාසනපරම්පරාව රැකගත් සැටි.

බ්‍රාහ්මණතිස්සසොරා රට වැනසිය. සංඝතෙමේ සියලු දෙසින් නාගදීපයට ගොස් දඹකොළපටුනෙහි නෙමහල් මහ පහුරක් බැන්දවිය. (පහුරේ) එක් හට්ටුවක් ජලයෙහි ගැලුනේය, එකක භික්ෂුසමූහයා උන්නේය, එකක පාත්‍ර සිවුරු තැබූහ. සංයුත්තභාණක චූලසීව ස්ථවිරය – ඉසිදත්ත ස්ථවිරය – මහාසොණස්ථවිර යයි තෙරතුන්නමක් ඒ පිරිස්වලට අධිපතිවූහ. ඒ තුන්නම අතුරෙන් තෙරදෙනමක් මහාසොණතෙරුන්ට "ඇවත, මහාසොණ, පහුරට නැගෙව"යි කීහ. "ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේලා (කුමක් කරන්ට ද)? "ඇවත, ජලයේදී මියයාමත් ගොඩදී මියයාමත් මෙපමණෙක්මය (=එකසැටිමය), අපි නොයන්නෙමු; නා නිසා වනාහි අනාගතයෙහි ශාසනයාගේ පරම්පරාව පවතින්නේය, ඇවත නෝ යව"යි. 'ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේලා නොයන කල්හි මමත් නොයන්නෙමි"යි. තුන්වර දක්වා කියාත් තෙරුන් නංවන්ට නොහැක්කාහු නැවතුණාහ.

ඒ කාලයෙහි මහාවිහාරය හිස් විය, මහසෑමළුවෙහි එරඬු ගස් පැලවූහ; චෛත්‍යය පැලෑටියෙන් ගැවසුණේ සෙවෙලෙන් වැසුණේ විය. ස්ථවිරතුමා ;ජීවමාන බුදුන්ට ගෞරව දක්වන්නාසේ මහසෑය වැඳ බටහිරදෙස ශාලාවට පිවිස බලමින් "මෙවැනි අග්‍ර ලාභයටත් අග්‍රකීර්තියටත් පැමිණි බුදුරදුන්ගේ ශරීරධාතු නිදන් කළතැන අසරණවීය"යි සිතමින් හුන්නේය.

ඉසිදත්තස්ථවිරතුමා ද පිළිවෙළින් චාරිකාවෙහි හැසිරෙන්නේ අළුදනව්වට පැමිණියේය, එහි මිනිස්සු ඉතා නොඉදුණු මීගෙඩි පළා ඇට ගෙන පොතු දමා ගියහ. ස්ථවිරතුමා "ඇවත, මහාසොණ, භික්ෂාහාරයක් පෙනේ"යයි කියා පාසිවුරු ගෙන්වාගෙන සිවුරු පොරවා පාත්‍රය පිටතට ගෙන සිටියේය. කුඩා දරුවෝ වැඩසිටි තෙරුන් දැක "මෙසින් කිසි ප්‍රයෝජනයක් ඇතැ"යි (සිතා) වැලි පිසදමා මීගෙඩි පොතු පාත්‍රයෙහි දමාදුන්හ. තෙරවරු අනුභවකළහ. සත්දිනක් පමණ එයම ආහාරය විය.

බමුණුතිස් සොරු මලකල පිතෘමහාරජතෙමේ ජත්‍ර නැංවීය. "තීය සංසිඳුණේය, රට සමෘඬය"යි අසා භික්ෂුගණයා පරතෙරින් නැවී නැඟී මාතොටපටුනෙහි බැස "මහාසොණ ස්ථවිර කොහි වෙසේද"යි අසා තෙරුන් සමීපයට ගියේය. තෙරුන්වහන්සේ පන්සියයක් භික්ෂූන් පිරිවරකොට ඇත්තාහු කාලකගම් මණ්ඩලා-රාම (වට්ටාරම) විහාරයට පැමිණියහ.

18. සාසනස්ස රක්ඛිතාකාරො.

බ්‍රාහ්මණතිස්සචොරොපි ජනපදං විද්ධංසෙසි.......................සංඝො සබ්බදිසාහි නාගදීපං ගන්ත්වා ජම්බුකොලපට්ටනෙ තිගුම්බක-මහාඋළුම්පං බන්ධාපෙසි. එකා භූමිකා උදකෙ ඔසීදි; එකිස්සා භික්ඛුසංඝො නිසින්නො, එකිස්සා පත්තචීවරානි ඨපයිංසු, සංයුත්තභාණක-චූලසිවත්ථෙරො, ඉසිදත්තත්ථෙරො, මහා-සොණත්ථෙරොති තයො ථෙරා තාසං පරිසානං පාමොක්ඛා. තෙසු ද්වෙ ථෙරා මහාසොණත්ථෙරං ආහංසු: "ආවුසො මහාසොණ, අභිරුහ උළුම්ප"න්ති. "තුම්හෙ පන භන්තෙ"ති? "ආවුසො, උදකෙ මරණම්පි ථලෙ මරණම්පි එත්තකමෙව, න මයං ගමිස්සාම; තං නිස්සාය පන අනාගතෙ සාසනස්ස පවෙණී ඨස්සති, ගච්ඡ ත්වං ආවුසො"ති. "නාහං භන්තෙ තුම්හෙසු අගච්ඡන්තෙසු ගමිස්සා-මී"ති යාව තතියං කථෙත්වාපි ථෙරං ආරොපෙත්වා අසක්කොන්තා නිවත්තිංසු."

"තස්මිං සමයෙ මහාවිහාරෙ පුප්ඵසුද්ධි, චෙතියඞ්ගණෙ එරණ්ඩා ජාතා; චෙතියං ගච්ඡෙහි පරිවාරිතං, සෙවාලෙන පරියොනද්ධං. ථෙරෙ ධරමානකබුද්ධස්ස නිපච්චාකාරං දස්සෙන්තො විය මහා චෙතියං වන්දිත්වා පච්ඡිමදිසාය සාලං පවිසිත්වා ඔලොකෙන්තො "එවරූපස්ස නාම ලාභග්ග- යසග්ගප්පත්තස්ස සරීරධාතුනිචය ඨානං අනාථං ජාත"න්ති චින්තයමානො නිසීදි."

"ඉසිදත්තත්ථෙරොපි අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරන්තො අළ ජනපදං සම්පාපුණි. තත්‍ථ මනුස්සා නාතිපක්කානි මධුකඵලානි භින්දිත්වා අසිං ආදාය තචං ඡින්දිත්වා අගමංසු. ථෙරො "ආවුසො මහාසොණ, භික්ඛාහාරො පඤ්ඤායතී"ති වත්වා පත්තචීවරං ආහ රාපෙත්වා චීවරං පාරුපිත්වා පත්තං නීහරිත්වා අට්ඨාසි. තරුණ දාරකා ථෙරං ඨිතං දිස්වා "ඉමිනා කොචි අත්‍ථො භවිස්සතී"ති වාලුකං පුඤ්ඡිත්වා මධුකඵලත්තචං පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා අදංසු. ථෙරා පරිභුඤ්ජිංසු. සත්තාහමත්තං සො යෙව ආහාරො අහොසි.

"බ්‍රාහමණතිස්සචොරෙ මතෙ පිතුමහාරාජා ඡත්තං උස්සාපෙසි. "භයං වූපසන්තං, ජනපදෙ සම්පන්නා"ති සුත්වා පරසමුද්දතො භික්ඛුසංඝො නාවාය මහාතිත්ථපට්ටනෙ ඔරුය්හ "මහාසොණත්ථෙරො කහං වසතී"ති පුච්ඡිත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං අගමාසි. ථෙරො පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරො කාලකගාමෙ මණ්ඩලාරාමවිහාරං සම්පාපුණි."

19. නාලන්දාහි විශ්වවිද්‍යාලය.

පෙර දඹදිව සෞගතමහාවිද්‍යාලයන් අතුරෙන් අතිශයෙන් ප්‍රකටභාවයට පැමිණියේ නාලන්දාවිශ්වවිද්‍යාලයයි. ඒ විද්‍යාලය මුළු මගධරටෙහි "ධර්මගඤ්ජ" නාමයෙන් ප්‍රකටවිය. භාරතීයපුස්තකාලයන් අතුරෙන් ඉතාමහත් එකවූ ඒ විශ්වවිද්‍යාලය බඳ පුස්තකාලය "රත්නෝදධි" නමැති නවභූමක මහාප්‍රාසාදයක පිහිටුවා තිබුණේය. ක්‍රිස්තොත්පත්තියෙන් පෙර ප්‍රථම ශතවර්ෂයේ පටන්–හෙවත් ඒ මහාවිද්‍යාලයෙහි ආචාර්‍ය්‍යවරයෙක් ව විසූ නාගාර්ජුන මහාස්ථවිරතුමාගේ කාලයේ සිට – ක්‍රිස්තොත්පත්තියෙන් අටවෙනි ශතසංවත්සරය දක්වා මේ විශ්වවිද්‍යාලය අභිවෘද්ධියෙන් අනූනව පැවැත්තේය.

අෂ්ටමශතවත්සරය පවත්නාකල මේ නිඛිලවිද්‍යාලයට නුදුරු තැන උදන්තපුරියෙහි පාලරජවරුන්ගේ අනුග්‍රහයෙන් කරවූ මහාවිද්‍යාලය ශ්‍රේෂ්ඨතර භාවයට පත්විය. සප්තමශතවත්සරයාගේ මුලදීම "හියුඑන් සියං" නමැති මහාපසීටක චීනතෙරුන්වහන්සේ නාලන්‍දමහාවිද්‍යායතනයට පැමිණ එහි පණ්ඩිතාචාර්‍ය්‍යයන්ගෙන් සංස්කෘතයට නැගුණු බුද්ධධර්මය ඉගෙන ඒ විද්‍යායතනය සම්බන්ධ ප්‍රවෘත්තීන් ද ඇතුළත් කොට විශාල වූ භ්‍රමණවෘත්තාන්තයක් ස්වභාෂාවෙන් ලිව්වේය.

19. නාලන්දාය නිඛිලවිජ්ජාලයො.

පුරාණජම්බුදීපෙ සොගතමහාවිජ්ජායතනෙසු අතිපාකටභාවප්පත්තම්පන නාලන්දනිඛිලවිජ්ජායතනං මහොසි. සො පන විජ්ජාලයො සකලමගධරට්ඨෙ "ධම්මගඤ්ජා" නාමෙන විදිතො'භවි. භාරතීය–පොත්ථකාලයානං මහන්තතමො තස්ස විජ්ජායතනස්ස පොත්ථකාලයො "රතනොදධි" නාමම්හි නවභූමක–පාසාදෙ පතිට්ඨාපිතො අහොසි. ඛිස්තුප්පත්තිතො පඨමසතවච්ඡරතො පට්ඨාය, අථවා තස්මිං විජ්ජාලයෙ ආචරියභාවෙන වුත්ථස්ස නාගජ්ජුනමහාථෙරස්ස කාලතො පට්ඨාය, යාව ඛිස්තුප්පත්තිතො අට්ඨමසතවච්ඡරං අයං නිඛිලසත්ථාලයො අභිවුඩ්ඪියා අනූනො පවත්තිත්ථ.

අඩ්ඪමසතවච්ඡරෙ වත්තමානෙ ඉමස්ස විජ්ජායතනස්ස නාතිදූරට්ඨානෙ උදන්තපුරියං පාලරාජූනං අනුග්ගහෙන කාරාපිතො එත මහාවිජ්ජාලයො සෙට්ඨතරභාවං සම්පාපුණි. සත්තම-සතවච්ඡරස්ස ආදිම්හි යෙව "හියුඑන් සියං" නාමො මහාපරියට්ඨකො චීනදෙසීයථෙරො එතං නාලන්දමහාවිජ්ජායතනං පත්වා තත්‍ර පණ්ඩිතාචරියානං සන්තිකා සක්කතභාසාරුළ්හං බුද්ධධම්මං උග්ගහෙත්වා තස්ස විජ්ජායතනස්ස පවත්තියො ච අන්තොකත්වා මහන්තං පරියටනවුත්තන්තං නිජභාසාය ලිඛිත්වා ඨපෙසි.

20. උදන්තපුරී මහාවිද්‍යාලය.

පාලවංශික රජවරුන් මගධාධිපතිත්වයට පැමිණෙන්ට බොහෝ කලකට පෙර උදන්තපුරියෙහි මහාසංඝාරාමයක් තිබුණේය. පාලරජුන්ගේ කාලයේදී මගධයෙහි අග්‍රරාජධානිය බවට පත්වූ නගරයක් මේ විහාරය අසල ගොඩනැංවූ බැවින් ද මේ විහාරය මගධයෙහි අත්‍යුත්කෘෂ්ටභාවයට පත්වූ හෙයින් ද ඒ මුළු රටම "විහාර" (හෙවත් "බිහාර්") නාමයෙන් ප්‍රකටවිය. බ්‍රාහ්මණයන් විසින් නින්දාවශයෙන් "මඝ"යයි පෙරළනලද පුරාණ "මගධ" නාමය ක්‍රමයෙන් අභාවයට ගියේය.

මහීපාල රජුගේ පුත්‍රවූ මහාපාල රජුගේ කාලයේදී මේ උදන්තපුරීමහාවිහාරයෙහි හීනයානික-මූලස්ථවිරවාදී දහසක් පමණ භික්ෂූහු ද පන්දහසක් පමණ මහායානික භික්ෂූහු ද විසූහ. පාල රජවරු වනාහි උදන්තපුරීමහාවිහාරයෙහි වෛදික-සෞගත-ධර්මග්‍රන්ථයන්ගෙන් පිරුණු මහාපුස්තකාලයකින් යුත් ශ්‍රමණවිශ්වවිද්‍යාලයක් පිහිටුවූහ. ඒ පුස්තකාලය වනාහි මහම්මත්වරුන් විහාරයන් වනසමින් භික්ෂූන් නසනකල්හි 1202 වෙනි වර්ෂයේදී විනාශකරන ලද්දේය.

ඒ කාලයේදීම චීනයෙහි විසූ ටාටරීයාධිරාජයන්ගේ අනුග්‍රහය නිසා ටිබැට්රට ආදිම සංඝරාජයාණන්ගේ නිවාසස්ථානය බවට පැමිණි "සක්‍ය මහාවිහාරය" උදන්තපුරියෙහි මහාසංඝාරාමය අනුව කරවනලද්දේය. ඒ සක්‍යමහාවිහාරීයයෝ උදන්තපුරී සංඝාරාමයෙහි පැවති ශික්ෂාපණයත් විනයනයත් අනුගමනය කළහ .

20. උදන්තපුරීමහාවිජ්ජාලයො.

පාලරාජූනං මගධාධිපච්චලාභතො අතිපුරා යෙව උදන්තපුරියං මහාසංඝාරාමො අහොසි. පාලවසුධාධිපානං සමයෙ මාගධ-රාජධානිභාවප්පත්තස්ස එකස්ස නගරස්ස එතස්ස මහාවිහාරස්සා-

සන්තෙ මාපිතත්තා ච ඉමස්ස විහාරස්ස මගධදෙසෙ අවිච්ඡින්නත භාවප්පත්තිතො ච සබ්බොපි මගධදෙසො "විහාර" (=බිහාර්) නාමේන පාකටො'හවි. පොරාණං මගධ–නාමං, බ්‍රාහ්මණෙහි නිරුද්ධවසෙන "මඝ" ඉති වොහාරං පාපිතං, අනුක්කමෙන විස්සරිත මහොසි.

මහීපාලරඤ්ඤො පුත්තස්ස මහාපාලරාජිනො කාලෙ අස්මිං උදන්තපුරිමහාවිහාරෙ සහස්සමත්තා හීනයානික–මූලථෙර වාදිනො භික්ඛූ ච පඤ්චසහස්සමත්තා මහායානිකාභික්ඛූ ච වසිංසු. පාලරාජිනො පන තස්මිං මහාසඞ්ඝාරාමෙ වෙදික–සොගතධම්ම ගන්ථපරිපුණ්ණෙනෙ'කෙන පොත්ථකාලයෙන සහිතං සාමඤ්ඤකං නිබ්බිලවිජ්ජාලයං පතිට්ඨාපෙසුං. සො පනෙ'සො පොත්ථකාලයො මොහම්මදීනානං විහාරවිධංසනෙ භික්ඛුඝාතනෙ ච වත්තමානෙ 1202 මෙ වස්සෙ විධංසිතො අහොසි.

තස්මිං යෙව සමයෙ චීනදෙසෙ වුත්ථානං වාටරියාධිරාජ්ජානං අනුග්ගහං ලභිත්වා තිබ්බතදෙසෙ, ආදිමස්ස රඤ්ඤො නිවාස ඨානන්තං පත්තො, "සක්‍යමහාවිහාරො" උදන්තපුරියං මහාසංඝා–රාම මනුගන්ත්වා කාරිතො අහොසි. තෙ පන සක්‍යමහාවිහාරියා උදන්තපුරිමහාවිහාරෙ පවත්තං සික්ඛාපනං විනයනඤ්ච අනු–ගච්ඡිංසු.

21. වික්‍රමශිලාශ්‍රී විශ්වවිද්‍යාලය.

අටවෙනි ක්‍රිස්තුශතාබ්දයේ මධ්‍යභාගයේදී ධර්මපාලමහරජු විසින් පිහිටුවනලද වික්‍රමශිලාරාජමහාවිහාරය ගංගානදියගේ වම් ඉවුර අසල පර්වතයක් මස්තකයෙහි බැබළුණේය. ප්‍රධාන විහාර මන්දිරය අවට නුදුරුතැන්හි සංඝාවාස 107 ක් ගොඩනගනලදහ; ඒ සියල්ල වටකොට මහාප්‍රාකාරයක් විය. දොරටුසතර අසල පැමිණෙන ශිෂ්‍යයන්ට නොමිලයේ ඉගැන්වීම කරන විද්‍යාලය සතරක් විය; "වාරපණ්ඩිත" නමැත්තෝ ඒ විද්‍යාලයන් පාලනය කළහ.

මධ්‍යස්ථානය වූ මහාවිද්‍යාලයෙහි දෙවධර්මය ඉගැන්වූ පණ්ඩිතා–චාර්‍ය්‍ය දෙදෙන මේ විශ්වවිද්‍යාලයේ පළමු–දෙවෙනි කුලුණු මෙන් සලකන ලදහ. මහාප්‍රාකාරයෙන් ඇතුළත වාරයන් සමීපයෙහි පිහිටි සයොසක ද්වාරවිද්‍යාලයන්හි උද්ග්‍රහණයකරන ශිෂ්‍යයන්ට වාසය පිණිස නිදහස් වාසාගාරසතරක් ද පිහිටුවනලදී. එරට රජකුමරුන් හා සිටුවරුන් විසින් ඒව යන වියදම උසුලනලදී.

රජදරුවන්ගේ අනුග්‍රහය සැමවිටම ලැබූ මේ විශ්වවිද්‍යාලය සංඝස්ථවිර ප්‍රමුඛ සදෙනෙකුගේ සභාවක් විසින් පාලනයකරනලද්දේ ශතවර්ෂ සතරක් මුළුල්ලේ සමෘද්ධාකාරයෙන් පැවැත්තේය.

21. වික්කමසිලාය සබ්බසත්ථාලයො.

ක්‍රිස්තුප්පත්තිතො අට්ඨමසතවච්ඡරස්ස මජ්ඣභාගෙ ධම්මපාලෙන මහාරඤ්ඤා වික්කමසිලායං කාරාපිතො රාජමහාවිහාරො ගඞ්ගාය නදියා උත්තරතීරෙ එකස්ස නගස්ස මුද්ධනි විරොචිත්ථ. තස්ස මජ්ඣෙ පතිට්ඨිතස්ස මහාපාසාදස්ස සමන්තා අවිදූරට්ඨානෙසු සත්තාධිකා සතමත්තා සංඝාවාසා අහෙසුං; සබ්බෙපි තෙ එකෙන මහාපාකාරෙන පරික්ඛිත්තා. විහාරස්ස චතූසු ද්වාරෙසු චතූහි ද්වාරපණ්ඩිතෙහි පරිපාලිතා චත්තාරො විජ්ජාලයා අහෙවුං ආගතා-නං සිස්සානං නිම්මූලෙන විජ්ජාදානාය.

පමුඛභූතෙ මහාවිජ්ජාමන්දිරෙ දෙවධම්මසික්ඛාපකා ඡත චෙ පණ්ඩිතා තස්ස සබ්බස්සාපි නිඛිලවිජ්ජාලයස්ස ධාරකා පඨම-දුතියත්ථම්භා විය සල්ලක්ඛිතා'හෙසුං. පාකාරස්ස අන්තො ද්වාර සමීපෙ පතිට්ඨිතෙසු යථාවුත්තෙසු චතූසු ද්වාරවිජ්ජාලයෙසු උග්ග-ණ්හන්තානං සිස්සානං වාසාය චත්තාරො වාසාගාරා, තත්ථ වසන්තානං සිස්සානං සාසවිජ්ජාදානපරිබ්බයො තද්දෙසවාසීහි රාජ කුමාරෙහි මහද්ධනීහි ච දින්නො. සබ්බදා රාජානුග්ගහෙන පරිපො-සිතො පනායං නිඛිලවිජ්ජාලයො සංඝත්ථෙරපමුඛාය ඡන්නං ජනානං සභාය පරිපාලිතො චතුසතවස්සානි සමිද්ධාකාරෙන පවත්තිත්ථ.

22. තක්සලා විශ්වවිද්‍යාලය.

දඹදිව අතිපුරාණ විශ්වවිද්‍යාලය තක්සලාහි පිහිටා තිබුණේය. එය බ්‍රාහ්මණයන් බලපැවැත්වූ විද්‍යාස්ථානයකි. බටහිරින් පර්සියාව දක්වා ද උතුරෙන් යවනලොකය (ග්‍රීසිය) දක්වා ද නැගෙනහිරින් මගධය හා ප්‍රාචීනදෙශය දක්වා ද ඒ විශ්වවිද්‍යාලයේ ප්‍රභාවය පැතිර ගියේය. මගධාධිපතිවූ බිම්බිසාරරජුගේත් භගවත් ශාක්‍ය මුනීන්ද්‍රයන්වහන්සේගේත් රොගාපහාරකවූ ජීවක නම් රාජ වෛද්‍යයා මේ විශ්වවිද්‍යාලයෙහි උගත්තෙකි. ඔහුගේ සංක්ෂිප්ත චරිතය මෙසේයි:-

දක්ෂිණමගධයෙහි වූ රජගහනුවර උපන් හෙතෙමේ වැඩිවිය පැමිණියේ වෛද්‍යකම හා කලාශිල්පයන් ඉගනීම පිණිස තක්සලාහි විශ්වවිද්‍යාලයට ගියේය. "ආත්‍රෙය" නම් මහාවෛද්‍යාචාර්යයන්

අභිමුඛයට පැමිණි හෙතෙම "ගුරුපූජාවශයෙන් කොපමණ මිලක් දියහැකිද"යි විචාරනලද්දේ "ස්වාමීනි, ශාස්ත්‍රගවේෂණය සඳහා මම මගධයේ සිට මෙතෙක් දුර ආමි; සියගෙයින් පිටවෙන මම තමාගේ අදහස මවුපියන්ට හෝ මිත්‍රයන්ට නොකීවෙමි. එබැවින් මම ධනයෙන් යම්කිසි පරිත්‍යාගයක් කරන්ට අසමර්ථවෙමි. නමුත් ඉගනීම අවසන්වූ පසු මාගේ ශරීරය ඔබ අයත්වූවක් කරන්නෙමි (හෙවත් මම ඔබගේ සෙවකයෙක් වන්නෙමි) යි කීය.

මේ කීමෙන් සතුටුවූ ආත්‍රෙයතෙමේ ඔහු තමාගේ ශිෂ්‍යගණයට ඇතුලත්කොළේය. ජීවකයා ඒ ආචාර්‍ය්‍යවරයාවෙතින් සත්වර්‍ෂයක් මුළුල්ලේ වෛද්‍යශාස්ත්‍රයත් වෙදකමත් ඉගෙනගත්තේය. අවසාන පරීක්‍ෂණයේදී "තක්සලාව හාත්පස දෙයොදුනක් තැන හටගෙන තිබෙන සියලු ගස්-වැල්-තෘණ-මුලාදීන්ගේ ඖෂධප්‍රයොජනය විස්තරකරව"යි කියනලද ජීවකතෙමේ එහි ඇවිද වෘක්‍ෂලතාදි සකලභූතගාමසමූහය පරීක්‍ෂණයකොට "ඖෂධප්‍රයොජනරහිත එකම වර්‍ගයක්වත් නැතැ"යි ආචාර්‍ය්‍යතුමාට දැන්විය.

22. තක්කසිලායං නිඛිලසජ්ඣාලයො.

ජම්බුදීපෙ අතිපොරාණො නිඛිලවිජ්ජාලයො පන (ගන්ධාර දෙසෙ) තක්කසිලායං පතිට්ඨිතො අහොසි. තත්‍ථ බ්‍රාහ්මණා යෙව ආචරියා අහෙසුං (=බ්‍රහ්මභත්තිකා යෙව තත්‍ථ පමුඛා භවිංසු.) පච්ඡිමතො යාව පාරසික දෙසං, උත්තරතො යාව යොනකලොකං, පාචීනතො යාව මගධං පාචීනකදෙසඤ්ච තස්ස මහාවිජ්ජාලයස්ස පභාවො පත්‍ථරි. මගධාධිපස්ස බිම්බිසාරස්ස භගවතො ච සක්‍ය මුනිනො ආතඞ්කාපහාරකො ජීවකො නාම රාජකීයවෙජ්ජො ඉමස්මිං නිඛිලවිජ්ජාලයෙ සිප්පං සික්ඛි. තස්ස සංඛිත්තචරිත මෙවං දට්ඨබ්බං:–

දක්ඛිණමගධෙ රාජගහනගරෙ ජාතො පනෝ'සො වයප්පත්තො භිසක්කකම්මං කලාසිප්පානි ච සික්ඛනත්‍ථාය තක්කසිලාය නිඛිල විජ්ජායතනමගමාසි. තත්‍ථ අත්තෙයස්ස නාම මහාවෙජ්ජවරි-යස්සාභිමුඛං පත්තො සො තෙනාචරියෙන "කිත්තකං ආචරියධනං දස්සසී"ති පුට්ඨො "සාමි, සුතගවෙසකො'හං මගධතො එත්තකං දූරමාගච්ඡිං, සකගෙහතො නික්ඛමන්තො පනාහමත්තනො අජ්ඣාසයං මාතාපිතූනං මිත්තානඤ්ච න කථෙසිං. තස්මාහං ධනෙන යං කිඤ්චි ගුරුපූජං කාතුමසමත්‍ථො'ම්හි; තථාපි උග්ගහණෙ නිට්ඨිතෙ මම දෙහං තවායත්තං (අථවා තව පරිචරත්තං) කරිස්සාමී"ති අවදි.

ඉමෙහි වචනෙහි තුට්ඨො අත්තෙයො, තමත්තනො සිස්සගණෙ අන්තොගතමකාසි. ජීවනො සත්තවස්සානි තමහා ආචරියවරා වෙජ්ජසත්ථං තිකිච්ඡකකම්මඤ්ච උග්ගණ්හි. තිඩ්ඩානොපපරික්ඛාය කාලෙ "තක්කසිලාය සමන්තා චියොජන ඨානෙ ජාතානං ගච්ඡ-ලතා-තිණ-මූලාදීනං සබ්බසං භූතගාමානං ඔසධප්පයොජනං විත්ථාරෙහී'ති" වුත්තො සො තත්ථ ආහිණ්ඩන්තො රුක්ඛලතාදි-සකලභූතගාමජාතං උපපරික්ඛිත්වා "ඔසධපයොජනරහිතාඑකාපි භූතගාමජාති නත්ථී"ති ආචරියස්ස ආරොචෙසි.

25. ටිබැට්රට තාෂිලුම්පො විශ්වවිද්‍යාලය.
(ඉගැන්වීමේ පිළිවෙළ)

අවුරුදුසයේ පටන් දෙළස දක්වා වයසැති කුලපුත්‍රයෝ ඔවුන්ගේ මවුපියන් විසින් හෝ ආරක්ෂකයන් විසින් විද්‍යාලයට පමුණුවනුලැබ ආචාර්‍ය්‍ය ස්ථවිරනමකට බාරදෙනුලැබෙත්. ඒ බාලයෝ පළමුකොට ස්ථවිරයන් සමීපයෙහි ධර්මග්‍රන්ථයන් කියවීමට උගනිත්. ශිෂ්‍යයෝ ස්වකීයාචාර්‍ය්‍යවරයාට වත්පිළිවෙත් කරමින් ඔහු සමීපයෙහි අනුභවකරමින්, නිදමින්, ආචාර්‍ය්‍යහිකුව සමගම වාසය කරත්. එක් එක් මාසයාගේ අවසානයේදී ස්වකීය පුත්‍ර-යන්ගේ සැපදුක් විමසීම සඳහා ද කෑම ඇඳීම ගැන ගෙවියයුතු මුදල් ගෙවීම සඳහා ද මවුපියවරු ආචාර්‍ය්‍යවරයන් කරා පැමිණෙති.

තුන්අවුරුද්දක් ඇතුළත ඒ බාලයෝ බෞද්ධ ධර්මග්‍රන්ථවලින් උපුටා ලියූ ධර්මපාඨ ඇතුළත් පත්ඉරු 125 ක් පමණ කටපාඩම් කරගනිත්. පැවිදිවීමට සෑහෙන තරම් කරුණු ඉගෙනගත් පසු ආචාර්‍ය්‍ය ස්ථවිරතෙමේ ඔවුන්ගේ නම් ප්‍රව්‍රජ්‍යාපෙක්ෂකයන්ගේ නාමාවලියෙහි ඇතුළත්කිරීම පිණිස නායකස්ථවිරතුමාගේ සමීපයට යවයි. එක් එක් වර්ෂය තුළ යම් කෙනෙකුන්ගේ නම් ඒ පැවිද්ද අපෙක්ෂාකරන්නන්ගේ ලේඛනයෙහි ඇතුළත් වූහුනම් ඒ සියලුදෙන ස්වකීයාචාර්‍ය්‍යවරයන් සමග වර්ෂයක් පාසා පෙබර-වාරි මාසයේදී පවත්වනුලබන මහාසම්මේලනය පිළිබඳ සිවුවෙනි දිනයේදී සභාශාලාව ඉදිරියෙහි වූ මිදුලෙහි රැස්වී සිටිය යුතුය. සංඝරාජයන්වහන්සේගේ නියොජිත තැනද දෙවෙනි මහඇමති යාද එහි පැමිණ ස්වකීය - ස්වකීය ශිෂ්‍යයන් ඇතුළු කිරීම සඳහා එක් එක් අචාර්‍ය්‍යවරයාගේ නම කියා කැඳවත්.

මෙසේ පැවිදිකිරීමට නියමවූ ඒ ශිෂ්‍යයන්ට පැවිද්ද ලැබෙන තුරු දිනපතා ශිෂ්‍යයකුට ලැබෙන වියදම දෙනුලැබේ. පැවිද්ද ලබනතුරු ඔවුනට විහාරයේ දෛනික පූජාවන් පවත්වනලක

භික්ෂූන් සමග ඒවාට සහභාගී වෙන්ටද හෝ මහාසභා ශාලාවෙහි භික්ෂූන් සමග වාඩිවෙන්ට හෝ නොලැබේ. යම් කලක සංඝස්ථ-විරතුමා ඔවුන් පැවිදිකරනුකැමති නම් එකල්හි ඔවුන් කැඳවා මුදුනේ කෙස්රොදක් පමණක් ඉතිරිකොට හිස්බූගා තුන්සිවුරු අන්දවා සංඝරාජයන් ඉදිරියට පමුණුවයි. සංඝරාජතෙමේ කතුරක් අතින් ගෙන එක් එක් ශිෂ්‍යයාට මවුපියන් දුන් නමින් ආමන්ත්‍රණය කොට කැඳවා ඔහුගේ කුඩුම්බිය කතුරෙන් සිඳ දමා එතැන් පටන් ව්‍යවහාර කිරීම පිණිස අන්‍යනාමදානය කරයි.

23. තිබ්බතෙ තාශිලුම්පා නිඛිලවිජ්ජාලයො.

(සික්ඛාපනාකාරො.)

හෙසිමකොටියා ඡවස්සිකා උපරිමතො වාදසවස්සිකා කුලපුත්තා තෙසං මාතාපිතූහි වා ආරක්ඛකෙහි වා තං විජ්ජාලයං පාපිතා එකස්ස ආචරියථෙරස්ස අප්පීයන්ති. තෙ පන බාලා තස්ස ථෙරස්ස සන්තිකෙ පඨමං ධම්මගන්ථෙ වාචෙතුං උග්ගණ්හන්ති. නිජාචරියස්ස වත්තපටිවත්තං කරොන්තා තෙ සිස්සා තස්සෙව සමීපෙ භුඤ්ජන්තා සයන්තා තෙනෙව සද්ධිං වාසං කප්පෙන්ති. එකෙකස්ස මාසස්සන්තෙ තෙසං මාතාපිතරො සකපුත්තානං සුඛදුක්ඛවීමංසනාය සාසච්ඡාදනපරිබ්බයදානාය ච ආචරියානං සන්තිකමාගච්ඡන්ති.

තිවස්සබ්භන්තරෙ තෙ බාලා සොගතධම්මගන්ථෙහි උද්ධට-ධම්මපාඨන්තොගධානි පඤ්චවීසාධික සතමත්තානි පණ්ණානි වා චුග්ගතං කරොන්ති. තෙසු පබ්බජ්ජාය පහොනකෙසු කාරණෙසු සික්ඛිතෙසු ආචරියථෙරො තෙසං නාමානි පබ්බජ්ජාපෙක්ඛකානං නාමාවලියා අන්තොගධකරණාය සඞ්ඝනෙතුනො සන්තිකං පෙසෙති. එකෙකවස්සබ්භන්තරෙ යෙසං පබ්බජ්ජාපෙක්ඛානං නාමානි ලෙඛනගතානි හොන්ති, තෙහි සබ්බෙහි නිජාචරියෙහි සහ අනුසංවච්ඡරං මාසමාසම්හි පවත්තාපියමානස්ස මහාසම්මේලනස්ස චතුත්ථ දිවසෙ සභාසාලායඞ්ගණෙ සන්නිපතිතබ්බං හොති. අථ සංඝරඤ්ඤො දූතො චෙව දුතියමහාමච්චො ච තත්ථාගන්ත්වා සක-සකසිස්සානමන්තොකරණාය එකෙකං ආචරියං නාමෙන පක්කොසන්ති.

එවං පබ්බජ්ජාය නියමිතානං පන තෙසං සිස්සානං යාව පබ්බජ්ජාලාභං පතිදිනං එකෙනෙකෙන සිස්සෙන ලද්ධබ්බ පරිබ්බයො.දීයතෙ. යාව තෙ සාමණෙරපබ්බජ්ජං න ලභන්ති, තාව විහාරෙ දෙවසිකපූජාසු වත්තමානාසු භික්ඛූහි සද්ධිං සහභාගිනො භවිතුං වා මහාසන්නිපාතසාලායං තෙහි සද්ධිං නිසීදිතුං වා

නාලභන්ති. යස්මා සමණෙ සංඝත්ථෙරෙ තෙ පබ්බාජෙතුමිච්ඡන්ති, අථ තෙ පක්කොසිත්වා මුණ්ඩෙති සිඛං ඨපෙත්වා කෙසෙ වොරොපෙත්වා තිච්චරෙහි අච්ඡාදෙත්වා සංඝරක්ඛෙසු අභිමුඛං පාපෙති. සංඝරාජා එකං පිප්ඵලං ගහෙත්වා එකෙකං සිස්සං තස්ස මාතාපිතූහි දින්නනාමෙනා'ලපිත්වා පක්කොසිත්වා මුණ්ඩෙති චූළං කත්තරිකාය ඡින්දිත්වා තතො පට්ඨාය වොහරණත්ථාය අඤ්ඤං නාමං දෙති.

—:—

ලෙඛනසම්පාදනය.

1. පොත් වෙළෙඳකුගෙන් පොතක් තිබේදැයි අසා යැවීමට:-

අභිනවගාමෙ
වාලුකාරාමතො
15. 10. 30.

කොළම්බනගරෙ ජේ. ඩී. ප්‍රනාන්දු
මහාසයානං පෙසිතං

භවන්තා,

සචෙ තුම්හෙහි කතිපයවස්සානමුපරි මුද්දාපිතා "සුත්තනිපාත පාළි" යාවජ්ජතනා වික්කිණීයතෙ තතො මය්හමෙකං පොත්ථකං ඉධ සාසනපණ්ණාගාරතො මූලං දත්වා ගහණත්ථාය පෙසෙථ.

සචෙ තා නිසිතා තං මය්හං නිවෙදෙථ. අධුනා මුද්දාපිතානං "පෙතවත්ථු - විමානවත්ථු - ථෙරගාථා - ථෙරීගාථානං" වික්කායික මූලං කිත්තකානීති ජානිතු මිච්ඡාමි.

භවන්තානං විස්සාසිකො
සීලවංසො සමණුද්දෙසො.

———

2. පිරිවෙණක වසන පැවිදි ශිෂ්‍යයකු විසින් ස්වකීය උපාධ්‍යාය ස්ථවිරතුමන්ට:—

පෙසීයතිදං කොළම්බනගරෙ මණ්ඩලාරාමෙ වසන්තෙන පියනන්දෙන භික්ඛුනා ගාරව බහුමානපුබ්බඞ්ගමං පාදෙ වන්දිත්වා.

භන්තෙ,

තුම්හෙහි කතිපයදිවසානමුපරි මම පෙසිතං සාසනපණ්ණමලභිං. තදත්ථෙනොගාධං ඉතරං සාසනපණ්ණං පරිවෙණාචරිය වරස්සාදසිං.

ඉදානි'මස්මිං පරිවෙණෙ අසීතිමත්තා සිස්සා උග්ගණ්හන්ති. අභිනවා සාලාපි නිට්ඨානං ගතා; ආගාමිමාසෙ තස්සා පවෙසන මහුස්සවො ගම්භීරකාරෙන පවත්තියිස්සතෙ. භද්දන්තාපි තදත්ථාය ඉධ පාපුණිස්සන්තීති මඤ්ඤෙ.

ආගාමිවස්සෙ උග්ගණ්හනත්ථාය බහූ මයා පොත්ථකා කිණිතබ්බා; තෙසමත්ථාය මූලම්පි ලද්ධබ්බං; තමත්ථං මය්හං මාතාපිතූනං භාතිකානං ච ආරොචෙථ. මය්හං අරොගභාවඤ්ච තෙසං නිවෙදෙථ.

තුම්හාකඤ්චෙව ඉතරෙසං සබ්බෙසං ආරාමවාසීනං ච සුඛ දුක්ඛං අඤ්ඤඤ්ච පවත්තියො ච ජානිතුමිච්ඡාමි.

භද්දන්තස්ස සුවචසිස්සො
පියනන්දො භික්ඛු.

---

3. ඒ උපාධ්‍යායස්ථවිරතුමන් විසින් ස්වකීය ශිෂ්‍ය තැනට:—

ලිඛියති'දං මෙත්තාපුබ්බඞ්ගමං
පියනන්දස්ස භික්ඛුනො.

සොත්ථ්‍යත්ථු!

ලද්ධම්මයා භවතා පෙසිතං සාසනපණ්ණං. පරිවෙණාධිපතිනා මහාථෙරෙනාපි මම සකාසෙ එකං පණ්ණං පහිතං.

පාපිතෙනාහි සඞ්ගම්ම නගරෙ තත්ථ තත්ථ විචරණමත්වා සාධුකං සස්සූසන්තෙන ධම්මවිනයො උග්ගණ්හිතබ්බොති අම්හාකං සන්තොවාදෙ භවතා පටිපජ්ජිතබ්බො. න තාව මයා සුතං භවතො තාදිසං අගොචරචරණං, යදා පනාහං සුණාමි තාදිසං, තදහං ඛිප්පමෙව තං සකාරාමං ආණාපෙමි උග්ගහං ඨපෙත්වා.

යෙ ත්වං පොත්ථකෙ කිණිතුමිච්ඡසි තෙ ඉධාගතකාලෙ ඉතොව ලභිස්සසි

අහඤ්චෙව අඤ්ඤෙ චාරාමවාසිනො සුඛිනො; ත්වම්පි තථෙවාති සද්දහාමි. ඉදානිධ අභිණ්හං දෙවො වස්සති, අඤ්ඤං ආරොචෙතබ්බං නත්ථි.

භවතො උපජ්ඣායො
සීලරතනත්ථෙරො.

---

4. මේ පොතේ කතෘ ස්විට්සර්ලන්තයේ නැවතී සිටියදී මහාවංශපරිවර්තක “විල්හැල්ම් ගයිගර්” නම් ජර්මන් පඬිතුමාට යැවූ ලිපියක්:—

> “පෙසීයති ඉදං ලෙඛනං බුද්ධදත්තෙන ථෙරෙන ඩබ්ලියු. ගයිගර් පණ්ඩිතස්ස (1928) චිත්තමාසස්ස සුක්කපක්ඛ ද්වාදසමියං රවිවාරෙ “ලොකාර්නෝ” නගරතො.

ජයතු භවං මහාසයො !

අහමප්පනො’කො සීහලභික්ඛු, ගතමාසෙ ඉධාගතො “ආර්. ලන්ගේ” නාමකස්ස ගහපතිනො අජ්ඣෙසනම්පටිච්ච; ඉදානි තස්ස සන්තිකෙ වසාමි එකෙන කප්පියකාරකෙන සද්ධිං.

එසො පන ගහපති මයා පාළිභාසං චෙව බුද්ධධම්මඤ්ච උග්ගණ්හිතුමිච්ඡති.

භවතො පන මහාසයස්ස නාමං මයා චිරකාලතො පට්ඨාය ඤාතං පාළිපොත්ථකසමිති (Pali Text Society) ද්වාරතො. භවතා අම්හාකං මහාවංසස්ස සොධනෙන පරිවත්තනෙන ච සීහලානං කතො උළාරො සංගහොපි මයා විදිතො.

මයාපි පාළිපොත්ථකසමිතියා අත්ථාය “සම්මොහවිනොදනී-විනයවිනිච්ඡයා”දීනං පොත්ථකානං පරිසොධිතත්තා මම නාමම්පි භවං ජානාතීති මඤ්ඤාමි.

ඉමිනා ලෙඛනෙන සහ මයා සම්පාදිතෙ ද්වෙ පොත්ථකෙ භවතො තුසිපාභතවසෙන පෙසෙමි. තෙ පන භවතො උපකාරාවහා න හොන්ති, තථාපි භවන්තෙන මිත්තභාවං පත්ථයන්තො ඉමෙ පෙසෙමි.

පටිසාසනං ඉංග්ලිෂ්භාසාය වා පාළිභාසාය වා පෙසෙතු.

භවතො විස්සාසිකො

බුද්ධදත්තො (ථෙරො)

ලෙඛනානි ඊදිසං පෙසෙතබ්බානි:—

A. P. Buddhadatta
"Buen Retiro"
Locarno.

5. මීට පිළිතුරු වශයෙන් සිංහල අකුරෙන්ම ලියා ඒ පඬිතුමා විසින් එවනලද ලිපිය:—

"ඉදං සාසනපත්තං විලියම්ගෙගර් නාම පණ්ඩිතෙන ආයස්මතො බුද්ධදත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකං පෙසියති

ආයස්මතො නාමං සම්මොහවිනොදනී—විනයවිනිච්ඡය—උත්තරවිනිච්ඡයාදීනං පොත්ථකානං පරිසොධිතත්තා චිරකාලතො පඨාය පාකටං මෙ අහොසි. තස්මා ආයස්මතො හත්ථතො පාළිභාසාය විරචිතං ලෙඛනං ලභිත්වා අතීව සන්තුට්ඨො අහොසිං; තං ච තුට්ඨිං දස්සෙතුකාමො අහම්පි ඉදං පටිසාසනං පාළිභාසාය පෙසෙමි. පයොගස්ස පන අභාවෙන මයා කතෙ දොසෙ ඛමතු භවං. පච්ඡිමදෙසවාසිනො හි පණ්ඩිතා පාළිභාසං පොත්ථකෙහි කෙවලං උග්ගණ්හන්ති, න දෙවසිකකථාසල්ලාපෙන.

යං මෙ පොත්ථකද්වයං ආයස්මතා ලෙඛනෙන සද්ධිං පෙසිතං තම්පි අහං පාභතං ධාරෙමි පියඤ්ච මනාපඤ්ච. බහුන්නං පන සාවකානං පාළිභාසං උග්ගණ්හිතුමිච්ඡන්තානං තානි පොත්ථකානි නිස්සංසයං බහූපකාරවන්තා භවිස්සන්ති.

1926 මෙ වස්සෙ මම චතුමාසං ලඞ්කාදීපෙ වුසිතභාවං ආයස්මා ජානාතීති මඤ්ඤාමි. න පන තස්මිං කාලෙ අහං ආයස්මන්තං අපස්සිං, න ච මයං සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරිම්හ; අනාගතෙ තං කාලෙ භවෙය්‍යාති පත්ථෙමි.

සොත්ථිමා අරොගො ච හොතු ආයස්මා, සුඛඤ්ච ජීවතු.

ආයස්මතො විස්සාසිකො

විලියම් ගෙගර්.

Prof. Dr. Wilh. Geiger.
München-Neubiberg,
Bavaria, Germany.

---

6. දෙවෙනිවර අප විසින් යවනලද ලිපිය:—

"මහාපඤ්ඤස්ස ඩබ්ලූ. ගෙගර් නාමස්ස සන්තිකං පෙසිතමිදං.

සොත්ථි භවතු !

පච්ඡිමදෙසීයෙන භවතා මෙධාවිනා සීහළක්ඛරෙහි පාළිභාසාය ලිඛිතං සාසනපණ්ණං දිස්වා අතිවිය විම්හිතමානසො වාචෙත්වා පීතියා ඵුට්ඨො අහොසිං.

සච්චමෙව යං භවතා තමහි ලෙඛනෙ වුත්තං: පරිච්ඡෙය අසති පාළියා වාක්‍යරචනා අතිදුක්කරාති. න පන තෙ සුලභා පච්ඡිමෙ යෙ සක්කොන්ති පාළිභාසනාති ලිඛිතුං අඤ්ඤත්‍ර භවතාති මඤ්ඤාමි.

1926 මෙ වස්සෙ භවතො මහාසඞ්ඝස්ස ලඞ්කාදීපං සම්පත්ත භාවං තදා ජාතිං, තථාපි කාරණෙන විනා භවන්තං පස්සිතුං න උස්සහිං. සචාහං තදා ජානිතුං අසක්ඛිස්සං භවන්තස්ස බලපිටිය ගාමෙ ගුණසෙඛරමන්තිනො වාසට්ඨානගමනං, අම්හාකං සම්මුඛී භාවො සුකරො අභවිස්ස. මය්හං ජාතභූමි චෙව චිරනිවාසට්ඨානඤ්ච තදනන්තරභූතො අම්බලංගොඩනිගමො හොති. ගුණසෙඛරො පන මන්තී මය්හං විස්සාසිකමිත්තෙසු එකො.

ඉදම්පන මය්හං පඨමාගමනං පච්ඡිමදෙසම්පති. සචා'හං පටිබලො භවෙය්‍ය ආගමෙ ගිම්හෙ භවන්තානං රට්ඨම්පි පස්සිතුං භවතාපි මහාපඤ්ඤෙන සම්මුඛීභවිතුං පත්ථෙමි.

සුඛී භවතු අරොගො නිද්දුක්ඛො සද්ධිං පුත්තදාරෙහි
භවතො විස්සාසිකො

බුද්ධදත්තො.

Buen Retiro
Via Circonvallazione,
Locarno.

භාෂාරීති.

ඒ ඒ භාෂාවන්හි අන්‍ය භාෂාවන් හා අසමාන වූ ඇතැම් යෙදුම් විද්‍යමාන වෙති. ඒ විශෙෂ යෙදුම් 'භාෂාරීති' නාමයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

සිංහල අනුව යොදන්ට යාමෙන් පාළියෙහි වරදිනතැන් හා පාළියෙහි විශෙෂව පවත්නා යෙදුම් ද හැකි තරමක් මෙහි දක්වනු ලැබේ.

ඇතැම් ශිෂ්‍යයෝ

1. (1) ගසට නගී = රුක්ඛස්ස ආරුහති.
   (2) ගමට යයි = ගාමස්ස ගච්ඡති.
   (3) ගෙට දුවයි = ගෙහස්ස ධාවති.
   (4) ඔහුට ගසයි = තස්ස පහරති

යි පරිවර්තනය කරත්.

මෙසේ කරන්නේ සිංහලෙහි කර්ම විභක්තියෙහිත් සම්ප්‍රදාන යෙහිත් ට-ප්‍රත්‍යය යෙදී තිබෙන බැවින් මේ තැන්හි ට-ප්‍රත්‍යය කවර අර්ථයකදැයි නොදැනය.

මේ තැන්හි ට-ප්‍රත්‍යය කර්මාර්ථයෙහි බැවින් ඒ වචන පාළියට නැගීමේදී කර්මවිභක්තියෙන් තැබිය යුතුයි. එබැවින් (1) රුක්ඛං ආරුහති, (2) ගාමං ගච්ඡති, (3) ගෙහං ධාවති, (4) තං පහරති යි මේ වාක්‍යයන් පාළියට නැගියයුතු.

i. "යාචකයාට ආහාර දේ" යන්නෙහි දානාර්ථයක් ඇති බැවින් එබඳුතන්හි චතුර්ථිය යෙදිය යුතුයි. සම්ප්‍රදාන විභක්තිය කිනම් අර්ථයන්හි යෙදෙන්නේදැයි පා. ත. තෙවෙනි පොතේ විභක්ත්‍යර්ථ විභාගය බැලීමෙන් දතහැක.

2. "මේ විල රාක්ෂසයකු විසින් අධිගෘහීත වූවක් වියයුතුය" යන තැන "විල" කුමන විභක්තියකින් යුක්තදැයි අප්‍රකටයි.

පාළියට නැගීමේදී:—

"රක්ඛසපරිග්ගහිතෙන ඉමිනා සරෙන භවිතබ්බං"යි තතියා-වෙන් යුක්තකොට නැගියයුතු.

3. (1.) "ඔහු එහි වසනබව සැමතැන ප්‍රකටවිය."

(2.) "මට කොටස්දෙකක් දියයුතුබව හෝ නොදියයුතුබව අර රුක්දෙවියා දනී."

(3.) "ඒවා කෑබව හෝ නොකෑබව දනමැනව." යන වාක්‍යයන්හි "ඔහු – කොටස් දෙකක් – ඒවා" යන වචන කිනම් විභක්තියකින් යුක්ත කළයුතුදැයි ශිෂ්‍යයෝ සැකයට පත් වෙති, ඇතැම් විට වැඩිහිටියෝද මෙතැන්හි මූළා වෙති. මේ වාක්‍යයන් :-

(1.) "තස්ස තත්‍ථ වසනභාවො සබ්බත්‍ථ පාකටො අහොසි."

(2.) "මය්හං ද්වින්නං කොට්ඨාසානං යුත්තභාවං වා අයුත්තභාවං වා එසා රුක්ඛදෙවතා ජානාති."

(3.) "තෙසං ඛාදිතභාවං වා අඛාදිතභාවං වා ජානාථ." යි ඡට්ඨියෙන් යුක්තකොට නැගිය යුතුයි.

සංලක්ෂ්‍යය:

භාවාර්ථයක් යෙදෙනකල්හි ඊට සම්බන්ධවූ පදය සම්බන්ධ විභක්තියෙන් සිටී.

4. ගොපල්ලා දවසට දෙවරක් පසේබුදුන්ට උපස්ථාන පිණිස ගියේය." යන තැන "දවසට දෙවරක්" යන පද කිනම් විභක්තිවලින් යුක්තදැයි සැක උපදී.

මෙහි "දවසට" සම්බන්ධවිභක්තියි; "දෙවරක්" කර්ම විභක්තියි. එබැවින් :-

"ගොපාලකො දිවසස්ස ද්වෙ වාරෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡි"යි තැබියයුතු.

5. (1.) "මෙහි ඇතැමෙක් තෙමේ දන් දෙයි, අනුන් සමාදන් නොකරවයි."

(2.) "කුද්දාලපණ්ඩිතයා තෙමේ පළමුව පැවිදිවී පසුව පිරිස පැවිදිකොට ආශ්‍රම ප්‍රදේශය බෙදා දුන්නේය."

(3.) තුමූ නොගන්නාහු කෙසේනම් මටත් නොදෙවා යන්නාහුද?"

යන වාක්‍යයන්හි "තෙමේ – තුමූ" යන පද ප්‍රථමාවෙන් යුක්තබව පැහැදිලිය. නමුත් පාළියෙහි මේ පදයන් පෙනෙන්නේ තතියාවෙන් යුක්තවයි. එය විශේෂ රීතියකි:-

(1.) "ඉධෙ'කච්චො අත්තනා දානං දෙති, පරං න සමාදපෙති."
(ධම්මපදට්ඨකථා. 301.)

(2.) කුද්දාලපණ්ඩිතො පඨමං අත්තනා පබ්බජිත්වා පච්ඡා පරිසං පබ්බාජෙත්වා අස්සමපදං භාජෙත්වා අදාසි."
(කුද්දාලජාතක. 70.)

(3.) කථං හි නාම අත්තනා අගණ්හන්තා මය්හම්පි අදාපෙත්වා පක්කමිස්සන්ති?" (බ්‍රහ්මසංයුත්තට්ඨකථා. 1 – 169.)

සංලක්ෂ්‍යය:

මෙහි තෙවෙනි වාක්‍යයෙහි "අත්තනා" යන්න "අගණ්හන්තා" යන බහුවචනය හා සම්බන්ධවන නමුත් එය ඒකවචනයෙන් ම සිටීම සැලකියයුත්තකි.

6. (1.) "දෙරටුපාලයා (ඔහුට) උණපළු වලින් තළා බෙල්ලෙන් ගෙන බැහැරකෙළේය.

(2.) "මා හා සමානරූප ඇති අන්‍යවූ යමෙක් ඒනම් ඔහුගේ පිටට ගසා නෙරපව්."

(3.) "හෙතෙම ගොය් ගොනා නාස්ලණුවෙන් අල්ලා ගත්තේය."

(4.) "ගෘහපතියා බැස හිසකෙස්වලින් අල්වාගෙන තමා වැලමිටිපහරවලින් තළා බෙල්ලෙන් අල්වා (ඉවත) දමා ගියේය."

යන වාක්‍යයන්හි "බෙල්ලෙන් - පිටට - නාස්ලණුවෙන් හිසකෙස්වලින්" යන වචන පාළියට නගන විට සත්තමියෙන් සිටින බව පෙනේ :-

(1.) "ද්වාරපාලා .... වංසපෙසිකාහි පොථෙත්වා ගීවාය ගහෙත්වා නීහරි. (ඉල්ලීසජාතක.)

(2.) "යො අඤ්ඤො මයා සමානරූපො ආගච්ඡති, තං පිට්ඨියං පහරිත්වා නීහරෙය්‍යාථ." (එම ජාතක.)

(3.) "සො ....ගන්ත්වා ගොණෙ නාසාරජ්ජුයං ගණ්හි." (එම ජාතක.)

(4.) "ගහපතිකො ඔතරිත්වා කෙසෙසු ගහෙත්වා නාමෙත්වා කප්පරප්පහාරෙහි කොට්ටෙත්වා ගලෙ ගහෙත්වා .... ඛිපිත්වා පක්කාමි." (එම ජාතක.)

7. (1.) "මේ කීමේ අර්ථය ආයුෂ්මත් ශාරිපුත්‍රස්ථවිරතුමාටම වැටහේනම් යෙහෙකි."

(2.) "චුන්දය, තට බොධ්‍යඞ්ගයෝ වැටහෙත්වා."

(3.) "භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ගිලන්බව නිසා මට ධර්මයෝද නොවැටහෙති."

යනාදි වැටහීම දක්වන වාක්‍යයන්හි "මට, තට' යනාදිය සිංහලෙහි සම්ප්‍රදානයෙන් යෙදේ. පාළියෙහි ඒවා ද්විතියා වෙන් යෙදෙත්:—

(1) "සාධු වතායස්මන්තං යෙව සාරිපුත්තං පටිභාතු එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථො" (ඛන්ධසංයුත්ත.

(2) "පටිභාතු තං චුන්ද බොජ්ඣඞ්ගා." (බොජ්ඣඞ්ගසංයුත්ත)

(3) "ධම්මා පි මං නප්පටිභන්ති භගවතො ගෙලඤ්ඤෙන." (මහාපරිනිබ්බාණ.)

සංලක්ෂ්‍යය:

මෙයට ප්‍රතිභායොග යයි කියනු ලැබේ. පති-අධි-අනු ආදි උපසර්ගයොගයක් නැතිවිට ඒ තැන්හි චතුර්ථියම යෙදේ.

උදහරණ:—

"අනඞ්ගණස්ස පොසස්ස නිච්චං සුචිගවෙසිනො
'වාලග්ගමත්තං පාපස්ස අබ්භාමත්තංව ඛායති."
(ථෙරගාථා.)

8. මාරුකිරීමේදී මාරුවට දෙනදෙය ද්‍විතීයාවෙන් ද මාරු කොට ගනුලබන දෙය තතියාවෙන් ද සිටිනබව පෙනේ:

(1) අසන්ථුතං මං චිරසන්ථුතෙන,
නිමිනාති භොති අධුවං ධුවෙන;
මයාපි භොති නිමිනෙය්‍ය අඤ්ඤං;
ඉතො අහං දූරතරං ගමිස්සං." (චුල්ලධනුග්ගහජා.)

සොඳුර, නී බොහෝකලක් සෙවනයකළ ස්ථිරවූ සැමියා හා අස්ථිරවූ ආශ්‍රය නොකළාවූ මා මාරුකොළෙහිය; මා හාත් අනිකකු මාරුකරනවා ඇත; එබැවින් මම මෙයින් ඉතා දුරට යන්නෙමි.

9. ද්විතීයාව යෙදියයුතු තැන ප්‍රථමාවක්:—

(1.) "නාභිජානාමි සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතා වොරොපෙතා" යන අඞ්ගුලිමාලසූත්‍රපාඨයෙහි "වොරොපෙතා" ප්‍රථමාවෙන් යුක්තයි. "දැන දැන ප්‍රාණියකු ජීවිතයෙන් තොරකළහු (=තොරකළබවක්) නොදනිමි"යි කියයුතු තැන යොදා තිබෙන්නේ "ප්‍රාණියකු ජීවිතයෙන් තොරකොළේ නොදනිමි" යනුවෙනි.

(2.) "නාභිජානාමි සුපිනන්තෙනපි මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවිතා"
(පාරාජිකපාළි.)

(3.) "සරසි ත්වං දබ්බ එවරූපං කතා." (එම.)
යන පාඨයෝද මීට නිදසුන වෙති.

10. (1.) "අඤ්ඤතයා හා සහායබවක් (=මිත්‍රබවක්) නැත."

(2.) "මහානාමශාක්‍යයා හා වෛර බැන්දුහ"
යන වාක්‍යයන් පාළියට පෙරළූවිට:—

(1.) "නත්ථි බාලෙ සහායතා." (ධ. අ.)
(2.) "මහානාමෙ සක්කා උපනය්හිංසු." යි සිටිත්.

11. සිංහලෙහි "මෙන්-වැනි" යන උපමාද්‍යොතක නිපාතයන් හා යෙදෙන පදය ද්‍විතීයාවෙන් සිටින නමුත් පාළියෙහි එය, ප්‍රථමාවෙන් සිටී:—

(1.) "නාහං චුන්ද අඤ්ඤං එකසංඝම්පි සමනුපස්සාමි එවං ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තං යථරිවායං භික්ඛුසංඝො." (=චුන්දය මේ භික්ෂුසමූහය මෙන් ලාභයෙන් හා යසසින් අගතැන් පැමිණි අන්‍ය එක් සමූහයකුත් මම නොදකිමි.)
(පාසාදිකසුත්තදීඝ.)

12. "මනුෂ්‍යවූවන් ගැන කියනුම කිම? චේතනා රහිත වෘක්ෂයන්ගේද සමගිය ලබන්ට වටී," යන වාක්‍යය පාළියට නැඟෙන්නේ මෙසේයි:—

"කිඤ්චාපි තාව මනුස්සභූතා, අචේතනානම්පි රුක්ඛානං සාමග්ගිං ලද්ධුං වට්ටති." (රුක්ඛධම්මජාතක.)

මෙය පද තිබෙනසේ පෙරළුවහොත් "මනුෂ්‍යවූවෝ සිටිත්වා"යි හෝ "තවතිත්වා"යි කියයුතුය.

13. "අච්චයො මං භන්තෙ අච්චාගමා" යන වාක්‍යයෙන් "ස්වාමීනි මවිසින් වරදක් කරනලද්දී"යි කියවේ. පදයන් අනුව අර්ථ කිවහොත් "ස්වාමීනි, දෝෂය මා ඉක්මවා ගියේය"යි කියයුතුය. (මෙය භද්දාලි සූත්‍රාදියෙහි ආයේයි. M. i, 438; A. ii, 146.)

14. "එකමෙකං භික්ඛුං පච්චෙක දුස්සයුගෙන අච්ඡාදෙසි" යන වාක්‍යය "අඞ්ගුත්තරාගාර" සූත්‍රාදී බොහෝතැන පෙනේ.

"එක් එක් භික්ෂූනම වෙන් වෙන් වස්ත්‍ර යුග්මවලින් ඇන්දවීය"යි අර්ථ කියයුතුය. එක් එක් නමට (සිවුරු සාදා හැනීම පිණිස) වස්ත්‍ර දෙක බැගින් දුන්නේය යන අදහසයි.

"දුස්සයුග" යන්න ද්විතීයාවෙන් සිටියයුතු නමුත් භාෂා රීතිය නිසා තෘතීයාවෙන් යොදා තිබේ.

15. "නුගත් පෘථග්ජනයා හා උගත් ආර්‍ය්‍යශ්‍රාවකයාගේ වෙනස කවරේද?" යන්න පාළියෙහි පෙනෙන්නේ:

"කිං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙන" කියායි. (වේදනාසංයුත්ත.)

ආර්‍ය්‍යශ්‍රාවකයාගේත් පෘථග්ජනයාගේත් වෙනස කවරේදැයි ඇසීමයි.

16. "ඉමං කායං මඤ්චකං ආරොපෙත්වා බහිද්ධා නීහරථ, පුරායං කායො ඉධෙව විකිරති සෙය්‍යථාපි භුසමුට්ඨි" යන සළායතනසංයුත්ත උපසේනසූත්‍රයෙහි ආ වාක්‍යය: "මේ ශරීරය බොල්මිටක් මෙන් මෙහිම විසිරයන්ට පෙර මේ සිරුර ඇඳක තබා පිටත ගෙනයව්"යයි පරිවර්තනය කළයුතු. සාමාන්‍ය රීති අනුව යොදනහොත් "ඉමස්ස කායස්ස ඉධෙව විකිරණතො පුරෙ"යි වාක්‍යයෝජනාව කළයුතුය.

17. “අඤ්ඤතරස්මිං ආවාසෙ වස්සූපගතානං භික්ඛූනං ගාමො චොරෙහි වුට්ඨාසි” යන විනයමහවග්ගෙහි ආ වාක්‍යය: “එක්තරා ආවාසයක වස්එළඹි භික්ෂූන්ගේ (ගොදුරු) ගම සොරුන් කරණකොට නැංගේය”යි සිංහලව නැගේ.
සොරුන් ගම පැහැරීම නිසා ගම්වැසි සමූහය ගම හැර ගියේය යන අදහස ගතයුතු.

18. “එවං හි සො භික්ඛවෙ මච්ඡො............යථා කාමකරණීයො බාලිසිකස්ස” (සළායතනසංයුත්ත.)
“මහණෙනි, මෙසේ ඒ මත්ස්‍යයා බිලිබාන්නා විසින් කැමති දෙයක් කළහැක්කෙක් වන්නේය.”
(තෘතීයාර්ථයෙහි ෂෂ්ඨියයි.)

19. “තස්සා මෙ අට්ඨමී රත්ති, යතො තණ්හා සමූහතා”
(සාමාථෙරීගාථා.)
“යම් දිනක තෘෂ්ණාව නසතලද්දීද, (එතැන් පටන්) ඒ මට අටවෙනි රාත්‍රියයි.” තෘෂ්ණාව නැසූ තැන් පටන් අටදිනක් ගතවිය යනු අදහසයි.

20. “මා ඛො තුම්හෙ ආයස්මන්තො එසො අජෙසි.”
(චුල්ලවග්ගපාළි.)
“මේ තෙමේ ආයුෂ්මත්වූ තොප නොදිනාවා, හෙවත් පරජය නොකෙරේවා. (ආයස්මන්තො කර්මයයි ගතයුතු.)

21. “අජ්ඣමාරිකං වායං කුලපුත්තො මරිස්සති”
(අඞ්ගුත්තරඅට්ඨක.)
“මේ කුලපුත්‍රයා අනාථමරණයක්ම මැරෙන්නේය;” නිරාහාර යෙන් මරණයට පැමිණෙන්නේය යනු අදහසයි.

22. “රතනත්තයගුණං අනුස්සරන්තස්සෙව ගච්ඡන්තස්ස චොරා මග්ගෙ පරියුට්ඨිංසු.” (=රත්නත්‍රයගුණ සිහිකරමින් යන කල්හිම සොරු මාර්ගයෙහි හාත්පසින් නැගී සිටියහ.) ජනනමාණවකාණ්ඩමානවත්ථු. සොරු මාර්ගය අවුරාගෙන සිටියාහ යන අදහසයි.

23. “සබ්බසන්ථරිං සන්ථතං, භන්තෙ, සන්ථාගාරං; ආසනානි පඤ්ඤත්තානි;..........යස්ස දානි භගවා කාලං මඤ්ඤතීති.” (දී. සංගීතිසු.) ශාලාව සැමතැන වැසුණු එකක් වනසේ නගරශාලාව අතුරාලදී; අසුන් පණවනලදහ. එහි යාමට දැන් භාග්‍යවත්තෙමේ කල්දනීවා.

25. “නනු එවං සන්තෙ තස්ස පුරිසස්ස අප්පාටිහීරකතං භාසිතං සම්පජ්ජතීති” (=එසේවූ කල්හි ඒ පුරුෂයාගේ කීම ආශ්චර්‍යයක් නැත්තක් නොවන්නේද ?) මූලසකුළුදායී. ම.

26. "සෙය්‍යථාපි බ්‍රාහ්මණ පුරිසො අස්සකො අනාළ්හිකො; තස්ස අකාමකස්ස බිලං ඔලග්ගෙය්‍යුං." (=ඔහු නොකැමතිකල්හිම කොටස එල්වන්නාහුය.) එසුකාරීසුත්ත. ම.

සමූහයක්වී ගමන්කල මිනිසුන් අතරෙන් එක් මිනිසකු ඔහුට බෙදන මස් කොටස ගැනීමට නොකැමතිවූ නමුත් අන්‍යයෝ නොකැමති ඔහුට මස් කොටසක් වෙන්කොට එල්ලා තැබූහ.

27. "අසීතිවස්සසහස්සායුකෙසු භික්ඛවෙ මනුස්සෙසු අයං ජම්බුදීපො අවීචිං මඤ්ඤෙ ඵුටො භවිස්සති මනුස්සෙහි සෙය්‍යථාපි නළවනං වා සරවනං වා." (චක්කවත්තිසීහනාදසුත්ත)

"මහණෙනි, මිනිසුන් අසූදහස්හවුරුදු ආයුෂ ඇතිකල්හි මේ දඹදිව බටවනයක් හෝ බිහිබටවනයක්මෙන් අතර නැතිව මිනිසුන්ගෙන් පිරුණේ වන්නේයයි හඟිමි."

28. "සාලවතී ගණිකා න චිරස්සෙව පදක්ඛිණා අහොසි නච්චෙ ච ගීතෙ ච වාදිතෙ ච; අභිසටා අත්ථිකානං අත්ථිකානං මනුස්සානං; පටිසතෙන ච රත්තිං ගච්ඡති"

(විනයමහාවග්ග.)

"සාලවතී ගණිකාතොමෝ නොබෝකලකින්ම නෘත්‍යයෙහිත් ගීත්‍යෙහිත් වාද්‍යයෙහිත් දක්ෂවිය; කැමති කැමති මිනිසුන් විසින් එළඹෙනලද්දී විය; රැයකට සියය බැගින් ගෙන (පුරුෂයන් වෙත) යයි"

29. "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ චණ්ඩස්ස කුක්කුරස්ස නාසාය පිත්තං භින්දෙය්‍යුං, එවං හි සො භික්ඛවෙ කුක්කුරො භීයොසො මත්තාය චණ්ඩතරො අස්ස." (චුල්ලවග්ගපාළි)

මෙහි "නාසාය පිත්තං භින්දෙය්‍යුං" (=නාසයෙහි පිත බිඳින්නාහු නම්) යන්නෙන් නාසයට පිත ඇල්ලීම කියනු ලැබේ. "පිත ඇල්ලීම" නම් වලස්ආදි සතකුගේ පිත ගෙන බල්ලාගේ නාසයෙහි දැමීමයයි අටුවාවෙහි කියනලදී.

30. "රාජගහකො නෙගමො සාලවතිං කුමාරිං ගණිකං වුට්ඨාපෙසි." (=රජගහවැසි ගෘහපති සමූහය සාලවතී කුමරිය ගණිකාවක් කොට තැංවිය.) මහාවග්ගපාළි.

"ගණිකාස්ථානයෙහි තැබීය" යනු අදහසයි. නෙගම නම් "නගරසභා" වැනි සභාවකි.

31. ජීන= පිරිහුණේ. යමකින් පිරිහේනම් මේ ශබ්දය හා සම්බන්ධවන ඒ ද්‍රව්‍යය දුතියාවෙන් යොදා තිබෙන බව පෙනේ:-

"ජිනො රට්ඨස්සං මණිකුණ්ඩලෙ ච
පුත්තෙ ච දාරෙ ච තථෙව ජිනො"

(මණිකුණ්ඩලජාතක.)

"බහූ හි ඛත්තියා ජිනා
අඩ්ඪං රට්ඨං පමාදිනො" (=ප්‍රමාදීවූ බොහෝ ක්ෂත්‍රියයෝ ධනයෙනුත් රාජ්‍යයෙනුත් පිරිහුණාහ.) ගණ්ඩතින්දුක ජාතක.

ජීයති = පිරිහේ.

මෙය ද ජින-ශබ්දය මෙන් ජි (-හානියං) යන ධාතුවෙන් නිපන්නකි. මෙය හා සම්බන්ධවන පිරිහෙන දෙය දුතියාවෙන්ම සිටී.

"අක්ඛධුත්තො පඨමෙනෙව කලිග්ගහෙන පුත්තම්පි **ජීයෙථ**, දාරම්පි **ජීයෙථ**, සබ්බසාපතෙය්‍යම්පි **ජීයෙථ** උත්තරිම්පි අනුබන්ධං නිගච්ඡෙය්‍ය (=සූදුකාරයා ප්‍රථමපරාජය කාරණකොටගෙනම පුත්‍රයාගෙන්ද පිරිහේ භාර්‍ය්‍යාවගෙන්ද පිරිහේ සියලු සම්පතින්ද පිරිහේ, මත්තෙහිත් ඇපවලට බැදෙන්නේය. ඒවා හැර දමන්ට සිදුවේ යන අදහසයි.)

බාලපණ්ඩිතසුත්ත.ම.
M. iii 170.

ක්‍රියාමාලාව.

බොහෝසේ ව්‍යවහාරයට පත්වන ක්‍රියාවන්ගේ වර්තමාන-ප්‍රථමෙක වචනයද පූර්වක්‍රියාද කිතකපදද මෙහි දක්වනු ලැබේ.

වත්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
අක්කමති	අක්කමිත්වා; අක්කම්ම.	අක්කන්ත.
අක්කොසති	අක්කොසිත්වා; -සිය.	අක්කුට්ඨ.
අච්ඡති	අච්ඡිත්වා.	——
අඤ්ජති	අඤ්ජිය; අඤ්ජිත්වා	අඤ්ජිත.
අතික්කමති	අතික්කම්ම; අතික්කමිත්වා	අතික්කන්ත.
අධිට්ඨාති	අධිට්ඨාය; අධිට්ඨහිත්වා.	අධිට්ඨිත.
අධිවත්තති	අධිවත්තිය; -ත්තිත්වා.	අධිවත්තිත.
අධිවාසෙති	අධිවාසෙත්වා.	අධිවාසිත.
අනුකරොති	අනුකරිත්වා; -කරිය.	අනුකත.
අනුගච්ඡති	අනුගන්ත්වා; අනුගම්ම	අනුගත.
අනුධාවති	අනුධාවිත්වා	අනුධාවිත

වත්තමාන-ක්‍රියා.	පුබ්බක්‍රියා.	කිතක පද.
අනුබන්ධති	අනුබන්ධිත්වා; -න්ධිය.	අනුබද්ධ.
අනුභවති	අනුභුත්වා; අනුභවිත්වා; අනුභවිය.	අනුභූත; අනුභවිත
අනුයුඤ්ජති	අනුයුඤ්ජිය, -ජිත්වා.	අනුයුත්ත
අනුස්සරති	අනුස්සරිය; -රිත්වා	අනුස්සරිත.
අපක්කමති	අපක්කම්ම; -අපක්කමිත්වා	අපක්කන්ත.
අපගච්ඡති	අපගම්ම; අපගන්ත්වා	අපගත.
අපෙති	අපෙත්වා.	අපෙත.
අභික්කමති	අභික්කමිත්වා	අභික්කන්ත.
අභිප්ලවති	අභිප්ලවිත්වා; -විය.	අභිප්ලුත.
අභිනන්දති	අභිනන්දිය; -දිත්වා.	අභිනන්දිත.
අභිරමති	අභිරමිත්වා, -මිය.	අභිරත.
අභිවාදෙති	අභිවාදිය; -වාදෙත්වා.	අභිවාදිත.
අසති (=අනුභවකරයි)	අසිත්වා.	අසිත.
අස්නාති (,,)	අසිත්වා	අසිත.
ආකඞ්ඛති	ආකඞ්ඛිය; -ඛිත්වා.	ආකඞ්ඛිත.
ආකොටෙති	ආකොටිය; -ටෙත්වා	ආකොටිත.
ආගච්ඡති	ආගන්ත්වා; ආගම්ම	ආගත
ආගමෙති	ආගමෙත්වා	ආගමිත.
ආචික්ඛති	ආචික්ඛිත්වා; -ඛිය.	ආචික්ඛිත.
ආණාපෙති	ආණාපිය; -පෙත්වා.	ආණාපිත.
ආදෘති	ආදාය; ආදියිත්වා.	ආදින්න.
ආනෙති	ආනෙත්වා; ආනීය.	ආනීත.
ආරභති	ආරභිත්වා; ආරබ්භ; ආරද්ධා; ආරභිය.	ආරද්ධ.
ආරාධෙති	ආරාධිය; ආරාධෙත්වා	ආරාධිත.
ආරුහති	ආරුය්හ; ආරුහිත්වා	ආරූළ්හ.
ආරොචෙති	ආරොචිය; -චෙත්වා.	ආරොචිත.
ආරොපෙති	ආරොපිය; -පෙත්වා	ආරොපිත.
ආලිඞ්ගති	ආලිඞ්ගිය; -ඞ්ගිත්වා.	ආලිඞ්ගිත.
ආවුණාති	ආවුණිය; -ණිත්වා.	ආවුත.
ආසිඤ්චති	ආසිඤ්චිය; ආසිඤ්චිත්වා	ආසිත්ත.
ආසිංසති	ආසිංසිය; -සිත්වා	ආසිඨ.
ආසෙවති	ආසෙවිය; -විත්වා	ආසෙවිත.
ආහරති	ආහරිය; ආහරිත්වා	ආහට.
ආහිණ්ඩති	ආහිණ්ඩිය; -ඩිත්වා	——

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
ඉච්ඡති	ඉච්ඡිය; ඉච්ඡිත්වා	ඉච්ඡිත.
උක්කුජ්ජෙති	උක්කුජ්ජිය; -ජ්ජෙත්වා	උක්කුජ්ජිත.
උක්ඛිපති	උක්ඛිපිය; -පිත්වා.	උක්ඛිත්ත.
උග්ගච්ඡති	උග්ගන්ත්වා; උග්ගච්ඡිත්වා; උග්ගම්ම.	උග්ගත.
උග්ගණ්හාති	උග්ගණ්හිය; උග්ගහෙත්වා; උග්ගණ්හිත්වා.	උග්ගහිත
උග්ගණ්හාපෙති	උග්ගණ්හාපෙත්වා	උග්ගණ්හාපිත.
උග්ඝොසෙති	උග්ඝොසිය; -සෙත්වා	උග්ඝොසිත.
උච්චාරෙති	උච්චාරිය; උච්චාරෙත්වා	උච්චාරිත.
උට්ඨහති, උට්ඨාති	උට්ඨිය; උට්ඨහිත්වා; උට්ඨාය.	උට්ඨිත.
උට්ඨාපෙති	උට්ඨාපෙත්වා, උට්ඨාපිය.	උට්ඨාපිත.
උඩ්ඩෙති	උඩ්ඩීයිත්වා; උඩ්ඩෙත්වා; උඩ්ඩිය.	උඩ්ඩිත.
උත්තරති	උත්තරිය; උත්තරිත්වා	උත්තිණ්ණ.
උපචිනාති	උපචිනිත්වා; -නිය.	උපචිත.
උපට්ඨහති	උපට්ඨහිත්වා; උපට්ඨිය.	උපට්ඨිත.
උපධාරෙති	උපධාරිය; -රෙත්වා	උපධාරිත.
උපලිම්පෙති	උපලිම්පිය; -පෙත්වා.	උපලිත්ත; උපලිම්පිත.
උපෙක්ඛති	උපෙක්ඛිය; -ඛිත්වා	උපෙක්ඛිත.
උප්පජ්ජති	උප්පජ්ජිත්වා; -ජිය.	උප්පන්න.
උබ්භිජ්ජති	උබ්භිජ්ජිය; -ජිත්වා	උබ්භින්න.
උම්මුජ්ජති	උම්මුජ්ජිය; -ජිත්වා	උම්මුජ්ජිත.
උය්‍යොජෙති	උය්‍යොජිය; -ජෙත්වා	උය්‍යොජිත.
උල්ලංඝෙති	උල්ලංඝිය; -ඝෙත්වා	උල්ලඞ්ඝිත.
උල්ලොකෙති	උල්ලොකිය; කෙත්වා	උල්ලොකිත.
උස්සහති	උස්සහිත්වා	උස්සහිත.
ඔකිරති	ඔකිරිය; ඔකිරිත්වා	ඔකිණ්ණ.
ඔක්කමති	ඔක්කම්ම; ඔක්කමිත්වා	ඔක්කන්ත.
ඔචිනාති	ඔචිනිය; -නිත්වා	ඔචිත.
ඔතරති	ඔතරිය; ඔතරිත්වා	ඔතිණ්ණ.
ඔතාරෙති	ඔතාරෙත්වා; ඔතාරිය	ඔතාරිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
ඔනමති	ඔනමිත්වා; ඔනමිය	ඔනත.
ඔභාසෙති	ඔභාසිය; -සෙත්වා	ඔභාසිත.
ඔමුඤ්චති	ඔමුඤ්චිය; -චිත්වා	ඔමුත්ත.
ඔරුහති	ඔරුය්හ; ඔරුහිත්වා	ඔරුළ්හ.
ඔලම්බති	ඔලම්බිත්වා; -බිය	ඔලම්බිත.
ඔලම්බෙති	ඔලම්බෙත්වා	ඔලම්බිත.
ඔලොකෙති	ඔලොකිය; -කෙත්වා	ඔලොකිත.
ඔසරති	ඔසරිත්වා	ඔසට.
කන්තති	කන්තිය; කන්තිත්වා	කන්තිත.
කප්පෙති	කප්පෙත්වා; කප්පිය	කප්පිත
කම්පති	කම්පිත්වා	කම්පිත.
කම්පෙති	කම්පෙත්වා	කම්පිත.
කරොති	කත්වා; කරිත්වා; කාතූන; කරිය.	කත.
කසති	කසිත්වා	කඨ; කසිත
කාරාපෙති	කාරාපිය; -පෙත්වා	කාරාපිත.
කාලංකරොති	කාලංකත්වා	කාලඞ්කත.
කිණාති	කිණිත්වා; කිණිය	කීත.
කීළති	කීළිත්වා	කීළිත.
කොට්ටෙති	කොට්ටෙත්වා; කොට්ටිය	කොට්ටිත.
ඛණති	ඛණිත්වා; ඛණිය	ඛත.
ඛාදති	ඛාදිය; ඛාදිත්වා	ඛාදිත.
ඛිපති	ඛිපිය; ඛිපිත්වා	ඛිත්ත.
ගච්ඡති	ගන්ත්වා, ගමිත්වා	ගත.
ගජ්ජති	ගජ්ජිය; ගජ්ජිත්වා	ගජ්ජිත.
ගණ්හාති	ගණ්හිය, ගණ්හිත්වා ගය්හ; ගහෙත්වා	ගහිත.
ගන්ථෙති	ගන්ථිය; ගන්ථෙත්වා	ගන්ථිත.
ගායති	ගායිත්වා	ගායිත; ගීත.
ගිලති	ගිලිත්වා; ගිලිය	ගිලිත.
ගොපෙති	ගොපිය; ගොපෙත්වා	ගොපිත.
ඝායති	ඝායිත්වා	ඝායිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
චජති	චජිත්වා; චජිය	චත්ත.
චරති	චරිත්වා; චරිය	චරිත.
චලති	චලිත්වා; චලිය	චලිත.
චාරෙති	චාරෙත්වා; චාරිය	චාරිත.
චින්තෙති	චින්තිය; චින්තෙත්වා	චින්තිත.
චොරෙති	චොරෙත්වා	චොරිත.
ඡඩ්ඩෙති	ඡඩ්ඩිය; ඡඩ්ඩෙත්වා	ඡඩ්ඩිත.
ඡාදෙති	ඡාදෙත්වා; ඡාදිය	ඡාදිත; ඡන්න.
ඡිජ්ජති	ඡිජ්ජිත්වා; ඡිජ්ජිය	ඡින්න.
ඡින්දති	ඡෙත්වා; ඡින්දිය; ඡින්දිත්වා	ඡින්න; ඡින්දිත.
ජහාති	ජහිත්වා; ජහිය	ජහිත.
ජානාති	ජානිත්වා; ජානිය	ඤාත.
ජායති	ජායිත්වා	ජාත.
ජාලෙති	ජාලෙත්වා	ජාලිත.
ජිනාති	ජෙත්වා; ජිනිත්වා; ජිනිය	ජිත
ජීයති	ජීයිත්වා	ජිණ්ණ.
ජීරෙති	ජීරෙත්වා	ජීරාපිත
ජීවති	ජීවිත්වා	——
ජොතති	ජොතිත්වා	——
ජොතෙති	ජොතෙත්වා	ජොතිත.
ඣාපෙති	ඣාපෙත්වා; ඣාපිය.	ඣාපිත
ඨපෙති	ඨපෙත්වා; ඨපිය	ඨපිත.
ඩසති	ඩසිත්වා; ඩසිය	ඩසිත, දට්ඨ.
තජ්ජෙති	තජ්ජිය; තජ්ජෙත්වා	තජ්ජිත.
තරති	තරිත්වා; තරිය	තරිත; තිණ්ණ.
තිකිච්ඡති	තිකිච්ඡිය; තිකිච්ඡිත්වා	තිකිච්ඡිත.
තිට්ඨති	ඨත්වා	ඨිත.
තුලෙති	තුලෙත්වා; තුලිය	තුලිත.
තුස්සති	තුස්සිත්වා	තුට්ඨ.
ථෙනෙති	ථෙනෙත්වා	ථෙනිත.
දදාති	දත්වා; දදිත්වා.	දින්න.
දහති	දහිත්වා; දහිය	දඩ්ඪ.
දස්සෙති	දස්සිය; දස්සෙත්වා	දස්සිත.
දුබ්භති	දුබ්භිය; දුබ්භිත්වා	දුබ්භිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කෘතකපද.
දූසෙති	දූසිය; දූසෙත්වා	දූසිත.
දෙති	දත්වා	දින්න.
දෙසෙති	දෙසිය; දෙසෙත්වා	දෙසිත
ධමති	ධමිත්වා; ධමිය	ධන්ත.
ධාවති	ධාවිත්වා; ධාවිය	ධාවිත.
ධුනාති	ධුනිය; ධුනිත්වා	ධුත.
ධොවති	ධොවිය; ධොවිත්වා	ධොත.
නච්චති	නච්චිය; නච්චිත්වා	——
නමස්සති	නමස්සිය; නමස්සිත්වා	නමස්සිත.
නයති, නෙති	නෙත්වා; නයිත්වා	නීත.
නස්සති	නස්සිය; නස්සිත්වා	නට්ඨ.
නහාපෙති	නහාපෙත්වා; නහාපිය	නහාපිත.
නහායති	නහාත්වා; නහායිත්වා	නහාත.
නාසෙති	නාසෙත්වා	නාසිත.
නික්කුජ්ජෙති	නික්කුජ්ජිය; -ජ්ජෙත්වා	නික්කුජ්ජිත.
නික්ඛමති	නික්ඛම්ම; නික්ඛමිත්වා	නික්ඛන්ත.
නිඛණති	නිඛණිත්වා; නිඛණිය	නිඛාත.
නිගච්ඡති	නිගන්ත්වා	——
නිග්ගච්ඡති	නිග්ගන්ත්වා; නිග්ගච්ඡිත්වා	නිග්ගත.
නිවජ්ජෙති	නිවජ්ජෙත්වා; නිවජ්ජිය	නිවජ්ජිත.
නිදහති	නිදහෙත්වා; නිදහිය	නිදහිත. නිහිත.
නිධමති	නිධමිත්වා	නිධමිත.
නිඳති	නිඳිය; නිඳිත්වා	නිඳිත.
නිපජ්ජති	නිපජ්ජිත්වා; නිපජ්ජිය	නිපන්න
නිපජ්ජාපෙති	නිපජ්ජාපෙත්වා	නිපජ්ජාපිත.
නිබ්බත්තති	නිබ්බත්තිය; නිබ්බත්තිත්වා	නිබ්බත්ත
නිබ්බිඳති	නිබ්බිඳිත්වා	නිබ්බින්න.
නිමන්තෙති	නිමන්තිය; නිමන්තෙත්වා	නිමන්තිත
නිමුජ්ජති	නිමුජ්ජිය; නිමුජ්ජිත්වා	නිමුග්ග
නිම්මිණාති	නිම්මිණිත්වා; නිම්මිණිය	නිම්මිත.
නිවත්තති	නිවත්තිය; නිවත්තිත්වා	නිවත්ත.
නිවත්තෙති	නිවත්තෙත්වා	නිවත්තිත.
නිවාසෙති	නිවාසෙත්වා; නිවාසිය	නිවත්ථ; නිවාසිත.
නිවෙදෙති	නිවෙදිය; නිවෙදෙත්වා	නිවෙදිත
නිවෙසෙති	නිවෙසිය; නිවෙසෙත්වා	නිවෙසිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
නිසීදති	නිසීදිය; නිසීදිත්වා	නිසින්න
නීහරති	නීහරිය; නීහරිත්වා	නීහට
නෙති	නෙත්වා	නීත.
පකාසෙති	පකාසිය; -සෙත්වා	පකාසිත.
පකෙකාසති	පකෙකාසිය; -සිත්වා	පකෙකාසිත
පක්ඛන්දති	පක්ඛන්දිය; -දිත්වා	පක්ඛන්ත.
පක්ඛලති	පක්ඛලිත්වා	පක්ඛලිත.
පක්ඛාලෙති	පක්ඛාලෙත්වා	පක්ඛාලිත.
පක්ඛිපති	පක්ඛිපිය; පක්ඛිපිත්වා	පක්ඛිත්ත
පගණ්හාති	පගහිය; පගහෙත්වා; පග්ගණ්හිත්වා, පග්ගය්හ.	පගහිත
පග්ඝරති	පග්ඝරිත්වා	පග්ඝරිත
පචති	පචිත්වා; පචිය	පක්ක; පචිත.
පච්චක්ඛාති	පච්චක්ඛාය	පච්චක්ඛාත.
පච්චාගච්ඡති	පච්චාගන්ත්වා, පච්චාගම්ම.	පච්චාගත.
පච්චුඩෙති	පච්චුඩඹිත්වා; පච්චුඝිය	පච්චුඝිත.
පටික්කමති	පටික්කමම; පටික්කමිත්වා	පටික්කන්ත.
පටික්ඛිපති	පටික්ඛිපිත්වා	පටික්ඛිත්ත
පටිච්ඡාදෙති	පටිච්ඡාදිය, දෙත්වා	පටිච්ඡන්න.
පටිපජ්ජති	පටිපජ්ජිය; -ජිත්වා	පටිපන්න.
පටිපුච්ඡති	පටිපුච්ඡිත්වා, -ඡිය.	පටිපුච්ඡිත.
පටිසාමෙති	පටිසාමෙත්වා-සාමිය	පටිසාමිත
පටියාදෙති	පටියාදෙත්වා; -යාදිය	පටියාදිත, පටියත්ත
පටිවෙදෙති	පටිවෙදෙත්වා; -දිය	පටිවෙදිත.
පටිසංඛරොති	පටිසංඛරිත්වා; -ඛරිය	පටිසංඛත.
පටිසංවෙදති	-වෙදෙත්වා; -වෙදිය	පටිසංවෙදිත.
පටිසෙධෙති	පටිසෙධෙත්වා; -සෙධිය	පටිසෙධිත.
පටිස්සුණාති	පටිස්සුණිය: -ණිත්වා	පටිස්සුත
පටිහඤ්ඤති	පටිහඤ්ඤිත්වා	පටිහත.
පඨති	පඨිත්වා; පඨිය	පඨිත.
පතති	පතිත්වා	පතිත
පතිඨාති	පතිඨිය; පතිඨහිත්වා	පතිඨිත
පතිඨාපෙති	පතිඨාපෙත්වා, -ඨාපිය	පතිඨාපිත
පත්ථරති	පත්ථරිත්වා; පත්ථරිය	පත්ථට.
පත්ථෙති	පත්ථෙත්වා	පත්ථිත.

වත්තමාන-ක්‍රියා.	පුබ්බක්‍රියා.	කිතකපද.
පප්පොති	———	පත්ත
පබුජ්ඣති	පබුජ්ඣිත්වා; -ජ්ඣිය	පබුද්ධ.
පබ්බජති	පබ්බජ්ජ; පබ්බජිය; පබ්බජිත්වා	පබ්බජිත
පභාසෙති	පභාසිය; පභාසෙත්වා	පභාසිත
පමුස්සති	පමුස්සිය, -සිත්වා	පමුට්ඨ.
පයිරුපාසති	පයිරුපාසිය; -සිත්වා	පයිරුපාසිත
පයොජෙති	පයොජිය, පයොජෙත්වා	පයුත්ත
පරක්කමති	පරක්කම්ම; -කමිත්වා	පරක්කන්ත.
පරාජෙති	පරාජිය; පරාජෙත්වා	පරාජිත
පරික්ඛිපති	පරික්ඛිපිය; -ඛිපිත්වා	පරික්ඛිත්ත.
පරිචරති	පරිචරිය; -චරිත්වා	පරිචරිත.
පරිච්ඡින්දති	පරිච්ඡින්දිය; -දිත්වා	පරිච්ඡින්න.
පරිදහති	පරිදහිය; -දහිත්වා	පරිදහිත
පරිදෙවති	පරිදෙවිය; -විත්වා	පරිදෙවිත
පරිභාසති	පරිභාසිය; -සිත්වා	පරිභාසිත
පරිමජ්ජති	පරිමජ්ජිය; -ජිත්වා	පරිමට්ඨ.
පරියෙසති	පරියෙසිය; -සිත්වා	පරියෙසිත; පරියිට්ඨ.
පරිවජ්ජෙති	පරිවජ්ජිය; -ජ්ජෙත්වා	පරිවජ්ජිත
පරිවත්තෙති	පරිවත්තිය; -තෙත්වා	පරිවත්තිත.
පරිවාරෙති	පරිවාරිය; -රෙත්වා	පරිවුත; පරිවාරිත.
පරිවිසති	පරිවිසිත්වා	———
පරිහායති	පරිහායිත්වා	පරිහීන.
පලායති	පලායිත්වා	පලාත; පලායිත
පවත්තති	පවත්තිය; පවත්තිත්වා	පවත්ත.
පවත්තෙති	පවත්තෙත්වා	පවත්තිත.
පවාහෙති	පවාහිය; පවාහෙත්වා	පවාහිත
පවිසති	පවිසිය; පවිසිත්වා	පවිට්ඨ.
පසහති	පසය්හ; පසහිත්වා	පසහිත.
පසාදෙති	පසාදිය; පසාදෙත්වා	පසාදිත
පසාරෙති	පසාරෙත්වා; පසාරිය	පසාරිත
පසීදති	පසීදිය; පසීදිත්වා	පසන්න.
පස්සති	පස්සිය; පස්සිත්වා	දිට්ඨ.
පහරති	පහරිය; -රිත්වා	පහට
පහිණාති	පහිණිය; පහිණිත්වා	පහිත

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කෘදන්තපද.
පාතුභවති	පාතුභූත්වා; -භවිත්වා; පාතුභවිය.	පාතුභූත.
පාවෙති	පාවිය; පාවෙත්වා	පාවිත.
පාපුණාති	පාපුණිත්වා; පත්වා	පත්ත
පාපෙති	පාපෙත්වා; පාපිය	පාපිත.
පාරුපති	පාරුපිය; -පිත්වා	පාරුත.
පාලෙති	පාලෙත්වා	පාලිත
පිදහති	පිදහිය; පිදහිත්වා	පිහිත.
පිලන්ධති	පිලන්ධිය; -න්ධිත්වා	පිලන්ධිත.
පිවති	පිවිත්වා	පීත.
පීළෙති	පීළිය; පීළෙත්වා	පීළිත.
පුච්ඡති	පුච්ඡිය; පුච්ඡිත්වා	පුඨ; පුච්ඡිත.
පූජෙති	පූජිය; පූජෙත්වා	පූජිත
පූරති	පූරිත්වා	පුණ්ණ
පූරෙති	පූරිය; පූරෙත්වා	පූරිත.
පෙසෙති	පෙසිය; පෙසෙත්වා	පෙසිත.
පොසෙති	පොසිය; පොසෙත්වා	පොසිත; පුඨ.
ප්ලවති	ප්ලවිත්වා	පලවිත.
ඵලති	ඵලිත්වා	ඵලිත.
ඵුසති	ඵුසිය; ඵුසිත්වා	ඵුඨ; ඵුසිත.
බන්ධති	බන්ධිය; බන්ධිත්වා	බද්ධ; බන්ධිත.
බුජ්ඣති	බුජ්ඣිය; බුජ්ඣිත්වා	බුද්ධ.
බොධෙති	බොධෙත්වා	බොධිත.
බ්‍රූති	බ්‍රුවිත්වා	——
භඤ්ජති	භඤ්ජිය; භඤ්ජිත්වා	භඨ; භග්ග; භඤ්ජිත.
භණති	භණිත්වා; භණිය	භණිත.
භවති	භවිත්වා;	භූත.
භාජෙති	භාජිය; භාජෙත්වා	භාජිත
භායති	භායිත්වා	භීත.
භාසති	භාසිත්වා; භාසිය	භාසිත.
භිජ්ජති	භිජ්ජිය; භිජ්ජිත්වා	භින්න.
භින්දති	භින්දිය; භින්දිත්වා	භින්න.
භුඤ්ජති	භුඤ්ජිය; -ජිත්වා	භුත්ත
භූසෙති	භූසෙත්වා; භූසිය	භූසිත.
භොජෙති	භොජිය; භොජෙත්වා	භොජිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
මඤ්ඤති	මඤ්ඤිය; මඤ්ඤිත්වා	මඤ්ඤිත
මණ්ඩෙති	මණ්ඩිය; මණ්ඩෙත්වා	මණ්ඩිත.
මන්තෙති	මන්තිය; මන්තෙත්වා	මන්තිත.
මරති	මරිය; මරිත්වා	මත
මාපෙති	මාපිය; මාපෙත්වා	මාපිත.
මාරෙති	මාරිය; මාරෙත්වා	මාරිත.
මිණාති	මිණිත්වා	මිත; මිණිත.
මුච්ඡති	මුච්ඡිය; මුච්ඡිත්වා	මුච්ඡිත.
මුඤ්චති	මුඤ්චිය; මුඤ්චිත්වා	මුත්ත
මුද්දඞ්කෙති	මුද්දඞ්කෙත්වා	මුද්දඞ්කිත.
මුද්දාපෙති	මුද්දාපෙත්වා; මුද්දාපිය	මුද්දාපිත.
මොචෙති	මොචිය; මොචෙත්වා	මොචිත.
යාචති	යාචිය; යාචිත්වා	යාචිත
යුජ්ඣති	යුජ්ඣිත්වා; යුජ්ඣිය	යුජ්ඣිත.
යුඤ්ජති	යුඤ්ජිය; යුඤ්ජිත්වා	යුත්ත.
යොජෙති	යොජිය; යොජෙත්වා	යොජිත.
රක්ඛති	රක්ඛිය; රක්ඛිත්වා	රක්ඛිත.
රචති	රචිය; රචිත්වා	රුත; රචිත
රුජති	රුජිත්වා	———
රුහති	රුහිත්වා; රුහිය	රූළ්හ.
රොදති	රොදිය; රොදිත්වා	රුණ්ණ; රොදිත.
රොධෙති	රොධෙත්වා; රොධිය	රොධිත.
රොපෙති	රොපිය; රොපෙත්වා	රොපිත.
රොසෙති	රොසෙත්වා	රොසිත.
ලභති	ලභිය; ලභිත්වා; ලද්ධා; ලද්ධාන.	ලද්ධ.
ලිඛති	ලිඛිය; ලිඛිත්වා	ලිඛිත.
ලුණාති	ලුණිත්වා	ලූත.
වඩ්ඪති	වඩ්ඪිය; වඩ්ඪිත්වා	වඩ්ඪිත.
වදති	වදිත්වා	වුත්ත.
වන්දති	වන්දිය; වන්දිත්වා	වන්දිත
වපති	වපිත්වා	වුත්ත; වපිත.
වමති	වමිත්වා; වමිය	වමිත.
වසති	වසිත්වා; වසිය	වුත්ථ; වුසිත.
වස්සති	වස්සිත්වා; වස්සිය	වුට්ඨ; වට්ඨ.
වහති	වහිත්වා; වහිය	වූළ්හ; වහිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කෘදන්තපද.
වාදෙති	වාදෙත්වා	වාදිත.
වායති	වායිත්වා	වායිත.
වාරෙති	වාරිය; වාරෙත්වා	වාරිත.
විකිරති	විකිරිය; විකිරිත්වා	විකිණ්ණ
විකූජති	විකූජිය;-ජිත්වා	විකූජිත.
වික්කිණාති	වික්කිණිය;-ණිත්වා	වික්කීත; වික්කිණිත.
විගච්ඡති	විගච්ඡිය;-ඡිත්වා	විගත.
විගාහති	විගාහිත්වා; විගාහිය	විගාළ්හ; විගාහිත
විවරති	විවරිය; විවරිත්වා	විවට.
විජ්ඣති	විජ්ඣිය; විජ්ඣිත්වා	විද්ධ.
විනස්සති	විනස්සිය;-සිත්වා	විනට්ඨ.
විනාති	විනිත්වා	වීත.
විනාසෙති	විනාසිය; විනාසෙත්වා	විනාසිත.
විනිවෙඨෙති	විනිවඨිය; විනිවෙඨෙත්වා	විනිවඨිත.
වින්දති	වින්දිය; වින්දිත්වා	වින්දිත.
විරෙචෙති	විරෙචෙත්වා; විරෙචිය	විරෙචිත; විරිත්ත.
විරොචති	විරොචිය; විරොචිත්වා	විරොචිත.
විවදති	විවදිත්වා; විවදිය	විවදිත.
විස්සජ්ජෙති	විස්සජ්ජිය;-ජ්ජෙත්වා	විස්සට්ඨ; විස්සජ්ජිත.
විස්සසති	විස්සසිත්වා	විස්සත්ථ.
විහරති	විහරිත්වා	
විහෙඨෙති	විහෙඨිය; විහෙඨිත්වා	විහෙඨිත.
වීජෙති	වීජිය; වීජෙත්වා	වීජිත.
වීතිනාමෙති	වීතිනාමෙත්වා	වීතිනාමිත.
වෙඨෙති	වෙඨිය; වෙඨෙත්වා	වෙඨිත.
වෙදෙති	වෙදිය; වෙදෙත්වා	වෙදිත.
වූය්හති	වූය්හිත්වා	වූළ්හ.
වොරොපෙති	වොරොපිය; -පෙත්වා	වොරොපිත.
ව්‍යන්තීකරොති	ව්‍යන්තීකත්වා	ව්‍යන්තීකත.
සක්කරොති	සක්කරිය; සක්කරිත්වා	සක්කත.
සක්කුණාති	සක්කුණිත්වා	——
සඤ්ජායති	සඤ්ජායිත්වා	සංජාත.
සඤ්ඤපෙති	සඤ්ඤපිය; -පෙත්වා	සඤ්ඤපිත.
සණ්ඨපෙති	සණ්ඨපෙත්වා	සණ්ඨපිත.
සද්දහති	සද්දහිත්වා	සද්දහිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
සන්තජ්ජෙති	සන්තජ්ජිය; -ජෙත්වා	සන්තජ්ජිත.
සන්නිපතති	සන්නිපතිය; -පතිත්වා	සන්නිපතිත.
සමාගච්ඡති	සමාගම්ම; සමාගන්ත්වා	සමාගත
සමාදපෙති	සමාදපෙත්වා; -දපිය	සමාදපිත.
සම්මිඤ්ජති	සම්මිඤ්ජිය; -ජිත්වා	සම්මිඤ්ජිත.
සමෙති	සමෙත්වා; සමිය	සමිත.
සම්මජ්ජති	සම්මජ්ජිත්වා; -ජිය	සම්මට්ඨ.
සම්මසති	සම්මසිය; -සිත්වා	සම්මසිත.
සම්මුය්හති	සම්මුය්හිත්වා	සම්මූළ්හ.
සයති	සයිත්වා	සුත්ත; සයිත.
සල්ලක්ඛෙති	සල්ලක්ඛෙත්වා; -ඛිය.	සල්ලක්ඛිත.
සංබ්‍රූහති	සංබ්‍රූහිය; -හිත්වා	සංබ්‍රූහිත.
සංගණ්හාති	සංගය්හ; සංගණ්හිය; සංගණ්හිත්වා	සංගහිත.
සංසරති	සංසරිත්වා; -රිය	සංසරිත.
සංසීදති	සංසීදිය; -දිත්වා	සංසීන.
සංහරති	සංහරිය;-රිත්වා	සංහට
සායති	සායිත්වා	සායිත
සික්ඛති	සික්ඛිය; සික්ඛිත්වා	සික්ඛිත.
සික්ඛාපෙති	සික්ඛාපිය;-පෙත්වා	සික්ඛාපිත.
සිඞ්ඝති	සිඞ්ඝිය; සිඞ්ඝිත්වා	සිඞ්ඝිත.
සිජ්ඣති	සිජ්ඣිත්වා	සිද්ධ
සිබ්බති	සිබ්බෙත්වා, සිබ්බිය	සිබ්බිත.
සුක්ඛාපෙති	සුක්ඛාපෙත්වා;-පිය	සුක්ඛාපිත.
සුජ්ඣති	සුජ්ඣිය, සුජ්ඣිත්වා	සුද්ධ.
සුණාති	සුණිය, සුත්වා, සුණිත්වා	සුත.
සූයති	සූයිත්වා	සූයිත.
සෙවති	සෙවිය; සෙවිත්වා	සෙවිත.
සොචති	සොචිය; සොචිත්වා	සොචිත.
සොධෙති	සොධිය; සොධෙත්වා	සොධිත.
හඤ්ඤති	හඤ්ඤිත්වා	හත
හනති	හනිය; හනිත්වා	හත
හරති	හරිය; හරිත්වා	හට
හසති	හසිත්වා	හසිත
හායති	හායිත්වා	හීන.
හොති	හුත්වා	←——→

නිපාතමාලාව.

අචිරං = වැඩිකලක් ගතවෙන්ට පෙර.
අචිරෙන = නොබෝ කලකින්.
අජ්ජ = අද.
අජ්ජුණ්හො = අද දවස.
අඤ්ඤත්‍ර = අන්තැනක
අඤ්ඤථා = අන්ආකාරයකින්.
අඤ්ඤදා = අන්දිනක.
අඤ්ඤදත්ථු = ඒකාන්තයෙන්
අතිප්පගෙව = ඉතා උදෑසනම.
අතිප්පගො = අති උදෑසන.
අතිවිය, අතීව = බොහෝසේ, ඉතාම.
අත්ථ, අත්‍ර = මෙහි
අථ = ඉක්බිති.
අථ ච = තවද
අථ වා = නොහොත්
අථො = ඉක්බිති
අද්ධා = ඒකාන්තයෙන්
අධුනා = දැන්
අධො = යට.
අනෙකක්ඛත්තුං = නොයෙක්වර.
අනෙකධා = නොයෙක් ආකාරයෙන්.
අන්තරා = අතරෙහි.
අන්තරෙන = අතරෙහි.
අන්තො = ඇතුලෙහි.
අපි = ද; ත්. (සමුච්චයෙහි.)
අපි ච = තවද; එසේ වුවත්.
අපිස්සු = තවද.
අප්පෙව = යෙහෙකි.
අබ්භුම්මෙ = අපොයි අම්මේ.
අභික්ඛණං = නිතර.
අම්භො = එම්බා.
අරෙ = බොල.
අලං = පමණී, ඕනෑනෑත; සමර්ථයි.
අවස්සං = ඒකාන්තයෙන්
අස්සු = පද පූරණයෙහි.
අහො = (ඛෙදයෙහි හා විස්මයෙහි) අනේ.
අහො වත = (වන්නේනම්) යෙහෙකි.
ආදු = නොහොත්
ආම = එසේය; ඔව්.
ආයතිං = අනාගතයෙහි.
ආරකා = දුරින්.
ආරා = දුර; දුරින්
ආවි = ප්‍රකටලෙස.
ආවුසො = ඇවැත්නි; මිත්‍රය
ඉඞ්ඝ = මෙන්න.
ඉතරථා = අන්ආකාරයෙන්
ඉති = මෙසේ.
ඉතො = මෙතැනින්.
ඉත්ථං = මෙසේ.
ඉධ = මෙහි.
ඉව = මෙන්.
උද = උදහු, නොහොත්.
උඩ්ඪං = උඩ.
උපරි = මත්තෙහි.
උභයථා = දෙආකාරයෙන්.
එකජ්ඣං = එක්තැනක.
එකක්ඛත්තුං = එක්වරක්.
එකත්‍ර, එකත්ථ = එක්තැනක.
එකදා = එක්කලක.
එකධා = එක් ආකාරයකින්.
එකමන්තං = එක්පසෙක.
එතරහි = දැන්.
එත්තාවතා = මෙපමණකින්

එත්තො = මෙහෙන්.
එව = ම. (නියම කිරීමෙහි.)
එවං = මෙසේ.
ඔරං = මෙහා.
කච්චි = කිමෙක්ද?
කතිධා = කී ආකාරයකින්.
කතික්ඛත්තුං = කීවරක්
කත්ථ = කොහේ; කොතැන.
කදා = කවර කලෙක.
කස්මා = කවර හෙයකින්.
කිඤ්චි = කවද; හුදෙක්.
කිඤ්චාපි = එසේ වුවත්; හුදෙක්.
කිත්තාවතා = කොපමණකින්.
කිමඞ්ග = කියනුම කිම?
කිර = ලු; වනාහි. (අවිනිශ්චිතාර්ථයෙහියි.)
කිං, කිංසු = කිමෙක්ද?
කීව = කොපමණ?
කීවචිරං = කොපමණකල්.
කුත්ථ, කුත්‍ර = කොහි; කොහේ.
කුහං, කුහිං = කොහේ; කොතැන.
ක්‌ව = කොහි?
ඛලු = ඒකාන්තයෙන්.
ඛිප්පං = වහා.
ඛො = වනාහි.
ච = ද. (එක්කිරීමෙහි.)
චරහි = දැන්; එසේනම්.
චිරපටිකා = බොහෝ කලක සිට.
චිරරත්තං = බොහෝ කලක්.
චිරස්සං = බොහෝ කලකින්.
චිරං = බොහෝ කලක්.
චිරෙන = බොහෝ කලකින්.
චෙ = ඉදින්.
ජාතු = ඒකාන්තයෙන්.
ජෙ = එම්බා. (දාසියන්ට ආමන්ත්‍රණයෙහි).
තග්ඝ = හොඳ; එසේනම්.
තතො = එයින්; එහෙයින්.
තත්ථ, තත්‍ර = එහි.
තස්මා = එහෙයින්.
තහිං, තහං = එහි.
තාව, තාවතා = ඒතාක්; එපමණ.
තාවදෙව = එකෙණෙහි
තික්ඛත්තුං = තුන්වරක්.
තිධා = තුන් ආකාරයකින්.
තිරියං, තිරො = සරස; හරස්ව.
තු = වනාහි
තුණ්හී = නිශ්ශබ්දව.
තුවටං = වහා.
දිවා = දවල්හි.
දුට්ඨු = නොමනාසේ.
ද්විධා = දෙයාකාරයෙන්.
ද්වික්ඛත්තුං = දෙවරක්.
ධි = නින්දාවකි.
(ධි + අත්ථු) ධිරත්ථු = නින්දාවේවා.
ධුවං = ඒකාන්තයෙන්.
න, නො = නැහැ; නොවේ.
නනු = නොවේද?
නහ = නොවේ.
නමො = නමස්කාරය.
නාම = නම්.
නිච්චං = නිතර.
නූන = ඒකාන්තයෙන්.
පගෙව = කල්ඇතිවම.
පගෙවතරං = වඩාකල්ඇතිව.
පච්ඡතො = පස්සෙන්.
පච්ඡා = පසුව.
පටිගච්ච = කල්ඇතිව.
පටිච්ච = නිසා.
පන = වනාහි.
පභුති = පටන්
පරම්මුඛා = ඉදිරියෙහි නැති විට.

පාතො = උදෑසන.
පුන = නැවත.
පුනප්පුනං = නැවත නැවත.
පුරතො = ඉදිරියෙන්.
පුරා = පෙර.
පුරෙ = පුර්වයේදී.
බහි, බහිද්ධා = පිටත, පිටත්හි.
බහුක්ඛත්තුං = බොහෝවාරයක්
බහුධා, බහුසො = බොහෝසේ; බොහෝආකාරවලින්.
භණෙ = එම්බා.
භන්තෙ = සවාමීනි.
භීයො, භීය්‍යො = බොහෝසේ; වැඩියෙන්.
භීයොසොමත්තාය = බොහෝ සෙයින්
භො = පින්වත්ති
මා = වැලැක්වීමෙහි.
(මාකරොහි = නොකරව.)
මිච්ඡා = අසත්‍යවූ. අසත්‍යය.
මිථු = අන්‍යොන්‍යවශයෙන්.
මුධා = නිකමට; නොමිලයේ.
මුසා = බොරුව.
මුහුං = වහා.
යග්ඝෙ = පදපූරණයෙහි.
යතො = යම්හෙයකින්.
යත්‍ර, යත්‍ථ = යම්තැනක.
යදා = යම්කලක
යදි = ඉදින්.
යන්නූන = වුවොත්යෙහෙකි.
යස්මා = යම්හෙයකින්.
යහිං, යහං = යම්තැනක
යාව, යාවතා = යම්පමණ, යම්තාක්.
යෙභුය්‍යෙන = බොහෝසේ.
රෙ = බොල.
ලබ්භා = ලැබේ; ලැබියහැක.
වත = එකාන්තයෙන්.
වා = හෝ, නොහොත්.
වාහසා = බලයෙන්.
විනා = නැතිව; වෙන්ව.
විය = මෙන්.
වෙ = එකාන්තයෙන්.
සකිං = වරක්.
සක්කා = හැකිය.
සක්ඛි = ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන්.
සචෙ = ඉදින්.
සජ්ජු = එකෙණෙහි
සඩිං = සමග.
සනිකං = හෙමින්.
සපදි = එකෙණෙහි.
සබ්බත්‍ථ, සබ්බත්‍ර, සබ්බධි = හැමතැන.
සබ්බදා = හැමකල්හි.
සබ්බථා = සියලුආකාරයෙන්.
සම්පති = දැන්.
සමම = මිත්‍රය.
සම්මා = මනාසේ; සත්‍යවූ.
සම්මුඛා = ඉදිරියෙහි.
සමන්තා = හාත්පසින්.
සමං = සමග
සයං = තෙමේ, තමාවිසින්.
සසක්කං = එකාන්තයෙන්.
සහ = සමග.
සහසා = වහා; හදිස්සියෙන්.
සාමං = තමාම, තමා විසින්ම.
සාධු = යෙහෙකි.
සායං = සවස්හි.
සීඝං = වහා. සීඝසීඝං = වහවහා.
සුෂ්ඨු = මනාසේ.
සුදං = පදපූරණයෙහි.
සුවෙ = හෙට.

සෙය්‍යථාපි = යම්සේ.
සෙය්‍යථිදං = කෙසේදයත්.
හන්ද = හොඳ; එහෙනම්.
හමෙහා = එම්බා
හලං = පමණයි; ඕනෑනෑත.
හවෙ = ඒකාන්තයෙන්
හා = අහෝ; ඛේදයකි.
හි = වනාහි.
හියො, හීයො = ඊයේ.
හුරං = පරලොව; අන්තැනක.
හෙ = එම්බා.
හෙට්ඨා = යට.

නිතර එක්ව (යුගල වශයෙන්) යෙදෙන ශබ්ද.

අන්න-පාන = ආහාර පාන.
අසිත-පීත = කෑම පීම.
අන්ධ-බධිර = අඳ බිහිරි.
අසි-චම්ම = කඩුව හා පලිහ.
අජේළක = එළු තිරෙළු
අභික්කම-පටික්කම = ඉදිරියට යාම හා පස්සට යාම හෝ ඉවත්වයාම.
ආරාමුය්‍යාන = වතු උයන්.
අපුබ්බං අචරිමං = ඉදිරි පසු නොවී
අසිත-ව්‍යාභඞ්ගී = දෑකැත්ත හා කද.
උච්ච-අවච = උස් මිටි.
උච්චාර-පස්සාව = මලමූත්‍ර
උච්චාසයන-මහාසයන = උසසුන් මහසුන්.
උල්ලිත්තාවලිත්ත = ඇතුළත පිටත ආලෙප කළ (ගේ.)
ඔක්කස්ස පසය්හ = ඇද මැඩපවත්වා; බලාත්කාරකම්කොට
කණ්හ-සුක්ක = කළු සුදු; යහපත් අයහපත්.
කය-වික්කය = මිලදී ගැන්ම හා විකිණීම.
කථා-සල්ලාප = සාමාන්‍ය කථාව හා මිත්‍රලීලාවෙන් කථාව.
කාකොළූක = කවුඩු බකමූහුණු
කුක්කුට-සූකර = කුකුල් හූරු
කුද්දාල-පිටක = උදැල්ල හා කූඩය.
ඛජ්ජ-භොජ්ජ = (කඩා) කෑ යුතු (නොකඩා) අනුභව කළයුතු දේ.
ඛණ්ඩිච්ච-පාලිච්ච = දත් වැටීම හා හිසකෙස් පැසීම.
ඛත-උපහත = කණිනලද නසනලද
ඛය-වය = විනාශය හා ගෙවීයාම.
ඛෙත්ත-වත්ථු = කුඹුරු හා වතු
ඛඤ්ජ-කුණී = පාකොර හා අත්කොර.
කෙස-මස්සු = හිසකෙස් හා රැවුල.

ගො-මහිස = එළහරක් මීහරක්.
ගාම-නිගම = ගම්නියම්ගම්.
ජානං පස්සං = දන්නේ දක්නේ.
ජරා-මරණ = දිරීම හා විනාශය.
ඩංස-මකස = මැසි මදුරු.
තිබ්බ-කටුක = තීව්‍රවූ කටුකවූ.
දාසිදාස = දාසි දස්.
දෙව මනුස්ස = දෙව් මිනිස්.
දම-සංයම = දමනය හා හික්මීම.
ධනු-කලාප = දුන්න හා හීම්ටිය.
ථෙතො පච්චයිකො = ස්ථිර වචන ඇත්තේද විශ්වාස කටයුතු වචන ඇත්තේද.
නච්ච-ගීත = නැටීම හා ගිකීම.
පත්ත-චීවර = පාත්‍ර සිවුරු.
පුත්තදාර = අඹු දරු
පීති සොමනස්ස = ප්‍රීතිය හා සොම්නස.
පසාද-සංවෙග = සතුට හා සංවෙගය.
ඵලාඵල = මහත් ගෙඩි හා කුඩා ගෙඩි. (නොහොත් ගෙඩි හා කොළමුල් ආදිය.)
බක-බලාක = කොකා හා කණකොකී.
භිස-මුලාල = නෙලුම් ආදියේ අල හා (කෑමට ගත හැකි) මුල්.
මණ්ඩන-විභූසන = සාමාන්‍ය සැරසීම හා විශෙෂ සැරසීම.
මධු-ඵාණිත = මීපැණි හා උක්පැණි ආදිය
මක්ඛී පලාසී = ගුණමකුවූයේද ගුණය වසන්නේද
මාතාපෙත්තික = මවුපියන් සතු.
මාලා-ගන්ධ = මල් හා සුවඳ.
මඤ්ච-පීඨ = ඇඳ පුටු.
යුග-නඞ්ගල = නගුල හා වියගස.
රත්තිංදිවා = රෑ දවල්.
රක්ඛාවරණගුත්ති = රැකවල, ආවරණය හා ගොපනය.
ලෙය්‍ය පෙය්‍ය = ලෙව කෑයුතුදේ හා පියයුතුදේ.
වධ-බන්ධන = හිංසාකිරීම හා සිරකිරීම (මරණයටද ඇතැම්විට වධයයි කියත්.)
වත්ථාභරණ = ඇඳුම් පැළඳුම්.
වමන-විරෙචන = වමනය හා විරේචනයකිරීම.
වාතාතප = වාතය හා අව්ව.

- **සමණ-බ්‍රාහ්මණා** = මහණ බමුණෝ
- **සුරාමෙරය** = පෙරූ මත්පැන් හා පැසවූ මත්පැන්.
- **දෙවාසුර** = දෙවියන් හා අසුරයෝ
- **සතො සම්පජානො** = සිහිඇත්තේ නුවණඇත්තේ.
- **සුසු කාලකෙසො** = තරුණවූයේ කළුහිසකෙස්ඇත්තේ.
- **සමථ-විපස්සනා** = සිතඑකඟකිරීමේ පිළිවෙළ හා ධර්මයන්ගේ යථා තත්වය දැකීම
- **සච්චවාදි සච්චසන්ධො** = ඇත්තකියන්නේ සත්‍යයෙන් සත්‍යය ගළපන්නේ.
- **භිසි-බිම්බොහන** = කොට්ට මෙට්ට.
- **විජ්ජා-විමුත්ති** = ඥානය හා (කෙලෙසුන්ගෙන්) මිදීම.
- **හායන-වඩ්ඪන** = පිරිහීම හා වැඩීම.
- **හිරි ඔත්තප්ප** = පාපයට ලජ්ජාව හා ඊට භය.
- **හත්ථ-පාද** = අත් පා.
- **හිරඤ්ඤ-සුවණ්ණ** = අමු රන් හා රන්. (කාසි වශයෙන් මුද්‍රණය කරන ලද්දේත් ආභරණ පිණිස යොදන ලද්දේත් සුවණ්ණ නම් එසේ නොකරන ලද්දේ හිරඤ්ඤ නම්.
- **හත-පහත** = පහරදීම හා නැවත පහරදීම.
- **හඨ-පහඨ** = සතුටුවූ, විශේෂයෙන් ප්‍රීතිමත්වූ.

අන්‍යොන්‍ය විරුද්ධාර්ථ ඇති විශේෂණපද.

අජ්ඣත්ත = තමාඅයත්, තම සිරුර හා සම්බන්ධවූ	බාහිර = පිටත්; බාහ්‍යවූ.
අඤ්ඤාත = දැනගත්	අනඤ්ඤාත = නොදත්
අණු = කුඩාවූ; අල්පවූ	ථූල = මහත්වූ; දැඩිවූ.
අනුලොමික = විරුද්ධනොවූ	පටිලොමික = විරුද්ධපිළිවෙළ ඇති.
අප්ප, අප්පක = අල්පවූ	අනප්පක, බහුක = බොහෝවූ.
අප්පස්සුත = නූගත්; අඩුදැනුම ඇති	බහුස්සුත = උගත්; බොහෝදේ දත්
අප්පාබාධ = අල්පරෝග ඇති	බව්හාබාධ = රෝග බහුලවූ.
අප්පිච්ඡ = මද ආශා ඇති.	මහිච්ඡ = මහත් ආශා ඇති
ආමක = අමු; නොපැසුණු	පක්ක = පැසුණු; ඉදුණු; මේරූ.
ආවිල = කැළඹුණු.	අනාවිල = නොකැළඹුණු.
ඉට්ඨ = ප්‍රියවූ; රුචිවූ.	අනිට්ඨ = අප්‍රියවූ.
උක්කුජ්ජ = උඩුකුරුවූ	අවකුජ්ජ = යටිකුරුවූ.

උච්ච = උස්වූ; උසස්වූ	නීච = මිටිවූ; පහත්වූ.
උජු = සෘජුවූ; ඇදනැති.	වඞ්ක = වක්වූ; ඇදවූ:
උත්තම = උතුම්	අධම = පහත්; නිච.
උත්තාන = නොගැඹුරු.	ගම්භීර = ගැඹුරු
උඩ්ඪභාගිය=උඩකොටසට අයත්.	ඔරම්භාගිය = පහත කොටසට අයත්.
උන්නත = උස්; උසස්; උඩඟු	ඔනත = පහත්; නැමුණු.
ඌන = අඩු	අධික = වැඩි
ඒකංසික=ඒකාන්තයෙන් සිදුවන.	අනෙකංසික = අස්ථිර.
ඔරිම = මෙතෙරට අයත්.	පාරිම = පරතෙරට අයත්.
ඔළාරික = දළ; ලාමක; මහත්.	සුඛුම = සියුම්
කණ්හ = කළු	සුක්ක = සුදු.
කරණීය = කටයුතු	අකරණීය = නොකටයුතු
කාලික = තාවකාලිකවූ	සදාතන = සදාකාලිකවූ.
කිස = කෙට්ටු	ථූල = තරවූ
කුසල = දක්ෂවූ.	අකුසල = අදක්ෂවූ.
ඛුද්දක = කුඩා	මහන්ත = මහත්; විශාල.
ගත = ගිය	ආගත = පැමිණි; ආවාවූ.
ගරුක = බරවූ	ලහුක = සැහැල්ලුවූ.
ඝන = ඝනවූ	තනු = තුනීවූ.
චල = සෙල්වෙන.	අචල = නොසෙල්වෙන
ජීවන්ත = ජීවත්වෙන	මත = මළ
ඡෙක = දක්ෂවූ	ජළ = ජඩවූ; අදක්ෂවූ.
තිණ්හ = තියුණු; මුවහත්ඇති	කුණ්ඨ = මොට්ටවූ.
තුච්ඡ = හිස්වූ	පුණ්ණ = පිරුණු
ථද්ධ = තදවූ; දැඩි.	මුදු = මෘදුවූ; මොලොක්.
ථාවර = නොසෙල්ලී පවත්නා	ජඞ්ගම = චඤ්චලවූ; එහාමෙහා යන්නාවූ හෝ ගෙනයාහැකි.
ථොක = අල්පවූ	බහුක = බොහෝවූ.
දක්ඛිණ = දකුණට අයත්	උත්තර = උතුරට අයත්.
දහර = බාලවූ	මහල්ලක = වැඩිසිටි; මහලු
දළ්හ = දැඩි.	සිථිල = බුරුල්වූ.
දීඝ = දික්වූ	රස්ස = කොටවූ.
දූර = දුරවූ	සන්තික = ළංවූ; සමීපවූ.
ධම්මික = ධාර්මිකවූ.	අධම්මික = ධාර්මිකනොවූ.
නව = අලුත්.	පුරාණ = පරණවූ.

නිච්ච=නිත්‍යවූ; වෙනස් නොවන	අනිච්ච = වෙනස්වන.
පතිරූප = යොග්‍යවූ.	අප්පතිරූප = අයොග්‍යවූ.
පරාධීන = අනුන් අයත්.	අත්තාධීන = තමා අයත්.
පසත්ථ = පසස්නාලද.	නින්දිත = නින්දලැබූ.
පිය = ප්‍රියවූ	අප්පිය, දෙස්ස = අප්‍රියවූ.
පුබ්බ = පූර්වයෙහිවූ; පෙරටුවෙහිවූ	අපර = පසුවූ.
පුරත්ථිම = නැගෙනහිරට අයත්	පච්ඡිම = බටහිරට අයත්
පුරිම = පූර්වවූ.	චරිම = පසුවූ
බාල = අඥානවූ	පණ්ඩිත = නුවණැති.
භබ්බ = සමර්ථවූ	අභබ්බ = අසමර්ථවූ.
මානිත = පුදනුලැබූ.	අවමානිත = අවමන්ලැබූ.
ලොකිය = ලෝකයට අයත්	ලොකුත්තර = ලෝකයෙන් පිටත්
වදඤ්ඤූ = ත්‍යාගශීලිවූ	මච්ඡරී = මසුරුවූ.
වාම = වමට අයත්.	දක්ඛිණ = දකුණට අයත්.
විරුඩ=විරුඩවූ; නොගැලපෙන.	අවිරුඩ = ගැලපෙන.
විවට = විවෘතවූ	පටිච්ඡන්න = වැසූ.
සක = ස්වකීයවූ; තමා අයත්	පර = අන්‍යවූ; අනුන් අයත්.
සණ්හ = මෘදුවූ.	ඵරුස = කර්කශවූ
සදිස = සමානවූ.	විසදිස = අසමානවූ.
සඩ = ශ්‍රඩාඇති.	අස්සඩ = ශ්‍රඩානැති.
සධන = ධනය ඇති.	නිඩන = ධනය නැති.
සන්ත = සත්පුරුෂවූ; සත්හුන්.	අසන්ත = නොසත්හුන්; අසත් පුරුෂ.
සන්තුට්ඨ = සතුටුවූ	අසන්තුට්ඨ = නොසතුටුවූ.
සන්දිට්ඨික = මෙලොවට අයත්.	සම්පරායික = පරලොවට අයත්.
සම = සමවූ.	විසම = සමනොවූ.
සමල = මලසහිතවූ.	නිම්මල = මලරහිතවූ.
සම්බාධ = අවකාශමදවූ.	උරුන්ද = බොහෝ අවකාශ ඇති.
සම්මා = මනාසේ සත්‍යවූ.	මිච්ඡා = වැරදිසේ; අසත්‍යවූ.
සරාග = රාගසහිතවූ.	වීතරාග, විරාග= දුරුකළ රාගඇති.
සවිඤ්ඤාණක = විඥාන සහිතවූ.	අවිඤ්ඤාණක = විඥානය නැති.
සංඛිත්ත = සංක්‍ෂෙපකළ.	විත්ථාරිත = විස්තරකළ.
සාධු = යහපත්වූ	අසාධු = අයහපත්වූ.
සාවජ්ජ = සදොස්වූ	නිරවජ්ජ; අනවජ්ජ = නිදොස්වූ.
සික්ඛිත = හික්මුණු	අසික්ඛිත = නොහික්මුණු.
සීතල = සිහිල්වූ.	උණ්හ = උණුසුම්වූ.

සුකත = මනාසේ කළ.	දුක්කත = නොමනාසේ කළ.
සුකර = කිරීමට පහසුවූ	දුක්කර = කිරීමට අපහසුවූ.
සුඛිත = සුවපත්වූ.	දුක්ඛිත = දුකට පත්වූ.
සුගන්ධ = සුවඳැති.	දුගන්ධ = දුගඳැති.
සුගම = පහසුවෙන් අවබොධ කළ හැකි හෝ යාහැකි.	දුග්ගම = අපහසුවෙන් යායුතුවූ හෝ තේරුම්ගතයුතුවූ.
සුචි = පිරිසිදුවූ	අසුචි = අපිරිසිදුවූ.
සුජාන = පහසුවෙන් දතහැකි.	දුජ්ජාන = පහසුවෙන් දත නොහැකි.
සුද්ධ = පිරිසිදුවූ	අසුද්ධ = පිරිසිදුනොවූ.
සුබ්බච = කීකරු	දුබ්බච = නොකීකරු.
සුභ = යහපත්; මඞ්ගලවූ	අසුභ = අයහපත්, අවමඞ්ගලවූ.
සුභර = පහසුවෙන් පොෂණය කළහැකි.	දුබ්භර = අපහසුවෙන් පොෂණය කළයුතු.
සුමන = සතුටු සිතැති	දුම්මන = නොසතුටු සිතැති
සුමෙධ = යහපත් නුවණැති.	දුම්මෙධ = කපටි නුවණැති.
සුලභ = පහසුවෙන් ලැබියහැකි.	දුල්ලභ = පහසුවෙන් ලැබිය නොහැකි.
සුවණ්ණ = මනාපැහැය හෝ රූපය ඇති.	දුබ්බණ්ණ = නොමනා රූපය හෝ වර්ණය ඇති.
සුවිනීත = මනාසේ හික්මුණු.	දුබ්බිනීත = නොහික්මුණු.
සුසීල = මනාසිල් ඇති	දුස්සීල = සිල් නැති.
සෙත = සුදු.	කාළ = කළු.
සෙස = ඉතිරි.	අසෙස; නිස්සෙස = ඉතිරි නැති.
ස්වාක්ඛාත = මනාසේ කියනලද.	දුරක්ඛාත = මනාසේ නොකී
හීන = ලාමක; පහත්.	පණීත = උසස්; උතුම්.

අන්‍යෝන්‍ය විරුද්ධාර්ථ ඇති නාමපද.

අත්ථ = ප්‍රයෝජනය; හිතවත් දෙය. පු.	අනත්ථ = අහිත, අනර්ථය.
පටිපාටි = පිළිවෙළ. ඉ.	උප්පටිපාටි = විරුද්ධ පිළිවෙළ.
අනුවාත = අවිරුද්ධවාතය. පු.	පටිවාත = විරුද්ධවාතය.
අනුලොම = අවිරුද්ධදෙය. ඉ	පටිලොම = විරුද්ධදෙය.
අභික්කම = ඉදිරියටයාම. පු.	පටික්කම = ඉවත්වයාම; පස්සට යාම.

අවිජ්ජා = අවිද්‍යාව; මෝහය. ඉ.	විජ්ජා = විද්‍යාව; ඥානය.
අස්සාස = ඇතුළටගන්නාහුස්ම. පු.	පස්සාස = පිටකරනහුස්ම.
ආදි = මුල, පටන් ගැන්ම. පු.	අන්ත = කෙළවර; අවසානය
අස්සාද = රසවිඳීම. පු.	ආදීනව = දෝෂය, වරද.
ආය = අය; ලැබීම. පු.	වය = වියදම; විනාශය.
ආලෝක = එළිය පු.	අන්ධකාර = අඳුර.
උදය = හටගැන්ම පු	වය = විනාශය; ගෙවීයාම.
උපකාර = උපකාරය පු	අපකාර = අනුපකාරය.
උප්පථ = නොමග. පු	සුප්පථ = යහපත්මග.
එකග්ගතා = එකඟබව; තැන්පත්බව ඉ	වික්ඛෙප = කලබලය; නොසන් සුන්බව පු.
එකංස = එකාන්තබව. පු	අනෙකංස = අස්ථිරබව
කය = මිලදීගැන්ම. පු	වික්කය = විකිණීම.
කාරණ = කාරණය; හේතුව න.	අකාරණ = නොකාරණය.
කුසල = යහපත; පින න.	අකුසල = අයහපත; පව.
කෙතු = මිලටගන්නා. පු	වික්කෙතු = විකුණන්නා.
ගමන = යාම. න.	ආගමන = ඒම.
ගුණ = ගුණය. පු.	අගුණ = අගුණය.
චුති = ච්‍යුතවීම; පහවයාම ඉ.	උප්පත්ති = ඉපදීම.
චොදක = චෝදනාකරන්නා; පැමිණිලිකාරයා. පු.	චුදිතක = චෝදනා ලැබූඅය, විත්තිකාරයා.
ජය = දිනීම පු.	පරාජය = පැරදීම
නිග්ගහ = නිග්‍රහකිරීම. පු.	පග්ගහ = අනුබලදීම.
නින්දා = නින්දකිරිම ඉ.	පසංසා = පැසසීම.
ථල = ගොඩබිම; උස්බිම.	නින්න = පහත්බිම; සමබිම. න.
දාස = දාසයා. පු	භුජිස්ස = නිදහස් මිනිසා
පමාද = ප්‍රමාදය. පු.	අප්පමාද = ප්‍රමාදනොවීම.
පවෙස = ඇතුල්වීම. පු.	නික්ඛම = නික්මීම. පු
පුච්ඡා = ප්‍රශ්නය; විචාරීම. ඉ.	විසජ්ජන = විසඳීම. න.
පුබ්බණ්හ = පෙරවරුව. පු	අපරණ්හ = පස්වරුව.
පුරෙභත්ත = උදයවරුව. න.	පච්ඡාභත්ත = හවස්වරුව. න.
මිත්ත = මිත්‍රයා. පු	සපත්ත = හතුරා.
රජ්ජන = ඇලීම න.	දුස්සන = නොඇලීම, කෝප වීම.
රති = ඇලීම. ඉ	විරති = අරති නොඇලීම.
ලාභ = ලැබීම. පු.	අලාභ = නොලැබීම.

සච්ච = සත්‍යය. න	අලික = බොරුව
සදර = ස්වකීයභාර්‍යාව පු.	පරදර = අනුන්ගේ භාර්‍යාවෝ.
සද්ධම්ම = යහපත්ධර්මය. පු	අසද්ධම්ම = අසත්‍යධර්මය.
සප්පුරිස = යහපත්මිනිසා.	අසප්පුරිස = දුෂ්ටමිනිසා.
සමුදය = හටගැන්ම. පු.	නිරොධ = විනාශය.
සම්මිඤ්ජන = හැකිලීම. න	පසාරණ = දිගුකිරීම, දිගහැරීම.
සංඛෙප = සංක්ෂෙපය පු	විත්ථාර = විස්තරය.
සීත = ශීතල. න.	උණ්හ = උෂ්ණය.
සුඛ = සැපය. න	දුක්ඛ = දුක.
සුගති = සැපැතිභවය ඉ	දුග්ගති = දුක්ඇතිභවය.
සුග්ගහිත = මනාසේ ගත්දෙය න.	දුග්ගහිත = නොමනාසේ ගත්දෙය
සුචරිත = මනාහැසිරීම. න.	දුච්චරිත = නොමනාහැසිරීම.
සුබ්බුට්ඨි = මනාවැස්ස; සුලභවැස්ස	දුබ්බුට්ඨි = වැසිඅඩුබව. ඉ.
සුභාසිත = යහපත්කීම. න.	දුබ්භාසිත = නපුරුකීම.
සොමනස්ස = සතුට. න.	දොමනස්ස = නොසතුට.
සොවචස්ස = කීකරුබව. න.	දොවචස්ස = නොකීකරුබව.
සොසීල්‍ය = මනාසිල්ඇතිබව	දුස්සීල්‍ය = සිල්නැතිබව. න.
හානි = පිරිහීම. ඉ.	වඩ්ඪි = අභිවෘද්ධිය.
හිංසා = හිංසාව. ඉ	අවිහිංසා = හිංසානොකිරීම.

කර්තෘකර්මාදිය තැබියයුතුතැන්.

A. අසුමල් පදය අසුවල් තැනම තැබියයුතුයයි නියමයක් ව්‍යාකරණයෙහි නැතත් **කර්තෘපදය වාක්‍යයේ මුලද ක්‍රියාව අගද කර්මය මැද ද ඔවුන්ගේ විශේෂණ පද ඇත්නම් ඒවාට මුලින් ද යෙදීම පාලියේ සාමාන්‍ය රීතියයි.**

(කර්තෘගේ විශේෂණ කර්තෘපදයට මුලින්ද කර්මවිශේෂණ කර්මයට මුලින්ද ක්‍රියාවිශේෂණ ක්‍රියාවට මුලින්ද තැබියයුතු.) පූර්වක්‍රියාවන් අවසාන ක්‍රියාවට මුලින් යෙදිය යුතුයි

යට දැක්වූ බොහෝ වාක්‍යයන්ගෙන් මේ සාමාන්‍ය රීතිය ප්‍රකටවන බැවින් මෙහි උදාහරණ දැක්වියයුතු නොවේ.

මේ සාමාන්‍ය රීතියට වෙනස්ව යෙදෙනතැන්ද දුර්ලභ නොවෙත්. ගාථාබන්ධනයේදී බොහෝසේම මේ පිළිවෙළ නොසලකනු ලැබේ:-

"අථ නං දහරා ච සාමණෙරා ච අනුබන්ධිත්වා ආදාය සත්ථු සන්තිකං අගමංසු" යන ධම්පියාඅටුවාපාඨයෙහි කර්මය මුලින් යොදා තිබේ.

"දුක්ඛං වෙ පුරිසො කයිරා, කයිරාථෙතං පුනප්පුනං" යන ධම්මපදගාථාවෙහිත් එසේම යොදා තිබේ.

"උපෙමි බුද්ධං සරණං ධම්මඤ්චාපි අනුත්තරං
සංඝං ච නරදෙවස්ස ගච්ඡාමි සරණං අහං"

යන විමානවත්ථුගාථාහි ක්‍රියාව මුල ද කර්තෘපදය අග ද යොදා තිබේ.

B. ප්‍රශ්න ඇසීමේදී කිංශබ්දාදියෙන් සෑදුණු පදත් අන්‍ය නිපාතපදාදියත් වාක්‍යයේ මුල යෙදෙනබව දැනේ:-

1. "කිං කථෙසි භාතික?" (ධ. අ 3)
2. "කහං ගතො'සි ආවුසො?" (ධ. අ 333.)
3. "කුහිං යාසි උපාසක?" (ධ. අ. 9.)
4. "කස්මා සො සප්පො එතං න ඩසි?" (ධ. අ. 333.)
5. "කො තත්ථ වසති?" (ධ අ 7)
6. "කෙනායං ගණ්ඨි පහටො?" (ධ. අ. 328.)
7. "කචචි පන මෙ මාතාපිතරො තුය්හං කුඩා?" (ධ. අ 316)
8. "කෝ'සි ත්වං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො? කො වා තෙ සත්ථා? කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසි?" (ධ. අ 46.)

මේ සාමාන්‍ය රීතිය ඉක්මවා යෙදුණුතැන් ද විද්‍යමානවෙති:–
"සචාහං ගෙහං ගමිස්සාමි, 'සාමිකො තෙ කුහි? "නනි පුච්ඡිස්සනති." (ධ. අ. 318.)

C. ආලපනය වාක්‍යයේ මුල හෝ අග යෙදීම සාමාන්‍ය රීතියයි.

1. "භන්තෙ, ඉමස්මිං සාසනෙ කති ධුරානි?" (ධ. අ. 4)
2. "ආවුසො, ඉමං තෙමාසං කතීහි ඉරියාපථෙහි වීතිනා මෙස්සථ?" (ධ. අ. 4)
3 "හොතු. සචෙ වෙජ්ජං ආනෙස්සාමි, භත්තවෙතනං දාතබ්බං භවිස්සති" (ධ. අ. 13.)

B. අකුරට යටින් දැක්වූ 1-2-3 වෙනි වාක්‍යයන්හි ආලපනය අග යෙදී තිබේ.

4. "අයං මෙ භන්තෙ සම්පත්ති තුම්හෙසු මනං පසාදෙත්වා ලද්ධා" (ධ. අ. 18) යනාදි වාක්‍යයන්හි මෙකී සාමාන්‍යරීතියට වෙනස්ලෙස ආලපනය යොදා තිබේ.

D. ප්‍රතිවචන දීම සඳහා යොදන "ආම, එවං" ආදි වචන බොහෝසේ වාක්‍යයේ මුල යොදනු ලැබේ.

1 ‘ආම, සම්ම, ඉදානාහං විහාරං ගන්ත්වා ථෙරං .... දිස්වා ආගතොම්හි.”(ධ. අ 10.)

2. ‘පස්සථ නො තුම්හෙ භික්ඛවෙ අමුං මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං? එවම්භන්තෙ.” (අග්ගික්ඛන්ධොපමසුත්ත.)

3. “කිම්පන භන්තෙ ඉදානි පි දිනෙන ලභිස්සන්තීති.? ආම මහාරාජාති.” (ධ. අ. 52.)

මේ වාක්‍යයන්හි “ආම-එවං,, නිපාතයන් ආලපනයටත් මුලින් යෙදී තිබෙන බව සැලකියයුතු.

E. වචන පිළිගැන්මෙහි වූ “සාධු” ආදිය ද වාක්‍යයේ මුල යොදනු ලැබේ.

1. “සාධු, සාමි, යථාජ්ඣාසයං කරොථ” (ධ. අ. 34.)

2. “සාධු භන්තෙ, එකං රූපාරම්මණං දිස්වා මය්හං කථෙය්‍යාසි” (ධ. අ. 35.)

3. ‘එවමාවුසො ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො තස්ස භික්ඛුනො පටිස්සුත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි.”

(මහාපරිනිබ්බාණ සුත්ත.)

මේ වාක්‍යත්‍රයෙහිම වචනප්‍රතිග්‍රහණයෙහි නිපාත ආලපනය ටත් මුලින් යෙදීතිබේ.

අර්ථ විවරණ.

උදාහරණ වශයෙන් දැක්වූ ඇතැම් පාලිපාඨයන්ගේ අර්ථාදිය මෙහි දක්වනු ලැබේ

9 වෙනි පිට, 10 වෙනි අඞ්කය හා සම්බන්ධයි:—

1. “ස්වාමීනි, යම් හෙයකින් මේ ලෝකයෙහි ස්ත්‍රීතොමෝ දුර්වර්ණ වේද, විරූප වේද, දැක්මට අප්‍රිය තැනැත්තියක් වේද, දිළිඳු වේද, අල්පධන-අල්පභොග ඇත්තියක් වේද, ඒ හේතුව ප්‍රත්‍යය කවරේද?”

2 “කුඩුගත් අත්ඇතියකු හා කථාකරන්නේය, පිශාචයකු හාත් කථාකරන්නේය, නමුත් තනිවූයේ හුදකලාවූ ස්ත්‍රියක් සමග කථානොකරන්නේය.”

3. “මහණෙනි, ස්ත්‍රීතොමෝ කරුණු දෙකක් සම්බන්ධයෙන් තෘප්තනොවූවා පසුනොබසින්නී කලුරිය කරයි.”

4. ආනන්දය, ස්ත්‍රිය ක්‍රොධකරන සුලුය. ඊර්ෂ්‍යාකරන සුලුය, මසුරුය, දුෂ්ප්‍රාඥය; ආනන්දය, මාගම සභාවක නොහිඳිනීය, කම්නත නොමයොදවන්නීය යන්නට හේතුව මෙය.

10 පිට, 11 වෙනි අඩකය හා සම්බන්ධයි.

3. "වෛරී මනුෂ්‍යයන් අතුරෙහි වෛර නැත්තෝව එක නතයෙන් ඉතා සැපසේ ජීවත්වෙමු."

4. "දූඛිකොට නොහඬව, වහා පොදිය බඳුව."

7. "ඔහු සකසා වලඳවා ඔහුගේ පාත්‍රය මහාකොට සෝද නොයෙක් අග්‍රරසභොජනයෙන් පුරවා 'මේ පිණ්ඩපාතය උන්වහන්සේට දුනමැනවැ'යි කිය."

11. පිට

1. "මසුරු සිටනු මොහොතකින් දමනය කොට සම්ඥයන් වහන්සේට හමුකොට සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටුවිය."

2. "කිම හෙවැ පෙරලෙමින් දුකසේ දරුවකු වදු."

3. "දූන් මගේ සිත නිවියාක් වන්නේය. සැපසේ ද නිදන්ට ලබන්නෙමි.

12. වෙනි අඩකය හා සම්බන්ධයි:

9. එක් ධනවතෙක් තමාගේ පුතුන් සිවුදෙන අතුරෙන් එක එකාට රුපියල් දහස බැගින් ද ගවයන් සියය බැගින් ද දුන්නේය.

10. ලඬකාණ්ඩය පාලනය කරන්නෝ නොයෙක් බදුවලින් වර්ෂයකදී රුපියල් දෙළොස් කෝටියක් ද අසූලක්ෂයක් ද ලබත්.

15 පිට 16 වෙනි අඩකය හා සම්බන්ධයි:

7. තිස්සය, වැඩිමහලු භික්ෂූන්ට මේ සියලු වත් කරන්ට වරී. ඒ භික්ෂූන් කමාකරව.

8. හෙතෙම කිම්ද අන් තැනකින් පලාගියේය.

9. ඒ ගෙයි සියලු දාසයෝ ද කම්කරුවෝද විශාඛාවන් සතුවූවෝය.

මේ ගින්න හා සමාන ගින්නක් නම් නැතැයි මෙසේ මේ කාරණයෙහි ඔ තිදෙස්ම විය.

10. තෙපි කෙසේ ගියහු ද? අත්දෙකින් දණදෙකේ එල්ලී තතනමින් (කෙඳිරි ගාමින්) 'ගෙයි කිසිවක් ඇද්දූ"යි ඇසීය.

17. සමාසවිශෙෂණ හා සම්බන්ධයි:

1. "හෙතෙම නහර ඉල්පුණු සිරුරු ඇත්තේ අලසබැවින් මැඩුණේ කසන හොරිවලින් ගැවසුණේ විය."

2. "ගැල් අසූවක (පුරවන) තරම් කිහිරිදර ගෙන්වා පුරවා."

3. 'සියල් සුදු ඇත්පැටියා දුන්, තනිව හැසිරෙන ඇතා සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේ වූහ."

4. "සාල බත්කිස ඇති (=දන්වලඳ අවසන්වූ) තෙරුන් හා මිහිරි පිළිසඳරකොට (=තොරතුරු කථාකොට) මෙසේ කීය."

5. මධුර නාද ඇති සාරවික පක්ෂීතෙමේ මිහිරි රසැති මීඅඹ ගෙඩිය මුවතුඩින් (=හොටයෙන්) ඇන වැගිරෙන රසය ආස්වාදනය කොට (=බී) සියලු වනය ආශ්‍රිත (වැ වසන) සත්වසමූහය මත්කරමින් නාදකෙරේ.

6. "පහළවූ සත්රුවන් ඇති කාලිංග චක්‍රවර්තී රජතෙමේ එක්දිනක් සියලු අලංකාරයෙන් සැරසුනේ මල්විලවුන් දරුයේ සම්ඃඞගඩවලවූ කෛලාශකූටය (=හිමවත මිදිදියෙන් වැසුණු සාන්දකි) ට සමානවූ හස්තිරත්නයට නැගී මවුපියන්ගේ ආශ්‍රම පදයට ගියේය.'

7. සැවැත්නුවර අනේපිඬු - විශාඛාදි පස්කෙළක් පමණ ආසීශ්‍රාවකයෝද දෙකෙළක් පමණ යහපත් පෘථග්ජනයෝ (=මාගීඵල නොලැබූ සම්‍යක්දෘෂ්ටිකයෝ) ද සුවඳ මල් ආදිය ගෙන රැස්වූහ.

8. "සත්රුවන්මුවා ගරාදිවැටක් කරවා රන් (සුණු) මිශ්‍ර වැලි අතුරවා පවුරකින් වටකරවා සප්තරත්නාමය දොරකොටු වක් කරවිය."

9. "තිස්යොදුන් මග ගොස් උස් රළ බිඳීමෙන් රම්‍යවූ ගඞ්ගානදිය එතරකොට (=නදියෙන් එතරව) උතුම් රජගෙවල් ඇති රාජගෘහ නමැති අතිමනොඥ නගරයට පිවිස එහි ඓශ්වර්‍ය මදයෙන් මහත්වූ ජනයාට පරිහාස (=කවටකම්) කරන්නාසේ සන්හුන් ඉදුරන් ඇත්තේ සන්හුන් සිත්ඇත්තේ පිඩු පිණිස හැසිර......... බබලමින් වැඩහුන්නේය."

10. "ශක්‍රතෙමේ විජයුත්තර නමැති එක්සියවිසියොදුන් දිගැති ලොකකුහරය පතුරුවන නාදඇති සක පිඹමින් සිටියේය.

17 සිට 18 වෙනි අඩකය හා සම්බන්ධසි.

8. මහාපුරුෂතෙමේ වැටකෙය්‍යා - හෝපලු - සපුආදි නොයෙක් ගස්සමූහයන්ගෙන් සැරසුණු, මුව-අස්-ඇත්-වග ආදි සිවුපාසමූහයන් විසින් හැසිරෙනලද, සුරාසුරාදී නොයෙක් සියගණන් අමනුෂ්‍යයන් විසින් සෙවුනාලද, නානාවිධ රත්නයන්ට ආකරවූ හෝ නානාවිධ රත්නාකර ඇති, දෙව්-කිඳුරු- නයින්ට රඟමඬලක් වැනිවූ හිමවතට බැසගත්තේය.

9. මොහඳුරු නසන, දහම් පහන් දල්වන, ලොවට යහපත සලසන, දීපඞ්කර නමැති නිරුත්තරවූ සම්‍යක් සම්බුඩයන්වහන් සේ උත්තම-මනොඥදශීන ඇති, ජනයන්ගේ ඇස් හා සිත් ඇදගන්නා, සුදශීනමහාවිහාරයෙහි වැඩවසත්.

10. හෙතෙමේ මනාව හැඳි, මනාව පෙරවි, සත්හුන් ඉදුරන් ඇති, සත්හුන් සිත්ඇති, මහාපුරුෂලක්‍ෂණ-අනුව්‍යඤ්ජන (–කුඩා ලක්‍ෂණ)–ව්‍යාමප්‍රභාවන්ගෙන් යුක්තවූ, සවණ බුදුරැස් විහිදුවමින් ආශීසමූහයා විසින් පිරිවරනලදුව සැරසූ මගට බැස්සාවූ, දෙවි මිනිසුන් විසින් පුදනු ලබන, දීපඞ්කරසම්බුඩයන්වහන්සේ දුක ගිවිකුරුවැ මඩමත්තෙහි හොත්තේය.

11. මහත් මහත් පම්නකුවයෝ දුමමින් දල්වෙමින් අහසින් අවුත් බෝසතුන් කරු පැමිණ දිව්‍යමල්ගුළිබවට පත්වූහ.

18 වෙනි පිට

4. චම්පසින් ඌරෙක් වෙ. දකුණුපසින් එළුවෙක් වේ, හඬින් වස්සෙක් වේ; අඟින් මහලුගවයෙක් වේ, (මේ කියවෙන්නේ ප්‍රේත–යකුගේ ලක්‍ෂණයි.)

සිංහල–පාළි වචනමාලාව.

සංකෙතයෝ:

පු. පුල්ලිඞ්ග.	ක්‍රි. වි. ක්‍රියාවිශෙෂණ.
ඉ. ඉත්ථිලිඞ්ග.	පූ. ක්‍රි. පූර්වක්‍රියා.
න. නපුංසකලිඞ්ග.	3. ත්‍රිලිංගික.
නි. නිපාත.	

(පාලිභාෂාවතරණ i වෙනි පොතේ ඇති වචන මෙහි යොදනලදි.)

අකුර = අක්ඛර, න.
අකුළයි = සංහරති.
අගතැන්පත් = අග්ගප්පත්ත. 3.
අගමෙහෙසිය = අග්ගමහෙසී. ඉ.
අගයිට = අග්ගතො. නි.
අඟ = විසාණ. න.
අඥාන = දුප්පඤ්ඤ; බාල.
අටවෙනි = අට්ඨම. 3.
අටසිල් = අට්ඨඞ්ගසීල. න.
අටල්ල = අට්ටාලක. පු.
අඩුමිල = ඌනමූල. න.
අණකරවයි = ආණාපෙති.
අත්තිකාරම = සච්චකාර. පු.
අත් පා හකුළයි = සම්මිඤ්ජති.
අත්පොළගසයි = අප්ඵොටෙති.
අත්හරියි = වජති, ජහාති, පරිච්චජති
අතරතැති = අවීචි, නිරන්තර.
අතරමඟ = අන්තරාමග්ග. පු
අතහරියි = විස්සජ්ජති.
අතිකර්කශ = අච්චන්තකක්ඛළ.
අතිමනොඥ = අතිමනුඤ්ඤ, අතිමනොහර. 3.
අතිවිශිෂ්ට = අතිවිසිට්ඨ 3.
අතිශයෙන් = අච්චන්තං; අතිසයෙන; අතිවිය. ක්‍රි. වි.
අතිඅඥානබව = අච්චන්තබාලතා. ඉ.
අතිසාර රොගය = අතිසාර. පු
අතුරනලද = අත්ථත; සන්ථත.
අදදක්වා = යාවජ්ජතනා. නි.
අදහයි = සද්දහති.
අදහස = මනොරථ; අධිප්පාය; අජ්ඣාසය. පු.
අදහා = සද්දහිත්වා. පූ. ක්‍රි.
අදියි = ආකඩ්ඪති.
අඳුන්ගායි = අඤ්ජති.
අඳුන්ගෑම = අඤ්ජනාලෙපන.
අධික ජලය = අධිකවාරි. න.
අධිකරණ නායකයා = ධම්මට්ඨ. පු.
අධිකලෙස = අතිරෙකතරං. ක්‍රි. වි.
අධිගෘහිත = පරිගහිත; අධිගහිත.
අධිෂ්ඨානය = අධිට්ඨාන. න.
අධිෂ්ඨානකෙරේ = අධිට්ඨාති
අන්දවයි = අවඤ්ඤාදෙති.
අනාථමරණය = අජ්ඣුමාරිකා. ඉ.
අනික් = අඤ්ඤ, ඉතර. 3.
අනික් පැත්ත = ඉතර පස්ස. පු.

අනුකම්පාඇති = අනුකම්පක,
කාරුණික. 3.
අනුග්‍රහය = අනුග්ගහ. පු.
අනුන්සතු = පරසන්තක. 3.
අනුභවකරයි = භුඤ්ජති, අනුභව
ති, අසති, අස්නාති, අදති,
භක්ඛති.
අනුව දුවයි = අනුධාවති.
අනූඅට = අඨනවුති. ඉ.
අඳියි = පරිදහති, නිවාසෙති.
අපරාධකාරයා = අපරාධී. පු
අපිරිසිදුතැන=අපරිසුද්ධඨාන. න.
අභිවෘද්ධිය, = වුඩ්ඪි, අභිවුඩ්ඪි, සමිද්ධි.
ඉ. — කැමති = වුඩ්ඪිකාම 3.
අමතා = ආමන්තෙත්වා. පු. ක්‍රි.
අමිහිරි = අමධුර. 3.
අමු = ආමක. 3.
අමුනයි = ආවුනාති.
අඹුදරුවෝ = පුත්තදාර
අයත් = ආයත්ත. 3.
අයිතිනැති බැවින් = අනායත්ත
තාය.
අල = කන්ද, ආලුව. පු.
අලසකමින් මැඩුණු = ආලසියා
භිභූත. 3.
අලු = භස්ම. න.
අලුත් = අභිනව; නව. 3.
අලුමතන් = අධුනා.
අවකාශ = ඔකාස. පු
අවවාදකරයි = ඔවදති.
අවසාන පරීක්ෂණය=නිට්ඨානොප
පරික්ඛා. ඉ.
අවුරුදු කීපයක් = කතිපය
වස්සානි.
අවුරුදු පතා = අනුසංවච්ඡරං.
ක්‍රි. වි.
අශ්වයා = අස්ස, හය, තුරඟ.

අස්වයි = සාවෙති.
අසත්පුරුෂයා = අසප්පුරිස. පු.
අසන්ටලැබේ = සූයති.
අසනලද = සුත. 3.
අසරණ = අනාථ. 3.
අසවල් = අමුක. 3.
අසුරයා = අසුර, දානව. පු.
අසුන්දිවීම = අස්සධාවන. න.
අසූවක් පමණ = අසීතිමත්ත. 3.
අස්ථිර = අධුව, අථිර. 3.
අස්ලොමක් පමණ = වාලග්ග
මත්ත. 3.
අහස = ආකාස, නභ. පු.
අහිමිවූ = අස්සාමික. 3.
ආ ආ = ආගතාගත. 3.
ආක්‍රොශලැබූ = අක්කුට්ඨ. 3.
ආගමික ගුරුවරයා = සමණ. පු.
ආඥසම්පන්න=ආණාසම්පන්න. 3.
ආ මග = ආගතමග්ග. පු.
ආමන්ත්‍රණය = ආලපන. න.
—කොට = ආලපිත්වා. පු. ක්‍රි.
ආර්‍යශ්‍රාවකයා = අරියසාවක. පු.
ආර්‍යසමූහයා = අරියගණ. පු.
ආරම්භකොළේය = ආරභි
ආරාධනාව = අජ්ඣෙසනා ඉ.
ආරාධනාකරයි = නිමන්තෙති,
ආරාධෙති, අජ්ඣෙසති. –කොට
නිමන්තෙත්වා. පු. ක්‍රි.
ආරෝග්‍යශාලාව=සොත්ථිසාලා. ඉ.
ආලෙපකරයි = උපලිම්පති.
ආවාවූ = ආගත. 3.
ආවුධය = ආවුධ. න.
ආශ්චර්‍යවත් = අබ්භුත. 3.
ආශ්චර්‍යනැති=අප්පාටිහීරක 3.
ආශ්‍රම ප්‍රදෙශ = අස්සමපද. න.
ආශ්‍රය කරයි = සෙවති, භජති,
පයිරුපාසති.

ආශ්‍රය නොකළ = අසන්ථුත. 3.
ආශ්‍රයකොටගෙන = උපනිස්සාය. පූ. ක්‍රි.
ආසනය = ආසන. න.
ආස්වාදකොට = සායිත්වා. පූ. ක්‍රි.
ආහාරකෘත්‍යය = භත්තකිච්ච. න.
ආහාර නොගෙන සිටීම = අනසන. න.
ඇත්තාහ = සන්ති.
ඇත්තේය = අත්ථි.
ඇත්පැටවා = හත්ථිපොතක. පු.
ඇතා = හත්ථි; කුඤ්ජර. පු.
ඇතිකල්හි = සන්තෙ; සති.
ඇතුළත් = අන්තොගධ. 3.
ඇතුළත්කිරීම පිණිස = අන්තොගධකරණාය.
ඇතුල්වූ කාලය = පවිට්ඨකාල. පු.
ඇතුළත්කොට = අන්තොකත්වා. පූ. ක්‍රි.
ඇතුල්කරයි = පවෙසෙති.
ඇතුළු නුවර = අන්තොනගර; අන්තෙපුර. න.
ඇතැම් = එකච්ච. 3.
ඇන = ආකොටෙත්වා, ආහනිත්වා. පූ. ක්‍රි.
ඇපයට බැඳීම = අනුබන්ධ. පු.
ඇඹැල් = මහාබදර. න.
ඇමතියා = අමච්ච. පු
ඇස්පෙනීම = අක්ඛිදිසී 3.
ඇස්නැති = අන්ධ, අනක්ඛික 3.
ඇස්හමුව = චක්ඛුපථ පු.
ඇහුම්කන්දෙන = සුස්සූසන්ත. 3.
ඉක්මවයි = අතික්කමති.
ඉක්මවා ගියේය = අච්චගමා.
ඉගනීම = උග්ගණ්හන; සික්ඛන. න.
ඉගනීම පිණිස = සික්ඛනත්ථාය.
ඉගනීම සොයන = සුතගවෙසක 3.
ඉගෙනගනී = උග්ගණ්හාති.
ඉගැන්වීම = සික්ඛාපන. න.
ඉතාඋණුසුම් = අච්චුණ්හ. 3
ඉතාඋසස්බව = අච්චුන්නතභාව. පු.
ඉතාකෝපවූ = අතිරුට්ඨ. 3.
ඉතාදුෂ්කරවූ = අතිදුක්කර. 3.
ඉතාපුරාණයේදී = අතිපුරා. නි.
ඉතාසැපසේ = සුසුඛං. ක්‍රි. වි.
ඉතිරිවූ = අවසෙස, අවසිට්ඨ, අතිරිත්ත. 3.
ඉදිකටුව = සූචි. ඉ.
ඉදින් = සචෙ නි.
ඉදිරියට යේ = අභික්කමති.
ඉදුණු = පක්ක. 3. —තල්ගෙඩිය = තාලපක්ක. න.
ඉදරූ = උඩට. 3.
ඉබ්බා = කුම්ම. පු.
ඉරයි = ඵාලෙති; විදාරෙති.
ඉරබසිනතෙක් = යාව සුරියත්ථංගමනා.
ඉ ´ = විදාරෙත්වා; ඵාලෙත්වා.
ඉල්වන්නා = ආයාචක. 3.
ඉවත්කරයි = අපනෙති.
ඉවත්වයේ = අපගච්ඡති, අපෙති, අපක්කමති.
ඉවත්ව = අපක්කම්ම පූ. ක්‍රි.
ඉවතදමයි = ඡඩ්ඩෙති.
ඉවසයි = අධිවාසෙති, ඛමති.
ඉවුරඅසළ හැසිරෙන = අනුතීරචාරී. 3.
ඉසියි = සිඤ්චති.
ඊට ආසන්නවූ = තදනන්තර. 3.
ඊර්ෂ්‍යාඇති = ඉස්සුකී 3.
උකුස්සා = සෙන, කුලල. පු
උගතයුතු = උග්ගණ්හිතබ්බ. 3.
උගත් = සුතබහුස්සුත. 3.

උගනී = උග්ගණ්හාති, සික්ඛති.
උගන්වයි = සික්ඛාපෙති.
උඩකොටස = උපරිමභාග. පු.
උඩතු = උඩ්ඩිත. 3.
උඩත්පිරිසයෙන් = උපරිම කොටිතො. නි.
උඩනඟී = උග්ගච්ඡති.
උඩබලයි = උල්ලොකෙති.
උඩුකුරුකරයි = උක්කුජ්ජෙති.
උණපඳුර = වෙළුගුම්බ. පු.
උණපලුව = වංසපෙසිකා. ඉ.
උණුකිරීමට=පචිතුං,තාපෙතුං.නි.
උත්තරය = පටිවචන. න.
උත්තරලිපුම = පටිසාසන. න.
උත්සාහකරයි = උස්සහති, වායමති, පරක්කමති.
උත්සාහවත්කරයි = උය්‍යොජෙති, උස්සාහෙති.
උතුම්ගුණැති = උත්තමගුණයුත්ත. 3.
උතුම් රජගෙවල් ඇති = වරරාජගහ. 3.
උතුරෙන් = උත්තරතො. නි.
උදාරවූ = උළාර. 3.
උදුත = උඩ්ඩිත. න.
උදෑසන්බත = පාතරාස පු.
උපක්‍රමය=උපාය, උපක්කම. පු
උපදී = උප්පජ්ජති, නිබ්බත්තති, ජායති.
උපන්පෙදෙස = ජාතභූමි. ඉ.
උපසථානකරයි = උපට්ඨාති.
උපසථානකොට = උපට්ඨහිත්වා; උපසිය.
උපාධ්‍යාය = උපජ්ඣාය. පු.
උපුල්වැව = උප්පලවාපි. ඉ.
උපුටාගත් = උඩ්ඩිට. 3.
උයන = උය්‍යාන. න.
උවැසිය = උපාසිකා. ඉ.
උෂ්ණරට = උණ්හදෙස. පු.
උස් = උච්ච, උන්නත, උත්තුංග. 3.
උසස් = උළාර, උත්තම. 3.
උසුලයි = වහති, ධාරෙති.
උසුලන්ට = වහිතුං. නි.
ඌළු = ඡදනිට්ඨකා. ඉ.
එක් එක් අය විසින් = එකමෙකෙන.
එක්දවසක් = එකදා, එකදිවස-.
එක්රැස්ව = සංගම්ම; සමාගන්ත්වා. පූ. ක්‍රි.
එක්වරකදී = එකවාරෙ.
එක්සිය විසිරියන් දිගැති = වීසං රතනසතායාම. 3.
එකෙණෙහි = තංඛණෙ.
එතරවන්ට = තරිතුං. නි.
එතරවී = උත්තරිත්වා
එතරවේ = තරති, උත්තරති
එතැන් පටන් = තතො පට්ඨාය
එන්සාල් = එලා. ඉ.
එන = ආගච්ඡන්ත. 3.
එරඬු = එරණ්ඩ. පු.
එල්වයි = ඔලම්බෙති, ලග්ගෙති.
එල්ලී = ඔලම්බිත්වා. පූ. ක්‍රි.
එල්වේ = ඔලම්බති.
එවැනි = තාදිස; තථාවිධ. 3.
එසේනම් = යජ්ජෙවං. නි.
එසේය කියයි = පටිස්සුණාති.
එළඹේ = උපසංකමති.
එළා = අත්ථරිත්වා. පූ. ක්‍රි.
එළිපත්ත = උම්මාර. පු.
එළියකළ බැවින් = ඔභාසිතත්තා. නි.
එළුමස් = එළකමංස. න.
ඒ = ත. 3
ඒ ඒ තැන = තත්ථ තත්ථ.

ඒම = ආගමන. න.
ඒ සඳහා = තදත්ථාය.
ඓශ්වර්‍යමදය = ඉස්සරියමද. පු.
ඔට්ටුව = අබ්භුත. න.
ඔබ ඉදිරියෙහි = තවාභිමුඛෙ.
ඔරලෝසිය = හොරාලොචන න.
ඔවුනොවුන් = අඤ්ඤමඤ්ඤං
ඔසවයි = උක්ඛිපති.
ඔසවාගනියි = පග්ගණ්හාති.
ඕනෑකමඇති = අත්ථික. 3.
ඕනෑවූ = ඉච්ඡිත. 3.
ඖෂධගුණය = ඔසධගුණ. පු.
කටපාඩම්කරයි = වාචුග්ගතං කරොති.
කටරෙළු = ගිරිකණ්ණී. ඉ.
කටියි = කන්තති.
කටුව (කබල) = කටාහ. පු.
කඩකඩ = ඛණ්ඩාඛණ්ඩික. 3.
කඩු අතේ ඇති = අසිහත්ථ. 3.
කණුව = ථම්භ. පු.
කතුර=කත්තරිකා ඉ. පිප්ඵල. න
කථාකරන්ට = සල්ලපිතුං. නි.
කථාකරයි = සල්ලපති.
කඳවුර = ඛන්ධාවාර. පු.
කප්රුක = කප්පරුක්ඛ. පු.
කපටිකම = සාඨෙය්‍ය න.
කපටියා = සඨ. පු.
කපයි = ඡින්දති; ලායති.
කපන්ට = ලායිතුං. නි.
කපන්නා = ලායක. පු.
කපන = ඡින්දන්ත. 3.
කම්පාකරයි = ධුනාති, කම්පෙති, චාලෙති.
කම්පාවේ = කම්පති.
කම්බිලිය = කම්බල. න.
කමත = ඛල න.
කරත්තය = සකට. පු.
කරන්නා = කත්තු. පු
කරහලද = කක්කු. පු
කරනුලැබේ = කරීයති.
කරනුකැමති = කාතුකාම. 3.
කරවූ = කාරාපිත. 3.
කර්කශ = කක්ඛළ. 3
කර්මාන්තය = කම්මන්ත. පු. න.
කල්ඇතිවම = කාලස්සෙව.
කල්ගතකොට=චිරායිත්වා. පු. ක්‍රි
කල්යවයි = වීතිනාමෙති.
කලකිරේ = නිබ්බින්දති.
කලහය = කොලාහල. පු.
කලින්කල = කාලෙන කාලං.
කවටකම = පරිහාස. පු.
කවයි = ඛාදපෙති.
කවර = කතම. 3.
කවරලෙසින් = කෙනාකාරෙන.
කවරස්ත්‍රියක් = කතමා. ඉ.
කවරහෙයකින් = කස්මා. නි
කවිත්වය = කවිත්ත. න.
කවුඩුදෙන = කාකී. ඉ
කෂාය = කසාය න.
කස්තුරි = කත්ථූරිකා ඉ.
කසල = කචවර. පු.
කළය = ඝට. පු
කහවණුව = කහාපණ. න.
කළබත්කිස ඇති = කතභත්තකිච්ච. 3.
කළු = කාළ. 3.
කාමරය = ගබ්භ. පු.
කාලය = සමය, කාල. පු.
කිඳබසී = නිමුජ්ජති.
කිඳුරා = කින්නර. පු.
කිපී = කුජ්ඣිත්වා. පු. ක්‍රි.
කිපුණු = කුද්ධ. 3.
කියන්ට = වත්තුං. නි.
කියනුකැමති = වත්තුකාම. 3.

කියමින් = වදන්තො; කථෙන්තො. 3.
කියයි = වදති, භාසති, භණති,
කථෙති, බ්‍රෑති, ආචික්ඛති.
කියවන්ට = වාචෙතුං. නි.
කිරයි = තුලෙති.
කිරි = ඛිර, න. පය. පු න.
කිලිටි = කිලිඨ.
කිසිවක් = කිඤ්චි. නි.
කිහිරිදර = ඛදිරදාරු. න.
කී = වුත්ත. 3.
කී ආකාරඇති = යථාවුත්ත. 3.
කීකරු = සුවච; වචනකර. 3.
කී දිනක් = කතිදිවසෙ.
කීපදිනකින් = කතිපාහෙන.
කීම = භාසිත, න. කථා. ඉ.
කීවේය = ආහ; අභාසි; කථෙසි; අවදි.
කුඩාළමයා = බාලදාරක. පු.
කුඩාකල්හි = දහරකාලෙ.
කුඩාමහත්අතුඇති=සාඛාවිටප
සම්පන්න 3.
කුඩාසතා = ඛුද්දජන්තු පු
කුඩිම්බිය = චූළා; සිඛා. ඉ.
කුමක්පිණිස = කිමත්ථාය
කුඹුර = ඛෙත්ත; කෙදාර. න.
කුල්ල = සුප්ප. පු.
කුල දූ = කුලධීතු. ඉ.
කුස්සිය = රසවතී. ඉ.
කුළුගොණා = කූටගොණ. පු.
කුහුඹියා = කිපිල්ලිකා. ඉ.
කුළුරසැති = කටුකරස. 3.
කූඩුව (කුරුළු) = කුලාවක.
කෘතඥයෙහියෙදුණු = කිච්චප්පසුත. 3.
කෙත = ඛෙත්ත. න.
කෙඳිරිගාමින් = නිත්ථනන්තො. 3.
කෙබඳු = කීදිස. 3.
කෙලෙස = කථං. නි.
කෙසෙල් = කදලී. ඉ.
කෙළවර කරන්ට = අන්තංකාතුං.
කේශධාතු = කෙසධාතු. ඉ.
කෛලාශකූටය වැනි = කෙලාසකූටපටිභාග. 3.
කොට්ටය = බිම්බොහන. න.
කොටමින් = කොට්ටෙන්තො. 3.
කොටයි = කොට්ටෙති.
කොටළුවා = ගද්‍රභ. පු
කොටළුහඬ = ගද්‍රභරව. පු.
කොටා = කොට්ටෙත්වා. පූ. ක්‍රි.
කොණ = කොණ. පු. කොටි. ඉ.
කොතැන = කත්ථ. නි.
කොපමණ = කිත්තක 3
කොමල = කෝමල. 3.
කොපිපොත = ලිපිපරිචයපොත්ථක. න.
කොහේ=කත්ථ; කුහිං, කහං. නි
කෝප කරවයි = කොපෙති,
රොසෙති.
කෝපාවිෂ්ටවූ = කොපාවිඨ. 3.
කෞතුක භාණ්ඩ = කුතුහල
භණ්ඩ. න
කෞතුකාගාරය = කොතුහල
සාලා. 3.
කැඹුනබැවින් = භින්නත්තා. නි.
කැඳවයි = පක්කොසති.
කැඳවවයි = පක්කොසාපෙති.
කැපකරුවා = කප්පියකාරක. පු.
කැමැත්තක් කළහැකි = යථා
කාමකරණීය. 3.
කැමතිවේ = ඉච්ඡති.
කැලඹේ = සංඛුභති.
කැගැසිය = උග්ගොසෙසි; උන්නදි
කැබව = බාදිතභාව. පු
කෑම හා ඇඳීම = භාසච්ඡාදන. න.

කෑල්ල = ඛණ්ඩ. පු.
කෑවේය = ඛාදි, භුඤ්ජි.
ක්‍රිස්තොත්පත්තිය=කිස්තුප්පත්ති. ඉ
ක්ෂත්‍රිය වංශික = ඛත්තිය.
ඛාද්‍ය - භොජ්‍ය = ඛජ්ජ
භොජ්ජ. න.
ඛෙදයට පත් = ඛෙදප්පත්ත,
විසාදප්පත්ත. 3.
ගඩොල් = ගිඤ්ජකා. ඉ.
ගත් = ගහිත; ආදින්න. 3.
ගත්මිල = කිතමූල. න.
ගතකරයි = චිත්තීකාමෙති.
ගඳබලයි = ඝායති.
ගනී = ගණ්හාති; ආදදාති.
ගම්දොර = ගාමද්වාර. න.
ගමක්තිබුණතැන=ගාමඨාන. න.
ගර්ජනාකෙරේ = නජ්ජති.
ගල්ලැල්ල = සිලාපත්ථර. න.
ගවදෙන = ගාවී. ඉ.
ගස්වැල්වගී = භූතගාමජාති. ඉ.
ගසා = පහරිත්වා. පු. ක්‍රි.
ගළපමින් = ඝටෙන්ත. 3.
ගිනිදල්වීම = අග්ගිජලන. න.
ගියමස = ගතමාස. පු.
ගියේය = පායාසි, අගමි, අගච්ඡි.
ගිරවා = සුක, කීර. පු.
ගිලන්උපස්ථානය = ගිලානො
පට්ඨාන. න.
ගිලන්කම = ගෙලඤ්ඤ. න.
ගිලාබයි = ඔසීදති, සංසීදති,
නිමුජ්ජති.
ගිලියි = ගිලති.
ගිලී = නිමුජ්ජිත්වා. පු. ක්‍රි.
ගිහිබිම = ගිහිභාව. පු.
උප්පබ්බජ්ජන. න.
ගීකියන්නා = ගායක. පු.
-න්නී = ගායිකා. ඉ.
ගුරුපූජාව = ගුරුපූජා. ඉ.
ගුරුවරයා = ආචරිය. පු.
ගුරුමරිය = ආචරියානී. ඉ.
ගෘහිණිය = ගහපතානි. ඉ.
ගෙඩිය = ඵල. න.
ගෙන්වයි = ආහරාපෙති.
ගෙන්වා = ආහරාපෙත්වා. පු. ක්‍රි.
ගෙන ඒ = ආහරති.
ගෙනගිය = හට; නීත. 3.
ගෙය = ඝර; ගෙහ; නිවෙසන. න
ගෙයිහිමියා = ඝරසාමික. පු.
ගොඩ = ථල. න.
ගොඩගසයි = රාසීකරොති.
ගොඩගසා . රාසීකත්වා. පු. ක්‍රි.
ගොඩට ඒ = උත්තරති.
ගොඩතංවා = කාරාපෙත්වා.
පූ ක්‍රි.
ගොතයි = ගන්ථෙති.
ගොයම් කැපීම = සස්සලායන. න.
ගොයිතැන = සස්සකම්ම. න.
ගොලුවා = මූග. පු.
ගොවියා = කස්සක. පු.
ගෝත්‍රය = ගොත්ත. න.
ගෝනුස්සා = විච්ඡිකා. ඉ.
ගෞරවය=ගාරව; තිපච්චාකාර.පු.
ගෞරව පෙරදැරිව = ගාරව
පුබ්බඞ්ගමං. ක්‍රි. වි.
ගැනීම පිණිස = ගහණත්ථාය.
ගැඹුරු = ගම්භීර. 3.
ගැඹුරේහැසිරෙන=ගම්භීරචාරී. 3.
ගැල් අසූවක් පමණ = අසීතිස
කටමත්ත. 3.
ගැලෙන්ට (=ගිලෙන්ට)=නිමුජ්ජි
තුං
ගැවසීගත් = චුට; පරිකිණ්ණ,
ආකිණ්ණ. 3.
ගැසුවේය = පහරි.

ග්‍රීසිය = යොනකලොක. පු.
චාරිකාව = චාරිකා. ඉ.
චිකිත්සා කර්මය=තිකිච්ඡකකම්ම. න.
චෛත්‍ය වන්දනාව = චෙතිය වන්දනා ඉ.
ජනපද වැසියා = ජානපදික. පු.
ජනේලය=කවාට, වාතපාන. න.
ජලයනැති = නිරුදක. 3.
ජලසන්නිය = විසූචිකා. ඉ.
ජලාශය = ජලාලය. පු.
ජාතිය = ජාති. ඉ
ජීවත්වේ = ජීවති; ධරති.
ජීවමාන = ධරමානක. 3.
ජීවිකාවකරයි=ජීවිකං කප්පෙති
ටිකක් = ථොකං.
ඩැහැ = ඩසිත්වා. පූ. ක්‍රි.
තක්සලාව = තක්කසිලා. ඉ.
තට්ටුකරයි = ආකොටෙති.
තට්ටුව = භූමිකා ඉ.
තද = ථද්ධ. 3.
තනිව හැසිරෙන = එකචාරික 3.
තමාසැදූ = සයංකත. 3.
තරඟය = යුගග්ගාහ පු.
තරුණයා = මාණවක. පු
තර්ජනය කරයි = තජ්ජෙති, සන්තජ්ජෙති.
තල්කොළය = තාලපණ්ණ. න.
තල්ගස = තාලරුක්ඛ. පු.
තල්ගෙඩිය = තාලඵල. න.
තල් වල්ල = තාල පිණ්ඩි. ඉ.
තල = තිල. න.
තවලම = සත්ථ. පු.
තළා = පොථෙත්වා. පූ. ක්‍රි.
තාපසිය = තපස්සිනී, තාපසී ඉ.
තියුණු = තිඛිණ. 3.
තිරිසනා = තිරච්ඡාන; පසු. පු.
තිස්යොදුන්ඇති = තිංසයොජනික 3
තීරණය කරයි = තීරෙති
තුට්ටුව = කාකණිකා. ඉ
තුටුපඬුර = තුට්ඨි පාභත. න.
තුන්වරක් = තික්ඛත්තුං. නි.
තුන්සිවුර = තිචීවර න.
තුඹස = වම්මික පු
තුවාලලැබූ = ලද්ධප්පහාර; ඛතසරීර 3
තෘප්තියට නොපත් = අතිත්ත 3
තෙමහල් = තිභූමක. 3.
තෙල් = තෙල. න.
තොට = තිත්ථ. න.
තොරකරයි = වොරොපෙති.
තොරකරන්නා=වොරොපෙතු පු.
තොරතුරු = පවත්ති. ඉ.
තෝරා = උච්චිනිත්වා. පූ. ක්‍රි.
තැන්පත්කරයි = පටිසාමෙති.
තැපැල්කාර්යාලය = සාසන පණ්ණාගාර. න.
තැබියයුතු = ඨපෙතබ්බ. 3.
තැබෑරුම = පානමන්දිර න.
දක්වයි = දස්සෙති
දකුණුදොරටුව = දක්ඛිණවාර න.
දකුණුපලාත = දක්ඛිණදෙස. පු.
දකුණුපැත්ත = දක්ඛිණපස්ස. පු
දකුණෙන් = දක්ඛිණතො. නි.
දක්ෂ = දක්ඛ; පටු; කුසල. 3.
දනව්ව = ජනපද පු.
දන්වයි= නිවෙදෙති, ආරොචෙති
දනහිස = ජණ්ණුක. න.
දන්නාලද = විදිත, ඤාත. 3.
දනින්වැටී = ජණ්ණූහි නිපතිත්වා.
දනියි = ජානාති.
දමනය කරයි = දමෙති.
දම්නුලැබේ = පක්ඛිපියති.

දඹකොළ පටුන = ජම්බුකොළ පට්ටන. න.
දඹදිව = ජම්බුදීප. පු.
දරයි = ධාරෙති.
දරන = ධාරක. 3.
දරුවා = දාරක. පු.
දල්වයි = ජාලෙති.
දවයි = ඣාපෙති, දහති.
දවල්කෑම = දිවාභත්ත. න.
දවස්පතා = දෙවසිකං, පතිදිනං, ක්‍රි. වි.
දෂ්ට කරයි = ඩසති.
දහනවය = එකූනවීසති. ඉ.
දහම්පහන = ධම්මදීප. පු.
දහම්පොත = ධම්මපොත්ථක. පු.
දහසක් ඇස්ඇති = දසසත නයන 3.
දළමුල = දාඨාමූල. න.
දික් = දීඝ; ආයත 3.
දිනක්පාසා = පච්චාහං, පතිදිනං, ක්‍රි වි.
දියබල්ලා = උද්ද. පු.
දියසුතුබව = දුතබ්බතා .ඉ
දිරවයි = ජීරෙති.
දිරායයි = ජීයති; ජීරති.
දිවිදෙන = දීපිනී, ඉ.
දිවුල් = කපිත්ථ, පු.
දිව්‍යමල්ගුලිය=දිබ්බමාලා ගුළ න.
දීමෙහි ඇලුණු = දානරත, 3
දීඝීජීවනය = දීඝජීවන, න.
දුක්ඇති ජීවිතය=දුක්ඛජීවිත. න.
දුකසේ = කිච්ඡෙන; දුක්ඛං, ක්‍රි. වි.
දුන් තීන්දුව = දින්නවිනිච්ඡය, පු
දුන්නම = දින්ននාම, න
දුම්දමන = ධූපායන්ත, 3.
දුම්රිය = ධූමරථ, පු.
දුරතැන = දුරට්ඨාන, න.
දුරුකරයි = පරිවජ්ජෙති, ජහාති; පජහති, නිඩමති.
දුලීභ = දුල්ලභ 3.
දුවන = ධාවමාන, 3.
දුෂ්කරවූ = දුක්කර, 3.
දුෂ්ට ක්‍රියාව = දුට්ඨකම්ම, න.
දූෂණය කරයි = දූසෙති.
දෙඅතින් = උභොහි හත්ථෙහි.
දෙගුණවූ = දිගුණ, 3.
දෙතුන්දිනක් = වීහතීහ, න.
දෙදෙන = උභො.
දෙදෙනාගේ = උභින්නං, ද්වින්නං.
දෙනලද = දින්න, 3.
දෙකෝටියක් පමණ = ද්විකොටි මත්ත. 3.
දෙන්නා = දායක; දාතු. පු.
දෙමින් = දදමාන, 3.
දෙයොදුන්තැන = ද්වියොජන-ට්ඨාන, න.
දෙල් = ලබුජ, පු.
දෙව්රම්වෙහෙර = ජේතවන විහාර, පු.
දෙවහන = දෙවවස්ස, ඉ.
දෙවීය = දාපෙසි.
දෙවෙනිද = දුතිය දිවස, පු.
දේවස්ථානය = දෙවායතන, න.
දොඹ = ජම්බීර, න.
දොරකොටුව = ද්වාරකොට්ඨක, පු. ගොපුර, න.
දොරටුපාලයා = ද්වාරපාල, පු.
දොවින්ට = දොහිතුං.
දොස්නැති = අනඞ්ගණ, 3.
දොළොස්කෝටිය = ද්වාදස කොටි, ඉ.
දොළොස්හැවිරිදි=ද්වාදසවස්සික 3.
ද්‍රෝහකරයි = දුබ්භති.

දැකීම = දස්සන, න.
දැඩි = දළ්හ, 3.
දැඩිසේ = දළ්හං; බාළ්හං, ක්‍රි. වි.
දැන්වීය = ආරොචෙසි.
දැන්වියයුතු = ආරොචෙතබ්බ, 3.
දැනගනී = විජානාති.
දැනගෙන = ජානිත්වා; අඤ්ඤාය; සංවිච්ච, පූ. ක්‍රි.
දැනුම්දෙයි = නිවෙදෙති; පටිවෙදෙති; ආරොචෙති
දැමූ = පක්ඛිත්ත, 3
දැරිය = දාරිකා, ඉ.
දැල්වෙයි = ජලති.
දැල්වෙන = පජ්ජලන්ත. 3.
දැල = ජාල. න.
දෑකැත්ත = දාත්ත, අසිත. න.
ධනයනැති = අස්සක; නිද්ධන; අධන; දලිද්ද.
ධනවැදම = ධනබ්බය. පු.
ධර්මයෙහි අනන්තගීත = ධම්මෙනන්තාගධ, 3.
ධර්මාශනය = ධම්මාසන, න.
ධාන්‍ය = ධඤ්ඤ, න.
ධාන්‍යකාන = ධඤ්ඤඛාදක, 3.
නාගශාලාව = හත්ථාගාර, පු. න.
නාගරශෝධකයා = නගරසොධක. පු.
නගරසභාව = නෙගම. පු.
නාගරාධිපතියා = නගරගුත්තික. පු.
නගුට = නංගුඩ. න.
නගුල = නඞ්ගල න.
නටයි = නච්චති.
නඩුව = අට්ට. න.
නපුරු = චණ්ඩ. 3.
නම්ලැයිස්තුව = නාමාවලි ඉ.
නවත්වනලද = නිවත්තාපිත. 3.

නවමහල් = නවභුම්මක. 3.
නවතියි = නිවත්තති.
නසන = විධංසක, විනාසක. 3.
නසයි = ඝාතෙති, හනති, පරිපාතෙති, නාසෙති.
නසියි = නස්සති.
නහර ඉල්පුණු = ධමනිසන්ථත. 3.
නළුමාගීය = නළමග්ග. පු.
නංවයි = උට්ඨාපෙති, ආරොපෙති.
නංවා = ආරොපෙත්වා පූ. ක්‍රි.
නාගස = නාගරුක්ඛ. පු.
නාදකරයි = රවති, නදති, ඝොසෙති.
නායකයා = නෙතු; නායක. පු.
නාවයි = නහාපෙති.
නාස්ලණුව = නාසාරජ්ජු. ඉ.
නික්මුණු = නික්ඛන්ත; නිග්ගත, 3.
නික්මෙන = නික්ඛමන්ත. 3.
නිතර = නිච්චං; සතතං; අභිණ්හං; නිබද්ධං; නිරන්තරං ක්‍රි. වි.
නිදන්කරයි = නිදහති.
නිදන්ට = සයිතුං. නි.
නිදහස්වේ = මුච්චති.
නිදුක් = නිද්දුක්ඛ. 3.
නිදෙස් = නිද්දොස. 3.
නිඝුකරයි = නින්දති; පරිභවති.
නිමවයි = නිට්ඨාපෙති.
නිමිකල්හි = නිට්ඨිතෙ.
නියග = නිදාඝ, පු.
නියමකළ = නියමිත, 3.
නියමකොට = නියමෙත්වා, පූ. ක්‍රි.
නිරාහාරවූ = නිරාහාර. 3.
නිරුත්තරවූ = අනුත්තර. 3.
නිරෝගිබව = ආරොග්‍ය; න.
නිර්ධනයා = නිද්ධන. පු.

නිවුණු = නිබ්බුත. 3.
නිශ්චයකරයි = නිච්ඡිනති.
නිසා = නිස්සාය නි.
නිසැකයෙන් = නිස්සංසයං. ක්‍රි. වි
නුගුණ = අගුණ පු
නුදුරුතැන = අවිදූරට්ඨාන. න.
නුවණැත්තා = මේධාවී පු
නුවණැත්තී = පඤ්ඤවතී;
මේධාවිනී. ඉ
නුවර වැසියා = නගරවාසී. පු.
නූගත් = අස්සුතවන්තු 3.
නෘත්‍යබැලීම = නච්චදස්සන. න.
නෘත්‍යශාලාව = නච්චසාලා. ඉ
නෙරපයි = නික්කඩ්ඪති
නෙරපූ = නික්කඩ්ඪිත; නිහට. 3.
නෙලුම් = පදුම න.
නොඅඩු = අනූන, අවිකල. 3.
නොඒම = අනාගමන. න.
නොකරව් = මා කරිත්ථ.
නොකල්හි = අකාලෙ.
නොකෑම = අනසන. න.
නොකෑබව = අඛාදිතභාව. පු.
නොගන්නා = අගණ්හන්ත. 3.
නොදත් = අඤ්ඤාත; අවිදිත. 3.
නොදෙවා = අදාපෙත්වා පු. ක්‍රි
නොබෝකලකින් = න චිරස්සං
නි.
නොමිලයේ = නිම්මූලෙන.
නොයනකල = අගච්ඡන්ත.
නොයෙක් = විවිධ; නානාවිධ. 3.
නොයෙක්ආකාර = නානප්ප
කාර; විවිධාකාර. 3.
නොයෙක් උතුම් රසැති =
නානග්ගරස. 3.
නොයෙක්ලක්ෂණගණන් = අනෙක
සතසහස්සසංඛ 3.
නොලැබූ බැවින් = අලද්ධත්තාය.

නොවිචාරා = අනාපුච්ඡා. පු. ක්‍රි.
නොසතුටු සිතැති = අනත්ත
මන. 3.
නොසිට = අට්ඨත්වා. පු ක්‍රි
නොසැලකීමෙන් = අවඤ්ඤාය
නොහොබනා = අසෝභන. 3
නොහැකිවූ = අසක්කොන්ත. 3.
නොහැකිවිය = නාසක්ඛි.
නොහැකිබැවින් = අසක්කු
ණෙය්‍යත්තා
නැකත = නක්ඛත්ත. න.
නැග = ආරුහිත්වා පු. ක්‍රි.
නැගිටියි = උට්ඨහති; උට්ඨාති.
නැගිටුවයි = උට්ඨාපෙති.
නැගුණු = ආරූළ්හ. 3.
නැගෙනහිරින් = පුරත්ථිමන්තා;
පාචීනතො. නි
නැගේ = ආරුහති.
නැතිකල්හි = අසන්තෙ, අසති
නැතිනම් = අභාවෙන.
නැන්දම්මා = සස්සු. ඉ
නැන්දා = මාතුලානී ඉ
නැමේ = ඔනමති.
නැව්තොට = නාවාතිත්ථ. න.
නැවත විචාරයි = පටිපුච්ඡති
නැවතුණේය = නිවත්ති.
නැසූ = හත; සමූහත: ාසිත 3
නැසේ = නස්සති; විනස්සති
නැනා = නනන්දා. ඉ.
නැමපිණිස = නමායිතුං. නි
පක්ෂඝාතරෝගය = පක්ඛඝාත පු.
පටන්ගනී = ආරභති.
පටරෙද්ද = කොසෙය්‍යවත්ථ. න
පණවනලද = පඤ්ඤත්ත. 3.
පණවයි = පඤ්ඤපෙති.
පඩු = රජත. න.
පඩුබරුව = රජතදෙණී. ඉ.

පඩුපොවයි = රජති; රඤ්ජති.
පතයි = පත්ථෙති.
පතමින් = පත්ථෙන්ත. 3.
පතුරුවයි = පත්ථරති; ව්‍යාපෙති.
—— වන = පත්ථරන්ත. 3
පඳුර = ගුම්බ. පු.
පමුණුවනලද = පාපිත 3.
පර්වතකූටය = පබ්බතකූට. න
පර්සියාව = පාරසිකදෙස. පු.
පරදවයි = පරාජෙති.
පරදේශය = පරදෙස. පු.
පරමල් = මිලාතපුප්ඵ. න.
පරාදය = පරාජය පු.
පරිබ්‍රාජකයා = පරිබ්බාජක පු.
පරිහාසකරමින් = පරිහාසෙන්ත. 3.
පරොපකාරය = පරත්ථ .පු.
පලහැටියා = සලභ; පටඞ්ග. පු.
පලස = කොජව. පු
පලාකොළ = සාකපණ්ණ. න.
පලාගියේය = පලායි
පලායන්ට = පලායිතුං නි.
පව්කාර = පාපකාරී; පාපිට්ඨ. 3.
පවත්නාකල්හි = පවත්තමානෙ.
පවත්වනු ලබනු = පවත්තාපියමාන. 3.
පවන්සලයි = වීජෙති.
පවිටු = පාපිට්ඨ; දුට්ඨ 3.
පවිටු සවභාව ඇති = පාපධම්ම 3.
පවුල = කුල; කුටුම්බ. න.
පස්කෝටියක්පමණ = පඤ්චකොටිමත්ත 3.
පසුදා = පුනදිවස. පු
පසේබුදුනම = පච්චෙකබුද්ධ. පු.
පහත් = නීච; ලාමක; ඔමක. 3.
පහවූ මලඇති = වීතමල 3.
පහසු = සුකර. 3.

පහළවූ = පාතුභූත. 3.
පහුර = උළුම්ප; කුල්ල. පු.
පළමුඒම = පඨමාගමන. න.
පළවිය = පඤ්ඤායිත්ථ.
පාගයි = අක්කමති
පාගවා = මද්දෙත්වා. පු. ක්‍රි.
පාතාලය = අධොභුවන. න.
පාපමිත්‍රයා = පාපමිත්ත. පු.
පාරඅසල = මග්ගපස්ස.
පාලිභාෂාව = පාළිභාසා. ඉ
පාවේ = වුය්හති.
පිඟාන = කංස. පු.
පිටත්කරයි = පෙසෙති, උය්‍යොජෙති.
පිටත = බහිද්ධා; බහි නි.
පිටතටගෙන = නීහරිත්වා; නික්ඛාමෙත්වා පු. ක්‍රි
පිටවේ = නිග්ගච්ඡති; නික්ඛමති.
පිටිසරවැසි = පච්චන්තවාසී. 3
පිත = පිත්ත. න.
පිදුරු = පලාල න. පු
පින්වත් = භවන්ත. 3.
පිපේ = පුප්ඵති; විකසති.
පිබිදේ = පබුජ්ඣති.
පිඹියි = ධමති. —— මින් = ධමන්ත.
පියරජ = පිතුරජ. පු.
පිරිවරයි = පරිවාරෙති.
පිරිසමැද = පරිසමජ්ඣ.
පරිමදී = රිමජ්ජති.
පිරිහුණු = පරිහීන; ජීන 3.
පිරිහේ = හායති; පරිහායති.
පිසනුලැබේ = පච්චති.
පිසවන = පාචෙන්ත. 3.
පිහාටුපෑන = පත්තනාළලෙඛනී. ඉ;
පිහිටයි = පතිට්ඨාති.

පිහිටි = පතිට්ඨිත. 3.
පිහිටුවයි = පතිට්ඨාපෙති.
පිහියාතලය = වාසිඵල. න.
පිහියාමිට = වාසිජට; වාසිදණ්ඩක. න.
පිළිගැනීම = පටිග්ගහණ. න.
පිළිදූගුම්කරයි = පටිජග්ගති.
පිළිපදී = පටිපජ්ජති.
පිළිමගෙය = පටිමාඝර. න.
පිළිබිඹුවූ = පටිබිම්බිත. 3.
පිළියම්කරයි = තිකිච්ඡති.
පිළියම්කළනොහැකි = අතෙකිච්ඡ. 3.
පිළියෙළකරයි = පටියාදෙති.
පිළියෙළකිරීම = පටියාදන. න.
පිළිවෙළින් = අනුපුබ්බෙන. ක්‍රි. වි.
පිළිසඳර = පටිසන්ථාර. පු.
පුදනුලබන = පූජියමාන. 3.
පුරවයි = පූරෙති, පරිපූරෙති.
පුරුද්ද = පරිචය. පු.
පුවක් = පූග. න. පු.
පුසුල් = කුම්භණ්ඩ. පු.
පුස්තකාලය=පොත්ථකාගාර. න.
පෘථග්ජනයා = පුථුජ්ජන. පු.
පෙනෙන = දිස්සමාන. 3
පෙනේ = පඤ්ඤායති; දිස්සති.
පෙබරවාරිමාසය = මාඝමාස. පු.
පෙර = පුරා; පුරෙ; අතීතෙ.
පෙරළයි = පරිවත්තෙති.
පෙරළෙමින් = සම්පරිවත්තමාන. 3.
පෙරෙවි = පාරුත. 3.
පෙළයි = පීළෙති; හිංසති.
පොත්ත = තච. පු.
පොත = පොත්ථක. පු. න.
පොදිය = භණ්ඩිකා. ඉ.
පොරොන්දුව = පටිඤ්ඤා. ඉ.
පොරොන්දුකැඩීම = පටිඤ්ඤාභඞ්ග. පු.
පොරොවා = පාරුපිත්වා.
පොල්ගස = නාළිකෙරතරු. පු.
පොල්මදය = නාළිකෙරමිඤ්ජ. න.
පොල්ල = දණ්ඩක; මුග්ගර. පු.
පොලා = පප්ඵොටෙත්වා. පූ. ක්‍රි.
පොෂණය කරයි = පොසෙති.
පොසොන් පසළොස්වක = ජෙට්ඨපුණ්ණමී. ඉ.
පොහෝනා = පහොනක. 3.
පැකිලෙයි = පක්ඛලති.
පැණි = ඵාණිත. න.
පැතිරේ = පත්ථරති.
පැන = පක්ඛන්දිත්වා; උල්ලංඝිත්වා පූ. ක්‍රි.
පැනදුවයි = පක්ඛන්දති.
පැනනගී = උබ්බිජ්ජති.
පැමිණ=පත්වා; පාපුණිත්වා. පූ. ක්‍රි.
පැමිණි = පත්ත 3.
පැමිණිබව = සම්පත්තභාව. පු.
පැමිණියේය = ආපජ්ජි, පාපුණි.
පැමිණේ = පප්පොති; පාපුණාති.
පැලගොයම = තරුණසස්ස. න.
පැලැන්දූ = පිළන්ධිත. 3.
පැලැටිය = ගච්ඡ. පු.
පැවිද්ද බලාපොරොත්තුවන්නා = පබ්බජ්ජාපෙක්ඛක. පු.
පැවිද්දා = පබ්බජිත; සමණ. පු.
පැවිදිකොට = පබ්බාජෙත්වා.
පැවිදිවීමට = පබ්බජිතුං; පබ්බාජ්ජාය.
පැවැත්තේය = පවත්තිත්ථ.
පැහැරගනී = අවහරති.
පැන = ලෙඛනී.

පෑන්තලය = ලෙඛනීමුඛ. න.
ප්‍රකටබව = පාකටත්ත. න.
ප්‍රකාශකරයි = පකාසෙති.
ප්‍රකෘතිමත්කරයි = පටිසංඛ
රොති; පාකතිකං කරොති.
ප්‍රතිපත්තිය = පටිපත්ති. ඉ.
ප්‍රතික්ෂෙපකරයි = පච්චක්ඛාති;
පටික්ඛිපති.
ප්‍රත්‍යන්තය = පච්චන්ත. පු.
ප්‍රදක්ෂිණාකරයි = පදක්ඛිණං
කරොති.
ප්‍රතිරූපය = පටිබිම්බ. පු.
ප්‍රථමකල්පික = පඨමකප්පික. 3.
ප්‍රථමයාමය = පඨමයාම. පු.
ප්‍රමාණය=පමාණ පු. මත්තා. ඉ.
ප්‍රමාණවත් = පමාණයුත්තක. 3.
ප්‍රමාදවේ = චිරායති.
ප්‍රමාදීවූ = පමත්ත; පමාදී. 3.
ප්‍රමුඛ = පාමොක්ඛ; පමුඛ. 3.
ප්‍රයෝජනය = අත්ථ. පු. පයො
ජන. න.
ප්‍රවෘත්තිය = පවත්ති; කිංවදන්තී.
ඉ.
ප්‍රවෘත්තිපත්‍රය = පවත්තිපණ්ණ
න.
ප්‍රවේණිය = පවෙණි. ඉ.
ප්‍රසාදලැබීම = පසාදලාභ. පු.
ප්‍රාකාරය = පාකාර. පු.
ප්‍රාසාදපෙළ = පාසාදපන්ති. ඉ.
ප්‍රියකරයි = පියායති.
ප්‍රියකථාඇති = පියංවද. 3.
ප්‍රියවූ = පිය. 3
ප්‍රීතියෙන් පිරුණු = පීති
සම්පුණ්ණ. 3.
බක්මස = චිත්තමාස. පු.
බකමූණා = උලූක. පු.
බටවනය = නළවන. න.

බටහිරවැසි= පච්ඡිමදෙසවාසී. 3.
බටහිරින් = පච්ඡිමතො. නි.
බඩසයින් පෙළුණු = ජිඝච්ඡා
පීළිත. 3.
බඩු = භණ්ඩ. න.
බඩුමිටිය = භණ්ඩිකා. ඉ.
බණඇසීම = ධම්මසවණ. න.
බණපොත = ධම්මගන්ථ. පු.
බදුගෙවන = බලිකාර. 3.
බබළයි = විරොචති; ඔභාසති;
දිප්පති; ජොතති.
බන්ඩක්කා = භණ්ඩාකී. ඉ.
බදිමින් (බිත්තිආදිය) =
චිනන්ත. 3.
බබළමින් = විරොචමාන. 3.
බබළවයි = පභාසෙති, ජොතෙති
ඔභාසෙති.
බමුණුළමයා = බ්‍රාහ්මණදාරක. පු.
බඹසරහැසිරෙන = බ්‍රහ්මචාරී. 3.
බරඋසුලන = භාරවාහී. 3
——— සතා = වාහකපසු. පු.
බරණැස = බාරාණසී. ඉ.
බලනලද = ඔලොකිත. 3.
බළලා = මජ්ජාර; බිළාල. පු.
බලාත්කාරයෙන් = බලක්කා
රෙන
බලාපොරොත්තුවේ = ආගමෙති;
ආසිංසති.
බස්වයි = ඔතාරෙති.
බසී = ඔරූහති; ඔතරති.
බහා = පක්ඛිපිත්වා. පු ක්‍රි.
බාරදෙනුලැබේ = අප්පීයති.
බිත්තිය = භිත්ති. ඉ.
බිඳගෙන = භින්දිත්වා; භඤ්ජිය.
පූ. ක්‍රි.
බිඳියි = භින්දති; භඤ්ජති.
බිඳුනබැවින් = භින්නත්තා.

බිඳේ = භිජ්ජති.
බිලිබාන්නා = බාලිසික. පු.
බීවේය = පිවි.
බුදුන්වැඳීම = බුද්ධවන්දනා. ඉ.
බුද්ධධර්මය = සොගතධම්ම. පු.
බුලත් = තම්බූල. න.
බූගා = චොරොපෙතබ්බා. පූ. ක්‍රි.
බෙදයි = භාජෙති.
බෙල්ල = ගීවා. ඉ.
බෙලි = බෙලුව. පු.
බොරු = මුසා. නි.
බොරුකාරයා = මුසාවාදී. පු.
බොල් = භුස. න.
බොල්මිට = භුසමුට්ඨි. පු.
බොහෝඋපකාර එලවන = බහූපකාරාවහ. 3.
බොහෝ කලක් ආශ්‍රයකළ = චිරසන්ථුත. 3.
බොහෝකාලකපටන් = චිරකාල තො පට්ඨාය
බොහොකලකින් = චිරෙන ති
බෝවෙන = සංකාන්තික. 3.
බෞද්ධමහා විද්‍යාලය = සොගත මහාවිජ්ජායතන. න.
බැටදී = පොථෙතබ්බා. පූ. ක්‍රි.
බැන්දේය = බන්ධි; උපනිබන්ධි.
බැස = ඔරුය්හ, පූ. ක්‍රි.
බැසගනී = අජ්ඣොගාහති; විගාහති
බැල්ලී = සුනඛී ඉ
බැළලී = මජ්ජාරී. ඉ.
බෑනා = ජාමාතු. පු
භ්‍රමණවෘත්තානන්තර = පරිවට්ට වුත්තන්තර. පු.
මකුළුවා = මක්කටක, උණ්ණනාභි. පු.
මගටබට = මග්ගපටිපන්න 3

මගියා = පථික.
මගුල = මඞ්ගල. න.
මඩමත්තෙහි = කලලපිට්ඨෙ.
මඩවතුර = සපඞ්කජල න.
මඩවයි = මද්දපෙති.
මත්තෙහි = උත්තරි; උපරි. නි.
මත්පැන්වගී = මජ්ජජාති. ඉ.
මත්ස්‍යයා = මච්ඡ. පු.
මදය = මිඤ්ජා. ඉ.
මදුරුවා = මකස. පු.
මධ්‍යදේශය = මජ්ඣදෙස. පු.
මධ්‍යස්ථවේ = උපෙක්ඛති.
මනදෙළපුරන = මනොරථ පූරක. 3
මනවඩන = මනාප. 3.
මනාසේ = සක්කච්චං. ක්‍රි. වි.
මනාසේ නොඉදුණු = නාති පක්ක. 3.
මනාසේ පොරවාගත් = සුපාරුත. 3.
මනාසේ හැඳගත් = සුනිවත්ථ. 3.
මන්ත්‍රණකරයි = මන්තෙති
මමත්වයකරයි = මමායති.
මාංශලබයි = මාරීයති.
මරු = වධිතබ්බා; ඝාතෙතබ්බා. පූ. ක්‍රි.
මල්අසුන = පුප්ඵාසන. න.
මල්රේණු = පුප්ඵරෙණු. පු.
මල්විලවුන්දරණ = මාලාවිලෙපනධර. 3.
මවයි = මාපෙති; නිම්මිණාති.
මවුපියන්ගේ = මාතාපිතූනං.
මස්සිනා = සාල. පු.
මසුරු = මච්ඡරී. 3
මහම්මදිකයා = මොහම්මදික. පු.
මහත්සෘද්ධිඇති = මහිද්ධික. 3.
මහත්ඝෝෂා කරයි = උග්ඝොසෙති.

මහත්ලාභය = මහාලාභ. පු.
මහනුවණැති = මහාපඤ්ඤ. 3.
මහර්ෂි = මහෙසි. පු.
මහලුගවයා = ජරග්ගව. පු.
මහලුසාවා = වුඩ්ඪසස. පු.
මහසත්තුමා = මහාපුරිස. පු.
මහසෑය = මහාචෙතිය. න.
මහාත්මයා = මහාසය. පු.
මහාමාරිය = අභිවාතකරොග. පු.
මහාවෛද්‍යයා = මහාවෙජ්ජ. පු.
මළඑකකුවැති = මතසදිස. 3.
මළකල = මතෙ.
මළගෙය = මතකඝ්ඝාන. න.
මාතොට පටුන = මහාතිත්ථ පට්ටන. න.
මාරුකිරීම = නිමිනන. න.
මාරුකරයි = නිමිනාති.
මිටි = ලකුණ්ටක; රස්ස. 3.
මිණි කොඩොල් = මණි කුණ්ඩල. න.
මිත්‍රබව = මිත්තභාව, පු සහායතා. ඉ]
මිත්‍රයා = මිත්ත, සහාය. පු.
මිදුල = ගෙහඞ්ගණ; අජිර. න.
මිදේ = මුඤ්චති.
මිලටගත් = කීත. 3.
මිලටගතයුතු = කිණිතබ්බ. 3.
මිහිරි රසැති = මධුර රස. 3.
මීඅඹ ගෙඩිය = සහකාර ඵල. න.
මීගෙඩි = මධුකඵල. න.
මීගොනා = මහිස. පු.
මීමැස්සා = මධුකර. පු.
මුගටියා = නකුල. පු.
මුණුපුරා = නත්තු. පු.
මුද්දිරප්පලම් = මුද්දිකා. ඉ.
මුදයි = මොචෙති.
මුදල් = මූල. න.
මුදල්නැතිබැවින් = මූලාභාව තො. ති.
මුදා ඉවත්කරයි = ඔමුඤ්චති.
මුදුනෙහි = මුඞති.
මුද්‍රණය කරයි = මුද්දංකෙති, මුද්දාපෙති.
මුද්‍රණාලය = මුද්දංකනාලය. පු.
මුද්‍රිත = මුද්දිත, 3.
මුල්වූ = ආදිම. 3.
මුලදක්වා = යාව පාද.
මුලිනුදුරා = උම්මූලෙත්වා. පු. ක්‍රි.
මුවවගීය = මිගජාති. ඉ.
මුළාවූ = මූළ්හ; පමොහිත. 3.
මුණ = ආනන; මුඛ. න.
මුදෙන්එතර = සමුද්දපාර. න.
මූර්ඡාවේ = මුච්ඡති.
මෙබඳු = එවරූප; ඊදිස. 3.
මෙහෙකරුවා = සෙවක.
මේසය (කෑම) = භොජන ඵලක. පු.
මේසෙත් (වැඩකරන්නා) = ඉඨක චඩ්ඪකී. පු.
මෛථුනය = මෙථුන. න.
මොහඳුර = මොහන්ධකාර. පු.
මොහොතක් = මුහුත්තං. ක්‍රි. වි.
මොහොතකින් = මුහුත්තෙන,
මෝටර්රථය = සයං වට්ටකරථ. පු.]
මෝඩයා = ජළ; අන්ධබාල; අපඤ්ඤ. පු
මෝල්ගස = මුසල. පු.
මැටි = මත්තිකා. ඉ.
මැදකොටස = මජ්ඣභාග. පු.
මැදපටන් = මජ්ඣතො. ති.
මැරුබැවින් = හතත්තා; ව්‍යාපා දිතත්තා.
යකා = යක්ඛ. පු.

යටත් පිරිසයෙන් = හෙට්ඨිම කොටියා.
යටිකුරු = අවකුජ්ජ. 3.
යටිකුරුකරයි = නිකුජ්ජති.
යතුර = කුඤ්චිකා. ඉ.
යනුකැමති = ගන්තුකාම. 3.
යම්සේ = යථා; සෙය්‍යථාපි.
යවකෙත = යවඛෙත්ත. න.
යවයි = පෙසෙති.
යවනුලැබේ = පෙසීයති.
යහපත් = සුන්දර; සුභ. 3.
යහපත්ඒම = ස්වාගත න.
යුතුබව = යුත්තභාව. පු.
යුධකෙරේ = යුජ්ඣති.
යුවරජකම = ඔපරජ්ජ. න.
යෙදේ = යුඤ්ජති; අනුයුඤ්ජති.
යොග්‍යවූ = යොග්ග; අනුරූප; අනුච්ඡවික. 3.
යොදවයි = පයොජෙති.
රකුස් = රක්ඛස. පු.
රකුසිය = රක්ඛසී: ඉ.
රඟමඬල = රංගමණ්ඩල. න.
රචනාකළ = රචිත. 3.
රටඉඳි = මහාඛජ්ජූරී. ඉ.
රටවැසියා = රට්ඨවාසී. පු.
රජ = වසුධාධිප; භූපාල, රාජ; නරාධිප. පු.
රජගහනුවර = රාජගහ. න.
රජවාසල = රාජද්වාර. න.
රජනනුර = රාජට්ඨාන; රාජන්ත. න.
රජදූ = රාජධීතු. ඉ.
රත් කබල = තත්තකපාල න.
රත්නත්‍රය = රතනත්තය. න.
රතුනෙළුම් = අරවින්ද; රත්තපදුම. න.
රන් ආලේපකළ = සුවණ්ණාලිත්ත. 3.

රන් තහඩු = සුවණ්ණපට්ට. න.
රන්මිශ්‍ර = කඤ්චනමිස්ස. 3.
රහත්නම = ඛීණාසව. පු.
රළු = කක්ඛළ; කක්කස. 3.
රාජපුරුෂයා = රාජපුරිස. පු.
රාජවෛද්‍යයා = රාජකීයවෙජ්ජ. පු.
රාජ්‍යශ්‍රිය = රජ්ජසිරි. ඉ.
රාත්‍රිකාලයේ = රත්තියං.
රිදේ = රුජති.
රියන් 250 ක් උසැති = අඩ්ඪතෙය්‍ය රතන සමුබ්බෙධ. 3.
රුක්දෙවියා = රුක්ඛදෙවතා. ඉ.
රුචිවේ = රුච්චති.
රූපියල = රූපිය. න.
රුවන් කිරුළ = රතනකිරීට. න.
රෙද්ද = වත්ථ. න.
රේස්පිටිය = අස්සමණ්ඩල. න.
රෝගය = ව්‍යාධි; රොග, පු. ගෙලඤ්ඤ. න.
රෝගදුරුකරන = ආතංකාපහාරක. 3.
රෝගියා = රොගී; ව්‍යාධිත; ගිලාන. පු.
රැස්කරයි = උපචිනාති.
රැස්වියයුතු = සන්නිපතිතබ්බ. 3.
රැස්වීම් ශාලාව = සන්නිපාත සාලා. ඉ.
රැස්වේ = සන්නිපතති; සමාගච්ඡති; සමොසරති.
රැළිය = තරංග; පු. වීචි. ඉ.
රෑදවල්හි = රත්තින්දිවං. ක්‍රි. වි.
ලක්දිව = ලංකා. ඉ. සීහළදීප. පු.
ලබනුකැමති = ලද්ධුකාම. 3.
ලබාගෙන = ලද්ධා; ලද්ධාන; ලභිත්වා. පු. ක්‍රි.
ලිපිද්‍රව්‍ය = ලෙඛනොපකරණ. න.
ලියමින් = ලිඛන්ත. 3.
ලියවාගෙන = ලිඛාපෙත්වා.

ලියුම = සාසනපණ්ණ. න.
ලී = දරු; කඨ. න.
ලීබඩු = දරුභණ්ඩ. න.
ලීවැඩ = දරුකම්ම. න.
ලුණුවරණ = වරණ; කරෙරි. පු.
ලුහුබඳියි = අනුබන්ධති.
ලෝකයාට යහපත කරන = ලොකසිවංකර. 3.
ලෝකකුහරය = භුවනවිවර. න.
ලෝකය දන්නා = ලොකවිදූ. 3.
ලෝසැළිය = ලොහකුම්භී. ඉ.
ලැබියයුතු = ලබ්බ. 3.
ලැබුණුවිට = ලද්ධෙ.
ලැබූ = ලද්ධ. 3.
ලැබුවේය = ලභි; පටිලභි.
ලැබේ = සම්භවති; ලබ්භති.
ලැල්ල = ඵලක; පදර. න.
වටකරයි = පරික්ඛිපති.
වටකළ = පරික්ඛිත්ත. 3.
වඩා අධික = අධිකතර. 3.
වඩා ශ්‍රේෂ්ඨබව=සෙට්ඨතරභාව. පු.
වණය (තුවාලය) = වණ. පු. න.
වත්කොට = ආසිඤ්චිත්වා. පු. ක්‍රි
වත්ත = වත්ථු; උය්‍යාන. න.
වත්පිළිවෙත = වත්තපටිවත්ත. න.
වතාවත් කිරීම = වෙය්‍යාවච්චකරණ. න.
වදකසා = ගොලොමී. ඉ.
වදා = විජායිත්වා පු. ක්‍රි.
වඳියි = වන්දති; අභිවාදෙති; නමස්සති.
වඳුරා = සාඛාමිග; කපි; වානර. පු.
වන්දනීයස්ථානය = පූජ්ජට්ඨාන. න.
වන්නෝනම් = භවෙය්‍ය.
වනගහනය = වනගහන. න.
වනයේ හැසිරෙන = වනචරක 3.
වනසෙනසුන = අරඤ්ඤවිහාර. පු.
වම්පැත්ත = වාමපස්ස. පු.
වමනයකෙරේ = වමති.
වයස් ප්‍රමාණය = ආයුප්පමාණ. න.
වරද=ආදීනව; අච්චය. දොස. පු.
වර්ණය = වණ්ණ. පු.
වර්ණයොජකයා = වණ්ණයොජක. පු.
වර්ණිත = පසත්; වණ්ණිත. 3.
වලඳවයි = භොජෙති; පරිවිසති.
වලඳා අවසන්හි = භොජනාවසානෙ.
වලාකුළක් පමණ = අබ්භාමත්ත. 3.
වවයි = රොපෙති.
වස්එළඹි = වස්සූපගත. 3.
වස්සා = වච්ඡ. පු.
වසනගෙය = වාසාගාර. න.
වසනබව = වසනභාව. පු.
වසයි = ඡාදෙති; පිදහති.
වසා = පිදහිත්වා; ඡාදෙත්වා. පු. ක්‍රි.
වසාගත් = පරියොනද්ධ 3.
වසාවාසි = ජාතිකොස. පු.
වසුරිය = මසූරිකා. ඉ.
වස්ත්‍රයුග්මය = දුස්සයුග. න.
වළක්වයි = වාරෙති; නිවාරෙති; පටිසෙධෙති; බාධෙති.
වළලයි = නිඛණති.
වංගෙඩිය = උදුක්ඛල. පු.
වාක්‍ය රචනාව= වාක්‍ය රචනා ඉ.
වාදනය කරමින් = වාදෙන්ත. 3.
වාසයකරවයි = වාසෙති, නිවෙසෙති.

වාසස්ථානය = වසනට්ඨාන න.
විඝාතලබන = වධියමාන. 3.
විකුණනමිල = වික්කායිකමූල. න
විකුණුබැවින් = වික්කිණිත්තත්තා.
විචාරයි = පුච්ඡති.
විචාරනලද = පුට්ඨ 3
විචාරා = පුච්ඡිත්වා; පුච්ඡිය. පූ. ක්‍රි.
විජිනිපත = වීජනී ඉ.
විද = විජ්ඣිත්වා පූ ක්‍රි
විදුලි එළිය = විජ්ජුප්පභා. 3.
විඳියි = වින්දති; වෙදෙති; පටිසංවෙදෙති.
විද්‍යායතනය = විජ්ජාලය. පු.
විද්‍යාවදීම = විජ්ජාදාන. න.
විනාශකරයි = විනාසෙති; විධංසෙති.
විනාශකළ = විධංසිත; විනාසිත. 3.
විනාශයට පැමිණි = විනාසප්පත්ත. 3.
විනාශවිය = විනස්සි.
විනිශ්චය කරයි = නිච්ඡෙති, තීරෙති.
විපත්තිකාලය = කාලවිපත්ති ඉ
විමසාබලයි = වීමංසති; උපපරික්ඛති
විමසීම = වීමංසා; උපපරික්ඛා, ඉ.
වියදම්කොට = විස්සජ්ජෙත්වා පූ ක්‍රි.
වියදම = පරිබ්බය; වය. පු
වියදම්කරයි = විස්සජ්ජෙති; වයං කරොති.
වියයි = විනාති.
වියයුතු = භවිතබ්බ. 3.
වියලි = සුක්ඛ. 3.
වියා = වායෙත්වා, පූ ක්‍රි
විරේචනකරයි = විරෙචෙති.

වීල = සර. පු න.
විවාදකරයි = විවදති.
විවාදනැති = විවාදරහිත. 3.
විවාදයටපත් = විවාදප්පත්ත. 3.
විවාහයෝජනාකොට = වාරෙත්වා පූ. ක්‍රි.
විවෘතකළ කෙණෙහි = විවටමත්තෙ.
විවේකකාමී = පටිසල්ලානරත. 3.
විවේකයට පැමිණි = විවෙකගත. 3
විශිෂ්ටරූප ඇති = අභිරූප. 3.
විශ්ව විද්‍යාලය = නිඛිලවිජ්ජාලය. පු.
විශ්වාසඇති = විස්සාසික. 3.
විසිදහස = වීසති සහස්ස න
විසිවයසැති = වීසතිවස්සික. 3
විසිරේ = විකිරති.
විසීමපිණිස = වසනත්ථාය.
විසුරුවයි = ඔකිරති.
විසූ = වුත්ථ. 3.
විසූබව = වුසිතභාව. පු
විස්තරකරයි = විත්ථාරෙති
විස්මිතසිතැති = විම්හිතමානස 3
විහාර වැනසීම = විහාරවිධංසන න.
විහිදුවන = විස්සජ්ජෙන්ත. 3
වීථිය = රච්ඡා. ඉ
වී (ය) = අහොසි.
වෘද්ධවූ = වුඩ්ඪ. 3.
වෙදකම = වෙජ්ජකම්ම; න.
වෙන්කොට = වියොජෙත්වා; විසුං කත්වා. පූ ක්‍රි
වෙන්වයේ = විගච්ඡති.
වෙන්වීම = විගමන. න.
වෙනස = නානාකරණ න.

වෙශ්‍යාව = ගණිකා. ඉ.
වෙහෙසෙමින් = කිලමන්ත 3.
වෙළඳනැව = වාණිජනාවා. ඉ.
වෙළඳ පුත්‍රයා = වාණිජපුත්ත. පු.
වෙළඳාම = වණිජ්ජා. ඉ.
වෙළඳාම් කරමින් = වණිජ්ජං කරොන්ත. 3.
වෙළඹ = වළවා ඉ.
වෙළයි = වෙඨෙති.
වෙහෙසයි = විහෙසෙති.
වේදිකාව = වෙදිකා. ඉ.
වේයා = උපචිකා. ඉ.
වේලා = සුක්ඛාපෙත්වා. පු ක්‍රි.
වේලීගියේය = සුස්සි.
වෛද්‍යශාස්ත්‍රය = වෙජ්ජසත්ථ. න.
වෛරබැන්දේය = උපනන්ධි.
වෛරඇත්තා = වෙරී. පු.
වෛරනැත්තා = අවෙරී. පු.
වැගිරේ = පග්ඝරති.
වැගුරුණු = පග්ඝරිත. 3.
වැට = වති. ඉ.
වැටකේ = කෙතකී. පු.
වැවූ = රොපිත. 3.
වැටහේ = ඛායති; පටිභාති.
වැටුණු = පතිත. 3.
වැඩිමහලු = වුඩ්ඪතම. 3.
වැඩිවියපැමිණි = වයප්පත්ත 3.
වැද්දා = ව්‍යාධ; ලුද්දක. පු
වැදගනී = පක්ඛන්දති.
වැඳිරිය = වානරී ඉ.
වැයින් = මුද්දිකාසව පු.
වැස්ස = දෙව. පු. වුට්ඨි ඉ
වැසුණු = ආවට; ඡන්න. 3.
වැල්මී = මධුලසිකා. ඉ.
වැළඳගනී = ආලිඞ්ගති.
වැලපේ = පරිදෙවති

වැලමිටිපහර = කප්පරප්පහාර. පු.
ව්‍යඤ්ජනරසය = සූපරස. පු.
ව්‍යවහාරකිරීම පිණිස = වොහරණත්ථාය
ව්‍යාඝ්‍රදෙන = ව්‍යග්ඝී. ඉ.
ශතය = සතභාග. පු.
ශබ්දනගාකියයි = පණති
ශාලාව = සාලා. ඉ.
ශාස්තෘවරයා = සත්ථු පු.
ශිල්පඋගනීම = සිප්පුග්ගහණ. න
ශුද්ධකටයුතු = සොධෙතබ්බ. ඉ.
ශුද්ධලබැවින් = සොධිතත්තා.
ශුභඋදයක්වේවා = ස්වාගතං.
ශ්‍රද්ධානැති = අසද්ධ. 3.
ශ්‍රමණයා = සමණ පු.
ශ්‍රමණයන්ට අයත් = සාමණක. 3.
ශ්‍රාවකයා = සාවක. පු.
සක්විතිරජ = චක්කවත්තිරාජ. පු.
සකසා = සක්කච්ච. පු ක්‍රි.
සත්කාරකර = සක්කරිත්වා. පූ. ක්‍රි.
සත්දිනක් පමණ = සත්තාහමත්ත.
සත්රුවන්මුවා = සත්තරතනමය. 3.
සත්වසමූහය = සත්තකාය. පු.
සතුටුකථාව = සල්ලාප. පු.
සතුටුවූ = තුට්ඨ; සන්තුට්ඨ; අත්තමන; හට්ඨ. 3.
සතුටුවෙන = සම්මොදමාන 3.
සතුටුවේ = තුස්සති; මොදති; නන්දති
සතුරා = පච්චාමිත්ත. පු.
සත්‍යවාදීබව = සච්චවාදිතා ඉ.
සඳුදා = චන්දවාර පු
සන්හුන් ඉඳුරන් ඇති = සන්තින්ද්‍රිය. 3.
සන්හුන්සිතැති = සන්තමානස. 3.
සපයනුලැබේ = සම්පාදීයති.

සපු = චම්පක. පු.
සමඟ ආ = සමාගත. 3
සමච්චු = සමජ්ඣ 3
සමවේ = සමෙති.
සමශීතෝෂ්ණ ඇති = සමසීතුණ්හ. 3
සමාකරවයි = ඛමාපෙති.
සමාදන්කරවයි = සමාදපෙති.
සමානළපතුම ඇති = සමාන රූප. 3.
සමානවූ = සදිස. 3.
සමීපය = උපනතික, සමීප; සකාස; සන්තික. න.
සමෘධවූ = සමිධ. 3
සම්පත = සාපතෙය්‍ය. න
සම්පත්ති කාලය = කාල සම්පත්ති. ඉ.
සම්පාදිතවූ = සම්පාදිත. 3
සම්බන්ධනැති බැවින් = අසම්බන්ධතාය.
සයහැවිරිදි = ඡබ්බස්සික. 3.
සරසවයි = භූසෙති; මණ්ඩෙති; භූසාපෙති.
සර්වඥ = ජින; ලොකනාථ; සබ්බඤ්ඤු පු.
සල්වනය = සාලවන න.
සලකනලද = සල්ලක්ඛිත. 3.
සලකනුලැබේ = සල්ලක්ඛීයති.
සලකයි = සල්ලක්ඛෙති
සල්ලවෛද්‍යයා = සල්ලකත්ත. පු
සවණක් බුදුරැස් = ඡබ්බණ්ණ බුද්ධරංසි. ඉ.
සහභාගීවෙයි = සභාගීහොති.
සංක්ෂිප්තවූ = සංඛිත්ත. 3.
සංසාරවිරප්‍රමුඛ = සංසාරෙරප්පමුඛ. 3.
සංසිඳවීම සඳහා=වූපසමනත්ථාය:

සංසිඳුණු = වූපසන්ත. 3.
සංස්කෘත භාෂාව = සක්කට භාසා. ඉ
සංඥව = සඤ්ඤා. ඉ.
සාත්මකාරිය = උපසායිකා; සප්පායකාරිකා ඉ.
සාදික්කා = ජාතිඵල. න.
සාවා = සසක. පු.
සිටි = ඨිත. 3
සිත්ගනියි = ආරාධෙති
සිත්නැති = අචෙතන. 3.
සිදුර = ඡිද්ද. න. ඔතාර. පු.
සිදුවේ = සිජ්ඣති.
සිඳදමයි = ලුණාති.
සිඳේ (කැපේ) = ඡිජ්ජති.
සිනාසෙන = හසන්ත. 3
සිඹලයි = සිංඝති.
සියගෙදරින් = සකගෙහතො.
සියබස = නිජභාසා. ඉ
සියපිරිවර = සකපරිවාර. පු.
සියයබැගින් = පච්සතං. ක්‍රි. වි.
සියයක්පමණ = සතමත්ත. 3.
සියරට = සකරඨ, න. සදෙස. පු.
සියල්ල සුදු = සබ්බසෙත. 3.
සියුම් = සුඛුම. 3.
සිරකරුවා = කාරාගත; බන්ධනාගාරික. පු.
සිරගෙය = කාරා. ඉ. බන්ධනාගාර. න.
සිරගේ පාලකයා = කාරාපාලක. පු.
සිල්නැති = දුස්සීල. 3.
සිවුපාවා = චතුප්පද. පු.
සිහිකරන = අනුස්සරන්ත. 3.
සිහිනැතිවේ = පමුස්සති.
සිහිනැතිවී (මතකනැතිවී) = විස්සරිත්වා. පමුස්සිත්වා. පූ. ක්‍රි.

සිංහසම = සීහචම්ම. න.
සීනුව = ඝණ්ටා. ඉ.
සීසෑම = කසන; න. කසි. ඉ.
සුදුපැහැති = සෙතවණ්ණ. 3
සුරාසොඬා = සුරාසොණ්ඩ පු.
සුරැකි = සුරක්ඛිත. 3.
සුලභවූ = සුලභ. 3
සුලභබැවින් = සුලභතාය.
සුවකිරීම අපහසු = දුතිකිච්ඡ. 3.
සුවඳමල් ආදිය = ගන්ධමාලාදි. පු.
සුවපත් = සුඛිත. 3
සූදුකාරයා = අක්ඛධුත්ත. පු
සෙල්ලම්කොට = කීළිත්වා. පූ. ක්‍රි.
සෙලවේ = චලති; කම්පති
සෙවිලිකරයි = ඡාදෙති.
සෙවෙල් = සෙවාල. පු.
සේවනය කරයි = සෙවති; භජති;
පයිරුපාසති.
සේවය කරයි = පරිචරති.
සොඳුර = සොභාති. ඉ
සොයයි = ගවෙසති; පරියෙසති.
සොයන්ට = ගවෙසිතුං. නි.
සොයාබලයි = උපධාරෙති.
සොරකම් කරයි = ථෙනෙති;
චොරෙති.
සොරකම්කළ = ථෙනිත.
සොරුන්අතටපත් = චොරහත්ථ
ගත. 3.
සෝදයි = ධොවති; පක්ඛාලෙති.
සෝවාන්ඵලය = සොතාපත්ති
ඵල. න.
සෞභාග්‍යය = සොභග්ග. න.
සැහවුණී = නිලීසි.
සැපදුක් = සුඛදුක්ඛ. න.
සැපසේ = සුඛෙන. ක්‍රි වි.
සැරසුණු = පතිමණ්ඩිත. 3
සැලෙනාරළු = චලමානකරඩග, පු.

සැවැත්නුවර = සාවත්ථි. ඉ.
සැළිය = චාටි. ඉ
සෑගිරිය = චෙතියගිරි. පු
සෑමළුව = චෙතියඞ්ගණ. න.
සතුතිකෙරේ = ථවති; පසංසති;
අභිත්ථුනාති.
සත්‍රිය = මාතුගාම. පු. වනිතා;
නාරී; ඉත්ථි. ඉ.
සථානය = ඨාන. න.
සථානොචිතප්‍රඥ ඇති = ඨානො-
චිතපඤ්ඤ 3
සථිර = ධුව; ථිර. 3.
සථිරබව = ථිරභාව. පු.
සථිරවාසසථාන = ථිරනිවාස-
ඨාන. න.
සවකීයාචාර්‍යා = නිජාචරිය. පු.
සවල්ප = අප්පක. 3
සවාමිපුරුෂයා = භත්තු, පති. පු.
හක්ගෙඩිය = සංඛ. පු.
හකුරු – ගුළ. පු. සක්ඛරා. ඉ.
හගවයි = විඤ්ඤාපෙති.
හගියි = මඤ්ඤති
හටගනී = සංජායති.
හඬ = සර; නාද. පු.
හඬයි = රවති; විරවති; කන්දති;
රොදති.
හදරයි = සජ්ඣායති.
හඳියි = නිවාසෙති; පරිදහති
හමයි = වායති.
හමුකොට = සම්මුඛීකත්වා. පූ ක්‍රි
හමුවීම = සම්මුඛීභාව. පු.
හමුවෙන්ට = සමාගන්තුං. නි.
හසුරුවයි = වාරෙති; සංවරා
පෙති; සාරෙති.
හසුරුවනුලබයි = සාරීයති
හස්තිරත්නය = හත්ථිරතන. න.
හාක්සයින් = සම්භාසනෙන. නි

හික්මේ = සික්ඛති.
හිඳුවා = නිසීදපෙත්වා පූ ක්‍රි.
හිමාලය = හිමවන්තු. පු
හිරකරයි = රොධෙති.
හිරමණය = සණ්හකරණී. ඉ
හිවල්දෙන = සිගාලී. ඉ.
හිස්බිම = අඞ්ගණට්ඨාන. න
හිංසාව = හිංසා. ඉ
හුන්නේය = නිසීදි.
හෙරණ = සාමණෙර. පු.
හෙමින් = සනිකං ක්‍රි. වි.
හෙවූ = නිපජ්ජිත්වා. පූ ක්‍රි
හෙළයි = පාතෙති
හෙළන්ට = පාතෙතුං. නි
හොටය = මුඛතුණ්ඩ. පු
හොත්තේය = නිපජ්ජි.
හොබනා = සොභන. 3.
හොබී = සොභති.
හොරි = කච්ඡු ඉ.
හොවයි = නිපජ්ජාපෙති.
හෝපලු = අසොක. පු.
හැක, හැකිය = සක්කා. නි.
හැකිවිය = අසක්ඛි.
හැකිවේ = සක්කොති, සක්කුණාති; විසහති.
හැපේ = පටිහඤ්ඤති.
හැමකල්හි = සබ්බදා නි.
හැමතැන = සබ්බත්ථ. නි.
හැමද = සම්මජ්ජිත්වා. පූ. ක්‍රි.
හැර = වජ්ජෙත්වා; වජ්ජිත්වා; පහාය. පූ. ක්‍රි.
හැරදමූ විහාරය = ඡඩ්ඩිත විහාර. පු.
හැරීඑයි = පච්චාගච්ඡති.
හැරීඒම = පච්චාගමන. න
හැරීයයි = පටිගච්ඡති.
හැල්කෙත = සාලික්ඛෙත්ත. න.
හැසිරීම = සංවරණ. න. චාරිකා; චරියා. ඉ.
ළදරු = දහර. 3
ළිඳ = කූප. පු.
ළිඳේ ජලය = කූපාම්බු. න.

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

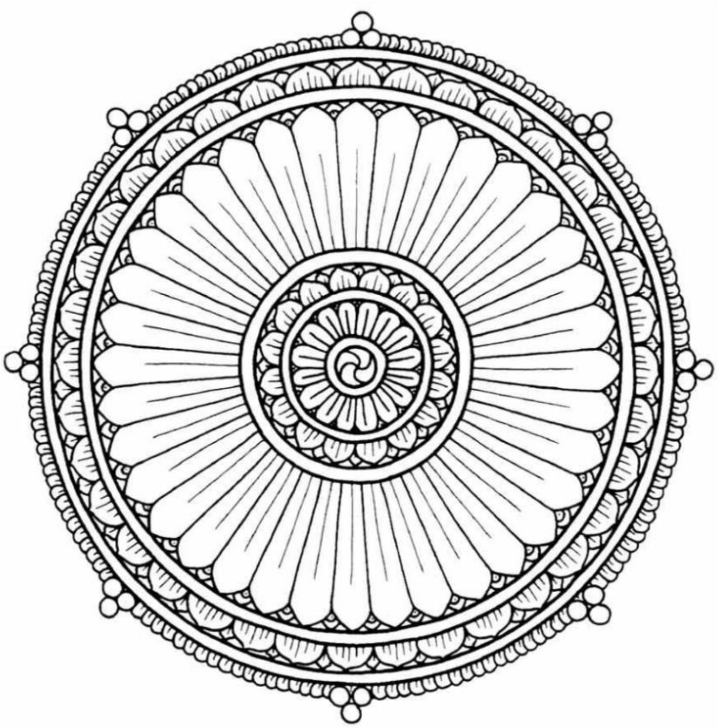

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු